

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 JOURNAL OF MCU Social Science Review

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 Journal of MCU Social Science Review

| ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2562

Vol. 8 No. 1 January - March 2019 |

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลสำโรง อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
 โทร. 035-248-000 ต่อ 8203 <https://www.tci-thajjo.org/index.php/jssr>
 E-mail : journal.mcu.soc@gmail.com

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 JOURNAL OF MCU Social Science Review
 ISSN : 2287-0121

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2562 Vol. 8 No. 1 January - March 2019

บทความที่น่าสนใจ

พระครูอุดมจากรวรณ (คำได้ จารุวิไล)

การพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการ
 ผลิตประชารัฐเพื่อประชาชน

พระมหาฤทธิญา กิตติโสภโณ

รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นในยุคใหม่
 ตามหลักพุทธธรรม ผ่านเทคโนโลยีการขับเคลื่อนโครงการคลินิก
 คุณธรรม ของพระธรรมวิฑูรยากร

อุไรวรรณ เตียนศรี

การปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐตามนโยบายรัฐบาล
 ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0

วันเพ็ญ กลิ่นพานิช

การศึกษาในความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยคุณลักษณะบริษัท
 ที่ส่งผลต่อการรายงานการจัดการสิ่งแวดล้อม บริษัทจดทะเบียน
 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

กรกต ชำปันชิต

การกำหนดยุทธศาสตร์การขยายผลพระพุทธศาสนา
 ของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน

ยงยุทธ แก้วเต็ม

แนวคิดทางพระพุทธศาสนาพอ 5: การประยุกต์ใช้ในกรพัฒนา
 การจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21

พระสุธีวัชรบัณฑิต (ไชร์ ทสสันธิ์) และคณะ

[Books Reviews]
 เปปเปบีสึ ประวัติย่อมนุษยชาติ
 Sapiens A Brief History of Humankind

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU
ISSN : 2287-0121

Social Science Review

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2562

Vol.8 No.1 January - March 2019

จำนวนพิมพ์ : 1,000 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม / ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน / ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน / ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

วารสารเผยแพร่ฉบับเพิ่มเติม เป็นการตีพิมพ์เผยแพร่บทความทางวิชาการตามนโยบายของมหาวิทยาลัยในโอกาสต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ปีละ 1 ฉบับ

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม

ที่ปรึกษาวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

พระราชปรีดีติกุล, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระราชวรเมธี, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระสุวรมณเฑาะภรณ์, ผศ.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเมธีธรรมาจารย์, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
พระราชวรมนี, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต
พระครูโสภณพุทธโฆสศาสตร์, ผศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่
พระโสภณวชิราภรณ์	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ
พระครูปรีดีกิตติธำรง, รศ.ดร.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์
พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.	รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์
ผศ.ร.อ.ดร.ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล	ที่ปรึกษาอธิการบดีด้านกฎหมาย

บรรณาธิการ : รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ : ผศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง - ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร - ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์

กองบรรณาธิการ :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 พระปลัดระพีพัน พุทธิสโร, ผศ.ดร.
 พระมหาฤกษ์ภู กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.
 พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร.
 พระสมนึก ธีรบุญโณ
 อ.ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุกรักษ์

หน่วยงานภายนอก

รศ.ดร.จักรพงษ์ พวงงามชื่น มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 รศ.ดร.วิโรจน์ อินทนนท์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 รศ.พล.ท.ดร.วีระ วงศ์สรรค์ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
 ผศ.ดร.อุทัย สติมัน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
 ผศ.ดร.เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 ผศ.ดร.สมคิด ดวงจักร มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
 อ.ดร.เดโชพล เหมนาโloy มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 น.อ.ดร.นภัท แก้วนาค วิทยาลัยการทัพอากาศ
 อ.ดร.อำนาจ ยอดทอง มหาวิทยาลัยมหิดล
 อ.ดร.วันชัย สุขตาม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

เลขานุการ : อ.ดร.ประเสริฐ ธิลา

ผู้ช่วยเลขานุการ : นายกรกต ชำบัณัติ

ศิลปกรรม : อ.ดร.สุรียา รักษาเมือง - อ.ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรีธา - นายพลวัฒน์ สีทา

สำนักงาน : สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารเรียนรวมโซน B ชั้น 5
 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
 โทร. 035-248-000, ต่อ 8555,8556,5541. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

(2) ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม 2562

Release Date Is 4 Copies Per Year.

Issue 1 January - March /Issue 2 April - June /Issue 3 July - September /Issue 4 October – December.

Additional published journals Is the publication of academic articles in accordance with the university's policy on various occasions as appropriate, 1 issue per year.

Objective:

To promote and encourage Instructs, academics, students and other interested persons to have the opportunity to disseminate academic and research works in social sciences and related subjects such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Law, Management, Sociology, Economics, Social Development and Education. The analysis provides a solution to the problem of society.

Advisory Board of Journal

Prof. Dr. Phra Rajapariyatkavi.	Rector.
Assoc. Prof. Dr .Phra Rajworamethee	Vice-Rector for Administration.
Asst. Prof. Phra Suwanmethaphorn	Vice-Rector for Academic Affairs.
Assoc. Prof. Dr. Phra Methithammajarn	Vice-Rector for Planning and Development.
Assoc. Prof. Dr. Phra Rajavoramuni	Vice-Rector for Student Affairs.
Dr. Phrakhru Sophonphutthisat	Vice- Rector for Public Relations and Propaganda.
Phra Sophonvachirabhorn	Vice-Rector for Foreign Affairs.
Assoc. Prof. Dr. Phrakru Pariyatkittithamrong.	Dean of Social Science Faculty.
Asst. Prof Phra Udomsittthinayok	Deputy Dean of Social Science Faculty.
Asst. Prof. Capt. Dr.Pramanlert Atcharyapanyakun	Advisor to the Rector for Legal Affairs.

Editor : Assoc. Prof. Dr. Surapon Suyaporm. Director of Graduate Studies, Department of Political Science.

Assistant Editor : Asst.Prof.Dr. Kiattisak Suklueang - Asst.Prof.Dr. Busakorn Watthanabut - Asst. Prof. Dr. Anuwat Krasang.

Editorial Unit:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
Asst. Prof. Dr. Phrapalad Raphin Buddhisar
Asst. Prof. Dr. Phramaha Krisada Kittisophano
Dr. Phramaha Sunun Sunundho
PhraSomnuek Therapanyo
Dr. Phongphat Chittanurak

Editorial Experts :

Assoc. Prof. Dr. Jukkaphong Pounngamchuen Maejo University.
Assoc. Prof. Dr. Viroj Inthanon Chiang Mai University.
Assoc. Prof. Lt. Gen.Dr.Weera Wongsan National Defence College.
Asst. Prof .Dr. Uthai Satiman Suan Dusit University.
Asst. Prof. Dr. Settawat Chokworakul Nakhon Ratchasima
Rajabhat University.
Asst. Prof. Dr. Somkid Duangchak Chom Bueng Rajabhat University.
Dr.Dechopol Hemanalai Thammasat University.
Gp. Capt. Dr. Naphat KaeoNak Air Force College.
Dr. Amnat Yodthong Mahidol University.
Dr. Wanchai Suktam Surindra Rajabhat University .

Secretary : Dr.Prasert Thilao.

Assistant Secretary : Mr. Korakothe Chabandit.

Fine arts : Dr. Suriya Raksamueng – Dr. Prasit Phutthasatsattha – Mr. Pollawat seeta.

Office : The Office Journal of MCU Social Science Review.

Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Class B, 5th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร.สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD : JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. พระราชปรียัติกวี, ศาสตราจารย์ ดร.
2. พระเทพปริยัติเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.
3. พระครูปริยัติกิตติธำรง, รองศาสตราจารย์ ดร.
4. พระครูปริมาณุรักษ์, รองศาสตราจารย์ ดร.
5. พระมหาพรชชา ธรรมหาโส,รองศาสตราจารย์ ดร.
6. พระมหาบุญเลิศ อินทปณโณ, รองศาสตราจารย์ ดร.
7. พระมหาสมบุญ วุฑฒิภิโร, ดร.
8. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
9. ศาสตราจารย์ ดร.จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์
10. ศาสตราจารย์ พลตำรวจโทหญิง ดร.นัยนา เกติวิชัย
11. ศาสตราจารย์พิเศษ ร้อยโท ดร.บรรจบ บรรณรุจิ
12. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ จันทะนี
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย พิทักษ์ธนาคม
14. รองศาสตราจารย์ ดร. กิตติทัศน์ ผกาทอง
15. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปุ
16. รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
18. รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื้อนข้าง
19. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท
20. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ โขวเกษม
21. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง
22. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นียมางกูร
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภัทรพล ใจเย็น
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
26. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพรต บุญอ่อน

Lecturers In-house Professional :

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

1. Prof. Dr.Phra Rajapariyatkavi
2. Assoc. Prof. Dr. Phratheppariyattimethi
3. Assoc.Prof. Dr. Phrakru Pariyatkittithamrong
4. Assoc.Prof. Dr. Phrakhru Purimanurak
5. Assoc. Prof.Dr. Phramaha Hansa Dhammahaso
6. Assoc. Prof.Dr. Phramaha Boonlert Inthapanno.
7. Dr.Phamaha Somboon Uddhikaro
8. Prof. Dr. Boonton Dockthaisong
9. Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit
10. Prof. Pol.Lt.Gen. Dr. Naiyana Koetwichai
11. Prof. (Special). Lt.Dr.BanJop Banaruji
12. Assoc. Prof.Dr. Aphinant Chantanee
13. Assoc. Prof.Dr. Chartchai Pitakthanakhom
14. Assoc. Prof.Dr. Kittithat Phakathong
15. Assoc. Prof.Dr. Somsak Bunpu
16. Assoc. Prof.Dr. Somchai Sinok
17. Assoc. Prof.Dr. SutthiPhong Siwichai
18. Assoc. Prof.Dr. Wonrakrit Thueanchang
19. Assoc. Prof.Dr. Saman Ngamsanit
20. Assoc.Prof.Anuphum Sowkasem
21. Assoc. Prof.Dr. Konit Sithong
22. Assoc. Prof.Dr. Surin Nitamangkoon
23. Asst.Prof.Dr. Tatchanan Isaradej
24. Asst.Prof.Dr. Pattarapol Chaiyen
25. Asst.Prof.Dr. Toemsak Thongin
26. Assoc. Prof.Dr. Suphrot Boonon

(4) ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม 2562

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สถิตย์ ศิลปชัย
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุตธนา ปราณีต
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันท์ เมธีวรฉัตร
34. อาจารย์ ดร.จุฑามาศ วารีแสงทิพย์

Lecturers In-House Professional :

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

27. Asst.Prof. Sathit Sinlapachai
28. Asst.Prof.Dr. Phichet Thangto
29. Asst.Prof.Dr. Thitiwut Manmee
30. Asst.Prof.Dr. Anuwat Krasang
31. Asst.Prof.Dr. Yuttana Praneet
32. Asst.Prof.Dr. Kiattisak Suklueang
33. Asst.Prof. Anon Methiworachat
34. Dr. Chuthamat Warisaengthip

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร.สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD : JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. พระเมธาวิเชียรสร, รองศาสตราจารย์ ดร.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.จิระโชค วีระสย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
3. ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
4. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เจริญชัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร
5. รองศาสตราจารย์ วราคม ที่สุกษะ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชินอกุล
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
7. รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงดี
มหาวิทยาลัยมหิดล
8. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
9. รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์สิทธิ์ สุธงษ์ไชยเมธี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
10. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ แก่นอินทร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
11. รองศาสตราจารย์ ดร.สรเสริญ อินทรรัตน์
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
12. รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัชวาล แอร่มหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
14. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Outside Professional :

1. Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros
Mahamakut Buddhist University.
2. Prof. (Special). Dr. Jirachoke Virasaya
Ramkhamhaeng University.
3. Prof.Dr.Thirapat Serirangsan
Sukhothai Thammathirat Open University.
4. Prof. (Special). Dr. Kanchana Ngaorangsi
Naresuan University.
5. Assoc. Prof. Warakhom Thisuka
Mahamakut Buddhist University.
6. Assoc. Prof.Dr. Chaiyuth Chinokul
National Institute of Development Administration.
7. Assoc. Prof.Dr. Yothin Sawaengdee
Mahidol University.
8. Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidee
Ramkhamhaeng University.
9. Assoc. Prof.Pruethsan Sutthaimethee
Chulalongkorn University
10. Assoc. Prof.Dr.Thiraphong Kaenin
Prince of Songkla University.
11. Assoc. Prof.Dr. Sansoen Intarat
Suan Dusit University.
12. Assoc. Prof.Dr.Chamroen Chuchuaisuwan
Rajamangala University of Technology Srivijaya.
- 13.Assoc. Prof.Dr.Chatchawan Araemla
Chom Bueng Rajabhat University.
14. Assoc. Prof.Dr. Sanya Khenaphum
Mahasarakham Rajabhat University.

(6) ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม 2562

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

15. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
17. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร เตชะชั้นหมาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
18. รองศาสตราจารย์ ดร. ขวลิต สวัสดิ์ผล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับปลิง คงชนะ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
22. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
มหาวิทยาลัยมหิดล
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสิน ปัญญาวุฒตระกูล
มหาวิทยาลัยนเรศวร
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ เจนวิถีสุข
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน
มหาวิทยาลัยศิลปากร
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.อนันท์ ใจสมุทร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยสร สมบุญมาก
มหาวิทยาลัยนครพนม
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Outside Professional :

15. Assoc. Prof.Dr. Chonwit Chianchit
Srinakharinwirot University.
16. Assoc. Prof.Dr. Phaisan Sansonwisut
Nakhon Sawan Rajabhat University.
17. Assoc. Prof.Dr. Kasak Tekhanmak
Thepsatri Rajabhat University.
18. Assoc. Prof.Dr. Chawalit Sawatphon
Suan Dusit Rajabhat University.
19. Assoc. Prof.Dr. Phakdi Phosing
Mahasarakham Rajabhat University.
20. Asst. Prof.Dr. Uthai Satiman.
Suan Dusit University.
21. Asst. Prof.Dr.Phlapphlueng Khongchana
Srinakharinwirot University.
22. Asst. Prof.Dr.Montri Phetnachak
Prince of Songkla University.
23. Asst. Prof.Dr. Wutthinan Kanthatian
Mahidol University.
24. Asst. Prof.Dr. Wasin Panyawutatrakun
Naresuan University.
25. Asst. Prof.Dr.Thatsani Chenwithisuk
Chandrakasem Rajabhat University.
26. Asst. Prof.Dr.Chonsit Sitisungnoen
Silpakorn University.
27. Asst. Prof.Dr.Sa-At Banchoetrit
Stanford University.
28. Asst. Prof. Lt.Jg. Dr.Anan Chaisamut
Surat Thani Rajabhat University.
29. Asst. Prof.Dr.Chayason Sombunmak
Nakhon Phanom University.
30. Asst. Prof.Dr.Busakorn Watthanabut
North Bangkok University.

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ พ.ต.ดร.สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จिरายู ทรัพย์สิน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชชุกร นาคน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
38. อาจารย์ พลเอก ดร.เอกชัย ศรีวิลาศ
สถาบันพระปกเกล้า
39. อาจารย์ ดร.จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

EXTERNAL EXPERTS

31. Asst. Prof.Dr.Sawat Chiratthitikan
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.
32. Asst. Prof.Dr.Chirayu Sapsin
Surindra Rajabhat University.
33. Asst. Prof.Dr.Somkhit Duangchak
Chom Bueng Rajabhat University.
34. Asst. Prof.Dr.Anan Upasod
Lampang Rajabhat University.
35. Asst. Prof.Dr.Witchukon Nakathon
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.
36. Asst. Prof.Dr.Atchara Lotrakun
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.
37. Asst.Prof.Dr. Chatuphum Khetchatturat
Khonkaen University.
38. Gen.Dr. Akachai Siwilat
King Prajadhipok's Institute.
39. Dr. Chitwimon Khlaisuban
Suan Dusit University.

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 8 ฉบับที่ 1 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการโดยฉบับนี้เน้นการนำเสนอบทความวิจัยอันประกอบด้วยบทความวิจัยทั้งหมด ซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

พระครูอุดมจารุวรรณ (คำไล์ จารุวิไล) บทความเรื่อง “การพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร” พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐ เพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร ของมหาเถรสมาคมปัจจุบันมีโครงการนำธรรมะเข้ามาบริหารตลาด เพื่อให้มีการนำคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติให้มีคุณธรรมจริยธรรมในการค้าขาย และการประกอบอาชีพอย่างมีความสุข

พระภาวช โขติวโร (ฉัตรวิไล) บทความเรื่อง “การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ” พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ การจัดการวางแผนอนุรักษ์ศาสนสถาน ให้มีความมั่นคง แข็งแรง และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นไทยอย่างแท้จริงจัดองค์กรเพื่อให้เกิดความคล่องตัวสร้างความศรัทธาให้ชุมชนมีการรู้จักรักและเอาใจใส่ดูแลสั่งการให้มีการอนุรักษ์ศาสนสถานที่สำคัญภายในวัดการประสานงานคอยดูแลกิจกรรมเชิงปฏิบัติธรรมบูรณาการกับการรักษาศาสนสถาน

พระครูวิริยศาสนกิจ (สมเจต สมคโค) บทความเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” พบว่าการพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี 4 ด้าน ได้แก่ การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล มีการวางแผนเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานเดียวกันในการปฏิบัติงาน มอบหมายภาระงานให้แก่บุคลากรในชุมชนอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับแผนงาน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ คณะสงฆ์มีการจัดประชุมระดับเจ้าอาวาสเพื่อมอบนโยบายในการจัดพื้นที่ให้บริการแก่ชุมชน มีการประสานงานให้ชาวบ้านช่วยกันดูแลสิ่งปลูกสร้างและอาคาร เสนาสนะให้เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ มีการตรวจสอบพัฒนาสถานที่สำหรับใช้สอยประโยชน์แก่ชุมชน

พระครูสุวรรณสุตาลังการ (เดิม จารุวณฺโณ) บทความเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี” พบว่า แนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี 1) ด้านการปกครอง ให้ความสำคัญต่อการกำกับดูแลและบริหารจัดการให้เป็นไปตามกฎระเบียบและข้อบังคับที่มีกำหนดไว้ 2) ด้านการศาสนศึกษา มีการจัดการศึกษาให้พระสงฆ์สามเณรและคฤหัสถ์ในวัดอย่างทั่วถึง ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนนิกธรรม บาลีแก่พระภิกษุสามเณร 3) ด้านการเผยแผ่ มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน คัดเลือกผู้มีความรู้ความสามารถเพื่อมาปฏิบัติ 4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางในการจัดหางบประมาณและจัดตั้งทุนสงเคราะห์ 5) ด้านสาธารณูปการ ตั้งคณะกรรมการเพื่อวางแผนจัดหาทุนและบริหารงบประมาณให้เหมาะสมและคุ้มค่าที่สุด 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้ ผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ

พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ (แช่หลี) บทความเรื่อง “รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรมผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร” พบว่า รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร พบว่ามี 4 รูปแบบคือ 1) รูปแบบการป้องกัน 2) รูปแบบการปรับปรุง 3) รูปแบบการเปลี่ยนแปลง และ 4) รูปแบบการพัฒนา ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษา ชุมชน และผู้ปกครอง โดยร่วมกันดำเนินการ

พระครูพิพัฒน์สุตคุณ (ธัญพิสิษฐ์ เตชวโร) บทความเรื่อง “การมีส่วนร่วมด้านนโยบายภาครัฐสำหรับการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร” พบว่า นโยบายการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร ส่งเสริมให้จังหวัดพิจิตร เป็นจังหวัดที่เข้มแข็งด้วยนโยบายสุขภาพ เน้นการจัดตั้งศูนย์เวชศาสตร์ดูแลผู้สูงอายุ และจัดตั้งกองทุนเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบขั้นบันได สำนักพัฒนาสังคม เน้นจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์ สำนักอนามัยและสำนักการแพทย์ เน้นการดูแลด้านสุขภาพด้วยการส่งเสริม ป้องกัน รักษา ฟื้นฟูสมรรถภาพ

พระมหาเฉลิมพล อชิโต บทความเรื่อง “ภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

(10) ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม 2562

ทักษิณ ประชามอญ บทความเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” พบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรนำหลักพุทธธรรม ได้แก่ หลักอปริหานิยธรรมไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ทั้งในด้านการตัดสินใจ ด้านปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล สามารถนำไปสู่การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดความเข้มแข็ง

มัน เสือสูงเนิน บทความเรื่อง “การประยุกต์หลักพระพุทธศาสนาเพื่อการจัดการศึกษาทางด้านจิตวิทยาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” พบว่า หลักสูตรธรรมมีอัตลักษณ์ด้านพุทธจิตวิทยาชัดเจน เน้นกรรมฐานเป็นวิธีการพุทธจิตวิทยาบำบัด ควรเน้นให้นิสิตได้ศึกษาด้วยตนเองและลงมือปฏิบัติให้มากกว่าการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน อาจารย์ประจำหลักสูตรต้องพัฒนาผลงานทางวิชาการตามเกณฑ์ที่ สกอ. กำหนดอย่างต่อเนื่อง

อุไรวรรณ เตียนศรี บทความเรื่อง “การปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐตามนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ประเทศไทย 4.0 ” พบว่า ด้านความพร้อมของระบบราชการ การบริหารราชการจะต้องมีความพร้อมและทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อหน่วยงานของรัฐ 2) ด้านกฎระเบียบ และขั้นตอนในการบริหารงาน ในการดำเนินงานของภาครัฐควรลดเล็กรากิจและยุบหน่วยงานที่ไม่จำเป็น 3) ด้านการขาดบุคลากรที่มีศักยภาพ และความเป็นมืออาชีพ ถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องมีความรู้ความชำนาญ

วันเพ็ญ กลิ่นพานิช บทความเรื่อง “การศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยคุณลักษณะบริษัทที่ส่งผลต่อการรายงานการจัดการสิ่งแวดล้อม บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย” พบว่า ผลการทดสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยด้านคุณลักษณะขององค์กร (CHA) ที่มีอิทธิพลต่อรายงานการจัดการสิ่งแวดล้อม (EVM) พบว่าแบบจำลองตามสมมติฐานสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการทดสอบทางสถิติต่อไปนี้ 16.22 Chi Square, 0.062 ความน่าจะเป็นทางสถิติ (p), 9 องศาอิสระ (df), 1.80 สำหรับค่า $\chi^2 / 0.047$ RMSEA, 0.033 SRMR, 0.99 GFI, 0.98 CFI และ 0.96 AGFI นอกจากนี้ตัวแปรคุณลักษณะของบริษัท มีอิทธิพลทางบวกโดยตรงต่อการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (EVM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.26

วิมลพร สุวรรณแสนทวี บทความเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม” พบว่าสภาพปัจจุบันรูปแบบในการบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รูปแบบในการบริหารจัดการ 4 องค์ประกอบหลัก มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก การนำหลักธรรมาภิบาล 6 ด้านไปใช้มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีความเหมาะสมเป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

ทัตพิชา สุขรัตน์ บทความเรื่อง “ต้นทุนชีวิต การพัฒนาตนเอง ทักษะทางสังคมและวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ” พบว่า ต้นทุนชีวิต ทักษะทางสังคม และวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาอยู่ในระดับสูง และการพัฒนาตนเองของนักเรียนอาชีวศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีเพศแตกต่างกัน มีวุฒิภาวะทางอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และนักเรียนอาชีวศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสมระดับการศึกษา สถานภาพการครองคู่ของบิดามารดา อาชีพของหัวหน้าครอบครัว และรายได้ของครอบครัวแตกต่างกัน มีวุฒิภาวะทางอาชีพ ไม่แตกต่างกัน

แผน เอกจิตร บทความเรื่อง “การพัฒนาคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรีเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย” พบว่า วัตถุประสงค์การเข้ามาในอุโบสถเพื่อชมงานจิตรกรรมฝาผนัง มีความประทับใจในการชมงานเก่าแก่ของภาพจิตรกรรมฝาผนัง มีความสนใจเรื่องรูปแบบในภาพเขียน และเนื้อเรื่องที่นำมาเขียน ปัญหาการเข้าถึงศิลปะมีสาเหตุจากการไม่เข้าใจวิธีการดูงานศิลปะ และอ่านภาษาศิลปะไม่ออก สาเหตุการมาชมงานจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถโดยเฉพาะห้องภาพที่ 3 วัดหน่อพุทธางกูร และห้องภาพที่ 5 วัดประตูลำดวน มีผู้ชมให้ความสนใจมาก ผู้มาชมงานจิตรกรรมฝาผนังมีความพึงพอใจคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนัง

ชลวิทย์ เจียรจิตต์ บทความเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ” พบว่าเหตุผลในการตัดสินใจท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการพักผ่อนกับครอบครัว รองลงมาคือต้องการไหว้พระเพื่อขอพรและทำบุญและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีการประชาสัมพันธ์และกิจกรรมที่ดึงดูดใจตามลำดับ ขณะที่ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างด้านความคาดหวังต่อแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ พบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยว่าการเก็บค่าเข้ามีผลกระทบต่อการตัดสินใจเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมมากที่สุด

(12) ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม 2562

กชิตติ เทียกสิบุญ บทความเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่า ปัจจัยคุณภาพการให้บริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และปัจจัยด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยคุณภาพการให้บริการประกอบด้วย ด้านการให้บริการบนสถานี ด้านการอำนวยความสะดวกทางอาญา ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และด้านการจราจรส่งผลต่อภาพลักษณ์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.5

อภิญญา ฉัตรข้อฟ้า บทความเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองเพื่อสถานะภิกษุณีในประเทศไทย:ศึกษากรณีภิกษุณีธัมมันทา” พบว่า บริบททางการเมืองในช่วงปี พ.ศ.2544-2559 ส่งผลเป็นอย่างมากต่อกระบวนการสื่อสารทางการเมืองเพื่อสถานะภิกษุณีในประเทศไทยของภิกษุณีธัมมันทา ท่านเป็นหญิงไทยคนแรกที่ได้บวชเป็นภิกษุณีตามเถรวาทนิกายที่ประเทศศรีลังกาเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2546 ท่านเป็นเจ้าของอาสาสมัครทรงธรรมกัลยาณีที่ได้ทำการบวชให้กับสตรีที่ต้องการบวชเป็นภิกษุณีในเรื่องนี้มหาเถรสมาคมได้มีมติห้ามมิให้มีการบวชภิกษุณีขึ้นในประเทศไทย

กนกวรรณ วิลาวลัย บทความเรื่อง “บทบาทและการสื่อสารในสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง: ศึกษาในห้วงเวลาปี พ.ศ. 2554-2556” พบว่า การแสดงบทบาทและการสื่อสารเป็นไปตามทฤษฎีการสื่อสารทางการเมืองของ Brian McNair สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงแสดงบทบาทและการสื่อสารผ่านการอภิปรายในประเด็นต่างๆ ตามบทบาทหน้าที่นั้น สื่อมวลชนให้ความสำคัญนำเสนอไปยังประชาชนในรูปแบบที่หลากหลาย

กรกต ขำบัณฑิต บทความเรื่อง “การกำหนดยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน” พบว่า ยุทธศาสตร์ที่ 1: สร้างความมั่นคงในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในประชาคมอาเซียน เป็นการสร้างความมั่นคงโดยเน้นที่การกำหนดยุทธศาสตร์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างเป็นเอกภาพ และขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยุทธศาสตร์ที่ 2: สร้างองค์การภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน เป็นการสร้างองค์การภาคีเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยุทธศาสตร์ที่ 3: เพิ่มและพัฒนาพระธรรมทูตให้มีศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาคมอาเซียน เป็นการสร้างพระธรรมทูตให้มีจำนวนเพิ่มขึ้น และพัฒนาพระธรรมทูตให้มีศักยภาพในการเผยแผ่ส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาให้พระธรรมทูตมีความรู้ทั้งในพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่

เป็นการสร้างพระธรรมทูตให้มีจำนวนเพิ่มขึ้น และพัฒนาพระธรรมทูตให้มีศักยภาพในการเผยแผ่ ส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาให้พระธรรมทูตมีความรู้ทั้งในพุทธศาสตร์และศาสตร์สมัยใหม่

สายชล ปัญญชิต บทความเรื่อง “ภูมิปัญญากับการพัฒนา: บทวิเคราะห์ว่าด้วยการบวชป่าเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” พบว่า การนำเสนอแนวคิดและปฏิบัติของ “การบวชป่า” ในสังคมไทย เป็นกรณีศึกษาเพื่อทำความเข้าใจพลวัตของภูมิปัญญากับการพัฒนาที่มีการผสมผสาน ความเชื่อทาง วัฒนธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพิธีกรรมดังกล่าวถือเป็นรูปแบบทางวัฒนธรรมที่ผ่านการสังสรรค์ความรู้มาในระบบคุณค่าทางวัฒนธรรม

กิตติยา รัศมีแจ่ม บทความเรื่อง “สุนทรียศาสตร์ผ่านความงามทางภาษาและวัฒนธรรมไทย” พบว่า สุนทรียภาพของภาษาและจินตนาการของวรรณคดีเกิดขึ้นจากการใช้ภาษาที่เรียบง่าย ใกล้เคียงกับภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันที่สามารถให้น้ำหนักของการย้ำความรู้สึกและการถ่ายทอด ความคิดของผู้แต่งได้อย่างตรงไปตรงมา ผู้แต่งสามารถสื่อสารมายังผู้อ่านได้อย่างแนบเนียน โดยทั่วไปจินตนาการของผู้แต่งสามารถสร้างสัมผัสทางอารมณ์หรือการรับรู้ความงามทางภาษาได้อย่างซาบซึ้ง

ยงยุทธ แก้วเต็ม บทความเรื่อง “แนวคิดทางพระพุทธศาสนาพละ 5: การประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21” พบว่าพุทธญาณวิทยาที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาปัญญาจากการลงมือปฏิบัติหรือภาวนามยปัญญาซึ่งเป็นปัญญาขั้นสูงนอกเหนือจากปัญญาที่เกิดจากการอ่านและการฟังหรือสุตตมยปัญญา

ยงยุทธ แก้วเต็ม บทความเรื่อง “แนวคิดทางพระพุทธศาสนาพละ 5: การประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21” พบว่าพุทธญาณวิทยาที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาปัญญาจากการลงมือปฏิบัติหรือภาวนามยปัญญาซึ่งเป็นปัญญาขั้นสูงนอกเหนือจากปัญญาที่เกิดจากการอ่านและการฟังหรือสุตตมยปัญญา

เริงศักดิ์ แก้วเพชร บทความเรื่อง “การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรมเมืองปลายแดนเขมรราชู จังหวัดอุบลราชธานี” พบว่าการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรมเมืองปลายแดนเขมรราชู จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า อำเภอเขมรราชู เป็นเมืองที่มีบทบาทสำคัญต่อเมืองอื่นๆ ในภูมิภาคนี้ สภาพปัจจุบันและปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวที่ยังขาดความร่วมมือกับการพัฒนาในหลายด้านที่ควรจะมีการจัดการให้ยั่งยืน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมต่อไป

วรินทร์ชญา ภูติพรสวัสดิ์ บทความเรื่อง “ธุรกิจซักรีดด้วยเครื่องซักรีดหยอดเหรียญเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการให้และการรับบริการในจังหวัดนครราชสีมา” พบว่า ในพื้นที่วิจัยชุมชน

เทศบาลนครนครราชสีมา นั้นมีการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ โดยเริ่มต้นมาจากการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยมือพร้อมกับมีการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ มีมานานประมาณ 25 ปีกว่ามาแล้ว หรือประมาณปี พ.ศ. 2535 โดยจุดเริ่มต้นแรกๆ คือย่านชุมชนรอบโคราชพาร์ตเมนต์ และได้พัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญด้วยและการบริการการรับจ้างอบรีดเสื้อผ้า ด้วยเครื่องซักผ้าธรรมดาผาบอบและผาหน้า ขนาดเครื่องเดียวขนาด 3.5 กิโลกรัมขึ้นไป โดยในการรับซักอบรีดเสื้อผ้าเป็นส่วนใหญ่ ผู้มารับบริการซักนั้นมักจะเป็น นักเรียน นักศึกษารอบพื้นที่สถาบันการศึกษา

เริงศักดิ์ แก้วเพชร บทความเรื่อง “การจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวขนาดเล็ก อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี” พบว่าอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานีมีองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodations) และกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ส่วนใหญ่ความพร้อมทางการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง สามารถพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็กแห่งใหม่ได้ จึงมีการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวเพื่อให้มีความพร้อมทางการท่องเที่ยวและเป็นเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็กแห่งใหม่ในอนาคตได้ ต่อไป

วรินทร์ชญา ภูติพรสวัสดิ์ บทความเรื่อง “ความพึงพอใจที่มีผลต่อการใช้บริการร้านซักผ้าด้วยเครื่องหยอดเหรียญของประชาชนจังหวัดนครราชสีมา” พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60.00) มีอายุระหว่าง 30 ปีถึง 39 ปี (ร้อยละ 37.50) สถานภาพโสด (ร้อยละ 53.27) การศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 68.53) เป็นพนักงาน/ลูกจ้างเอกชน (ร้อยละ 55.28) รายได้ระหว่าง 10,000 ถึง 30,000 บาท (ร้อยละ 55.00) อาศัย บ้านส่วนตัว (ร้อยละ 53.00) สมาชิกในครอบครัว 3 ถึง 4 คน (ร้อยละ 41.00) ใช้บริการร้านซักอบรีด ช่วงเวลา หลัง 17.00 น. เป็นต้นไป (ร้อยละ 65.00) ใช้บริการทุกประเภทที่ทางร้านให้บริการ เหตุผลสำคัญคือ ไม่มีเวลาดูแล ความถี่ในการใช้บริการ 1-2 ครั้ง ต่อสัปดาห์ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการต่อ สัปดาห์คือ 101 ถึง 200 บาท จำนวนผ้าโดย เฉลี่ยที่นำมาซักอบรีด/ซักแห้ง หรือรีดอย่าง เดียวในแต่ละครั้งคือ 6 ถึง 10 ชิ้น รูปแบบการคิดค่าบริการในการซักอบรีดคือต่อชิ้น

คณะ กองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความ
เพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็น
ประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
ทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้าง
และโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม)

บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(2)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(3)
บทบรรณาธิการ	(8)
บทความวิจัย :	
การพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชนใน กรุงเทพมหานคร	1
พระครูอุดมจารุวรรณ (คำไล้ จารุวิโส)	
การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ	13
พระภาวัช โชติวิโร (ฉัตรวิไล)	
การพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี	27
พระครูวิริยศาสนกิจ (สมเจต สมคโค)	
การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี	42
พระครูสุวรรณสุตาลังการ (เต็ม จารุฉโน)	
รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม	59
ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร	
พระมหาฤกษ์ภาทิโสภโณ (แห่หลี่)	
การมีส่วนร่วมด้านนโยบายภาครัฐสำหรับการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร	71
พระครูพิพัฒนสุตคุณ (ธัญพิสิษฐ์ เตชวโร)	
ภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	84
พระมหาเฉลิมพล อชิโต	
รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วน จังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	96
ทักษิณ ประชามอญ	
การประยุกต์หลักพระพุทธศาสนาเพื่อการจัดการศึกษาทางด้านจิตวิทยาของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	110
มัน เสือสูงเนิน	

การปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐตามนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0	127
อุไรวรรณ เตียนศรี	
การศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยคุณลักษณะบริษัทที่ส่งผลต่อการรายงานการจัดการสิ่งแวดล้อมบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	141
วันเพ็ญ กลิ่นพานิช	
การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม	152
วิมลพร สุวรรณแสนทวี	
ต้นทุนชีวิตการพัฒนาตนเองทักษะทางสังคมและวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ	165
ทัตพิชา สุขรัตน์	
การพัฒนาฝีมือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรีเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย	178
แผน เอกจิตร	
การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ	193
ชลวิทย์ เจียรจิตต์	
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	204
กชิติศ เทียกสีบุญ	
การสื่อสารทางการเมืองเพื่อสถานะภิกษุณีในประเทศไทย: ศึกษากรณีภิกษุณีธัมมันทา	214
อภิญา ฉัตรช่อฟ้า	
บทบาทและการสื่อสารในสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง: ศึกษาในห้วงเวลาปี พ.ศ. 2554-2556	226
กนกวรรณ วิลาวลัย	
การกำหนดยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน	238
กรกต ชาบั่นจิต	
การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรมเมืองปลายแดนเขมรรัฐ จังหวัดอุบลราชธานี	252
เริงศักดิ์ แก้วเพชร	

(16) ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม 2562

ธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการให้และการรับบริการ ในจังหวัดนครราชสีมา	263
วรินทร์ชญา ภูติพพรสวัสดิ์	
การจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวขนาดเล็ก อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี	275
เริงศักดิ์ แก้วเพชร	
ความพึงพอใจที่มีผลต่อการใช้บริการร้านซักผ้าด้วยเครื่องหยอดเหรียญของประชาชน จังหวัดนครราชสีมา	288
วรินทร์ชญา ภูติพพรสวัสดิ์	
บทความวิชาการ:	
ภูมิปัญญากับการพัฒนา: บทวิเคราะห์ว่าด้วยการบวชป่าเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน	299
สายชล ปัญญาชิต	
สุนทรียศาสตร์ผ่านความงามทางภาษาและวัฒนธรรมไทย	310
กิตติยา รัศมีแจ่ม	
แนวคิดทางพระพุทธศาสนาพละ 5: การประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อ การเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21	326
ยงยุทธ แก้วเต็ม	
BOOKS REVIEWS:	340
เชเปียนส์ประวัติย่อมนุษยชาติ	
: พระสุธีวีรบัณฑิต (ไชว์ ทสสนิโย), และคณะ	
ภาคผนวก	359
ขั้นตอนการดำเนินงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์	360
คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์บทความ	361
ตัวอย่างรูปแบบวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ : บทความวิจัย	368
ตัวอย่างรูปแบบวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ : บทความวิชาการ	370
หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์	372
ใบสมัครสมาชิก	373

การพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐ
เพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร

THE DEVELOPMENT OF THE SANGHA ROLES IN STATE CITIZENS MARKET
PROJECT PROMOTION FOR THE PUBLIC IN BANGKOK METROPOLITAN

พระครูอุดมจารุวรรณ (คำไล้ จารุวิโส)* พระมหากฤษณา กิตติโสภโณ (แซ่หลี่)**

บุษกร วัฒนบุตร***

Phrakru Udomjaruwan (Kamlai Cāruvamso), PhramahaKrisada Kittisobhano (Saelee)

Busakorn Watthanabut

Received: January 26, 2019

Revised: March 17, 2019

Accepted: March 23, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปของโครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชนในปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อนำเสนอการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปการขับเคลื่อนโครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชน ตามรูปแบบของ CIPP Model “ตลาดประชารัฐ” ที่เปิดให้บริการ ตามนโยบายของรัฐบาล ภายใต้บูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ซึ่งดำเนินงาน ในรูปแบบประชารัฐ

* Doctor of Philosophy Program in Buddhist Management, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

เพื่อส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่ตลาดใหม่ รวมทั้งขยายพื้นที่ตลาดเดิม สำหรับรองรับการจัดจำหน่ายสินค้าที่กระจายตัวอย่างทั่วถึง สามารถสนับสนุนให้พี่น้องประชาชน เกษตรกร ผู้มีรายได้น้อย รวมถึงกลุ่มอาชีพต่างๆ ได้มีโอกาสค้าขายมากขึ้น ลดต้นทุนทางการตลาด และเปิดโอกาสให้กับผู้ค้ารายใหม่ ได้มีพื้นที่จำหน่ายสินค้าเพิ่มมากขึ้น ตามแนวคิดของโครงการซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อให้การดำเนินการตามแนวทางประชารัฐสำเร็จผลอย่างเป็นรูปธรรม เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสูงสุด 2. บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐ เพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร ของมหาเถรสมาคม ปัจจุบันมีโครงการนำธรรมะเข้ามาบริหารตลาด เพื่อให้มีการนำคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติให้มีคุณธรรมจริยธรรมในการค้าขาย และการประกอบอาชีพอย่างมีความสุข และ 3. การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร ใน 3 ด้าน คือ (1) ควรให้พระสงฆ์มีการเข้าอบรมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อให้รู้ว่าวัดที่มีโครงการตลาดประชารัฐจะต้องมีการปรับปรุงอะไรบ้าง และจะต้องควบคู่กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (2) ควรให้มีการให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ที่เกี่ยวกับโครงการตลาดประชารัฐเพื่อที่ทำให้พระสงฆ์ทราบหลักเกณฑ์และกลไกในการเข้าร่วมโครงการตลาดประชารัฐอย่างเป็นระบบ (3) ควรมีการพัฒนาบทบาทที่ตรงกับเป้าประสงค์ โดยการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนความรู้กับวัดหรือชุมชนที่ประสบความสำเร็จเกี่ยวกับการบริหารตลาดประชารัฐจะทำให้สามารถนำมาประยุกต์และปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตลาดที่ตนเองดูแลรับผิดชอบ

คำสำคัญ : การพัฒนา, บทบาทพระสงฆ์, โครงการตลาดประชารัฐ

ABSTRACT

Objectives of this research were: 1.to study the present general condition of the state citizen public market, 2.to study the roles in state citizen market project promotion for the public in Bangkok Metropolitan, 3. to propose the approaches to improve (3) the roles of monks in state citizen market project promotion for the public in Bangkok Metropolitan. Methodology was the qualitative research by in-depth interviewing from key informants and follow by focus group discussion of experts. The findings of this study were as follows: 1.The general context of state citizen market are in line with CIPP Model. State citizen market policy opened to the public services according to the government policies. Under the cooperation of all related sectors, both in the central and regional areas to

promote and expand the new market space from the original market space. These will support public, farmers, people with low incomes, including other occupations to have more opportunities for commercialization, in order to reduce the operation cost, and expand the market for new merchants to have more places for their product distribution conforming the objectives of the project. The state citizen market project operation should be successful, effective, and efficient on the basis of ethics, morality, good governance and peoples' practice according to Buddhist principles in order for the country would be secure and strong all together. 2. For the role of the monks in promoting the state citizen market for the people in Bangkok according to the Supreme Sangha Council, at present, there is promotion of Buddhist principles in market management for happy trade and occupation of people. 3. The development of monks' roles for promoting the state citizen market in Bangkok should be in 3 areas: 1) monks should be trained in various areas in order to gain knowledge and information about how state citizen markets in monasteries should be improved in accordance with Buddhism principles, 2) Monks should be trained in state citizen market principles so that monks would be participating in state citizen market systematically 3) there should be training to develop the roles that coincides with objects by study tour, experience exchange with other monasteries or communities that have successful state citizen market that can be used as a model for the state citizen market under one's responsibility.

Keywords: Development, Sangha Roles, State Citizens Market Project.

1. บทนำ

การดำเนินการตามแนวทางประชารัฐสำเร็จผลอย่างเป็นรูปธรรม เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสูงสุด และดำเนินโดยอยู่บนพื้นฐานความมีคุณธรรม ศีลธรรม มีหลักธรรมาภิบาลและประชาชนยึดถือปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อให้สังคมและประเทศชาติมีความมั่นคง และความเข้มแข็ง ไปด้วยพร้อมกัน และดำเนินการตามกรอบแนวทางบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการดำเนินงาน (Memorandum of Understanding: MOU) ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมขับเคลื่อนให้บรรลุผลสำเร็จ โดยสรุปรายละเอียดสาระสำคัญแนวทางการดำเนินงานตามกรอบ

นโยบายของรัฐบาล และสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) โดยกรอบนโยบาย คือ 1. ส่งเสริมพัฒนาโครงการประชารัฐเพื่อช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย และโครงการตลาดประชารัฐ เพื่อประชาชนให้กระจายโอกาสแก่ประชาชนให้ทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่ 2. การดำเนินโครงการตลาดประชารัฐในพื้นที่วัดที่มีความพร้อมเหมาะสม ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด 3. ส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาโครงการประชารัฐเพื่อช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย และโครงการตลาดประชารัฐ เพื่อประชาชนรองรับการท่องเที่ยว 4. การอบรมบ่มเพาะให้สมาชิกโครงการเป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรม มีธรรมาภิบาล มีความซื่อสัตย์สุจริต สามัคคีปรองดองเป็นสังคมคุณธรรมเพื่อเป็นกลไกและเป็นภูมิคุ้มกันให้กับระบบเศรษฐกิจฐานรากของประเทศได้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

สำหรับแนวทางดำเนินการเฉพาะในกรุงเทพมหานคร จะมีการปรับปรุงการดำเนินการตามมติ ครม. วันที่ 22 ธันวาคม 2558 ในการดำเนินการโครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) ร่วมกับคณะสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานครทั้งสองฝ่าย และคณะสงฆ์ 18 ภาค ทั้งสองฝ่าย สถาบันการเงินของรัฐ และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จัดตลาดประชารัฐโดยเบื้องต้นทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จะคัดเลือกวัดจาก 37 เขตการปกครองสงฆ์ ในกรุงเทพมหานครอย่างน้อยเขตละ 1 วัด เข้าร่วมโครงการ โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประสานขอความอนุเคราะห์วัดที่มีความพร้อมเพื่อใช้สถานที่ โดย สทบ. และสถาบันการเงินจัดผู้มีรายได้น้อยในกรุงเทพมหานคร นำผลิตผล/ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากโครงการมาออกจำหน่ายในตลาดที่จัดไว้ และให้หน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องมาร่วมให้ความรู้และช่วยสนับสนุนต่อยอดการพัฒนาผลิตผล/ผลิตภัณฑ์ และตลาดให้มีคุณภาพซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคได้รับสินค้าที่มีคุณภาพและราคาเป็นธรรมไปพร้อมกัน ทั้งนี้ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแต่งตั้งคณะกรรมการประชุมคณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์แนวทางการดำเนินการ (National Buddhism Office, 2016 : 156)

สำหรับความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคคลให้มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสังคมด้านอื่นๆ ด้วยมีแนวคิดการพัฒนาแบบสรวโหทัยที่เน้นการพัฒนาคน ก่อนการพัฒนาด้านอื่นๆ ด้วย กล่าวคือเป็นการพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาปัจเจกชน (ปุรุโหทัย) 2) การพัฒนาชุมชนระดับหมู่บ้าน (คาโมทัย) 3) การพัฒนาชุมชนระดับประเทศ (เทโศทัย) และ 4) การพัฒนาชุมชนระดับโลก (วิเทโศทัย) “พระพุทธศาสนา” ถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทย รวมทั้งมีส่วนสำคัญที่ช่วยให้สังคมเกิดความสงบสุข ความมั่นคงแก่ประเทศชาติอย่างยั่งยืน โดยมี “พระสงฆ์”

เป็นกลจักรสำคัญในการเผยแผ่และถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปสู่ประชาชนให้ เป็นคนดีมีคุณธรรม ในชุมชนแต่ละชุมชนจะมีวัดเป็นศูนย์กลาง ความสัมพันธ์ระหว่างวัด พระสงฆ์ และประชาชนเป็นไปอย่างใกล้ชิด (Surapon Suyaprom,2015)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัย ต้องเริ่มต้นจาก การศึกษาวิเคราะห์ว่า โครงการตลาดประชารัฐ มีความ สภาพการดำเนินการสมบูรณ์สอดคล้องกับนโยบายและวัตถุประสงค์ที่รัฐบาลกำหนดไว้อย่างไรบ้าง โดยวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการประเมินโครงการแบบ CIPP Model (Stufflebeam and Shinkfield, 2007: 87) ซึ่งมีความเหมาะสมกับโครงการในลักษณะนี้ และศึกษาสภาพแวดล้อมทั้ง ภายในและภายนอกของโครงการจัดการตลาดประชารัฐ ที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินการโครงการ อย่่างไรบ้าง และการที่จะเชื่อมโยงการปฏิบัติให้สอดคล้องกับนโยบายของมหาเถรสมาคมจะทำได้ อย่่างไร โดยพระสงฆ์จะเข้าไปมีส่วนร่วมในส่วนไหนอย่างไรบ้าง จึงจะเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อกำหนด บทบาทพระสงฆ์ได้ถูกต้อง ชัดเจนมากยิ่งขึ้น จากนั้นจะทำการพัฒนาพระสงฆ์ให้มีคุณสมบัติ เหมาะสมที่จะช่วยสนับสนุนโครงการนี้ให้ประสบความสำเร็จได้สมบูรณ์มากขึ้น

ดังนั้น โครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จึงเป็นงานส่วน หนึ่งของพระสงฆ์ ที่เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรม วิจัย โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนเป็นหลัก โดยเน้น 3 ด้านด้วยกัน คือด้าน การพัฒนาจิตใจ ด้านการพัฒนาท้องถิ่น และด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความ สนใจในการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐ เพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร” เพื่อจะได้ทราบถึงการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริม โครงการตลาดประชารัฐ เพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร ได้ช่วยเหลือประชาชนในเรื่องใดบ้าง และประชาชนมีความต้องการในด้านใดบ้าง รวมถึงการศึกษาผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับส่งเสริม โครงการตลาดประชารัฐเพื่อจะได้จัดเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนา และวางแผนในการ ดำเนินการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐ ให้เป็นรูปแบบของการพัฒนาการส่งเสริมโครงการตลาด ประชากรัฐ อันจะเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและชุมชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปของโครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชนในปัจจุบัน
- 2.2 เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐ เพื่อ ประชาชนในกรุงเทพมหานคร

2.3 เพื่อนำเสนอการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐ เพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐ เพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เกี่ยวกับการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานครทั้งนี้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการทั้ง 2 ข้อ คือ 1) ส่งเสริมให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และประชาชนมีคุณธรรม ศีลธรรม มีหลักธรรมาภิบาล และยึดถือปฏิบัติ ตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา 2) เพิ่มช่องทางการตลาดในการวางจำหน่ายสินค้าให้หลากหลายขึ้น

3.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์และประชาชนใน 4 ตลาด คือ ตลาดน้ำขวัญเรียม (เขตบางกะปิ) ตลาดน้ำวัดตลิ่งชัน (เขตตลิ่งชัน) ตลาดน้ำพระยาสุเรนทร์ (เขตคลองสามวา) และตลาดน้ำวัดไทร (เขตจอมทอง) โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เลือกจากพระสังฆาธิการ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการตลาดประชารัฐ แบ่งออกเป็น 2 ดังนี้

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐ เพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1) กลุ่มพระสังฆาธิการ 2) กลุ่มข้าราชการ และ 3) นักวิชาการด้านโครงการตลาดประชารัฐ 2) กลุ่มผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐ เพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพทั่วไปของโครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชนในปัจจุบัน สภาพทั่วไปและวิเคราะห์นโยบายการขับเคลื่อนโครงการตลาดประชารัฐ เพื่อประชาชน ตามรูปแบบของ CIPP Model ประกอบด้วย

1) ด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบทของโครงการ (Context Evaluation) โดยคำนึงถึงองค์ประกอบ ดังนี้ คือ สภาพทั่วไปของการขับเคลื่อนโครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐจะเป็นตัวกลางระหว่างพระภิกษุสงฆ์ ชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ โดยปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบและภารกิจที่ตนเองได้รับมอบหมายจากหน่วยงาน โดยมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งถ้าทางภาครัฐมีงบประมาณก็จะช่วยเหลือทางวัดหรือชุมชน โดยผู้ประกอบการหรือพ่อค้าแม่ค้าที่เข้าร่วมโครงการตลาดประชารัฐ จะนำผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงสินค้าและบริการประเภทต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกัน มานำเสนอและขายให้กับนักท่องเที่ยว และลูกค้าทั่วไป

2) ด้านปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) คือความพร้อมของโครงการตลาดประชารัฐ ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ โครงการตลาดประชารัฐที่จัดอยู่ภายในวัด จะได้รับความเมตตาจากเจ้าอาวาสในวัดนั้นๆ ให้จัดตั้งตลาดประชารัฐ เพื่อให้ประชาชนใช้เป็นแหล่ง ซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ โดยการเปิดโอกาสและสร้างอาชีพหลักและอาชีพเสริมให้กับประชาชน อีกทั้ง เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว

3) ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ของโครงการตลาดประชารัฐ ประกอบด้วย กระบวนการดำเนินโครงการตลาดประชารัฐ ประกอบด้วย จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรคของโครงการตลาดประชารัฐ อธิบายได้ดังนี้ จุดเด่นของตลาดประชารัฐที่อยู่ในวัด คือ การเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ภายในวัด การทำบุญต่าง ๆ ภายในวัด รวมถึงการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนริมคลอง และบรรยากาศโดยรวม และเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพในการทำมาค้าขาย จุดด้อยของตลาดประชารัฐที่อยู่ในวัด คือ การกำจัดขยะยังทำไม่ได้ดีพอ การดูแลทางด้านจราจรยังต้องมีการปรับปรุงให้ดีขึ้น โอกาสของตลาดประชารัฐที่อยู่ในวัด คือ ประชาชนยังเห็นว่าตลาดประชารัฐที่อยู่ในวัด หรือตลาดน้ำ และวัดต่าง ๆ ที่มีโครงการตลาดประชารัฐ ยังมีความสำคัญในการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และช่วยให้คนในท้องถิ่นมีอาชีพและสร้างรายได้ และ อุปสรรคของตลาดประชารัฐที่อยู่ในวัดคือการสร้างสิ่งก่อสร้างที่ดูผิดแปลกจากวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนซึ่งบางอย่างดูเกินความพอดี อีกทั้งระบบการจราจรรอบโดย โครงการตลาดประชารัฐควรมีการประสานกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกมากขึ้น

4) ด้านผลผลิต (Product Evaluation) ของโครงการตลาดประชารัฐ ประกอบด้วย ผลผลิตของโครงการนี้ คือ กลุ่มประชาชนทั่วไปเคยได้รับประโยชน์จากการใช้น้ำ มีแหล่งอาหารอุดมสมบูรณ์ และด้านจิตใจรู้สึกภาคภูมิใจที่ตลาดน้ำประชารัฐเป็นที่ได้รับความสนใจไปทั่วโลก รวมถึงสภาพแวดล้อมที่ดีทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

4.2 บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐ เพื่อประชาชนใน กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย

1) บทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการ ปัจจุบันมีโครงการนำธรรมะเข้ามาบริหารตลาด เพื่อนำคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติให้มีคุณธรรมจริยธรรมในการค้าขาย และการประกอบอาชีพอย่างมีความสุข โดยกำหนดให้วัดเป็นศูนย์กลางรวมจิตใจที่ประชาชนมาทำบุญในเทศกาลต่าง ๆ เพื่อเป็นศิริมงคลกับตนเองและครอบครัว และเป็นแหล่งรวมที่จะสามารถจำหน่ายสินค้าให้กับประชาชนได้ด้วย ซึ่งพระสงฆ์สามารถให้คำแนะนำการบริหารจัดการตลาดให้มีคุณภาพในด้านสินค้าและการบริการ ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรทำควบคู่กันโดยด่วน ทั้งนี้มีการจัดกิจกรรมในการสอนการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมแบบง่าย ๆ ให้ประชาชนได้เข้าใจ และส่งเสริมให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันกับชุมชน เพื่อปลูกฝังสิ่งดีงามให้กับคนในชุมชน โดยเน้นย้ำใช้หลักธรรมในเรื่องของความซื่อสัตย์ ไม่คดโกง ในการประกอบอาชีพอย่างสุจริต ไม่เอาเปรียบสังคม มีความรับผิดชอบ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม อีกทั้งส่งเสริมให้ผู้ประกอบการยึดหลักการมีคุณธรรมจริยธรรมในการประกอบอาชีพ รวมถึงการมีหลักธรรมาภิบาล จะต้องมีความโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริตในการค้าขาย

2) บทบาทของพระสงฆ์ด้านการขยายช่องทางจัดจำหน่าย พระสงฆ์ได้จัดพื้นที่บางส่วนของวัด มาทำเป็นตลาดประชารัฐ เพื่อส่งเสริมรายได้ให้กับประชาชน และมีการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้กับทางร้านค้าและประชาชนที่เข้ามาท่องเที่ยวได้ร่วมกันสืบสานพระพุทธศาสนา และควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมหารายได้เพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาด้วย อีกทั้งได้เปิดโอกาสให้ประชาชนที่ประสบปัญหาด้านรายได้ของครอบครัว ได้มีสถานที่จำหน่ายสินค้าภายในวัด ทั้งนี้ต้องมีระเบียบกฎเกณฑ์ ในเรื่องของความเป็นระเบียบ ความสะอาด ความเป็นมาตรฐาน คุณภาพของสินค้า เพื่อเพิ่มรายได้ครัวเรือนให้กับประชาชน และมีสินค้าที่หลากหลายให้กับผู้บริโภค นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมในเทศกาลต่าง ๆ ของวัด ผู้บริหารวัดสามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับกาลเทศะ และถ้ามีผลิตภัณฑ์จากประชาชนมาวางจำหน่ายก็สามารถประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่มาทำบุญในแต่ละเทศกาล เพื่อสามารถจำหน่ายได้มากขึ้น ทั้งนี้ทางวัดต่าง ๆ ที่เข้าร่วมโครงการตลาดประชารัฐได้มีการพิจารณาการจัดหาพื้นที่ในการดูแลวัด และการประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวให้แก่ประชาชนได้ทราบเกี่ยวกับการนำสินค้ามาจำหน่าย หรือการจัดสรรเวลาในการจำหน่ายสินค้าที่แตกต่างกัน เช่น พืช ผัก หรือของสดต่าง ๆ ควรมีการจัดจำหน่ายในเวลาเข้าอีกด้วย

4.3 การพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร แนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐเพื่อประชาชนในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย

1) การเข้าอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ในการเพิ่มความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐ ควรให้พระสงฆ์มีการเข้าอบรมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อทำให้รู้ว่าวัดที่มีโครงการตลาดประชารัฐจะต้องมีการปรับปรุงอะไรบ้าง และจะต้องควบคู่กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้คู่คุณธรรมในการเพิ่มความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐ และควรมีการอบรมหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทของวัดที่มีโครงการตลาดประชารัฐเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจให้กับพระสงฆ์ที่รับผิดชอบ โดยภาครัฐบาลจะต้องมีการมอบหมายเจ้าหน้าที่หรือผู้มีความรู้ด้านการตลาด เข้าไปให้การอบรมแก่พระสงฆ์ เพื่อหาแนวทางในการจัดการตลาด กำหนดประเภทสินค้าที่เหมาะสมกับท้องถิ่นหรือชุมชน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย

2) การให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ในการสนับสนุนของโครงการตลาดประชารัฐ ควรมีการให้การศึกษาแก่พระสงฆ์เกี่ยวกับโครงการตลาดประชารัฐเพื่อที่ทำให้พระสงฆ์ทราบหลักเกณฑ์และกลไกในการเข้าร่วมโครงการตลาดประชารัฐอย่างเป็นระบบ โดยเน้นให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์โครงการตลาดประชารัฐ ผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการมากขึ้น รวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้แก่พระสงฆ์เพื่อให้ผู้เช่าตลาดไม่สามารถเอาเปรียบในส่วนพื้นที่ของวัดได้ โดยจะต้องมีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตหรือกระทรวงมหาดไทยที่รับผิดชอบโครงการนี้ มาให้ความรู้แก่พระสงฆ์ในการสนับสนุนโครงการตลาดประชารัฐ

3) การพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐ ในการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนความรู้กับวัด หรือชุมชนอื่น ที่มีโครงการตลาดประชารัฐ ควรมีการพัฒนาบทบาทที่ตรงกับเป้าประสงค์ โดยการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนความรู้กับวัดหรือชุมชนที่ประสบความสำเร็จเกี่ยวกับการบริหารตลาดประชารัฐ จะทำให้สามารถนำมาประยุกต์และปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตลาดของตน ซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบของการให้บริการและการบริหารของแต่ละตลาดที่มีการศึกษาข้อดีและข้อเสียแล้วนำมาพัฒนาร่วมกัน โดยที่มามีการแลกเปลี่ยนความรู้กับวัดหรือชุมชนอื่นที่มีโครงการตลาดประชารัฐ เพื่อทำให้รู้ว่า วัดหรือชุมชนอื่นมีจุดแข็งหรือจุดอ่อน ตรงไหนจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขที่วัดหรือชุมชนของตน

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ยุทธศาสตร์ประชารัฐ เป็นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกคนเนื่องจากการแก้ปัญหา การปฏิรูป และการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน จะสำเร็จหรือเห็นผลเป็นรูปธรรมไม่ได้โดยหากขาดความร่วมมือ ร่วมใจ และการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนเจ้าหน้าที่รัฐ และรัฐบาล ดังนั้นการที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับการตลาดประชารัฐ จึงมีหลักสำคัญในการปฏิบัติดังนี้

1) รัฐต้องมีนโยบาย สนับสนุนให้ประชาชนดำเนินการด้วยตนเองบนพื้นฐานความพอเพียง ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องสั่งการให้เจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐดำเนินการตามนโยบายโดยที่รัฐบาลเป็นผู้อำนวยความสะดวก สนับสนุน และเปิดช่องทางให้ “ประชาชน” หรือภาคเอกชนและประชาชนทั่วไป เข้ามามีส่วนร่วมตามกระบวนการประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนเข้าใจการบริหารงานของรัฐบาลในเรื่องต่างๆ และไม่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นระหว่างประชาชนกับรัฐบาล

2) หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ ข้าราชการเป็นเพียงผู้นำพาส่งเสริมให้คำแนะนำปรึกษา เพื่อให้ประชาชนฐานรากเกิดการผลิตรายได้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสมในเรื่องปริมาณและเวลา และเสริมสร้างความรู้สู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ บูรณาการภูมิปัญญาให้เกิดนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องตอบสนองความต้องการให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด และผ่านช่องทางการค้าในการกระจายผลิตภัณฑ์ให้ประชาชนได้บริโภคอย่างทั่วถึง เกิดประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน

3) ประชาชน เป็นส่วนสำคัญที่ต้องมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐ หรือเกิดความร่วมมือกันในการดำเนินงานทางการตลาด ซึ่งมีได้หมายถึงเพียงแค่สินค้าเพื่อการบริโภคเท่านั้นแต่รวมไปถึงงานบริการต่างๆ อันเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่ต้องส่งเสริมให้เกิดการตลาดตามความต้องการของประชาชน แต่เป็นโครงการของประชาชน และประชาชนมีส่วนร่วมทางการตลาดตามแนวทางประชาธิปไตยการส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศตาม

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ด้านการตลาดประชารัฐที่เป็นยุทธศาสตร์ ในการขับเคลื่อนประเทศไทยให้เกิดความสงบเรียบร้อย เกิดความสามัคคี และสร้างเสริมการพัฒนาประเทศไทยให้มีความเข้มแข็งมั่นคง มั่งคั่งอย่างยั่งยืนได้จริงอย่างเช่น “โครงการตลาดประชารัฐเพื่อชุมชน” จะสามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการจับจ่ายใช้สอยภายในท้องถิ่น ตลอดจนการเสริมความรู้เพื่อให้เกิดพัฒนาการด้านการลงทุน การบริหารธุรกิจชุมชน และการสร้างงาน สร้างอาชีพ อันนำไปสู่ความยั่งยืนในอนาคต ซึ่งการตลาดประชารัฐสามารถนำวิถีพุทธไปบูรณาการให้เกิดความเมตตา ดับทุกข์ เพื่อสร้างสันติภาพอย่างแท้จริงของมนุษย์โลก การตลาดเป็นกิจกรรมหลักระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค ซึ่งถ้าทำการตลาดประชารัฐสร้างสันติภาพตาม

วิถีพุทธที่ต้องพัฒนาปัญญาปฏิบัติ 2 ประการ คือ ผู้ผลิตและผู้บริโภคต้องทำประโยชน์ตนและประโยชน์เพื่อผู้อื่นดังนี้

1) ด้านผู้ผลิต ต้องมีปัญญาในการผลิตให้สินค้าและบริการมีความสมบูรณ์เหมาะสมด้วยคุณค่า คุณประโยชน์ ตามแนวคิดของผู้ผลิตที่มีเมตตา ดังนี้ (1) ผลិតภัณฑ์ถูก หมายถึง การผลิตสามารถผลิตสินค้าและบริการให้มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำ จากประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผู้ผลิตต้องมีความเมตตาต่อผู้บริโภคอย่างแท้จริงตั้งแต่การเลือกวัตถุดิบจากประชาชนเกษตรกรโดยตรง (2) ผลิตภัณฑ์จริง หมายถึง สินค้าและบริการมีคุณค่าจริง ใช้งานได้จริง และเป็นจริงตามที่คุณผลิตได้แจ้งหรือโฆษณาถึงคุณค่า (3) ผลิตภัณฑ์ดี หมายถึง สินค้าและบริการมีคุณค่าแท้ มีประโยชน์ต่อผู้บริโภค ไม่เป็นภัยแก่บุคคลอื่นๆ และไม่มีผลกระทบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม (4) ผลิตภัณฑ์งาม หมายถึง สินค้าและบริการมีรูปแบบ บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม ด้วยคุณค่าและรูปลักษณ์ที่ส่งผลทางด้านคุณค่าทางจิตใจเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถจำหน่ายและผู้บริโภคให้การยอมรับภาคี

2) ด้านผู้บริโภค ต้องมีปัญญาในการตัดสินใจซื้อ และบริโภคด้วยปัญญาจากผลิตภัณฑ์ที่ถูกจริง ดี และงาม โดยมีความกรุณาต่อผู้ผลิต ดังนี้ (1) ผลิตภัณฑ์ถูก ผู้บริโภคต้องพิจารณาถึงราคากับคุณค่าของสินค้าและบริการโดยพิจารณาถึงราคาที่คุณผลิตกำหนดราคาที่ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค (2) ผลิตภัณฑ์จริง ผู้บริโภคต้องพิจารณาถึงคุณภาพ คุณลักษณะของสินค้าและความจริงแท้ของผู้ผลิตที่ไม่ได้มีการปลอม สินค้าและบริการมีมาตรฐานจริงตามที่กำหนด (3) ผลิตภัณฑ์ดี ผู้บริโภคต้องพิจารณาถึงคุณค่าแท้ของสินค้าและบริการว่ามีประโยชน์อย่างแท้จริง มีคุณค่าในตัวผลิตภัณฑ์และมีความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค (4) ผลิตภัณฑ์งาม ผู้บริโภคต้องพิจารณาถึงรูปลักษณ์ ความสวยงาม ตราสินค้า การรับรองมาตรฐาน และผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค และผู้บริโภคมีความกรุณาในการซื้ออย่างเหมาะสมโดยมีความรักดีต่อสินค้า ซื้อสินค้าหรือบริการด้วยความภาคภูมิใจ

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐ เพื่อประชาชนในจังหวัดอื่น ๆ หรือภูมิภาค

2) ควรวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐ

3) ควรวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมโครงการตลาดประชารัฐที่มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

Reference

- Allport, Gordon W. (1994). *Pattern and Growth in Personality*. New York : Holt, Rinehart and Winston.
- Arthur E. Fink. (1994). *The Field of Social Work*. New York : Holt, Rinehart and Winston.
- Kanungnit Chantabutr and Suban Chantabutr. (2002). *Principles Management and Administration of Temple in Globalization*. Bangkok : Prikwhan Graphic.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Tripitaka Mahachulalongkornrajavidyalaya University*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Publisher.
- National Office of Buddhism. (2016). *Conclusion The Sangha Supreme Council of Thailand*. Bangkok : National Office of Buddhism Publisher.
- Patt Bunyaratnapan. (2004). *Community Empowerment by Community Development Movement*. 2nd ed. Bangkok : Thai Watana Panich.
- Stufflebeam, Daniel L.; and Shinkfield, Anthony J. (2007). *Evaluation Theory, Models, & Application*. San Francisco : John Wilwy.
- Surapon Suyaprom. (2015). Achievement of Management Cooperative Credit Union of Economic Sustainability of the Community North-East Upper in Upper Northeatern Thailand. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University*, 8 (1), 87-101.
- Udom Cherykeewong. (2009). *Ecotourism*. Bangkok : Seangdao.
- Vilai Tangchitsomkit. (2005). *Development of Communities*. 2nd. Bangkok : Odeon Store.

การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ
MANAGENT OF BUDDHIST MONESTRY'S PROPERTY OF SAMUT PRAKAN
PROVINCE

พระภาวัช โชติวโร (ฉัตรวิไล)^{*} พระมหาสุนันท์ สุนนโท^{**} อนูวัต กระสังข์^{***}
Phra Phawatcha Chotiwaro (Chat Wilai), Phramaha Sunun Sunundho,
Anuwat Krasang.

Received: February 10, 2019

Revised: March 03, 2019

Accepted: March 22, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ 3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก และศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.945 จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 360 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่เป็นพระสังฆาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิทั่วไปจำนวน 20 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ

^{*} Doctor of Philosophy in Buddhist Management, Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

^{**} Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

^{***} Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพทั่วไปและปัญหาการบริหารการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ การวางแผนการจัดการศาสนสมบัติของวัดพระสังฆาธิการบางรูปยังไม่เข้าใจในด้านกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการดูแลศาสนสมบัติของวัด ตลอดจนกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินมากเท่าที่ควร การจัดองค์กร องค์กรจะต้องรวบรวมข้อมูลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่เหมาะสมกับโครงสร้างการบูรณาการระหว่างแนวคิดทฤษฎีและหลักการทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องการบริหารการจัดการศาสนสมบัติของวัดการบังคับบัญชาและสั่งการ พบว่า การเสาะแสวงหาเพื่อเลือกสรรให้ได้เจ้าหน้าที่และบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับงานในการอนุรักษ์หรือเป็นผู้ที่มีความรักและความสนใจต่อศาสนสถานเป็นอย่างดีการประสานงาน พบว่า พระสังฆาธิการจะต้องมีความรู้และข้อมูลมากในด้านการสื่อสารต้องมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้งานในด้านการประสานด้วยการควบคุม พบว่า พระสังฆาธิการจะต้องมีการควบคุมที่เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อเจ้าหน้าที่และบุคลากร

2. การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการเป็นการบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด ตามหลักการจัดการประกอบด้วย การวางแผนมีความพอใจในการวางแผนในการดูแลศาสนสถานเป็นอย่างดี การจัดองค์กรมีความเพียรในหาบุคลากรที่มีความรักและมีความเข้าใจในการดูแลและรักษาศาสนสถาน การบังคับบัญชาสั่งการมีจิตตั้งมั่นในการสั่งงานแผนที่ได้จัดเอาไว้ให้เป็นไปตามแบบ การประสานงานมีการตรวจสอบการทำงานอยู่เสมอด้วยการใช้การเป็นกัลยาณมิตรที่ดีและการควบคุมใช้ปัญญาในการควบคุมงานโดยใช้หลักและเหตุผลในการตัดสินใจเป็นต้น ตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา

3. รูปแบบการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ การจัดการวางแผนอนุรักษ์ศาสนสถาน ให้มีความมั่นคง แข็งแรง และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นไทยอย่างแท้จริงจัดองค์กรเพื่อให้เกิดความคล่องตัวสร้างความศรัทธาให้ชุมชนมีการรู้จักรักและเอาใจใส่ดูแลสั่งการให้มีการอนุรักษ์ศาสนสถานที่สำคัญภายในวัดการประสานงานคอยดูแลกิจกรรมเชิงปฏิบัติธรรม บูรณาการกับการรักษาศาสนสถาน และศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา การควบคุมคอยให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดูแลรักษาศาสนสถานเมื่อเกิดปัญหาสามารถแก้ไขได้ทันที

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ศาสนสมบัติของวัด

ABSTRACT

Objectives of this research were: 1. to study general context and problems of monastery religious property management in Samutprakarn Province, 2. to study factors affecting the monastery religious property management in Samutprakarn Province and 3. to propose the monastery religious property management model in Samutprakarn Province. Methodology was the mixed methods research: quantitative and qualitative research. For the quantitative research, the data was collected by using questionnaires with reliability coefficient of 0.945 from a sample of 360 monks, and the data was analyzed data by frequencies, percentiles, mean and standard deviation S.D. For the qualitative research, the data was collected by in-depth interviewing of 20 key informants who were administrative monks and participants, and conducting of focus group discussion of 12 experts, the was analyzed by descriptive interpretation.

Findings were as follows:

1. General condition and problems of monastery religious property management in Samutprakarn Province were: Planning of monastery religious property management; some administrative monks did not understand the laws of religious property management and the property laws, Organizing; organizations had to collect all data of factors relating to integrated structure between concepts and theories and Buddhadhamma relating to monastery religious property management, Directing and Commanding; recruitment and selection of knowledgeable, capable persons who loved take care of religious properties were appropriate, Coordinating; administrative monks must have sufficient data and new communication technology in coordination, Controlling; administrative monks must use friendly methods to control good friends and personnel.

2. Monastery religious property management process in Samutprakarn Province was the integration of Buddhadhamma for religious property management in line with the management process, consisting of: Planning; planning and management of religious property were satisfied, Organizing; efforts to seek the

qualified persons who love and understand how to look after the monastery religious property, Commanding; concentration giving out order according to the plans, Coordinating; regular monitoring the work process in line with good friends principles and using intellectuals to control and to make decision in line with the causes and effects according to Itthipadha; aspiration, efforts, attention and approximation.

3. Monastery religious property management model in Samutprakarn Province: Planning to restore the religious properties and places in secure and strong condition, remain the real identity and Thinness, Organizing; flexible management in order to create trust and faith in the communities so that the communities in return would participate in restore, look after the religious properties in monasteries. Coordinating; looking after Dhamma practice activities integrated with religious place restoration and protection and history recitation. Controlling; giving advices about religious places protection and solving problems in time when problems arise.

Keywords: Administration, Buddhist Monastery's.

1. บทนำ

สังคมไทยในอดีตและปัจจุบัน ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ในแต่ละชุมชนจะมีวัดประจำชุมชนของตน ชุมชนชาวพุทธมีความเกี่ยวข้องกับวัดตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย วัดจึงเป็นสถานที่ในการทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งทางศาสนาและทางบ้านเมือง (Anuwat Krasang, 2017)

ศาสนสมบัติของวัด คือ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่งและเนื่องจากวัดเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 การดูแลรักษาและจัดการก็เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้แทนของนิติบุคคล คือ วัด แต่แม้ว่าการดูแลรักษาและจัดการทรัพย์สินของวัดใดๆ จะเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดนั้นๆ ก็ตาม การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดที่เจ้าอาวาสจะกระทำได้นั้นจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย และจำต้องเป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งกำหนดวิธีการปฏิบัติในการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดไว้เป็นแม่บทให้เจ้าอาวาสปฏิบัติ (The Religious Affairs Department, Ministry of Education, 1999) ศาสนสมบัติเป็น

สมบัติของพระศาสนา เป็นอุปกรณ์อันสำคัญยิ่งในการดำเนินกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา ซึ่งอ้างอิงเงินผลประโยชน์ของวัดต่างๆ ตามระเบียบที่ทางกระทรวงได้วางรูปการให้กรมการศาสนา เป็นเจ้าหน้าที่จัดการ กล่าวคือ วัดที่มีมรรคทายกก็ได้จัดการให้เป็นไปตามข้อบังคับเรื่องเงิน กัลปนาสงฆ์ ถ้าวัดใดไม่มีมรรคทายก กรมการศาสนาได้ช่วยเหลือเจ้าอาวาสเก็บเงินผลประโยชน์ส่ง ต่อกระทรวงอยู่แล้ว จากสถานะทางกฎหมายของ “วัด” ทางพระพุทธศาสนาดังกล่าวย่อมส่งผลไปถึงปัญหาในการดำเนินงานและภาระหน้าที่ของวัด ที่ว่าวัดจะมีสิทธิดำเนินการในเรื่องใดได้บ้าง เนื่องจากนิติบุคคลนั้นดำเนินการต่าง ๆ ต้องทำภายในวัตถุประสงค์ของตน แต่อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์ในการพิจารณาขอรับวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน แตกต่างจากขอรับ วัตถุประสงค์ของนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน นอกจากนี้ปัญหาบริหารการจัดประโยชน์ที่ดินวัด ร้างและศาสนสมบัติกลางของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ซึ่งได้ มีการแก้ไขครั้งล่าสุด

เมื่อปี พ.ศ. 2535 โดยมีได้มีการแก้ไขจนถึงปัจจุบัน ยังไม่ครอบคลุมกับสภาพการณ์ใน การบริหารจัดการศาสนสมบัติให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและความเป็นจริงในปัจจุบัน จึงควรมี การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้สอดคล้องและครอบคลุมกับสภาพเศรษฐกิจที่สามารถ ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินของพระศาสนาให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น หากได้มีการศึกษาวิจัยในเรื่อง นี้แล้วจะเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่จะเข้าทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของวัดและศาสนสมบัติกลาง ทั้งในด้านวิชาการ ความชัดเจนในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการทำ นิติกรรม และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ที่ดินซึ่งเป็นสมบัติของพระศาสนาถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินทาง เศรษฐกิจประเภทหนึ่ง หากได้มีการบริหารจัดการที่ถูกต้อง และเหมาะสมตามกฎหมายกำหนดไว้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวมอีกทางหนึ่งด้วย

จังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีวัดมากพอประมาณ มีทั้งวัดร้างและวัดที่มี พระภิกษุจำพรรษาอยู่ภายในวัดมีโบราณสถานที่เป็นสถานที่แสวงบุญและท่องเที่ยวของผู้คนจำนวน มาก แต่ยังคงขาดการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดที่ดี ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารจัดการ การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงสภาพทั่วไปใน การจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการว่าเป็นอย่างไร มีกระบวนการบริหาร จัดการศาสนสมบัติของวัดอย่างไร และสามารถนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการศาสนสมบัติ ของวัดที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ

2.2 เพื่อศึกษาทฤษฎีการบริหารและหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ

2.3 เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นหลัก เสริมด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ในจังหวัดสมุทรปราการ

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากร คือ พระสงฆ์ในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวนทั้งสิ้น 3,617 รูป

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์ในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 360 รูป ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณตัวอย่างของยาโมเน่ (Yamane, 3,617) ทำการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วยพระสังฆาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนทั้งสิ้น 20 รูป/คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ และนักวิชาการ จำนวนทั้งสิ้น 11 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม และแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการทดสอบหาค่าความตรง (Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (Index of Item-Objective Congruent : IOC) และนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try-out) กับพระสงฆ์ในจังหวัดสมุทรปราการที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 รูป เพื่อหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.945

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ จากนั้นทำการนัดวันเวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์และจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ และดำเนินการจนครบตามที่กำหนด ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงเจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์ในจังหวัดสมุทรปราการ และดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บกลับด้วยตนเอง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ จากนั้นนำมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอในรูปแบบของความเรียง สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของความเรียง

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์และเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาความคิดเห็นต่อกระบวนการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ

สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า จุดแข็งคือ พระสังฆาธิการมีการอบรมชี้แจงให้พระสงฆ์ในวัดได้มีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับศาสนสมบัติของวัด เช่น มีการจดบันทึกและทำการขึ้นทะเบียนของศาสนสถาน มีการคัดเลือกและแบ่งประเภททรัพย์สินของวัดออกเป็นหมวดหมู่ เป็นต้น เพื่อที่จะได้ทำการลงทะเบียนอย่างถูกต้อง มีการณรงค์ให้ประชาชนในท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของศาสนสถานหรือศาสนวัตถุ ปลุกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศาสนสมบัติ มีการส่งพระสงฆ์เข้าอบรมในหลักสูตรบุคลากรเฉพาะด้านการอนุรักษ์ศาสนสถานหรือโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุประจำท้องถิ่น จัดตั้งอาสาสมัครชุมชนในการเฝ้าระวังดูแลรักษาศาสนสถานภายในวัดร่วมกับพระสงฆ์ พร้อมทั้งมีการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพื่อสามารถติดตามภาพเหตุการณ์กิจกรรมที่อาจเกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการวางแผนอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุที่เป็นศาสนสมบัติให้อยู่ในสภาพเดิม จุดอ่อนคือ เจ้าอาวาสที่มีอายุมากและสุขภาพไม่สมบูรณ์จึงไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่ ขาดการดูแลเอาใจใส่ทำให้ศาสนสมบัติทรุดโทรมและปรักหักพัง ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการศาสนสมบัติ กล่าวคือ เจ้าอาวาสบางรูปคิดว่าการอนุรักษ์เป็นหน้าที่ของกรมศิลปากร จึงปล่อยให้ชำรุดทรุดโทรม บางรูปไม่รู้กฎหมายและรูปแบบของศาสนสมบัติ เมื่อดำเนินการซ่อมแซมอาจทำผิดกฎระเบียบหรือทำให้รูปลักษณะทางสถาปัตยกรรมเปลี่ยนแปลงไป บางแห่งก็ขาดแคลนงบประมาณในการจัดการ ขาดการประสานงานที่ดีกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้การจัดการศาสนสมบัติของวัดขาดประสิทธิภาพ โอกาส คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศิลปากร ทำหน้าที่ในการอนุรักษ์ซ่อมแซมและบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัด ประชาชนในบริเวณใกล้เคียงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศาสนสมบัติของวัด ส่วนอุปสรรค คือ ขาดการสนับสนุนด้านบุคลากรและงบประมาณในการอนุรักษ์ศาสนสมบัติของวัดจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของสำนักงานพระพุทธศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นๆ การขยายตัวของประชากรทำให้ศาสนสมบัติถูกรุกรานและยึดครองจากประชาชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียง

4.2 ผลการวิเคราะห์ทฤษฎีการบริหารและหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ

การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ด้านการวางแผนตามหลักอริยบท 4 พระสังฆาธิการต้องจัดบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถมาทำหน้าที่ในการ

ติดตามผลงาน รายงานผลงาน และนำเสนอผลงาน พร้อมทั้งให้ความรู้ความเข้าใจ และความชัดเจน ในการบริหารจัดการศาสนสมบัติ พระสังฆาธิการมีการประชุมร่วมกับคณะกรรมการวัดและประชาชนในชุมชนเพื่อปรึกษาหารือและตัดสินใจในเรื่องของการวางแผนก่อสร้างและปฏิสังขรณ์ เสนาสนะ งบประมาณที่ใช้ และวิธีการดำเนินงาน มีการศึกษาความเป็นไปได้ในข้อกฎหมายและกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม เพื่อให้สามารถวางแผนการทำงาน นอกจากนี้ยังต้องมีการแต่งตั้ง คณะกรรมการอำนวยการเพื่อทำหน้าที่ในการจัดหางบประมาณ และคณะกรรมการดำเนินการเพื่อ ทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลและตรวจสอบการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้อย่างมี ประสิทธิภาพ

ด้านการจัดองค์กรตามหลักอิทธิบาท 4 พระสังฆาธิการมีการบูรณาการโครงสร้างการทำงาน เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของวัดมีการจัดแบ่งงานกันทำโดยยึดหลักการแบ่งหน้าที่ความ รับผิดชอบตามความถนัด ความรู้ความสามารถ เพื่อให้การบริหารสามารถดำเนินงานไปตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้ ในการก่อสร้างหรือบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่ในด้านต่างๆ ทั้งในส่วนของการจัดหางบประมาณ การเบิกจ่ายงบประมาณ การควบคุมดูแลและการก่อสร้างหรือซ่อมแซม ในส่วนของการดูแลศาสนสมบัติให้ประชาชนเช่าเพื่อ ทำประโยชน์ เช่น ที่ดิน ก็มีคณะกรรมการวัดทำหน้าที่ในการจัดทำสัญญาเช่าอย่างถูกต้องตาม กฎหมายและกฎหมายมหาเถรสมาคม รวมทั้งมีการควบคุมดูแลให้ผู้เช่าปฏิบัติตามกฎระเบียบและ ข้อบังคับที่กำหนดไว้ โดยมีเจ้าอาวาสเป็นประธาน

ด้านการบังคับบัญชาและสั่งการตามหลักอิทธิบาท 4 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ในการบังคับ บัญชาและสั่งการให้คณะกรรมการทำหน้าที่ในการจัดการศาสนสมบัติอย่างเหมาะสม ให้เป็นไปตาม กฎระเบียบของมหาเถรสมาคมและกฎหมายบ้านเมือง มีความถูกต้องชัดเจนทั้งในส่วนของการ อนุรักษ์ศาสนสมบัติ หรือการกำกับดูแลจัดสรรศาสนสมบัติเพื่อประโยชน์ของพุทธศาสนิกชน เช่น กรณีของการอนุรักษ์ศาสนสมบัติ จำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐกับ ประชาชนในชุมชนในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อวัดและชุมชน โดยเจ้าอาวาสจะทำหน้าที่ในการสั่งการให้คณะกรรมการเป็นผู้ดำเนินการในนามตัวแทนของวัดใน การติดตามดูแลศาสนสมบัติของวัดทั้งในส่วนที่เป็นโบราณวัตถุ โบราณสถาน และที่ดินที่ให้ ประชาชนเช่าทำประโยชน์

ด้านการประสานงานตามหลักอิทธิบาท 4 พระสังฆาธิการมีหน้าที่อำนวยความสะดวก และสนับสนุนส่งเสริมให้ศาสนิกทั้งปวงเป็นไปอย่างถูกต้อง มีการจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้ใน การจัดการศาสนสมบัติที่ถูกต้องแก่พระสงฆ์ที่เป็นบุคลากรภายในวัด เพื่อให้สามารถแบ่งเบาภาระ

การทำงานได้ ตลอดจนมีการปรับปรุงลดขั้นตอนให้เข้ากับยุคสมัย เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สนับสนุนงบประมาณหรือบุคลากรในการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ศาสนสมบัติของวัด และในส่วนของที่ดินที่ให้ประชาชนเข้ามาทำประโยชน์

ด้านการควบคุมตามหลักอธิบาท 4 พระสังฆาธิการที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการบริหารจัดการศาสนสมบัติต้องเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม โดยการควบคุมดูแลให้บุคลากรทั้งที่เป็นพระสงฆ์หรือฆราวาสทุกฝ่ายที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลและตรวจสอบการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุแผนงานและเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีการมอบหมายให้คณะกรรมการติดตามดูแลการให้เช่าที่ดินของวัดมีการดำเนินการถูกต้องตามที่ระบุไว้ในสัญญาหรือไม่ นอกจากนี้ ต้องมีการตรวจสอบบัญชีรับ-จ่ายของโครงการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัด และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่ในการบันทึกและตรวจสอบข้อมูลทางบัญชีให้ถูกต้อง ตามกฎหมายระเบียบของกฎหมายและกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม

4.3 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ

รูปแบบการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการวางแผน พระสังฆาธิการเชิญคณะกรรมการของวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนในชุมชนมาร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือในเรื่องการจัดทำแผนการดำเนินการในเรื่องของการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นรูปธรรม ด้านการจัดองค์กร พระสังฆาธิการมีการจัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการดำเนินการ โดยการจัดโครงสร้างการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการมอบหมายงานให้พระสงฆ์หรือฆราวาสที่มีความรู้ความถนัดเข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระในการทำงาน โดยมีเจ้าอาวาสเป็นประธาน เพื่อทำหน้าที่การดำเนินการและควบคุมให้มีการจัดการตามแผนที่วางไว้ ด้านการบังคับบัญชาและสั่งการ พระสังฆาธิการทำหน้าที่ในการอำนวยการ สั่งการให้บุคลากรที่ได้รับการแต่งตั้งปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องและบรรลุเป้าหมายที่กำหนด ด้านการประสานงาน พระสังฆาธิการมีการประสานความร่วมมือกับคณะกรรมการของวัด หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนในชุมชน โดยการแจ้งข้อมูลข่าวสารต่างให้ทราบ ประสานในเรื่องของการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ ด้านการควบคุม พระสังฆาธิการทำหน้าที่ในการกำกับดูแลการจัดการศาสนสมบัติให้ถูกต้องปฏิบัติตามทั้งในแง่ของกฎหมาย ระเบียบของมหาเถรสมาคม งบประมาณ และการดำเนินการในเรื่องอื่นๆ ด้วยการตั้งคณะกรรมการผู้ที่มีความชำนาญทำหน้าที่ในการศึกษาและตรวจสอบข้อเท็จจริง เพื่อให้สามารถจัดการศาสนสมบัติได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า จุดแข็งคือ พระสังฆาธิการมีการอบรมชี้แจงให้พระสงฆ์ในวัดได้มีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับศาสนสมบัติของวัด เช่น มีการจัดบันทึกและทำการขึ้นทะเบียนของศาสนสถาน มีการคัดเลือกและแบ่งประเภททรัพย์สินของวัดออกเป็นหมวดหมู่ เป็นต้น เพื่อที่จะได้ทำการลงทะเบียนอย่างถูกต้อง มีการรณรงค์ให้ประชาชนในท้องถิ่นตระหนักถึงความสำคัญของศาสนสถานหรือศาสนวัตถุ ปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศาสนสมบัติ มีการส่งพระสงฆ์เข้าอบรมในหลักสูตรบุคลากรเฉพาะด้านการอนุรักษ์ศาสนสถานหรือโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุประจำท้องถิ่น จัดตั้งอาสาสมัครชุมชนในการเฝ้าระวังดูแลรักษาศาสนสถานภายในวัดร่วมกับพระสงฆ์ พร้อมทั้งมีการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพื่อเพื่อสามารถติดตามภาพเหตุการณ์โจรกรรมที่อาจเกิดขึ้นได้

นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการวางแผนอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุที่เป็นศาสนสมบัติให้อยู่ในสภาพเดิม จุดอ่อนคือ เจ้าอาวาสที่มีอายุมากและสุขภาพไม่สมบูรณ์จึงไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่ ขาดการดูแลเอาใจใส่ทำให้ศาสนสมบัติทรุดโทรมและปรักหักพัง ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการศาสนสมบัติ กล่าวคือ เจ้าอาวาสบางรูปคิดว่าการอนุรักษ์เป็นหน้าที่ของกรมศิลปากร จึงปล่อยให้ชำรุดทรุดโทรม บางรูปไม่รู้กฎหมายและรูปแบบของศาสนสมบัติ เมื่อดำเนินการซ่อมแซมอาจทำผิดกฎระเบียบหรือทำให้รูปลักษณะทางสถาปัตยกรรมเปลี่ยนแปลงไป บางแห่งก็ขาดแคลนงบประมาณในการจัดการ ขาดการประสานงานที่ดีกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้การจัดการศาสนสมบัติของวัดขาดประสิทธิภาพ โอกาสคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศิลปากร ทำหน้าที่ในการอนุรักษ์ซ่อมแซม บูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติของวัด ประชาชนในบริเวณใกล้เคียงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศาสนสมบัติของวัด ส่วนอุปสรรคคือ ขาดการสนับสนุนด้านบุคลากรและงบประมาณในการอนุรักษ์ศาสนสมบัติของวัดจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของสำนักงานพระพุทธศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นๆ การขยายตัวของประชากรทำให้ศาสนสมบัติถูกรุกรานและยึดครองจากประชาชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียง

5.2 ทฤษฎีการบริหารและหลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ

การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการวางแผน ตามหลักอิทธิบาท 4 พระสังฆาธิการจัดบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถมาทำหน้าที่ในให้ความรู้ความเข้าใจและความชัดเจนในการบริหารจัดการศาสนสมบัติ มีการประชุมร่วมกับคณะกรรมการวัดและ

ประชาชนในชุมชนเพื่อปรึกษาหารือและตัดสินใจในเรื่องของการแต่งตั้งคณะกรรมการต่างๆ เพื่อทำหน้าที่ในการจัดหางบประมาณ ควบคุมดูแลและตรวจสอบการดำเนินงาน ด้านการจัดองค์กรตามหลักอิทธิบาท 4 พระสังฆาธิการมีการบูรณาการโครงสร้างการทำงานโดยยึดหลักการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความถนัด มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่ในการจัดหางบประมาณ การเบิกจ่ายงบประมาณ การควบคุมดูแลและการก่อสร้างหรือซ่อมแซม และการดูแลจัดการศาสนสมบัติที่ให้ประชาชนเช่าเพื่อทำให้มีการจัดทำสัญญาเช่าอย่างถูกต้องตามกฎหมายและกฎหมายมหาเถรสมาคม รวมทั้งมีการควบคุมดูแลให้ผู้เช่าปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับที่กำหนดไว้ ด้านการบังคับบัญชาและสั่งการตามหลักอิทธิบาท 4 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ในการบังคับบัญชาและสั่งการให้คณะกรรมการทำหน้าที่ในการจัดการศาสนสมบัติอย่างเหมาะสม ให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบของมหาเถรสมาคมและกฎหมายบ้านเมือง มีความถูกต้องชัดเจนทั้งในส่วนของการอนุรักษ์ศาสนสมบัติหรือการกำกับดูแลจัดสรรศาสนสมบัติเพื่อประโยชน์ของพุทธศาสนิกชน โดยเจ้าอาวาสจะทำหน้าที่ในการสั่งการให้คณะกรรมการเป็นผู้ดำเนินการในนามตัวแทนของวัด ด้านการประสานงานตามหลักอิทธิบาท 4 พระสังฆาธิการมีหน้าที่อำนวยความสะดวกให้ศาสนิกกิจทั้งปวงเป็นไปอย่างถูกต้อง มีการจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้แก่พระสงฆ์ที่เป็นบุคลากรภายในวัด เพื่อให้สามารถแบ่งเบาภาระการทำงาน ลดขั้นตอนการทำงาน ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สนับสนุนงบประมาณหรือบุคลากรในการดำเนินกิจกรรม ด้านการควบคุมตามหลักอิทธิบาท 4 พระสังฆาธิการที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการบริหารจัดการศาสนสมบัติต้องเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม โดยการควบคุมดูแลให้บุคลากรทั้งที่เป็นพระสงฆ์หรือฆราวาสทุกฝ่ายที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องตามกฎระเบียบ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลและตรวจสอบการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุแผนงานและเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีการมอบหมายให้คณะกรรมการหน้าที่ในการบันทึกและตรวจสอบข้อมูลทางบัญชีให้ถูกต้อง

5.3 รูปแบบการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการวางแผน พระสังฆาธิการเชิญคณะกรรมการของวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนในชุมชนมาร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือในเรื่องการจัดทำแผนการดำเนินการในเรื่องของการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakhru Wimon Suwanakon (Somphong Chanthawaro) (2016) เรื่อง “รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1” พบว่า ด้านการวางแผน พระสังฆาธิการผู้รับผิดชอบการพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรือง การวางแผนระยะยาวมีความสำคัญอย่างยิ่ง มีการ

มอบหมายให้ผู้ช่วยเจ้าอาวาสได้ฝึกปฏิบัติงานให้เกิดความพร้อม ด้วยหลักการประชุมเป็นนิตยเพื่อวางแผนการปกครองคณะสงฆ์ให้เกิดความชัดเจน

ด้านการจัดองค์กร พระสังฆาธิการมีการจัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการดำเนินการ โดยการจัดโครงสร้างการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการมอบหมายงานให้พระสงฆ์หรือฆราวาสที่มีความรู้ความถนัดเข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระในการทำงาน โดยมีเจ้าอาวาสเป็นประธาน เพื่อทำหน้าที่การดำเนินการและควบคุมให้มีการจัดการตามแผนที่วางไว้ ด้านการบังคับบัญชาและสั่งการ พระสังฆาธิการทำหน้าที่ในการอำนวยการ สั่งการให้บุคลากรที่ได้รับการแต่งตั้งปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องและบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

ด้านการประสานงาน พระสังฆาธิการมีการประสานความร่วมมือกับคณะกรรมการของวัด หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนในชุมชน โดยการแจ้งข้อมูลข่าวสารต่างให้ทราบ ประสานในเรื่องของการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakhru Wimon Suwanakon (Somphong Chanthawaro), (2016) เรื่อง “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์” พบว่า พระสังฆาธิการมีหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่สังคม ทั้งสงเคราะห์ อนุเคราะห์ สนับสนุนศาสนกิจทั้งปวงให้เป็นไปอย่างถูกต้อง

ด้านการควบคุม พระสังฆาธิการทำหน้าที่ในการกำกับดูแลการจัดการศาสนสมบัติให้ถูกระเบียบปฏิบัติทั้งในแง่ของกฎหมาย ระเบียบของมหาเถรสมาคม งบประมาณ และการดำเนินการในเรื่องอื่นๆ ด้วยการตั้งคณะกรรมการผู้ที่มีความชำนาญทำหน้าที่ในการศึกษาและตรวจสอบข้อเท็จจริง เพื่อให้สามารถจัดการศาสนสมบัติได้อย่างถูกต้อง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรมีการกำหนดแผนงานในการจัดการศาสนสมบัติของวัดในระยะยาว
- 2) ควรกำหนดนโยบายในการฝึกอบรมพระสังฆาธิการเกี่ยวกับข้อกำหนด กฎระเบียบของมหาเถรสมาคม และกฎหมายบ้านเมืองเกี่ยวกับการจัดการศาสนสมบัติของวัด

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) ในแต่ละวัดเจ้าอาวาสควรมีการประชุมพระสงฆ์ คณะกรรมการวัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนในละแวกใกล้วัดเพื่อมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจกำหนดแผนการจัดการศาสนสมบัติของวัด

2) ควรมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความรู้ความชำนาญในการบริหารจัดการศาสนสมบัติเพื่อแบ่งเบาภาระพระสังฆาธิการ

6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษามาตรการเกี่ยวกับระบบการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจของผู้เกี่ยวข้อง กับศาสนสมบัติของวัดและศาสนสมบัติกลาง

2) ควรศึกษามาตรการเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินของวัดร้างที่มีการยกเป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำวัดอยู่

3) ควรมีการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินที่ตั้งวัดเดิมที่เป็นที่ธรณีสงฆ์หรือเป็นที่วัดร้าง

References

- Anuwat Krasang. (2017). Servant Leadership Theory: The Management Direction of The Organization in Future. *Journal of MCU Social Science Review*, 6 (4), 112-126
- Cronbach, Lee. J. (1990). *Essentials of Psychology Testing*. 5th ed. New York : Harper Collins Publishers Inc.
- Phrakhru Wimon Suwanakon (Somphong Chanthawaro). (2016). *The Desirable Model of Sangha Administration of Administrative Monks at The Sangha Administration Region 1*. (Doctor of Thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrakhrusisidthikarn (Somjai Dhammavetdhi). (2016). *The Model of Buddhism Dissemination Management in the Globalization Age of The Sangha Order in Nonthaburi Province*. (Doctor of Thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics: an Introductory Analysis*. 3rd. New York: Harper and Row Publication.

การพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี
PUBLIC WELFARE ADMINISTRATION DEVELOPMENT FOR SANGHA
IN SUPHANBURI PROVINCE

พระครูวิริยศาสนกิจ (สมเจต สมคโค)* พระมหากฤษฎา กิตติโสภณ** จำนงค์ อดิวัฒน์สิทธิ์***
Phrakruviriyasasanakit (Somjet Samaggo), Phramaha Krlssda Kittisopano,
Jamnong Adiwattanasit

Received: February 11, 2019

Revised: March 08, 2019

Accepted: March 25, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี 2. เพื่อศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี และ 3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยในการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการ ไวยาวัจกร และเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 20 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 12 รูป/คน ใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามซึ่งมีค่าความ

* Doctor of Philosophy Program in Buddhist Management, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

เชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.977 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณ จำนวน 345 รูป และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล พบว่า คณะสงฆ์มีนโยบายส่งเสริมการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ทำให้สามารถดำเนินกิจการงานด้านสาธารณสงเคราะห์ได้อย่างถูกต้องตามหลักการและกฎหมาย ในปัจจุบันได้รับความร่วมมือจากประชาชนอย่างเต็มที่ เพราะเห็นว่าทำเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างแท้จริง 2) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ พบว่า พระสังฆาธิการมีความเข้าใจในชุมชนท้องถิ่นและเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของคนในชุมชนนั้นๆ โดยช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชน เพื่อช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชน 3) ด้านการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ พบว่า พระสังฆาธิการเป็นผู้นำที่ดีสามารถชี้แนะให้ชาวบ้านช่วยกันบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัดและบริเวณชุมชน และ 4) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ พบว่า คณะสงฆ์ไม่มีหน่วยงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนอย่างเป็นทางการซึ่งในปัจจุบันจะมีลักษณะเป็นหน่วยงานเฉพาะกิจ

2. กระบวนการในการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ตามหลักการบริหาร PDCA พบว่า ด้าน Plan (วางแผน) คณะสงฆ์มีการจัดการแต่งตั้งประธาน รองประธาน และคณะกรรมการอย่างเป็นทางการ เพื่อดำเนินการงานด้านนี้โดยเฉพาะ มีการจัดประชุมเพื่อทำแผนงานการดำเนินงาน และการกระจายงานให้กับพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่มีความคุ้นเคยกับชาวบ้าน โดยกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานผ่านหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ด้าน Do (ปฏิบัติ) คณะสงฆ์ควรเข้าไปบริหารจัดการกิจการที่ดำเนินการหรือจัดทำโครงการขึ้นมาเอง ในลักษณะที่ทำเป็นกิจการประจำหรือชั่วคราว เช่น กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิ การตั้งกองทุน เพื่อช่วยเหลือคนยากจนหรือช่วยเหลือคราวประสบภัยพิบัติ หรือประสานงานระหว่างคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ และเอกชน การร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า เช่น พัฒนาคนในท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถ พัฒนาอาชีพให้กับชาวบ้านในชุมชนโดยเฉพาะอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมาย ด้าน Check (ตรวจสอบ) คณะสงฆ์ควรสร้างเครื่องมือที่เป็นรูปธรรม และสามารถตรวจสอบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ได้ เพื่อทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ในแต่ละชุมชน และหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่พบ ด้าน Act

(การดำเนินการให้เหมาะสม) เมื่อพบปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนก็มีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ และชาวบ้านโดยมีผู้นำหมู่บ้านเป็นตัวแทนเพื่อจัดทำแผนงานการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

3. การพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล มีการวางแผนเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน ในการปฏิบัติงาน มอบหมายภาระงานให้แก่บุคลากรในชุมชนอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับแผนงาน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ คณะสงฆ์มีการจัดประชุมระดับเจ้าอาวาสเพื่อมอบนโยบายในการจัดพื้นที่ให้บริการแก่ชุมชน มีการประสานงานให้ชาวบ้าน ช่วยกันดูแลสิ่งปลูกสร้างและอาคาร เสนาสนะ ให้เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ มีการตรวจสอบพัฒนา สถานที่สำหรับใช้สอยประโยชน์แก่ชุมชน 3) ด้านการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบภายในโดยความเห็นชอบของประชาชนชุมชนรอบวัดเพื่อ ตรวจสอบถึงความโปร่งใสในการบริการสาธารณสมบัติ ทำการลงพื้นที่สำรวจสาธารณสมบัติในชุมชน จัดบันทึกและทำทะเบียนสาธารณสมบัติในชุมชน แล้วบูรณปฏิสังขรณ์หรือก่อสร้างสาธารณสมบัติให้เป็นไปตามรูปแบบเดิมเพื่อรักษาศิลปะพื้นบ้านเอาไว้ 4) ด้านการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ มีการประชุมวางแผนในการช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ประชาชนให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ ให้คำปรึกษา ปัญหาในการดำเนินชีวิตของประชาชนตามหลักพุทธจริยธรรมอย่างเหมาะสม และมีการบรรเทาช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยธรรมชาติ

คำสำคัญ : การพัฒนา, การบริหารจัดการ, งานสาธารณสงเคราะห์, คณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

ABSTRACT

Objectives of this research were: 1. to study general context of public welfares management of Sangha Order in Supanburi Province, 2. to study process of public welfares management of Sangha Order in Supanburi Province and 3. to propose the public welfares management development of Sangha Order in Supanburi Province.

Methodology was the mixed methods research: the qualitative and quantitative researches. For the qualitative research, the data was collected by in-depth interview of 20 key informants who were administrative monks, laity monastery managers, officers of the Office of Buddhism in Supanburi, using structured in-depth-

interviewing scripts and conducting of focus group discussion of 12 experts and the data was analyzed by contextual content analysis. For the quantitative research, the data was collected by survey research from a sample of 345 persons who were monks in Supanburi Province with questionnaires, and statistical analyses were frequency, percentage, mean and SD.

Findings were as follows :

1. General context of public welfares management of Sangha Order in Supanburi were in 4 areas: 1) helpful assistance; Sangha Order in Supanburi carried out this function actively conforming with rules and regulations and got full support from the public because it was real benefit for the public, 2) helpful assistance others for public benefits; administrative monks understood and were soul leaders in communities, participating with state and private agencies in helping communities, 3) helpful assistance for public goods and public places; Sanga Order was good leaders and examples in leading villagers to help maintain and take care of monastery property and public goods in communities and 4) helpful assistance for people and animals; Sangha Order did not have official units for helping people in trouble, only units for specific purpose and time.

2. The process of public welfares management of Supanburi Sangha Order in line with PDCA was that, P, planning, Sangha Order officially appointed chairperson, vice-chairperson and committee to carry out this public welfares by regular meeting and assign administrative monks who were familiar with communities to carry out the task through District Training Units, D, do, Sangha Order should establish the public welfares units by itself that could be permanent or temporary, such as foundation or fund for helping the poor or those in crisis or coordination with state and private agency to create lawful career for local people, C, check, Sangha Order should have measurement to check the public welfare activities, to find out any problems in communities and solve the problems, A, act, if problems found, there should be formal meeting among Sangha Order, government agency and villager representatives to formulate plan to solve problems.

3. Public welfares management development of Sangha Order in Supanburi Province in 4 areas: 1) helpful assistance ; the should be standardization of plan for helping public, assignment the rob for appropriate persons, opening opportunities for public to express their opinions and regularly assessment according to the plan. 2) helpful assistance others for public benefits; there should be abbots meeting to assign policy for helping people, coordination with villagers to look after public goods such public buildings, public facilities and keep them appropriately for community public use, 3) helpful assistance for public goods and public places; there should be internal auditors appointed by communities to check the transparency of the use of public goods, and restore the ancient arts and crafts, 4) helpful assistance for people and animals; there should be plan to help people in line with government policy, guidance in daily life activities according to Buddhism and help those who were in trouble in natural disaster.

Keywords: Development, Administration, Public Welfare, Sangha In Suphanburi Province.

1. บทนำ

สภาพสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ระบบข้อมูลข่าวสาร มีเทคโนโลยีทันสมัย ส่งผลให้องค์กรต่างๆ พัฒนาไปอย่างสุดขีดความสามารถ แต่ในความสำเร็จได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมมากมาย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณีเด็ก มลภาวะเป็นพิษ น้ำเสีย และปัญหาอาชญากรรม ประเทศไทยได้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลใช้ส่วนมากมุ่งเน้นพัฒนาภาคอุตสาหกรรม เพื่อสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ เร่งรัดพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมกับนานอารยประเทศ แต่การพัฒนาไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของสังคมและวัฒนธรรมหรือความเป็นไทย เพราะปัญหาที่เป็นพื้นฐานของคนไทยส่วนใหญ่ ซึ่งได้แก่ประชาชนชนบทประสบปัญหาเศรษฐกิจที่สำคัญและถือเป็นปัญหาหลัก คือ ปัญหาความแตกแยกขาดความสามัคคี ปัญหาความยากจน ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งการพัฒนาที่ผ่านมาละเลยการพัฒนาคน ทั้งๆ ที่การพัฒนาประเทศจะดำเนินไปได้ด้วยดีทั้งปริมาณและคุณภาพเพียงใดนั้น ย่อมจะขึ้นอยู่กับลักษณะต่างๆ ของประชากรในประเทศนั้นๆ (Thitiwut Manmee,2016)

จากสภาพปัญหาของสังคมไทยดังกล่าวนี้ จึงส่งผลให้คณะสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญและเป็นผู้มีส่วนต้องรับผิดชอบให้การสงเคราะห์แก่ประชาชน ทั้งด้านจิตใจ และ วัตถุตลอดจนในด้านต่างๆ เพราะกระแสสังคมและความต้องการพ้นจากความทุกข์ยากของคนในสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์นี้ ล้วนแต่มีความต้องการและตั้งความหวังไว้กับคณะสงฆ์ที่จะมาช่วยเหลือ เยียวยาสังคมเป็นอย่างมาก แต่ก็ต้องได้รับกับผิดหวังเสมอมาจนเกิดภาวะเสื่อมศรัทธาไม่เชื่อใจไว้ใจ ต่อสถาบันพระสงฆ์จึงเกิดปัญหาทางสังคมในด้านต่างๆ

จากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี และปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งจะได้้นำผลการวิจัยมาพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี สืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

2.2 เพื่อศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

2.3 เพื่อนำเสนอการพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 10 รูป/คน การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประกอบด้วย ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 2,535 รูป กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณ จำนวน 345 รูป

โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามานะ (Taro Yamane) Aphinan Chantani (2006 : 35).

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ 1) ข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งที่ได้จากการบันทึกข้อมูล การถอดเทปสัมภาษณ์ รวมไปถึงภาพถ่ายแต่ละครั้ง จัดหมวดหมู่ตามแต่ละตัวแปร ว่าครบถ้วนเพียงพอ และเหมาะสมแก่การนำไปวิเคราะห์สรุปผล โดยสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีวิเคราะห์ตามหลัก SWOT และกระบวนการในการบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรีวิเคราะห์ตามหลักการบริหารจัดการ PDCA 2) ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยจะใช้วิธีการโดยการตีความในรูปของการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งที่ได้ จากการบันทึกข้อมูลการถอดเทปสัมภาษณ์จัดหมวดหมู่ตามแต่ละตัวแปรว่าครบถ้วนเพียงพอและเหมาะสมแก่การนำไปวิเคราะห์สรุปผล

3.3 การรวบรวมมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ สรุปผลและนำเสนอ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ หลังจากได้รับแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการตรวจสอบความถูกต้อง การลงรหัส และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อทำการคำนวณค่าสถิติต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย ซึ่งเป็นสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตามเกณฑ์การวัดชนิดประมาณค่าตัดสินระดับความคิดเห็นสำหรับการตอบที่เป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับเกณฑ์การวิเคราะห์และแปลความ Bunchom Sisa-at (2002 : 99)

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 มีระดับความคิดเห็น มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 มีระดับความคิดเห็น มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 มีระดับความคิดเห็น ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 มีระดับความคิดเห็น น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 มีระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี (1) ด้านการดำเนินงานกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล พบว่า คณะสงฆ์มีนโยบายส่งเสริมการ

ดำเนินงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ทำให้สามารถดำเนินกิจการงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ได้อย่างถูกต้องตามหลักการและกฎหมาย ในปัจจุบันได้รับความร่วมมือจากประชาชนอย่างเต็มที่ เพราะเห็นว่าเป็นทำเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างแท้จริง (2) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ พบว่า พระสังฆาธิการมีความเข้าใจในชุมชนท้องถิ่นและเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของคนในชุมชนนั้นๆ โดยช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชน เพื่อช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชน (3) ด้านการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ พบว่า พระสังฆาธิการเป็นผู้หน้าที่ดีสามารถชี้แนะให้ชาวบ้านช่วยกันบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัดและบริเวณชุมชน (4) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ พบว่า คณะสงฆ์ไม่มีหน่วยงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนอย่างเป็นทางการ ปัจจุบันจะมีลักษณะเป็นหน่วยงานเฉพาะกิจ

4.2 กระบวนการในการบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี (1) ด้าน Plan (วางแผน) คณะสงฆ์มีการจัดการแต่งตั้งประธาน รองประธาน และคณะกรรมการอย่างเป็นทางการ เพื่อดำเนินการงานด้านนี้โดยเฉพาะ มีการจัดประชุมเพื่อทำแผนงาน การดำเนินงาน และการกระจายงานให้กับพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่มีความคุ้นเคยกับชาวบ้าน โดยกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานผ่านหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (2) ด้าน Do (ปฏิบัติ) คณะสงฆ์ควรเข้าไปบริหารจัดการกิจการที่ดำเนินการหรือจัดทำโครงการขึ้นมาเอง ในลักษณะที่ทำเป็นกิจการประจำหรือชั่วคราว เช่น กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิ การตั้งกองทุน เพื่อช่วยเหลือคนยากจนหรือช่วยเหลือคราวประสบภัยพิบัติ หรือประสานงานระหว่างคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ และเอกชน การร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า เช่น พัฒนาคนในท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถ พัฒนาอาชีพให้กับชาวบ้านในชุมชนโดยเฉพาะอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมาย (3) ด้าน Check (ตรวจสอบ) คณะสงฆ์ควรสร้างเครื่องมือที่เป็นรูปธรรม และสามารถตรวจสอบการบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ได้ เพื่อทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในแต่ละชุมชน และหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่พบ (4) ด้าน Act (การดำเนินการให้เหมาะสม) เมื่อพบปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนก็มีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ และชาวบ้านโดยมีผู้นำหมู่บ้านเป็นตัวแทนเพื่อจัดทำแผนงานการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม อายุ พบว่า พระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี มากที่สุด มีจำนวน 90 รูป คิดเป็นร้อยละ 26.1 รองลงมา มีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี มีจำนวน 89 รูป คิดเป็นร้อยละ 25.8 และ

น้อยที่สุดมีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี มีจำนวน 43 รูป คิดเป็นร้อยละ 12.4 ระดับการศึกษาสามัญพบว่า พระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสามัญระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรีมากที่สุด มีจำนวน 232 รูป คิดเป็นร้อยละ 67.2 รองลงมา มีระดับการศึกษาสามัญระดับ ปริญญาตรี มีจำนวน 73 รูป คิดเป็นร้อยละ 21.2 และน้อยที่สุด มีระดับการศึกษาสามัญระดับ สูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 40 รูป คิดเป็นร้อยละ 11.6

ระดับการศึกษาทางธรรม พบว่า พระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาทางธรรมระดับ นักธรรมชั้นเอก มากที่สุด มีจำนวน 252 รูป คิดเป็นร้อยละ 73.0 รองลงมา มีระดับการศึกษาทางธรรมระดับ นักธรรมชั้นตรี มีจำนวน 45 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.1 และน้อยที่สุดมีระดับการศึกษาทางธรรมระดับ ไม่มีวุฒินักธรรม มีจำนวน 11 รูป คิดเป็นร้อยละ 3.2 ระดับการศึกษาเปรียญธรรม พบว่า พระสงฆ์ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนมากมีระดับการศึกษาเปรียญธรรมระดับ ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม มากที่สุด มีจำนวน 249 รูป คิดเป็นร้อยละ 72.2 รองลงมา มีระดับการศึกษาเปรียญธรรมระดับ ประโยค 1,2 – 3 ประโยค มีจำนวน 48 รูป คิดเป็นร้อยละ 13.9 และน้อยที่สุดมีระดับการศึกษาเปรียญธรรมระดับ เปรียญธรรม 7 – 9 มีจำนวน 20 รูป คิดเป็นร้อยละ 5.8

2) ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีที่มีต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี พระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = 3.52, S.D. = 0.58) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (\bar{X} = 3.61, S.D. = 0.57) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล และด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (\bar{X} = 3.51, S.D. = 0.64) อยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุด คือ ด้านการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 3.45, S.D. = 0.65) อยู่ในระดับปานกลาง

4.4 การนำเสนอผลการพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุพรรณบุรี (1) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล มีการวางแผนเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานเดียวกันในการปฏิบัติงาน มอบหมายภาระงานให้แก่บุคลากรในชุมชนอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับแผนงาน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (2) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ คณะสงฆ์มีการจัดประชุมระดับเจ้าอาวาสเพื่อมอบนโยบายในการจัดพื้นที่ให้บริการแก่ชุมชน มีการ

ประสานงานให้ชาวบ้านช่วยกันดูแลสิ่งปลูกสร้างและอาคาร เสนาสนะ ให้เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ มีการตรวจสอบพัฒนาสถานที่สำหรับใช้สอยประโยชน์แก่ชุมชน (3) ด้านการแก้กูกุลสาธารณสมบัติ สถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบภายในโดยความเห็นชอบของประชาชนชุมชนรอบวัดเพื่อตรวจสอบถึงความโปร่งใสในการบริการสาธารณสมบัติ ทำการลงพื้นที่สำรวจสาธารณสมบัติในชุมชน จัดบันทึกและทำทะเบียนสาธารณสมบัติในชุมชน แล้วบูรณปฏิสังขรณ์หรือก่อสร้างสาธารณสมบัติให้เป็นไปตามรูปแบบเดิมเพื่อรักษาศิลปะพื้นบ้านเอาไว้ (4) ด้านการแก้กูกุลประชาชนหรือสรรพสัตว์ มีการประชุมวางแผนในการช่วยเหลือแก้กูกุลแก่ประชาชนให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ ให้คำปรึกษาปัญหาในการดำเนินชีวิตของประชาชนตามหลักพุทธวิธีอย่างเหมาะสม และมีการบรรเทาช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือแก้กูกุลในด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือแก้กูกุล พบว่า คณะสงฆ์จัดตั้งหน่วยงานและโดยให้ภิกษุและเณรเข้ามาสนับสนุน เพื่อพัฒนาชุมชน ประชาชนจะสนับสนุนการดำเนินการอย่างเต็มที่ ทั้งกำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา และกำลังกาย ทำการปลูกศรัทธาให้ประชาชนเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนาและช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา สืบไป ในการดำเนินกิจการงานเพื่อช่วยเหลือแก้กูกุลเป็นงานที่ไม่มีผลกำไรจากการดำเนินกิจการจนทำให้การช่วยเหลือแก้กูกุลประชาชนไม่เพียงพอ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakhru Phaisan Watkhun (Somphon Thita Punyo) (2014) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลผล คือ 1) ด้านการช่วยเหลือแก้กูกุลต้องสร้างความพร้อมตั้งแต่ความเป็นผู้นำของเจ้าอาวาสที่ต้องรับรู้ระบบการทำงาน 2) ด้านกิจการงานการสาธารณประโยชน์วัดต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน ท้องถิ่น ชุมชน และสังคม 3) ด้านการจัดการสาธารณสมบัติ เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้นำการสร้างสาธารณสมบัติ มีการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ โครงการ ทั้งการให้บริการประชาชน ร่วมมือกับเณร และ 4) งานการสาธารณะสงเคราะห์การช่วยเหลือแก้กูกุลประชาชนและสรรพสัตว์ วัดต้องร่วมมือกับชุมชน ทั้งการสงเคราะห์ประชาชน พัฒนาชุมชน และสร้างสรรคคุณภาพสังคม

วิธีการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ คือ เจ้าอาวาสต้องรับรู้สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม แล้วพัฒนาวัด และบุคลากรให้มีคุณภาพ มีระบบการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน วัดต้องแสดงบทบาทด้านการพัฒนาคน พัฒนาคอบครัว ส่งเสริมชุมชน และสร้างสรรคสังคม อันจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ชุมชนมีความเข้มแข็งและสภาพสังคมที่มั่นคง และ มีความ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha Rueangdet Thawarathammo (Siprasom) (2011) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี” ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่ส่งผลให้ภารกิจหรือกิจกรรมของวัดบังเกิดผลสำเร็จ เจ้าอาวาสสามารถสร้างวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เป็นศูนย์กลางพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชนและพัฒนาชุมชน คือ 1) พระสงฆ์ชั้นปกครองของวัด ได้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เป็นแบบอย่างที่ดี สร้างความศรัทธาให้เกิดแก่ประชาชน เมื่อประชาชนเกิดความศรัทธา วัดจึงสามารถปฏิบัติภารกิจต่างๆ จนบังเกิดผลสำเร็จได้ในที่สุด 2) มีการจัดระบบการบริหารงานในวัด โดยการวางระเบียบและมอบอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ของวัดให้แก่รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระภิกษุสงฆ์ในวัด ตามความรู้ความสามารถรวมถึงการตัดสินใจ ได้ตามที่เห็นเหมาะสมทำให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานต่างๆ ตามภารกิจของวัดอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลยิ่ง 3) การสร้างคตินิยมประจำใจของเจ้าอาวาสแต่ละรูป เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ในการเตือนใจสำหรับพระภิกษุสามเณรและประชาชนรอบวัดให้ยึดถือปฏิบัติ 4) วัดสืบทอดวิธีการระบบและระเบียบปฏิบัติต่างๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของชุมชนและประชาชน ให้คงอยู่เป็นวัฒนธรรมประเพณีคู่กับวัดสืบไป 5) วัดทำหน้าที่เป็นสื่อการในการโอนถ่ายระหว่างผู้ให้และผู้รับ เพื่อสร้างโอกาสผู้ด้อยโอกาสในด้านต่างๆ ส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาค และเกื้อกูลกันในสังคม 6) การสร้างสายสัมพันธ์ในระหว่างวัดกับชุมชน และวัดกับประชาชน เป็นการดึงชุมชนและประชาชนเข้าหาวัด แนะนำวัดสู่ชุมชนและประชาชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน 7) การสร้างความรู้สึกร่วมกันให้เกิดแก่ประชาชนว่า “วัดเป็นแหล่งชุมชน” โดยประชาชนเข้ามาร่วมใน “ศูนย์การเรียนรู้ของวัด”

5.2 การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ พบว่า พระสังฆาธิการมีความเข้าใจในชุมชนท้องถิ่น พระสงฆ์เป็นผู้นำในสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับคนในชุมชน โดยวัดเป็นศูนย์กลางของการอบรมสั่งสอนจริยธรรม ด้านการศึกษา สังคม และเป็นบ่อเกิดของศิลปะสาขาต่างๆ และคณะสงฆ์สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakhrū Baidika Suraphon Atsapho (Yaemchum) (2014) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบงานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธ” ผลการวิจัยพบว่า 1. ความสำคัญของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือชาวบ้านหรือคนทั่วไป ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของเจ้าอาวาสตามมาตรา 37 ข้อ 4 บัญญัติไว้ว่า “ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล” นั้น หลักพุทธธรรมตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธคือ การใช้หลักไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 ราชสังคหวัตถุ จักรวรรดิวัตรอธิปไตยธรรมทศพิธราชธรรมสาราณียธรรม สัมปยุตธรรม โดยการ

สงเคราะห์ทางวัตถุ และสงเคราะห์ทางจิตใจไปพร้อมๆ กัน เพื่อความหลุดพ้นจากความทุกข์ ย่อมนำประโยชน์สุขอย่างสูงสุดมาสู่สังคมไทย 2. ปัญหา คือ การดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล และสาธารณประโยชน์ มีสาธารณสมบัติ และการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ 3. หลักพุทธธรรมอันเหมาะสมได้แก่ หลักไตรสิกขา หลักพรหมวิหารธรรม และหลักสังคหวัตถุธรรม โดยเน้นหลักการให้คณะสงฆ์ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้านต่างๆ เป็นหลักสำคัญ สร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้าน โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และกฎหมาย กฎระเบียบของบ้านเมือง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางวัตถุและจิตใจให้มีความสมดุลทั้งกาย วาจา และจิตใจอันจะนำความสุข ความเจริญอย่างยั่งยืน และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakhru Phaisanwatkhun (Somphon Thitapunyo) (2014) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ด้านกิจการงานการสาธารณประโยชน์วัดต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน ท้องถิ่น ชุมชน และสังคม และวิธีการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ คือ เจ้าอาวาสต้องรับรู้สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม แล้วพัฒนาวัด และบุคลากรให้มีคุณภาพ มีระบบการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน วัดต้องแสดงบทบาทด้านการพัฒนาคน พัฒนาคบครัว ส่งเสริมชุมชน และสร้างสรรค์สังคม อันจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ชุมชนมีความเข้มแข็งและสภาพสังคมที่มั่นคง

5.3 การเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ด้านการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ พบว่า พระสังฆาธิการมีสามารถนำให้ชาวบ้านช่วยกันบำรุงรักษาสาธารณสมบัติ นอกจากนี้พระสังฆาธิการจะต้องเป็นอรรถจารีบุคคล คือ ผู้ทำประโยชน์ต่อส่วนรวม ปัจจุบันเน้นที่การก่อสร้างของใหม่เป็นหลักจึงหลงลืมการสร้างจิตสาธารณะแก่ประชาชน และในชุมชนเองยังมีการผูกขาดอำนาจในการจัดการสาธารณสมบัติโดยไม่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakhru Phaisanwatkhun (Somphon Thitapunyo) (2014) ได้วิจัยเรื่อง "ประสิทธิผลการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดปทุมธานี" ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลต้องสร้างความพร้อมตั้งแต่ความเป็นผู้นำของเจ้าอาวาสที่ต้องรับรู้ระบบการทำงาน 2) ด้านกิจการงานการสาธารณประโยชน์วัดต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน ท้องถิ่น ชุมชน และสังคม 3) ด้านการจัดการสาธารณสมบัติ เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้นำการสร้างสาธารณสมบัติ มีการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ โครงการ ทั้งการให้บริการประชาชน ร่วมมือกับเอกชน และ 4) งานการสาธารณะสงเคราะห์การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ วัดต้องร่วมมือกับชุมชนทั้งการสงเคราะห์ประชาชน พัฒนาชุมชน และสร้างสรรค์คุณภาพสังคม 3. วิธีการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ คือ เจ้าอาวาสต้องรับรู้สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม แล้วพัฒนาวัด

และบุคลากรให้มีคุณภาพ มีระบบการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน วัดต้องแสดงบทบาทด้านการพัฒนาคน พัฒนาครอบครัว ส่งเสริมชุมชน และสร้างสรรค์สังคม อันจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ชุมชนมีความเข้มแข็งและสภาพสังคมที่มั่นคง มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakhru Baidika Suraphon Atsapho (Yaemchum) (2014) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบงานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนการทัศนวิฤพุทธ” ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมอันเหมาะสมได้แก่ หลักไตรสิกขา หลักพรหมวิหารธรรม และหลักสังคหวัตถุธรรม โดยเน้นหลักการให้คณะสงฆ์ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้านต่างๆ เป็นหลักสำคัญ สร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้าน โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และกฎหมาย กฎระเบียบของบ้านเมือง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งทางวัตถุและจิตใจให้มีความสุขสมบูรณ์ทั้งกาย วาจา และจิตใจอันจะนำความสุขความเจริญอย่างยั่งยืน

5.4 การแก้กฏประชาชนหรือสรรพสัตว์ในด้านการแก้กฏประชาชนหรือสรรพสัตว์พบว่า คณะสงฆ์ควรตั้งหน่วยงานถาวรเพื่อสงเคราะห์ประชาชนในภาวะประสบภัยพิบัติ โดยเจ้าอาวาสมีบทบาทมากในการอำนวยความสะดวกให้ชาวบ้านในการบำเพ็ญบุญกุศลต่างๆ ภายในวัด เพราะคนในสังคมปัจจุบันล้วนมีทุกข์ จึงต้องการธรรมะเพื่ออยู่ร่วมกันโดยสันติสุข มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakhru Baidika Suraphon Atsapho (Yaemchum) (2014) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบงานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนการทัศนวิฤพุทธ” ผลการวิจัยพบว่า 1. ความสำคัญของพระสงฆ์ในการช่วยเหลือชาวบ้านหรือคนทั่วไป ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของเจ้าอาวาสตามมาตรา 37 ข้อ 4 บัญญัติไว้ว่า “ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล” นั้น หลักพุทธธรรมตามกระบวนการทัศนวิฤพุทธคือ การใช้หลักไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 ราชสังคหวัตถุ จักรวรรดิวัตรอธิษฐานธรรม ทศพิธราชธรรมสารณียธรรม สปัจริยธรรม โดยการสงเคราะห์ทางวัตถุ และสงเคราะห์ทางจิตใจไปพร้อมๆ กัน เพื่อความหลุดพ้นจากความทุกข์ ย่อมนำประโยชน์สุขอย่างสูงสุดมาสู่สังคมไทย 2. ปัญหา คือ การดำเนินการเพื่อช่วยเหลือแก้กฏ และสาธารณประโยชน์ มีสาธารณสมบัติ และการแก้กฏประชาชนหรือสรรพสัตว์ 3. หลักพุทธธรรมอันเหมาะสมได้แก่ หลักไตรสิกขา หลักพรหมวิหารธรรม และหลักสังคหวัตถุธรรม โดยเน้นหลักการให้คณะสงฆ์ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้านต่างๆ เป็นหลักสำคัญ สร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้าน โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และกฎหมาย กฎระเบียบของบ้านเมือง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางวัตถุและจิตใจให้มีความสุขสมบูรณ์ทั้งกาย วาจา และจิตใจอันจะนำความสุข ความเจริญอย่างยั่งยืน และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakhru Phaisan wat khun (Somphon Thitapunyo) (2014) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปคือ คนไม่ค่อยรู้ สังคมยังไม่เข้าใจ ชุมชนก็ยังไม่เข้าใจ ขาดความร่วมมือ และปัญหาอุปสรรค คือ

คณะทำงานหรือบุคลากรผู้รับผิดชอบ ปัญหาด้านการสื่อสารการทำงานและการประสานงานที่จะส่งผลต่อการให้บริการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ 2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลผล คือ 1) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลต้องสร้างความพร้อมตั้งแต่ความเป็นผู้นำของเจ้าอาวาสที่ต้องรับรู้ระบบการทำงาน 2) ด้านกิจการงานสาธารณสุขประโยชน์วัดต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน ท้องถิ่น ชุมชน และสังคม 3) ด้านการจัดการสาธารณสุขสมบัติ เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้นำการสร้างสาธารณสุขสมบัติ มีการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ โครงการ ทั้งการให้บริการประชาชน ร่วมมือกับเอกชน และ 4) งานสาธารณสุขสงเคราะห์การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ วัดต้องร่วมมือกับชุมชนทั้งการสงเคราะห์ประชาชน พัฒนาชุมชน และสร้างสรรคคุณภาพสังคม

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) พระสงฆ์ระดับผู้บริหารหรือพระสังฆาธิการในระดับต่างๆ ในฐานะที่เป็นกำลังหลักอันสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะเป็นผู้นำทางพระศาสนาและเป็นตัวแทนพระพุทธเจ้าในการประกาศพระศาสนา ต้องมีบทบาทและตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน

2) องค์กรทางคณะสงฆ์และภาครัฐที่ต้องการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรของตนและมีความต้องการพัฒนาวิชาการความรู้ของหน่วยงานและประสงค์จะทำงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์เพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากขึ้นควรสนับสนุนกิจกรรมด้านการวิจัยและพัฒนาสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้มากขึ้น

3) พระสงฆ์ควรพัฒนาบทบาทที่มีต่อชุมชน จากฐานะที่เป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนร่วมกับองค์กรพัฒนาชุมชนต่างๆ ไปเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการแนะนำ หรือเทศน์สอนโน้มน้าวจิตใจให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ควรให้ทุกวัดกำหนดแผนปฏิบัติประจำปีด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ที่วัดดำเนินการเอง เพื่อสามารถประเมินความสำเร็จของการปฏิบัติงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

2) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณสุขประโยชน์ ควรเปิดโอกาสให้พระสังฆาธิการหรือตัวแทนสงฆ์ในพื้นที่เข้าร่วมกับหน่วยงานราชการในการวางแผนพัฒนาหรือสงเคราะห์ชุมชน

3) ด้านการแก้ปัญหาสถาณสมบัตินั้นเป็นสาธณสมบัตินั้น ควรอบรมให้ความรู้แก่พระสงฆาธิการเพื่อพัฒนาทักษะการดูแลรักษาสาธณสมบัตินั้น

6.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายการบริหารจัดการสาธณสงเคราะห์ของพระสงฆาธิการ เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการพัฒนาเครือข่ายที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

2) ควรศึกษาวิจัยภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของคณะสงฆ์เพื่อการประสานความสามัคคีปรองดองลดความขัดแย้งในสังคมโดยมีพระสงฆ์เป็นแกนนำ

3) ควรศึกษาวิจัยยุทธศาสตร์ในการสงเคราะห์อย่างยั่งยืนของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในด้านการใช้หลักพุทธธรรมเป็นฐานในการดำเนินชีวิตตามวิถีชาวพุทธ

References

- Aphinan Chantani. (2006). *Using Statistics to Analyze Data for Business Research*. Graduate Studies Department. Faculty of Management Science: Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University.
- Phrakhru Baidika Suraphon Atsapho (Yaemchum). (2014). *Effectiveness of Public Welfare Management of Temples in Pathum Thani Province* (Doctor of Thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrakhru Phaisan wat khun (Somphon Thitapunyo). (2014). *The Development of The Public Work Model According to The Buddhist Paradigm* (Doctor of Thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Thitiwut Manmee. (2016). The Human Capital Management Supporting the Merit and Ethicist of Staffs in Local Administration Organization. *Journal of MCU Social Science Review*, 5 (3), 205–218.

การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี
MANAGEMENT STRENGTHENING OF SANGKHA ADMINISTRATION IN
PATTANI PROVINCE

พระครูสุวรรณสุตาลังการ (โตม จารุวณฺโณ)* พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท** ยุตทนา ปราณีต***
Phrakhru Suwansutalangkan (Toem Charuwanno), Phramaha Sunun Sunundho,
Yuttana Praneet.

Received: February 11, 2019

Revised: March 07, 2019

Accepted: March 23, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและบริบทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี 2) เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 22 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูป และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ในเขตปกครองจังหวัดปัตตานี จำนวน 300 รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยยึดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

* Doctor of Philosophy in Buddhist Management, Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันและบริบทในการบริหารการกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี พบว่า **ด้านการปกครอง** ยึดตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายบ้านเมือง มีการนำนโยบายไปใช้ในการปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยผู้ปฏิบัติหน้าที่ปฏิบัติโดยเล็งเห็นความสำคัญกับส่วนรวมเป็นสำคัญ มีปกครองตามลำดับชั้น **ด้านศาสนศึกษา** ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อให้พระภิกษุและสามเณรมีความรู้ความสามารถ ส่งเสริมให้มีการเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี โดยมีการกำหนดให้พระภิกษุที่บวชใหม่จะต้องเรียนข้อวัตรปฏิบัติเบื้องต้นเพื่อให้สามารถนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง **ด้านการศึกษาสงเคราะห์** ส่งเสริมการสร้างโรงเรียนไว้ภายในวัด มีการตั้งทุนสงเคราะห์และทุนการศึกษา เช่น การมอบทุนการศึกษา มอบอุปกรณ์ทางการศึกษาแก่ภิกษุ สามเณร และประชาชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ทางการศึกษา **ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา** มีการแสดงพระธรรมเทศนาภายในวัด ส่งเสริมให้เยาวชนมีการเรียนรู้คุณธรรม มีการสนับสนุนให้มีการปฏิบัติวิปัสสนาภายในวัด **ด้านสาธารณูปการ** มีการบูรณปฏิสังขรณ์และพัฒนาวัดให้คงสภาพเดิมเพื่อเป็นเอกลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา **ด้านการสาธารณสงเคราะห์** มีการสงเคราะห์ทั้งทางด้านจิตใจโดยใช้หลักธรรมสงเคราะห์ประชาชน และหากประชาชนประสบภัยพิบัติ คณะสงฆ์ก็คอยให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านสิ่งของและการให้เข้ามาพักพิงในสถานที่ของวัด

2. การใช้หลักธรรมาภิบาลในการเสริมความเข้มแข็งในบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี คณะสงฆ์มีการเชื่อมโยงกิจกรรมของวัดให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมปัจจุบัน โดยบูรณาการให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ 1) ด้านการปกครอง คณะสงฆ์มีการใช้กฎระเบียบต่างๆ ในการปกครองอย่างเสมอภาค และยึดคุณธรรมเป็นหลัก 2) ด้านการศาสนศึกษา มีการปฏิบัติโดยยึดหลักความรับผิดชอบเป็นอันดับแรก ยึดหลักคุณธรรมในการจัดการเพื่อให้เกิดความยุติธรรม อาศัยหลักการมีส่วนร่วมจากหลายๆ ฝ่าย 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ยึดหลักคุณธรรมในการสงเคราะห์ ขณะเดียวกันต้องใช้หลักการมีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าร่วม 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการยึดหลักความรับผิดชอบและหลักกนิติธรรมในการเผยแผ่ กล่าวคือ ผู้เผยแผ่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำที่ได้นำลงไป และอยู่ในกฎระเบียบของคณะสงฆ์ 5) ด้านการสาธารณูปการ ต้องยึดหลักความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้กระทำลงไป เน้นความคุ้มค่าต้องงบประมาณที่ได้ลงทุนไป และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ยึดหลักคุณธรรม และต้องทำด้วยความโปร่งใส และความคุ้มค่า โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

3. แนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี 1) ด้านการปกครอง ต้องให้ความสำคัญต่อการกำกับดูแลและบริหารจัดการให้เป็นไปตามกฎระเบียบและข้อบังคับที่มีกำหนดไว้ ปรับปรุงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์โดยเน้นการกระจายอำนาจ มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน 2) ด้านการศาสนศึกษา ควรมีการจัดการศึกษาให้พระสงฆ์สามเณรและคฤหัสถ์ในวัดอย่างทั่วถึง ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนนักธรรม บาลีแก่พระภิกษุสามเณร มีการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนปริยัติธรรม เปรียญธรรมและครูพระสอนศีลธรรมเพื่อให้มีขวัญกำลังใจในการทำงาน จัดอบรมเสริมความรู้ให้แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านการเผยแผ่ มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน คัดเลือกผู้มีความรู้ความสามารถเพื่อมาปฏิบัติหน้าที่ จัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านความรู้และทักษะแก่ผู้ที่จะออกไปเผยแผ่ จัดหางบประมาณและสถานที่เพื่อใช้ในการเผยแผ่ 4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางในการจัดหางบประมาณและจัดตั้งทุนสงเคราะห์ 5) ด้านสาธารณูปการ ควรจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อวางแผนจัดหาทุนและบริหารงบประมาณให้เหมาะสมและคุ้มค่าที่สุด 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้ ผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ ผู้ด้อยโอกาส นอกจากนี้ควรมีการทำกิจกรรมร่วมกันกับหน่วยงานราชการและองค์กรอื่นๆ เช่น การจัดทำโครงการฝึกอบรมอาชีพ การดูแลด้านสาธารณสุข เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ

คำสำคัญ: การส่งเสริมความเข้มแข็ง, การบริหารกิจการคณะสงฆ์

ABSTRACT

This study aims to: 1) study and analyze current conditions and contexts in the administration of monastic affairs in Pattani Province 2) to analyze good governance principles in strengthening the administration of monastic affairs in the province Pattani 3) to present guidelines for strengthening the administration of monastic affairs in Pattani Province using the method of research methodology Consisting of qualitative research By collecting data from in-depth interviews, key informants, number of 22 images / persons and specific group discussions of 12 experts and quantitative research by collecting data from a sample of 300 monks in the Pattani Province Administrative Region. Data were analyzed by descriptive statistics and inferential statistics.

The research found that

1. Current conditions and context in the administration of Buddhist monks in Pattani province have found that the administration based on the discipline Sangha Association rules Sangha Act And country law. The policy is applied in practice seriously. By the practitioner performing the task by recognizing the importance of the public Has a hierarchy Religious education Promote education management so that monks and novices have the knowledge and ability Encourage the learning of both Buddhist and Pali Buddhist Scriptures. With the new monk ordained to study the basic practice in order to be able to apply the principles to practice correctly Welfare education Promote the construction of schools within the temple There are allowance and scholarships such as scholarships. Provide educational equipment to monks, novices and people who lack educational funds for propagating Buddhism. There is a sermon showing in the temple. Encourage youth to have moral learning There is support for meditation practice within the temple. Facilities There is a restoration and development of the temple to maintain its original status as a Buddhist identity. For public welfare There are both psychological support by using public welfare principles. And if people suffer from disaster The monks were also there to help, both in terms of things and for staying in the temple's place.

2. The use of good governance principles in strengthening the administration of clergy in Pattani Province The Sangha has linked the activities of the temple in accordance with the current environment. By integrating in accordance with the principles of good governance, including 1) administration The clergy have used various rules. In equal governance And adhering to morality as a principle. 2) Religious education There are practices based on responsibility first. Adhere to the moral principles of management to achieve justice Relying on the principle of participation from many parties 3) welfare education Adhere to moral principles in the relief At the same time, the principle of participation To allow Buddhists to participate in 4) the propagation of Buddhism There is a sense of

responsibility and after the rule of propagation, that the missionaries are responsible for the actions that have been done. And in the rules of the clergy Must adhere to the principle of responsibility for what has been done Focus on the value of the investment budget and 9) public welfare Adhere to moral principles And must be done with transparency And value By adhering to the principle of participation from all parties

3. Guidelines for strengthening the administration of monastic affairs in Pattani province 1) Government administration Must pay attention to the supervision and management in accordance with the rules and regulations that are set forth Improve the administrative structure of the Sangha by focusing on decentralization There is a clear policy setting. 2) Religious education There should be a thorough education for the novice monks and the householder in the temple thoroughly. Encourage the teaching of the Dharma Pali to monks and novices Honoring the teachers of Buddhist Scriptures Divine theology and teachers teaching morality in order to have morale of work Organizing training for knowledge enhancement for personnel continuously. 3) Propagation Have a clear policy Selecting qualified people to perform their duties Organize training to increase knowledge and skills for those who go out to propagate. Providing budget and location for use in propagation 4) Education welfare There should be a meeting to plan and formulate guidelines for the provision of budget and the establishment of a welfare fund. Should set up a committee to plan, procure funds and manage budgets appropriately and cost-effectively Participate in helping the poor people Disaster victims and disadvantaged people should have activities with government agencies and other organizations such as the preparation of vocational training programs. Public health care Is a leader in community development together with various agencies.

Keywords: Management Strengthening, Sangkha Administration.

1. บทนำ

การปกครองของคณะสงฆ์ไทย มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากเมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมา ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้สภาพสังคมเปลี่ยนไป ซึ่งมีผลกระทบต่อค่านิยมและความเชื่อถือของประชาชน ประเพณี วัฒนธรรมและศาสนา จึงทำให้มหาเถรสมาคมมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบของการบริหารคณะสงฆ์ให้เข้ากับสถานการณ์ (Boonton Dockthaisong, 2017) การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดปัตตานีมีปัญหาอุปสรรคมากมายอันเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ ทั้งจากสภาพไม่สงบภายในพื้นที่ ความแตกต่างในเรื่องของการนับถือศาสนา การขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการ นอกจากนี้ยังขาดผู้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ในส่วนของการศาสนศึกษา ขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการ รวมทั้งขาดแคลนบุคลากรในการทำงาน ด้านการเผยแผ่ประสบปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ทำให้ไม่สามารถออกไปเผยแผ่ภายนอกวัดได้ พระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ในฐานะที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการบริหารองค์กรสงฆ์ที่เข้มแข็งในยุคโลกาภิวัตน์ได้น้อมนำไปปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีทั้งด้านพระธรรมวินัย ด้านคำสอนทางพระพุทธศาสนา และด้านความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตน เพื่อเป็นบรรทัดฐานทางพระพุทธศาสนาสืบต่อไป (Kiattisak Suklueang, 2018)

จากปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จึงจำเป็นต้องหาแนวทางในการเสริมความเข้มแข็งในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยการนำหลักธรรมาภิบาล ซึ่งถือว่าเป็นแนวคิดในการบริหารจัดการองค์กรที่ดี การนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้นเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการพัฒนาเพื่อให้เกิดความมั่นคง รุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาต่อไป ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันและบริบทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี เพื่อวิเคราะห์ หลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี และนำเสนอแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี เพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ใหม่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เกิดความเข้มแข็งและพระพุทธศาสนามีความมั่นคงสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและบริบทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี

2.2 เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี

2.3 เพื่อนำเสนอแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นหลัก เสริมด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ในเขตปกครองจังหวัดปัตตานี

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปัตตานี จำนวน 7 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 300 รูป ส่วนกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง พระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปัตตานี จำนวน 300 รูป

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ ไวยาวัจกร และข้าราชการ จำนวนทั้งสิ้น 22 รูป/คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ นักวิชาการศาสนา ข้าราชการทหาร ตำรวจ จำนวนทั้งสิ้น 11 รูป/คน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม และแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการทดสอบหาค่าความตรง (Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (Index of item-Objective Congruent : IOC) และนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try-out) กับพระสงฆ์ในจังหวัดพัทลุง จำนวน 30 รูป เพื่อหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1990)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะจากนั้นทำการนัดวันเวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์และจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ และดำเนินการจนครบตามที่กำหนด ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงเจ้าคณะจังหวัดปัตตานี เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี และดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บกลับด้วยตนเอง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ จากนั้นนำมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอในรูปของความเรียง สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอข้อมูลในรูปของความเรียง

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์และเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพปัจจุบันและบริบทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี พบว่า **1) ด้านการปกครอง** คณะสงฆ์ยึดหลักการปกครองตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎระเบียบ ระเบียบที่เกี่ยวข้องต่างๆ และกฎหมายบ้านเมือง มีความยึดหยุ่นในการปกครองโดยการใช้พระคุณมากกว่าพระเดช มีการนำ

นโยบายไปใช้ในการปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยผู้ปฏิบัติหน้าที่ปฏิบัติโดยเล็งเห็นความสำคัญกับส่วนรวม เป็นสำคัญ มีปกครองตามลำดับชั้น มีการแบ่งงานกันทำ มีการประชุมเพื่อขับเคลื่อนภารกิจของ คณะสงฆ์รวมทั้งมอบหมายให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงาน **2) ด้านศาสนศึกษา** คณะสงฆ์ส่งเสริมในเรื่องของการจัดการศึกษาเพื่อให้พระภิกษุและสามเณรมีความรู้ความสามารถ ส่งเสริมให้มีการเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี โดยมีการกำหนดให้พระภิกษุที่บวช ใหม่จะต้องเรียนข้อวัตรปฏิบัติเบื้องต้นเพื่อให้สามารถนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง **3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์** คณะสงฆ์มีการส่งเสริมการสร้างโรงเรียนไว้ภายในวัด เพื่อให้โรงเรียน ได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับทางวัด และจัดให้มีการเรียนพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนรวมถึงการจัด ให้มีการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ และสนับสนุนให้พุทธศาสนิกชนได้เข้ามาเรียนรู้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการตั้งทุนสงเคราะห์และทุนการศึกษา เช่น การมอบทุนการศึกษา มอบอุปกรณ์ทางการศึกษาแก่ภิกษุ สามเณร ศิษย์วัด และประชาชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ทางการศึกษา

4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการแสดงพระธรรมเทศนาภายในวัด ส่งเสริมให้ เยาวชนมีการเรียนรู้คุณธรรมเพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเผยแผ่ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ มีการสนับสนุนให้ใช้ศาสนสถานภายในวัดให้เป็นสถานที่ปฏิบัติวิปัสสนาได้ ปัญหาอุปสรรคคือ ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดการสนับสนุนงบประมาณและปัญหาความ ไม่สงบในพื้นที่ **5) ด้านสาธารณูปการ** คณะสงฆ์เน้นให้มีการจัด บริเวณวัดให้สะอาด มีการปลูก ต้นไม้ให้มากขึ้น เพื่อสร้างความร่มรื่นสำหรับให้ประชาชนทั่วไปได้ใช้ร่มเงาในการพักผ่อน แต่บางวัด มีการสร้างสถานที่จอดรถไว้รองรับการท่องเที่ยว พร้อมจัดทำป้ายบอกความสำคัญของอาคาร สถานที่ภายในวัด การสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ภายในวัดให้รักษาสภาพแวดล้อมให้คงเดิมไว้ เพื่อ เป็นเอกลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา ปัญหาอุปสรรคที่พบส่วนใหญ่เกิดจากพระสังฆาธิการสนับสนุน วิธีการจัดการที่เหมาะสม **6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์** คณะสงฆ์มีการสงเคราะห์กันเป็นประจำ พระสังฆาธิการและคณะสงฆ์จะช่วยเหลือและส่งเสริมเท่าที่กำลังความสามารถจะทำได้ โดยจัดทำ กันตามศักยภาพของตนเอง มีการร่วมกับคณะสงฆ์บ้าง จัดทำส่วนตัวกันบ้าง และร่วมกับ พุทธศาสนิกชนบ้าง มีการดำเนินการจัดทำโครงการต่างๆ โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนเพื่อช่วยเหลือประชาชนด้านต่างๆ เช่น การจัดอบรมการประกอบอาชีพเพื่อสร้าง รายได้ในชุมชน เรื่องของการดูแลสุขภาพ เป็นต้น และหากประชาชนประสบภัยพิบัติ คณะสงฆ์ก็ คอยให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านสิ่งของและการให้เข้ามาพักพิงในสถานที่ของวัด รวมทั้งมีการระดม ทุนเพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัย

4.2 การใช้หลักธรรมาภิบาลในการเสริมความเข้มแข็งในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี คณะสงฆ์มีการเชื่อมโยงกิจกรรมของวัดให้สอดคล้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมปัจจุบัน โดยบูรณาการให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ทั้ง 6 หลัก ได้แก่ 1) **ด้านการปกครองตามหลักธรรมาภิบาล** คณะสงฆ์มีการปกครองโดยใช้หลักนิติธรรม กล่าวคือ มีการใช้กฎระเบียบต่างๆ ในการปกครองผู้ใต้ปกครองที่อย่างเสมอภาค และยึดคุณธรรมเป็นหลัก นอกจากนี้ยังยึดหลักความรับผิดชอบและหลักการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่ จึงทำให้งานคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย 2) **ด้านการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล** มีการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเป็นอันดับแรก นอกจากนี้ยังต้องยึดหลักคุณธรรมในการจัดการเพื่อให้เกิดความยุติธรรม ซึ่งต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมจากหลายๆ ฝ่าย รวมทั้งต้องยึดหลักความคุ้มค่าเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

3) **ด้านการศึกษาสงเคราะห์ตามหลักธรรมาภิบาล** ต้องมีการยึดหลักคุณธรรมในการสงเคราะห์ ขณะเดียวกันต้องใช้หลักการมีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าร่วมกิจกรรม และหลักความคุ้มค่าทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงหลักนิติธรรม ซึ่งหมายถึงกฎระเบียบและข้อบังคับของมหาเถรสมาคมด้วย และจะต้องกระทำด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ 4) **ด้านการเผยแพร่ตามหลักธรรมาภิบาล** มีการยึดหลักความรับผิดชอบและหลักนิติธรรมในการเผยแพร่ กล่าวคือ ผู้เผยแพร่ต้องรับผิดชอบต่อภาระที่ได้ทำลงไป และอยู่ในกฎระเบียบของคณะสงฆ์ ต้องยึดหลักคุณธรรม เพราะผู้ฟังเป็นผู้ที่มีลักษณะไม่เหมือนกัน และยึดหลักการมีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วม 5) **ด้านการสาธารณูปการตามหลักธรรมาภิบาล** ต้องยึดหลักความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้กระทำลงไป เน้นความคุ้มค่าต้องงบประมาณที่ได้ลงทุนไป นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงหลักความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และต้องมีการคำนึงถึงกฎระเบียบของคณะสงฆ์และกฎหมายของรัฐ รวมถึงหลักการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อช่วยในการวางแผน ตัดสินใจและควบคุมดูแลเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และ 6) **ด้านการสาธารณสงเคราะห์ตามหลักธรรมาภิบาล** อันดับแรกต้องนึกถึงหลักคุณธรรม เพราะการสงเคราะห์นั้นจะต้องทำไปโดยบริสุทธิ์ใจ มีความกรุณาต่อผู้เดือดร้อน จากนั้นต้องคำนึงถึงหลักความรับผิดชอบและหลักนิติธรรม เพราะสิ่งที่ทำไปเหมาะสม ถูกต้องตามกฎระเบียบต่างๆ หรือไม่ และต้องทำด้วยความโปร่งใส และความคุ้มค่า โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

4.3 แนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี คือ 1) **ด้านการปกครอง** ต้องให้ความสำคัญต่อการกำกับดูแลและบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามกฎระเบียบและข้อบังคับที่มีกำหนดไว้ ปรับปรุงโครงสร้างการปกครองโดย

เน้นการกระจายอำนาจ มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน มีการแบ่งงานกันทำโดยคัดเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ **2) ด้านการศาสนศึกษา** ควรมีการจัดตั้งสำนักเรียนและจัดการศึกษาให้แก่พระสงฆ์สามเณรและคฤหัสถ์ในวัดอย่างทั่วถึง ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนนักรธรรม บาลีแก่พระภิกษุสามเณร มีการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนปริยัติธรรม เปรียญธรรม และครูพระสอนศีลธรรมเพื่อให้มีขวัญกำลังใจในการทำงาน โดยการให้มีตำแหน่งในคณะสงฆ์หรือค่าตอบแทน จัดอบรมเสริมความรู้ให้แก่บุคลากร มีการจัดให้มีครูพระเข้าไปช่วยสอนศีลธรรมในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และจัดสถานที่ของวัดเพื่อเป็นที่สำหรับเป็นการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน **3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์** ควรมีการประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน ทั้งในส่วนของการจัดตั้งทุนสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรหรือนักเรียนผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาส จัดหางบประมาณสนับสนุนการจัดสร้างอาคารในสถานศึกษา การจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก **4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา** มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน คัดเลือกผู้มีความรู้ความสามารถเพื่อมาปฏิบัติหน้าที่ จัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านความรู้และทักษะแก่ผู้ที่ออกไปเผยแผ่ จัดหางบประมาณและสถานที่เพื่อใช้ในการเผยแผ่ ส่งเสริมให้พระสงฆ์ทำหน้าที่เผยแผ่ออกไปเผยแผ่ตามสถานที่ต่างๆ เช่น สถานศึกษา สถานที่ราชการ เป็นต้น **5) ด้านสาธารณูปการ** ควรมีการวางแผนจัดหากองทุนเพื่อใช้ในการก่อสร้างและปฏิสังขรณ์ ศาสนสมบัติ มีการประชุมเพื่อวางแผนบริหารจัดการงบประมาณที่มีอยู่ให้เหมาะสมและคุ้มค่าที่สุด มีการดูแลบำรุงรักษาเสนาสนะของวัดรวมทั้งการก่อสร้างเพิ่มเติมเพื่อให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์น่าอยู่อาศัย จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดการด้านสาธารณูปการให้มีความเรียบร้อยสมบูรณ์ เกิดประโยชน์คุ้มค่าต่อการลงทุน **6) ด้านสาธารณสงเคราะห์** มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้ ผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ ผู้ด้อยโอกาส ทั้งในส่วนที่มีการจัดทำร่วมกับคณะสงฆ์ จัดทำด้วยตนเอง หรือการจัดทำร่วมหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน นอกจากนี้ยังควรมีบทบาทในการส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันกับหน่วยงานราชการและองค์กรอื่นๆ

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 สภาพปัจจุบันและบริบทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี พบว่า **1) ด้านการปกครอง** คณะสงฆ์ยึดหลักการปกครองตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎระเบียบ ระเบียบที่เกี่ยวข้องต่างๆ และกฎหมายบ้านเมือง มีความยืดหยุ่นในการปกครองโดยใช้พระคุณมากกว่าพระเดช มีการนำนโยบายไปใช้ในการปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยผู้ปฏิบัติหน้าที่ปฏิบัติโดยเล็งเห็นความสำคัญกับส่วนรวม

เป็นสำคัญ มีปกครองตามลำดับชั้น มีการแบ่งงานกันทำ มีการประชุมเพื่อขับเคลื่อนภารกิจของ คณะสงฆ์รวมทั้งมอบหมายให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงาน สอดคล้องกับผล การศึกษาของ Phrathep Rattanasuthi (Somsak Chotintharo) (2014) เรื่อง “กลยุทธ์การ ปกครองคณะสงฆ์ภาค 1” พบว่า 1) การปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบัน มีการพัฒนาการด้าน เทคโนโลยี ซึ่งบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการปกครองไปพร้อมกับความเจริญและมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย 2) หลักเกณฑ์การปกครองคณะ สงฆ์ เป็นตามลำดับชั้น โดยเจ้าคณะจะดูแลปกครองผู้อยู่ในเขตปกครองนั้นๆ โดยปกครอง ตามลำดับชั้นไปตามลำดับ

2) **ด้านการศาสนศึกษา** คณะสงฆ์ส่งเสริมในเรื่องของการจัดการศึกษาเพื่อให้พระภิกษุ และสามเณรมีความรู้ความสามารถ ส่งเสริมให้มีการเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี โดยมีการกำหนดให้พระภิกษุที่บวชใหม่จะต้องเรียนข้อวัตรปฏิบัติเบื้องต้นเพื่อให้สามารถนำ หลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับการศึกษาของ Phrakrusuwanworakarn (Phimsap Phutthayano) (2014) เรื่อง “การพัฒนาการจัดการการศาสนศึกษาแผนกธรรมของ คณะสงฆ์ภาค 1” พบว่า พระสังฆาธิการในทุกระดับชั้นให้ความร่วมมือกันดี

3) **ด้านการศึกษาสงเคราะห์** คณะสงฆ์มีการส่งเสริมการสร้างโรงเรียนไว้ภายในวัด เพื่อให้โรงเรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับทางวัด และจัดให้มีการเรียนพระพุทธศาสนาแก่นักเรียนรวมถึงการจัดให้มีการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ และสนับสนุนให้ พุทธศาสนิกชนได้เข้ามาเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการตั้งทุนสงเคราะห์และ ทุนการศึกษา เช่น การมอบทุนการศึกษา มอบอุปกรณ์ทางการศึกษาแก่ภิกษุ สามเณร ศิษย์วัด และประชาชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ทางการศึกษา

4) **ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา** มีการแสดงพระธรรมเทศนาภายในวัด ส่งเสริมให้ เยาวชนมีการเรียนรู้คุณธรรมเพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเผยแผ่ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ มีการสนับสนุนให้ใช้ศาสนสถานภายในวัดให้เป็นสถานที่ปฏิบัติวิปัสสนาได้ ปัญหาอุปสรรคคือ ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดการสนับสนุนงบประมาณและปัญหาความ ไม่สงบในพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nettawan Somnam (2017) เรื่อง “บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี” พบว่า ปัญหาและอุปสรรคคือ 1) การไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการที่พระสงฆ์จะเข้าไปเผยแผ่ พระพุทธศาสนา และ 2) ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรของ คณะสงฆ์เอง รวมทั้งจาก หน่วยงานของรัฐที่มี

5) **ด้านสาธารณูปการ** คณะสงฆ์มีการบูรณปฏิสังขรณ์และพัฒนาวัดให้คงสภาพเดิมเพื่อเป็นเอกลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา ปัญหาอุปสรรคที่พบส่วนใหญ่เกิดจากพระสังฆาธิการขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดการวางแผน ขาดการจัดทีมงานทั้งพระสงฆ์และฆราวาส ขาดผู้ให้การสนับสนุนวิธีการจัดการที่เหมาะสม

6) **ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์** คณะสงฆ์มีการสงเคราะห์ทั้งทางด้านจิตใจโดยใช้หลักธรรมสงเคราะห์ประชาชน เช่น การแนะนำให้ประชาชนพระภิกษุสามเณรได้ปฏิบัติตนให้เหมาะสมต่อการดูแลสุขภาพ งดเว้นสิ่งของมีเมาที่เป็นอบายมุข และหากประชาชนประสบภัยพิบัติ คณะสงฆ์ก็คอยให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านสิ่งของและการให้เข้ามาพักพิงในสถานที่ของวัด

5.2 การใช้หลักธรรมาภิบาลในการเสริมความเข้มแข็งในบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี คณะสงฆ์มีการเชื่อมโยงกิจกรรมของวัดให้สอดคล้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมปัจจุบัน โดยบูรณาการให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 หลัก ได้แก่

1) **ด้านการปกครองตามหลักธรรมาภิบาล** คณะสงฆ์มีการปกครองโดยใช้หลักนิติธรรม กล่าวคือ มีการใช้กฎระเบียบต่างๆ ในการปกครองผู้ใต้ปกครองที่อย่างเสมอภาค และยึดคุณธรรมเป็นหลัก นอกจากนี้ยังยึดหลักความรับผิดชอบและหลักการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่ จึงทำให้งานคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

2) **ด้านการศาสนศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล** มีการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักความรับผิดชอบต่อในการจัดการศึกษาเป็นอันดับแรก นอกจากนี้ยังต้องยึดหลักคุณธรรมในการจัดการเพื่อให้เกิดความยุติธรรม ซึ่งต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมจากหลายๆ ฝ่าย รวมทั้งต้องยึดหลักความคุ้มค่าเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้

3) **ด้านการศึกษาสงเคราะห์ตามหลักธรรมาภิบาล** ต้องมีการยึดหลักคุณธรรมในการสงเคราะห์ ขณะเดียวกันต้องใช้หลักการมีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าร่วมกิจกรรม และหลักความคุ้มค่าทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงหลักนิติธรรม ซึ่งหมายถึงกฎระเบียบและข้อบังคับของมหาเถรสมาคมด้วย และจะต้องกระทำด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้

4) **ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักธรรมาภิบาล** มีการยึดหลักความรับผิดชอบต่อและหลักนิติธรรมในการเผยแผ่ กล่าวคือ ผู้เผยแผ่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำที่ได้ทำลงไป และอยู่ในกฎระเบียบของคณะสงฆ์ ต้องยึดหลักคุณธรรม เพราะผู้ฟังเป็นผู้ที่มีลักษณะไม่เหมือนกัน และยึดหลักการมีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วม การบริหารงาน

ของวัดด้วยหลักการมีส่วนร่วม เป็นการบริหารงานที่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมรับรู้การวางแผน ปฏิบัติงาน การประเมินผลงานและเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหา เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มและมีพลังในการทำงานร่วมกัน

5) **ด้านการสาธารณูปการตามหลักธรรมาภิบาล** ต้องยึดหลักความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้กระทำลงไป เน้นความคุ้มค่าต้องงบประมาณที่ได้ลงทุนไป นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงหลักความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และต้องมีการคำนึงถึงกฎระเบียบของคณะสงฆ์และกฎหมายของรัฐ รวมถึงหลักการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อช่วยในการวางแผน ตัดสินใจและควบคุมดูแลเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และ

6) **ด้านการสาธารณสงเคราะห์ตามหลักธรรมาภิบาล** อันดับแรกต้องนึกถึงหลักคุณธรรม เพราะการสงเคราะห์นั้นจะต้องทำไปโดยบริสุทธิ์ใจ มีความกรุณาต่อผู้เดือดร้อน จากนั้นต้องคำนึงถึงหลักความรับผิดชอบต่อและหลักนิติธรรม เพราะสิ่งที่ทำไปเหมาะสม ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบต่างๆ หรือไม่ และต้องทำด้วยความโปร่งใส และความคุ้มค่า โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย สอดคล้องกับการศึกษาของ Phrakhru Rattanakhamaokon (Pramoen KhemanonTho) (2017) เรื่อง“การพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในกรุงเทพมหานคร” พบว่า การบริหารงานของวัดด้วยหลักนิติธรรมก็คือ การบริหารงานตามกฎหมาย ข้อบังคับต่างๆ ด้วยความถูกต้อง การบริหารด้วยหลักความโปร่งใส เป็นกระบวนการทำงานและกฎเกณฑ์ต่างๆ มีการเปิดเผยตรงไปตรงมา บุคลากรและประชาชนทุกคนสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ การบริหารด้วยหลักการมีส่วนร่วม เป็นการบริหารงานที่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมการวางแผนปฏิบัติงาน การประเมินผลงานและเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหา เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มและมีพลังในการทำงานร่วมกัน การบริหารด้วยหลักความคุ้มค่า เป็นการใช้ทรัพยากรต่างๆ ในการดำเนินงานอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม การปฏิบัติงานต่างๆ ก็ควรทบทวนปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าต่อผลงานให้มากที่สุด

5.3 แนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี 1) **ด้านการปกครอง** ต้องให้ความสำคัญต่อการกำกับดูแลและบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามกฎระเบียบและข้อบังคับที่มีกำหนดไว้ ปรับปรุงโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ใหม่โดยเน้นการกระจายอำนาจและการถ่วงดุลซึ่งกันและกัน มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน มีการแบ่งงาน กันทำโดยคัดเลือกคนที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ สนับสนุนงบประมาณในการปฏิบัติงานซึ่งจะส่งผลให้การบริหารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) **ด้านการศาสนศึกษา** ควรมีการจัดตั้งสำนักเรียนและจัดการศึกษาให้แก่พระสงฆ์สามเณรและคฤหัสถ์ในวัดอย่างทั่วถึง ส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนนักธรรม บาลีแก่พระภิกษุสามเณร มีการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนปริยัติธรรม เปรียญธรรมและครูพระสอนศีลธรรม เพื่อให้มีขวัญกำลังใจในการทำงาน โดยการให้มีตำแหน่งในคณะสงฆ์หรือค่าตอบแทน จัดอบรมเสริมความรู้ให้แก่บุคลากร มีการจัดให้มีครูพระเข้าไปช่วยสอนศีลธรรมในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และจัดสถานที่ของวัดเพื่อเป็นที่สำหรับเป็นการปฏิบัติธรรมของพุทธศาสนิกชน

3) **ด้านการศึกษาสงเคราะห์** ควรมีการประชุมเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน ทั้งในส่วนของการจัดตั้งทุนสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรหรือนักเรียนผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาส จัดหางบประมาณสนับสนุนการจัดสร้างอาคารในสถานศึกษา การจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4) **ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา** มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน คัดเลือกผู้มีความรู้ความสามารถเพื่อมาปฏิบัติหน้าที่ จัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านความรู้และทักษะแก่ผู้ที่ออกไปเผยแผ่ จัดหางบประมาณและสถานที่เพื่อใช้ในการเผยแผ่ ส่งเสริมให้พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ออกไปเผยแผ่ตามสถานที่ต่างๆ เช่น สถานศึกษา สถานที่ราชการ เป็นต้น

5) **ด้านสาธารณูปการ** ควรมีการวางแผนจัดหากองทุนเพื่อใช้ในการก่อสร้างและปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติ มีการประชุมเพื่อวางแผนบริหารจัดการงบประมาณที่มีอยู่ให้เหมาะสมและคุ้มค่าที่สุด มีการดูแลบำรุงรักษาเสนาสนะของวัดรวมทั้งการก่อสร้างเพิ่มเติมเพื่อให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์น่าอยู่อาศัย จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดการด้านสาธารณูปการให้มีความเรียบร้อยสมบูรณ์ เกิดประโยชน์คุ้มค่าต่อการลงทุน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Phra Maha Sanachai Mahapunyo (2013) เรื่อง“การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์” พบว่า การบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ควรอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น รูปแบบการก่อสร้างตามภูมิภาค ตามความเหมาะสม ตามอัตลักษณ์ของพื้นที่นั้นๆ และต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยต่างๆ

6) **ด้านสาธารณสงเคราะห์** คณะสงฆ์มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้ ผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ ผู้ด้อยโอกาส ทั้งในส่วนที่มีการจัดทำร่วมกับคณะสงฆ์ จัดทำด้วยตนเอง หรือการจัดทำร่วมหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน นอกจากนี้ยังควรมีบทบาทในการส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานราชการและองค์กรอื่นๆ เช่น การจัดทำโครงการฝึกอบรมอาชีพ การดูแลด้านสาธารณสุข เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) คณะสงฆ์ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมด้านการศึกษาสงเคราะห์แก่พระภิกษุเด็กและเยาวชนรวมทั้งประชาชนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา มีกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาแก่ประชาชนโดยใช้อาคารสถานที่ของวัดให้เกิดการสงเคราะห์การศึกษาและสืบต่อพระพุทธศาสนา

2) คณะสงฆ์ควรมีการกำหนดนโยบายในพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในด้านต่างๆ ของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแผ่ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถสามารถนำไปเผยแผ่ได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ควรมีการจัดหางบประมาณเพื่อส่งเสริมในการพัฒนาบุคลากรหรือจัดทำสื่อในการเผยแผ่

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ด้านการศึกษาสงเคราะห์พระสังฆาธิการควรบริหารจัดการเงินวัดในการจัดเป็นกองทุนสนับสนุนด้านการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร เยาวชนรอบวัดที่ขาดแคลนเงินทุนทางการศึกษา และมีการจัดตั้งศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ในวัดเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็ก

2) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรมีการสนับสนุนส่งเสริมให้วัดแต่ละชุมชนให้เป็นสถานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนและนักเรียน

6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ของวัดในยุคปฏิรูปการศึกษา
- 2) ควรมีการศึกษาการเผยแผ่วัฒนธรรมพุทธผ่านกิจกรรมของวัดในจังหวัดปัตตานี
- 6) ควรมีการศึกษาการจัดการการศาสนาศึกษาของวัดในยุคปฏิรูป

References

- Boonton Dockthaisong. (2017). The Integrative Buddhism Principles to Lead the Profound Public Administration to Build the Mahachulalongkornrajavidyalaya Intellectual Capital Through Higher Learning and Ready Toward Aec. *Journal of MCU Social Science Review*, 6 (2), 69–84.
- Cronbach, Lee. J. (1990). *Essentials of Psychology Testing*. 5th ed. New York: Harper Collins Publishers Inc.

- Kiettisak Suklueang. (2018, January- March) The Strategy of Strengthen Sangha Administration Management In Globalization Age *Journal Of MCU Social Science Review*, 7(1), 99-114
- Nettawan Somnam. (2017, April - September). The Role of Buddhist Monks in Buddhist Propagation in Chom Bueng, Ratchaburi Province. *Jubung Rajabhat University Research Journal*, 5 (1), 113-124.
- Phra Maha Sanachai Mahapunyo. (2013). *Development of Buddhist Monk Administration of Sangha Administrators in The era of Globalization* (Doctor of Thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrakhru RattanakhamaoKon (Pramoen KhemanonTho). (2017, April - June). Development of Administration According to Good Governance Principles of Temples In Bangkok. *Journal of MCU Social Science Reviews*, 6 (2), 517-581.
- Phrakrusuwanworakarn (Phimsap Phutthayano). (2014). *Development of Religious Education Management The Dharma Section of The Sangha Region 1* (Doctor of Thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrathep Rattanasuthi (Somsak Chotintharo). (2014). *Administrative strategy of the Sangha Region 1* (Doctor of Thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธ
ธรรมผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร
A MODEL OF MORALITY AND ETHIC INDOCTRINATION OF YOUNG
GENERATION BY BUDDHADHAMMA THROUGH MORALITY CLINIC PROJECT
DRIVING MECHANISM OF BUDDHIST TEACHING MONKS

พระมหากฤษณา กิตติโสภโณ (แซ่หลี่)*

Phramaha Krisada Kittisobhano (Saelee)

Received: February 11, 2019

Revised: March 03, 2019

Accepted: March 11, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ และ 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพที่ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20,071 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการวิจัยเชิงเอกสารกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 18 รูป/คน จากนั้นนำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบเบื้องต้น และทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน เพื่อสร้างรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) นักศึกษามีความคิดเห็นต่อรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรม

* Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

วิทยากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, $S.D. = 0.510$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2) รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร พบว่ามี 4 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการป้องกัน 2) รูปแบบการปรับปรุง 3) รูปแบบการเปลี่ยนแปลง และ 4) รูปแบบการพัฒนา ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุนจากสถานศึกษา ชุมชน และผู้ปกครอง โดยร่วมกันดำเนินการดังนี้คือ 1) สร้างภูมิคุ้มกันด้วยการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมอย่างจริงจัง 2) ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียน นักศึกษากลุ่มเสี่ยงให้เป็นคนดีมีคุณธรรม 3) ส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษากลุ่มเป้าหมาย มีคุณธรรมจริยธรรม และ 4) เสริมสร้างกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน นักศึกษาร่วมกับ หน่วยงาน สถานศึกษา และชุมชน

คำสำคัญ : คุณธรรมและจริยธรรม, วัยรุ่นไทยยุคใหม่, พุทธธรรม, คลินิกคุณธรรม, พระธรรมวิทยากร.

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to analysis problems and obstacles for Morality and Ethic Indoctrination of Young Generation by Buddhaddhamma though Morality Clinic Project Driving Mechanism of Buddhist Teaching Monks and 2) to propose the model to Morality and Ethic Indoctrination of Young Generation by Buddhaddhamma though Morality Clinic Project Driving Mechanism of Buddhist Teaching Monks. The researcher used the mixed research method comprising both qualitative and quantitative approach. For the quantitative research, the study was conducted by collecting the data 392 students. For qualitative research, the study was conducted by in-depth interviewing from 18 key informants. By then the researcher used the information receiving from the 9 focus group to back up the research model. The data were analyzed by using content analysis.

The research findings were as follows:

1) The level of student opinion for the model to Morality and Ethic Indoctrination of Young Generation by Buddhaddhamma though Morality Clinic

Project Driving Mechanism of Buddhist Teaching Monks found that students opinion had in the high level ($\bar{X} = 4.06$,S.D.=0.510).

3) The model for the Morality and Ethic Indoctrination of Young Generation by Buddhadhamma though Morality Clinic Project Driving Mechanism of Buddhist Teaching Monks was PICD:SCP MODEL which represents as : 1. Prevention 2. Improvement 3. Change 4. Development with school community and parent and follows by 4 strategies as such as 1) build the immunity with the additional building of morality virtue seriously continuously 2) change the behavior of risks group student to be a good person 3) Encourage target group students to uphold morality virtue and 4) Reinforcement and development of virtue morality activity for students cooperation , Family institution , schools , and the community.

Keywords: Morality and Ethic, Young Generation, Buddhadhamma, Morality Clinic, Buddhist Teaching Monks.

1. บทนำ

โครงการคลินิกคุณธรรมในสถานศึกษา เกิดขึ้นจากแนวความคิดในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนให้เป็นคนดีมีศีลธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดโครงการนี้ คือ 1) เพื่อให้สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการมีพื้นที่สำหรับเด็กและเยาวชน ในการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาชีวิต การสนทนาธรรม 2) เพื่อให้สถาบันทางศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์ทำหน้าที่ชี้แนะแนวทางในการแก้ปัญหาทางด้านจิตใจ โดยใช้หลักธรรมทางศาสนา 3) เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเป้าหมายสามารถใช้หลักธรรมในศาสนาใช้ในการดำรงชีวิต 4) เพื่อเป็นการนำมิติทางศาสนา สร้างสังคมแห่งปัญญา และการเรียนรู้ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจ 5) เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม และ 6) เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการดำรงตนอย่างมีสติ โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการฝึกอบรมคือ โรงเรียน/วิทยาลัยอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนใน ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 30 แห่ง ทั่วประเทศ โดยสรรหาพระธรรมวิทยากรมาเป็นวิทยากรหลักในการฝึกอบรมในครั้งนี้ ในปัจจุบันได้นำเอารูปแบบในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมมาใช้ คือ 1. รูปแบบการให้คำปรึกษาหรือปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาเรื่องการขาดคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษานั้นๆ 2. รูปแบบการสนทนาธรรม/บรรยายธรรม ตามหลักธรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น หรือตามที่สถานศึกษาประสงค์ 3. รูปแบบ

การให้การอบรมเยาวชนในสถานศึกษานั้นๆ โดยใช้เทคนิคการอบรมที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม ผสมผสานกับการปฏิบัติธรรม ทำวัตรเช้า เย็น และนั่งสมาธิ 4. รูปแบบการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญทางพระมหากษัตริย์ วันสำคัญทางเทศกาลต่างๆ ที่มีพิธีทางพระพุทธศาสนา ร่วมกับสถานศึกษาหรือชุมชน 5. รูปแบบการร่วมกับสถานศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน 6. รูปแบบการจัดทำทะเบียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมหรือทะเบียนของผู้เรียนเป็นประจำทุกเดือน 7. รูปแบบการพัฒนาเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียน 8. รูปแบบการจัดค่ายคุณธรรม และ 9. รูปแบบการประเมินผลกลุ่มเป้าหมายร่วมกับสถานศึกษา และรูปแบบทั้ง 9 ประการสามารถใช้ได้เฉพาะนักเรียนบางกลุ่มเท่านั้น ยังไม่สามารถส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมได้กับนักเรียนหลากหลายกลุ่ม ฉะนั้นเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนจึงควรมีรูปแบบใหม่ๆ ขึ้นมาใช้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร ศึกษาสภาพปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาของพระธรรมวิทยากร และจะนำมาพัฒนารูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากรใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับบทบาทของพระธรรมวิทยากรในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาหลักการ วิธีการ และรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร

2.2 เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร

2.3 เพื่อนำเสนอรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพที่ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20,071 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการวิจัยเชิงเอกสารกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 18 รูป/คน จากนั้นนำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบเบื้องต้น และทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน เพื่อสร้างรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลัก

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ นักเรียน วิทยาลัยเทคนิคราชสีหราชาราม กรุงเทพมหานคร วิทยาลัยเทคโนโลยีพัฒนการอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น และวิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวนทั้งสิ้น 20,071 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้ทำการสุ่มมาจากประชากรจำนวน 20,071 คน โดยคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 392 คน

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย พระธรรมวิทยากรคลินิกคุณธรรม ผู้อำนวยการวิทยาลัยนักวัฒนธรรมชำนาญการ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 18 รูป/คน

4) ผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากพระสังฆาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่น เพื่อยืนยันรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร จำนวน 12 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-depth Interview)

2) แบบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion Form) เป็นไปในลักษณะของการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

3) แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม สำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-formal interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรทั้งหมด ขึ้นดำเนินการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงเลย

2) การสนทนากลุ่มเฉพาะ จัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อหาข้อเสนอแนะถึงรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากรให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 9 รูป/คน ในวันที่ 19 มกราคม 2561 ณ อาคารปฏิบัติธรรม วัดท่าการ้อง ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

งานวิจัยเชิงปริมาณ สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดังนี้ (1) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยให้แบบสอบถาม (Questionnaire) ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม (2) ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ จำนวนอย่างน้อย 5 ท่าน เช่น ด้านพระพุทธศาสนา ด้านการจัดการเชิงพุทธ เป็นต้น ในการตรวจเครื่องมือการวิจัยว่ามีความเที่ยงตรงและสามารถใช้ในการเก็บข้อมูลได้หรือไม่ (3) ติดต่อขอหนังสือจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้บริหาร หรือหัวหน้างานกลุ่มเป้าหมาย และเวียนหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้บริหาร หัวหน้าหน่วยงานต่างๆ ที่จะเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) (4) นำส่งหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยกำหนดวันที่จะไปขอแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) ด้วยตนเอง (5) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

2) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องแล้วทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญในรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

4.1 หลักการ วิธีการ และรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาของพระธรรมวิทยากร ประกอบด้วย

- 1) เปิดห้องคลินิกคุณธรรม สัปดาห์ละ 2 วัน ตามความพร้อมของพระธรรมวิทยากร หรือสถานศึกษาเป็นผู้กำหนด
- 2) จัดนักเรียนหรือกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรมตามวันและเวลาที่กำหนด โดยนับเวลาเป็นคะแนนกิจกรรมด้วย
- 3) รมรงศ์ให้นักเรียนที่มีความสนใจเข้ารับบริการให้คำปรึกษาหารือในปัญหาต่างๆ
- 4) จัดตั้งกลุ่มสมาชิกชมรมคลินิกคุณธรรมประจำสถานศึกษา เพื่อให้นักเรียนที่เป็นสมาชิกทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม และช่วยเผยแพร่ผลการดำเนินงานของคลินิกคุณธรรมให้นักเรียนหรือประชาชนทั่วไปรับทราบ และเชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว
- 5) จัดตั้งกลุ่มเฟซบุ๊ก (Facebook) เพื่อใช้เป็นช่องทางในการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนนอกเวลา
- 6) จัดตั้งกลุ่มไลน์ (Line) เพื่อใช้เป็นช่องทางในการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน นอกเวลา หรือเพื่อสอดส่องพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคน
- 7) คัดเลือกแกนนำในการประสานงานระหว่างนักเรียนกลุ่มเป้าหมายกับพระธรรมวิทยากร เพื่อลดช่องว่างระหว่างกัน

8) ติดป้ายคติธรรม ธรรมะดีๆ ข้อคิดต่างๆ เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษา

4.2 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 283 คน คิดเป็นร้อยละ 72.2 มีอายุระหว่าง 19 - 21 ปี จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 50.8 มีการศึกษาในระดับ ปวส. จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 60.7 และเข้าอบรมโครงการคลินิกคุณธรรม 1 - 5 ครั้ง จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 64.3 นักเรียนมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.510) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

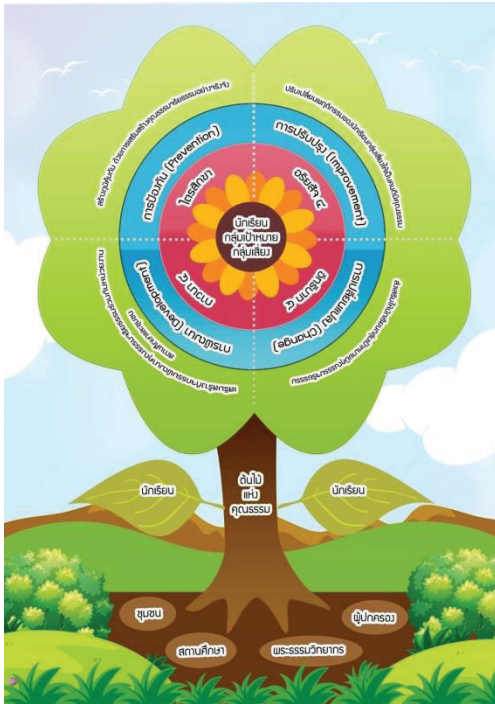
จุดแข็ง ได้แก่ 1. พระธรรมวิทยากรทุกรูปผ่านการอบรมจากกรมการศาสนา 2. พระธรรมวิทยากรมีความรู้ความสามารถสูง 3. พระธรรมวิทยากรเป็นแบบอย่างที่ดี 4. ได้รับงบประมาณอุดหนุนโครงการจากกรมการศาสนา 5. มีคณะกรรมการบริหารโครงการ 6. มีการประเมินโครงการ

จุดอ่อน ได้แก่ 1. พระธรรมวิทยากรมีน้อย 2. พระธรรมวิทยากรขาดทักษะในการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน 3. งบประมาณมีน้อย ไม่เพียงพอ 4. ขาดงบประมาณในการพัฒนาศักยภาพบุคลากร 5. ขาดครูพี่เลี้ยง 6. แผนปฏิบัติการมีความล่าช้า

โอกาส ได้แก่ 1. มีการนำเอาหลักธรรมและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการสอน 2. มีการรักษาศิลปวัฒนธรรม 3. มีห้องพระพุทธศาสนา 4. มีแหล่งเรียนรู้ภายในวัด 5. ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ 6. รัฐบาลมีนโยบายในการสนับสนุน

อุปสรรค ได้แก่ 1. นักเรียนมีปัญหาด้านยาเสพติด การทะเลาะวิวาท 2. ความรุนแรงของสถาบันครอบครัว 3. งบประมาณน้อยและล่าช้า 4. ขาดการประสานงานระหว่างสื่อมวลชน 5. ประชาชนไม่ทราบข้อมูลข่าวสารของโครงการ

4.3 รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร

รูปแบบที่ 1 ได้แก่ การป้องกัน (Prevention) มีกลยุทธ์ คือ สร้างภูมิคุ้มกันด้วยการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจัง กลุ่มประชากร ได้แก่ นักเรียนกลุ่มทั่วไป กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มเป้าหมาย

รูปแบบที่ 2 ได้แก่ การปรับปรุง (Improvement) มีกลยุทธ์ คือ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงให้เป็นคนดีมีคุณธรรม กลุ่มประชากร ได้แก่ กลุ่มเสี่ยง คือนักเรียนกลุ่มที่สร้างปัญหาได้กับสถานศึกษาและชุมชน

รูปแบบที่ 3 ได้แก่ การเปลี่ยนแปลง (Change) มีกลยุทธ์ ได้แก่ ส่งเสริมให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย มีคุณธรรมจริยธรรม กลุ่มประชากร

ได้แก่ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนที่มีความประพฤติดี ตั้งใจเรียน เน้นกิจกรรม มีจิตอาสาพัฒนา

รูปแบบที่ 4 ได้แก่ การพัฒนา (Development) มีกลยุทธ์ ได้แก่ เสริมสร้างกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนร่วมกับ หน่วยงาน สถานศึกษา และชุมชน กลุ่มประชากร ได้แก่ นักเรียนทั้งหมด โดยมีพระธรรมวิทยากรเป็นผู้พัฒนาร่วมกับ บ้าน วัด โรงเรียนและชุมชน เป็นภาคเครือข่ายส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมร่วมกัน (บวร)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากรพบว่า ในสถานศึกษาแต่ละแห่งจะมีนักเรียนหลากหลายกลุ่ม หลากหลายประเภท การที่พระธรรมวิทยากรนำเอาหลักคุณธรรมจริยธรรมไปเผยแพร่ในสถานศึกษาจึงเกิดความอยากลำบาก เพราะเป้าหมายในการส่งเสริมและพัฒนาแตกต่างกันออกไป ในรูปแบบที่หนึ่งคือ รูปแบบการป้องกันนั้น พระธรรมวิทยากรสามารถนำไปส่งเสริมกับนักเรียนได้ถึง 3 กลุ่ม ได้แก่ นักเรียนกลุ่มทั่วไป กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มเป้าหมาย โดยมีกลยุทธ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่ว่า “สร้างภูมิคุ้มกันด้วยการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจัง” คำว่าสร้างภูมิคุ้มกันคือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมขั้นพื้นฐานให้นักเรียน เหมือนการเตรียมเมล็ดพันธุ์กล้าให้แข็งแรง เพื่อ

พร้อมจะเจริญเติบโตในอนาคต สามารถทนแดดทนฝนได้ ด้วยกิจกรรมลักษณะต่างๆ มีกิจกรรม 4 ส. (สะอาด สว่าง สงบ สัจสอน) เป็นต้น โดยเน้นการพัฒนากาย ศีล จิต และปัญญา ควบคู่กันไป ก็จะสามารถเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ นักเรียนได้อย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sathern Wipornmaha (2000) “บทบาทของพระธรรมวิทยากรกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทหน้าที่ความพร้อมของพระธรรมวิทยากรในการสอน วิชาพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากสูงสุดมาหาคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความพร้อมด้านความรู้ ความพร้อมด้านประสบการณ์การสอน และความพร้อมด้านเงื่อนไขเวลาการสอนต่อสัปดาห์ปัจจัยด้านโรงเรียนที่ทำการสอนเกี่ยวพันพระธรรมวิทยากรในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากสูงสุดมาหาคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ การยอมรับของนักเรียน การยอมรับของครู การยอมรับของผู้บริหารสถานศึกษา และการยอมรับของพระสงฆ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลางโดยแยกเป็น บทบาทการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร พบว่าพระธรรมวิทยากรที่พุทธศาสนาได้เตรียมการสอนมากที่สุดการวัดผลประเมินผลการเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน และการใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน รองลงไปเป็นลำดับพระธรรมวิทยากรที่สอนวิชาเป็นแบบอย่างที่ดีต่อนักเรียนมากที่สุด รองลงมาคือการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการเรียน

6. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร” ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากรต้องอาศัยแรงขับเคลื่อนนโยบายจากทั้งภาครัฐและภาคคณะสงฆ์ ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

- 1) กรมการศาสนาควรผลิตพระธรรมวิทยากรให้เพียงพอต่อความต้องการของสถานศึกษา และจัดส่งพระธรรมวิทยากรที่ผ่านการอบรมเข้าไปสอนในสถานศึกษาอย่างเพียงพอ
- 2) กรมการศาสนาควรบรรจุโครงการคลินิกคุณธรรมไว้ในแผนของกรม เพื่อจะได้จัดสรรเงินอุดหนุนที่เพียงพอและมั่นคงในการจัดโครงการคลินิกคุณธรรม และโครงการต่างๆ ของกรมการศาสนาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม

3) กรมการศาสนาควรจัดทำคู่มือแผนปฏิบัติการประจำปีของแต่ละศูนย์คลินิกคุณธรรม เพื่อเผยแพร่ให้ศูนย์อื่นๆ ได้ทราบและสามารถนำมาประยุกต์กับศูนย์ของตนเองได้

4) กรมการศาสนาควรนำเอารูปแบบ PICD:SCP MODEL มาประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาต่างๆ เพื่อเน้นและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน

5) คณะสงฆ์ควรประกาศนโยบายในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาให้ชัดเจน และร่วมกับกรมการศาสนาผลิตพระธรรมวิทยากรให้เพิ่มมากขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากรต้องอาศัยความร่วมมือจากสถานศึกษา ชุมชน วัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

1) สถานศึกษาควรอำนวยความสะดวกแก่พระธรรมวิทยากร ตั้งแต่การประสานงานที่ดี มีการติดต่อประสานงานในการจัดชั่วโมงสอน มีการต้อนรับที่ดี อำนวยความสะดวกในเรื่องของสถานที่ในการจัดอบรม การจัดตั้งศูนย์คลินิกคุณธรรม และอำนวยความสะดวกในเรื่องปัจจัยอื่นๆ แก่พระธรรมวิทยากร

2) สถานศึกษาควรจัดครูพี่เลี้ยงให้พระธรรมวิทยากร ไม่ควรมอบหน้าที่ให้พระธรรมวิทยากรดูแลนักเรียนเพียงลำพัง เพราะจำนวนพระธรรมวิทยากรมีน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณของนักเรียนที่มีมากกว่า

3) รูปแบบในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร PICD:SCP MODEL สามารถประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้ เช่น นักเรียนชั้นประถมศึกษา ก็จะเน้นในเรื่องของการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี นักเรียนที่โตขึ้นมาก็จะเน้นในเรื่องของการปรับปรุงพฤติกรรม เป็นต้น

6.3 ข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร” ผู้วิจัยขอเสนอแนะในส่วนที่สามารถต่อยอดจากงานวิจัยฉบับนี้ดังนี้

1) ควรศึกษาเรื่องรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิทยากร เฉพาะเจาะจงพื้นที่การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบของจังหวัดนั้นๆ ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2) ควรศึกษาเรื่องรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรม ของพระธรรมวิฑายากร เน้น เฉพาะหลักธรรมหรือคุณธรรมที่เหมาะสมกับสถานศึกษา เช่น ค่านิยม 12 ประการของรัฐบาลปัจจุบัน เป็นต้น

References

- Bardo. J. W.. & Hartman. J. J. (1982). *Urban Society: A Systematic Introduction*. New York : F. E. Peacock.
- Beatrice Heuser. (2010). *The Evolution of Strategy: Thinking War from Antiquity to The Present*. Cambridge University Press.
- John M. Bryson. (1993). *Strategic Planning for Public Service and Non-Profit Organizations*. Oxford : Pergamom Press.
- Keeves. P. J.. (1988). *Educational Research Methodology and Measurement : an International handbook Oxford*. England : Pergamon Press.
- Lee J. Cronbach. (1971). *Essentials of Psychological Testing*. 4th ed.. New York : Harper & Row.
- Robbins. S. P. and Coulter. (2007). *M. Management*. 9th ed. London : Prentice- Hall.
- Smith. R. H.. and Others. (1980). *Measurement: Making Organization Perform*. New York : Macmillan.
- Wheelen. T. L. & Hunger. D. L. (2000). *Strategic Management and Business Policy*. New York : Addison-Wesley Publishing.

การมีส่วนร่วมด้านนโยบายภาครัฐสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ
ในจังหวัดพิจิตร

PARTICIPATION DEVELOPMENT OF THE PUBLIC POLICY FOR THE SENIOR
CARE IN PHICHIT PROVINCE

พระครูพิพัฒนสุตคุณ (ธัญพิสิษฐ์ เตชวโร)* สุริยา รักษาเมือง** พระมหาบุญเลิศ อินทปณโณ***
Phrakhruphiphatsutakhul (Thanphisit Techawaro), Suriya Raksamueng,
Phramaha Boonlert Inthapanno.

Received: February 11, 2019

Revised: February 26, 2019

Accepted: March 22, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ 2) เพื่อศึกษานโยบายการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร 3) เพื่อศึกษาการพัฒนา รูปแบบของนโยบายการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร

ระเบียบวิธีวิจัยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยบริเวณพื้นที่ จังหวัดพิจิตร จำนวน 398 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.960 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์หาคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน เลือกแบบเจาะจงจากผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้แก่แบบ

* Doctor of Philosophy in Public Administration, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

สัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว และเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ 10 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลจากทั้งสองขั้นตอนโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัย พบว่า

1. แนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ ในจังหวัดพิจิตร กำหนดนโยบายและน่านโยบายไปปฏิบัติ เป็นไปตามตัวแบบชนชั้นนำและตัวแบบด้านการจัดการ ดำเนินการตามนโยบายภาครัฐ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัด พิจิตร เน้นทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ทฤษฎีทฤษฎีภูมิคุ้มกัน (Immunological Theory) และใช้หลักพุทธธรรมแห่งการสงเคราะห์ในการดูแลผู้สูงอายุ

2. นโยบายการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร ส่งเสริมให้จังหวัดพิจิตร เป็นจังหวัดที่เข้มแข็งด้วยนโยบายสุขภาพ เน้นการจัดตั้งศูนย์เวชศาสตร์ดูแลผู้สูงอายุ และจัดตั้งกองทุนเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบขั้นบันได สำนักพัฒนาสังคม เน้นจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์ สำนักอนามัยและสำนักการแพทย์ เน้นการดูแลด้านสุขภาพด้วยการส่งเสริม ป้องกัน รักษาฟื้นฟูสมรรถภาพ

3. รูปแบบของนโยบายการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร

3.1 การกำหนดนโยบาย ระบุปัญหา วิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญปัญหา การเตรียมเสนอร่างนโยบาย การอนุมัติและประกาศเป็นนโยบาย ประชุมเพื่อกำหนดโครงการ มอบหมายนโยบายสู่การปฏิบัติกับหน่วยงาน และติดตามประเมินผล กำหนดนโยบายอย่างเท่าเทียม ดูแลแบบองค์รวม เน้นด้านการแพทย์สาธารณสุข แต่่นโยบายที่กำหนดมานั้นน้อย ทำให้เกิดความล่าช้า ไม่ทั่วถึง ไม่เสมอภาค และงบประมาณยังน้อยกว่าสถานการณ์ปัจจุบัน ขาดข้อมูลที่แท้จริงจากคนในชุมชน ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดฐานข้อมูลประชากรผู้สูงอายุ (สำมะโนครัวประชากร) ไม่ได้กำหนดนโยบายตามปฏิญญาผู้สูงอายุของจังหวัดพิจิตร และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ

3.2 การน่านโยบายไปปฏิบัติ น่านโยบายและแผนมาแปลง วิเคราะห์สถานการณ์ จุดอ่อน จุดแข็ง สภาพปัญหา และผลการประเมิน เพื่อกำหนดเป็นโครงการ ส่งผู้บริหารรับทราบนำไปปฏิบัติ เน้นทีมสหวิชาชีพร่วมปฏิบัติงาน สำนักพัฒนาสังคมร่วมกับสำนักงานเขต สำนักอนามัยร่วมกับศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักการแพทย์ร่วมกับโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในจังหวัดพิจิตร การดูแลระยะยาว เน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเข้ามาดูแล การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะ ยากลำบาก สงเคราะห์ช่วยเหลือตามระเบียบของการจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดพิจิตร ยึดหลักสังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 สัปปุริสธรรม 7 และอิทธิบาท 4 แต่การนำ

นโยบายไปปฏิบัติไม่มีความสุขกับผู้สูงอายุอย่างแท้จริง หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง มองงานด้านผู้สูงอายุเป็นการจัดเป็นกระบวนการ บางครั้งเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ละเลยการปฏิบัติหน้าที่ ขาดการดูแลเอาใจใส่ ขาดจิตวิญญาณด้านจิตอาสา และไม่นำนโยบายหลักไปทำเป็นโครงการออกมาให้ชัดเจน

3.3 การประเมินผลนโยบาย กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ โดยวัดที่ผลผลิต (output) คือ ร้อยละความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่ได้รับบริการ รูปแบบการประเมินผล “IPO model” ประเมินผลระหว่างดำเนินโครงการ อาศัยวงจรเดมมิ่ง วางแผน(P) ปฏิบัติ(D) ตรวจสอบ(C) และปรับปรุงดำเนินการ(A) และประเมินผลเมื่อสิ้นสุดดำเนินโครงการ สำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิจิตร เป็นหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ประเมินผลโครงการสามารถทำได้สำเร็จตามเป้าหมาย แต่ยังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร เพราะการประเมินผลยังไม่เชื่อมโยงถึงข้อมูลปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ และเป้าประสงค์ที่แท้จริง ไม่ได้ประเมินผลไปถึงผลลัพธ์ (outcome) รวมถึงขาดการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ต้องปฏิบัติตามนโยบายที่รัฐกำหนด

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม,นโยบายภาครัฐ, จังหวัดพิจิตร

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) examine concepts, theories, and Dhamma principles of senior citizen care, 2) investigate senior citizen care policies in Phichit Province Metropolitan, and 3) study the development approaches to senior citizen care policies in Phichit Province Metropolitan.

Methodology was the mixed methods. The quantitative research collect data from 398 samples by simple random sampling using questionnaires with people in in Phichit province. The data collection instrument was a questionnaire with the reliability coefficient value of 0.960. Data were analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation and multiple correlation coefficient. Qualitative research, collect data from 20 key informants, purposively selected from experts with structured in-depth-interview form by face-to-face interviewing. Data were also collected from 10 participants in focus group discussion and were analyzed in descriptive interpretation.

The findings were as follows:

1) Concepts, theories, and Dhamma principles of senior citizen care policies were carried out according to elite and administrative models according to national policies, Acts and plan for senior citizen of, Phichit Province emphasizing Activity and Immunological Theories and Dhamma principles for senior citizen care plans.

2) Senior citizen care policies of Phichit Province; The policies emphasized Phichit Province the healthy , the establishment of medicare center for elders, progressive livelihood support fund, social development offices, public health and medical offices for public health promotion, prevention, medication and rehabilitation.

3) Pattern of senior citizen care policies in Phichit Province;

3.1) Policy formulation by problems identification, problem analyzing, and prioritizing the problems and proposing drafted policy. There were also policies approvals, policies announcements, project meetings, activity planning, supervision system development, policies evaluations, and policy fair implementations. However, the policies were very limited and ineffective, not generalized and not appropriate for present situations. The policies lacked real data from communities. There was no public relations and senior citizen database. The policy was not formulated according to Phichit Province Senior Citizen Declaration and related senior citizen laws.

3.2) In terms of policies implementation, policies and plans were adapted and analyzed to determine strengths, weaknesses, problems and evaluation results. The policies were implemented by interdisciplinary teams. The operations of Social Development Office, district offices, Health Department, Public Health Center, Medical Service Department, and Phichit Province Administration general hospitals mainly focused on long-term care and public involvement. For senior citizens with disabilities, supports were provided according to regulations of the Phichit Province Administration. The Baan Bangkae Adult House 2 and Senior Service Center (Din

Daeng) had followed the Four Sangahavattthu, Four Sublime States of Mind, Seven Sappurisadhamma, and Four Foundations for Accomplishment. Nevertheless, senior citizens were not happy. Some organizations and officers considered that senior citizen care was not important as a sideline activity. They neglected their duties, did not really care senior citizens, and lacked voluntary mind. More importantly, significant policies were not applied to clearly define clear additional plans or projects.

3.3) As for the policy evaluation, achievement indicators were set and used to evaluate outputs as percentage of satisfactions of senior citizens who received services during the projects. “IPO model” and Deming Cycle consisting of Plan (P), Do (D), Check (C), and Action (A) were conducted to assess the project upon completion. The Social Development Office, Health Department, and Medical Service Department were the ones that implemented policies. Nonetheless, achievements were low because the evaluations did not link to the activities for senior citizens provided by all responsible organizations and true goals of policies. Furthermore, the outcomes and the policy implementation were not regularly monitored.

Keywords: Participation, The Public Policy, Phichit Province.

1. บทนำ

จังหวัดพิจิตรประยุกต์จากแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ผู้สูงอายุเป็นหลักชัยของสังคม” โดยมีประเด็นที่สำคัญ 1) ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีคือ มีสุขภาพที่ดีทั้งกายและจิต ครอบครัวมีสุข สังคมเอื้ออาทร อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมปลอดภัย มีหลักประกันที่มั่นคง ได้รับสวัสดิการและบริการที่เหมาะสม อยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและมีส่วนร่วมในครอบครัว ชุมชน และสังคม มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง 2) ครอบครัวและชุมชนเป็นสถาบันหลักที่มีความเข้มแข็ง สามารถให้การเกื้อหนุนแก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีคุณภาพ 3) ระบบสวัสดิการและบริการ จะต้องสามารถรองรับผู้สูงอายุให้สามารถดำรงอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพและมีมาตรฐาน 4. ทุกภาคส่วนจะต้องมีส่วนร่วมในระบบสวัสดิการ และ

บริการให้แก่ผู้สูงอายุ โดยมีการกำกับดูแลเพื่อการคุ้มครองผู้สูงอายุในฐานะผู้บริโภค 5. ต้องมีการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุที่ทุกข์ยากและต้องการการเกื้อกูลให้ดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างดีและต่อเนื่อง

บทบาทของภาครัฐจังหวัดพิจิตรประยุกต์จากแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545- 2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ผู้สูงอายุเป็นหลักชัยของสังคม” โดยมีประเด็นที่สำคัญ 1. ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีคือ มีสุขภาพที่ดีทั้งกายและจิต ครอบครัวมีสุข สังคมเอื้ออาทร อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ปลอดภัย มีหลักประกันที่มั่นคง ได้รับสวัสดิการและการบริการที่เหมาะสม อยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและมีส่วนร่วมในครอบครัว ชุมชน และสังคม มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารอย่างต่อเนื่อง 2. ครอบครัวและชุมชนเป็นสถาบันหลักที่มีความเข้มแข็ง สามารถให้การเกื้อหนุนแก่ผู้สูงอายุได้อย่างมีคุณภาพ 3. ระบบสวัสดิการและบริการ จะต้องสามารถรองรับผู้สูงอายุให้สามารถดำรงอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้อย่างมีคุณภาพและมีมาตรฐาน 4. ทุกภาคส่วนจะต้องมีส่วนร่วมในระบบสวัสดิการ และบริการให้แก่ผู้สูงอายุ โดยมีการกำกับดูแลเพื่อการคุ้มครองผู้สูงอายุในฐานะผู้บริโภค 5. ต้องมีการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุที่ทุกข์ยากและต้องการการเกื้อกูลให้ดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างดีและต่อเนื่อง

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจำนวนประชากรผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตรส่วนใหญ่อยู่ในภาวะพึ่งพิงช่วยตนเองไม่ได้ มีปัญหาการขาดผู้ดูแลเนื่องจากมีบุตรน้อย หรือบุตรหลานต้องออกไปประกอบอาชีพนอกรับบ้าน อีกทั้งค่าใช้จ่ายในการจ้างผู้ดูแลที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพนี้ค่อนข้างสูง จึงเกิดปัญหาผู้สูงอายุถูกทำร้ายร่างกาย และจิตใจจากผู้ดูแลที่ไม่มีคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุในที่สุด

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ
- 2.2. เพื่อศึกษานโยบายการดูแลผู้สูงอายุของจังหวัดพิจิตร
- 2.3. เพื่อศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมภาคประชาชนด้านนโยบายการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ด้วยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire แจกแบบสอบถามโดยการสุ่มอย่างง่าย (Random Sampling) แต่ละข้อจะมี Scale ระดับความคิดเห็นในการจัดการให้เลือกตอบ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เมื่อได้ข้อมูลจากแบบสอบถามแล้ว จึงนำมาวิเคราะห์ก่อนที่จะขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาฯ อนุมัติเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิจัยต่อไป

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เริ่มด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์แบบสามเส้า (Triangulation Method) คือ ตรวจสอบความแตกต่างของผู้ให้ข้อมูลหลัก ความแตกต่างของเวลาที่ได้อข้อมูล และความแตกต่างของสถานที่ที่ได้ข้อมูล เมื่อตรวจสอบแล้วปรากฏว่าข้อมูลเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือสอดคล้องกัน จึงนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเสนอต่อเวทีการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 นโยบายการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร นโยบายหลักเพื่อความสุขรอบด้านของกรุงเทพมหานคร รวม 6 ด้าน มีนโยบายด้านที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุคือ นโยบายด้านที่ 5 สุขภาพดีจริง ส่งเสริมให้พื้นที่ที่มีผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร เป็นเข้มแข็ง ด้วยนโยบายสุขภาพที่จะทำให้ทุกคนแข็งแรง โดยเน้นไปที่การจัดตั้งสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพิจิตร และจัดตั้งกองทุนเบี้ยยังชีพเลี้ยงดูผู้สูงอายุด้วยเงินดูแลแบบขั้นบันได ส่วนแผนงานดำเนินการในแต่ละแผน มียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุคือ ยุทธศาสตร์ชาติ พัฒนาให้เป็นพื้นที่แห่งคุณภาพชีวิตที่ดี และมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ คือ ประเด็น การสร้างเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว สังคม และสวัสดิการสังคมสงเคราะห์ การพัฒนาด้านกีฬาและนันทนาการ การพัฒนาสุขภาพและสร้างสังคมแห่งสุขภาวะ แต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุจะมีการ ส่งเสริมระบบและการจัดบริการสวัสดิการและสังคม

สงเคราะห์เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส ส่งเสริมให้ประชาชนลดปัจจัยเสี่ยงต่อโรคสำคัญที่ป้องกันได้ และ พัฒนาความเป็นเลิศและเพิ่มการเข้าถึงการรักษาพยาบาลโรคเฉพาะทางในสถานพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข รพ.ประจำจังหวัดพิจิตร (Excellent Center) ในการดำเนินการออกมาเป็นโครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุในจังหวัดพิจิตร

4.2 การนำนโยบายไปปฏิบัติ การนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุไปปฏิบัติ เป็นการนำรัฐธรรมนูญ นโยบายภาครัฐ และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2545 – 2564 นโยบายของรัฐบาลด้านผู้สูงอายุ และทิศทางการขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุตามนโยบายของกรมกิจการผู้สูงอายุปี 2559 มาเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกันทั้งหมดไปสู่การปฏิบัติที่เป็นจริง โดยคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ แล้วทำออกมาเป็นแผนงาน โครงการ กิจกรรม เพื่อให้เกิดความชัดเจนและสามารถวัดผลได้ว่านโยบายตัวนั้นถูกแปลงไปสู่การปฏิบัติหน้าตาเป็นอย่างไร และบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายของตัวชี้วัดที่ผู้สูงอายุควรได้รับตามนโยบายที่ได้เขียนไว้ ขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับแผนปฏิบัติราชการกรุงเทพมหานครประจำปี มาแปลงเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี จัดทำเป็นโครงการ กิจกรรม นำไปสู่การปฏิบัติ ถ้ามีแผนงานด้านผู้สูงอายุมา 1 แผนงาน หน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบหลัก เพราะหนึ่งแผนงานในหนึ่งมิติ อาจมีหลายโครงการหรือหลายกิจกรรม และหลายสำนักที่เกี่ยวข้อง ก็มอบให้เป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินการ เจ้าภาพหลักเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมวางแผน แล้วทำเป็นแนวทางในการดำเนินงานออกมา ส่งให้ผู้บริหารระดับสูงได้รับทราบ แล้วจึงส่งไปให้ผู้ปฏิบัติในระดับรองๆ ดำเนินการตาม โดยมีการรายงานผลการดำเนินงานให้รับทราบ เพื่อรายงานถึงผู้บริหารระดับสูงว่าผลการดำเนินงานสัมฤทธิ์ผลแค่ไหน อย่างไร ติดขัดหรืออะไรอย่างไร

4.3 การประเมินผล กระบวนการประเมินผลนโยบายการดูแลผู้สูงอายุ ช่วงเวลาในการประเมินผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ และหลักการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของนโยบาย

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก ใช้รูปแบบของการประเมินผลแบบ “IPO model” Input - Process - Output เป็นการประเมินผลตามโครงสร้างของกระบวนการที่ดำเนินการในโครงการ และช่วงเวลาในการประเมินผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลนโยบายการดูแลผู้สูงอายุใน 2 ส่วนคือ 1. การติดตามระหว่างดำเนินโครงการ กิจกรรม ดำเนินการใน 4 กิจกรรม ได้แก่ 1.1) กระบวนการติดตามประเมินผลนโยบายการดูแลผู้สูงอายุ โดยอาศัยวงจรของเดมมิง จากแนวคิดของ Dr.Edward Demming ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการดำเนินการ (Act): (P-D-C-A) 1.2) site visit โครงการกิจกรรม ทุกสำนักดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ

ประจำปี โดยไปเยี่ยมชมสถานที่ที่หน่วยงานจัดบริการแก่ผู้สูงอายุ 1.3) การประชุม (แนวคิด) เพื่อรับทราบปัญหา และร่วมกันค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหา และ 1.4) รายงานผลการดำเนินการ โครงการ กิจกรรม ผ่านระบบ Daily plans สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล 2. การประเมินเมื่อสิ้นสุดการดำเนินโครงการ กิจกรรม ประเมินผลการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดแผนปฏิบัติการประจำปี ของหน่วยงาน โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวบรวมผลการดำเนินงานและบันทึกรายงานผลในเบื้องต้น ซึ่งจะมีการตรวจสอบเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาดำเนินการของแผนปฏิบัติการประจำปีในรูปของ คณะกรรมการ สำหรับหลักการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของนโยบาย ควรมีลักษณะตัวชี้วัดที่ดี (Characteristics of Good Key Performance Indicators) ซึ่งจะต้องมีความสอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ ภารกิจ และยุทธศาสตร์ขององค์กร เป็นเหตุ (Leading Indicators) และผล (Lagging Indicators) มีมิติหรือมุมมองที่หลากหลาย และมีบุคคลหรือหน่วยงานเป็นผู้รับผิดชอบทุกตัว สามารถวัดผลได้ เป็นที่เข้าใจของผู้ปฏิบัติงานทุกคน รวมทั้งให้สอดคล้องกับความคาดหวังและความ ต้องการของประชาชน ปัจจุบันได้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของนโยบายในมิติผู้สูงอายุโดยวัดที่ ผลผลิต (Output) คือ ร้อยละความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่ได้รับบริการต่างๆ

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 นโยบายการดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดพิจิตร นโยบายผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัด พิจิตร ประกอบด้วย นโยบายและแผนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ซึ่งนโยบายหลักเพื่อความ สุขรอบด้านของพื้นที่จังหวัดพิจิตร มีนโยบายด้านที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุคือ นโยบาย สุขภาพดี จริง ส่งเสริมให้พื้นที่จังหวัดพิจิตร ที่เข้มแข็ง ด้วยนโยบายสุขภาพที่จะทำให้ทุกคนแข็งแรง โดยเน้น ไปที่การจัดตั้งศูนย์เวชศาสตร์ผู้สูงอายุ และจัดตั้งกองทุนเบี้ยยังชีพเลี้ยงดูผู้สูงอายุด้วยเงินดูแลแบบ ขึ้นบันได สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Piyakon Wangmahaphon (2003) ได้ทำการวิจัย “นโยบายผู้สูงอายุของประเทศไทย” นำมาสู่ข้อค้นพบเรื่องตัวแบบการเข้าสู่วาระนโยบาย การก่อตัว นโยบาย และผลกระทบของนโยบายใน 1 ประการสำคัญคือ 1) ประเด็นเรื่องผู้สูงอายุเป็นปัญหาที่ เกิดขึ้นในประเทศที่พัฒนาแล้ว ฤกษ์การระหว่างประเทศส่งผ่านและถ่ายทอดแนวคิดนโยบาย มายังประเทศที่กำลังพัฒนา ผ่านการประชุมสัมมนาขององค์การระหว่างประเทศ จุดประกาย ความคิดให้เกิดขึ้นในหมู่ผู้นำประเทศกำลังพัฒนา ทำให้ประเด็นเรื่องผู้สูงอายุเข้าสู่วาระนโยบายของ รัฐบาลในประเทศที่กำลังพัฒนาได้ 2) การก่อตัวของนโยบายผู้สูงอายุของประเทศไทยเป็นไปตามตัว แบบผู้นำแปลงรูป ผ่านองค์กรตัวแทน กล่าวคือ ส่วนราชการ ในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบาย

ดำเนินการทางการเมือง ผ่านกลุ่มผลประโยชน์ที่ตนเองจัดตั้งและให้เงินสนับสนุน เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลไทยกำหนดนโยบายผู้สูงอายุ

5.2 การนำนโยบายไปปฏิบัติ การนำนโยบายการดูแลผู้สูงอายุไปปฏิบัติ เป็นการนำรัฐธรรมนูญ นโยบายภาครัฐ และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 นโยบายและแผนบริหารราชการในพื้นที่จังหวัดพิจิตร และแผนพัฒนาการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดพิจิตร (2559) มาเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกันทั้งหมดไปสู่การปฏิบัติที่เป็นจริง โดยคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ แล้วทำออกมาเป็นแผนงาน โครงการ กิจกรรม เพื่อให้เกิดความชัดเจนและสามารถวัดผลได้ว่านโยบายตัวนั้นถูกแปลงไปสู่การปฏิบัติ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (Office of the Elderly Promotion and Protection (TSO) 2012) เป็นกฎหมายสูงสุดว่าด้วยการจัดระเบียบการปกครองราชอาณาจักรไทย ถือเป็นกรอบนโยบายในการบริหารและพัฒนาประเทศ โดยได้ระบุประเด็นการบริหารประเทศต่างๆ ดังเช่น หมวด 1 มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง มาตรา 5 ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิด เพศ หรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัว และชุมชนรวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้

5.3 การประเมินผลนโยบาย ใช้รูปแบบของการประเมินผลแบบ “IPO model” Input Process Output เป็นการประเมินผลตามโครงสร้างของกระบวนการที่ดำเนินการในโครงการ และช่วงเวลาในการประเมินผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้ดำเนินการติดตามประเมินผลนโยบายการดูแลผู้สูงอายุใน 2 ส่วนคือ 1) การติดตามระหว่างดำเนินโครงการ/กิจกรรม ดำเนินการใน 4 กิจกรรม ได้แก่ 1.1) กระบวนการติดตามประเมินผลนโยบายการดูแลผู้สูงอายุ โดยอาศัยวงจรของเดมมิ่ง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการดำเนินการ (Act) : (P-D-C-A) 1.2) site visit โครงการกิจกรรม ทุกสำนัก ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี โดยไปเยี่ยมชมสถานที่ที่หน่วยงานจัดบริการแก่ผู้สูงอายุ 1.3) การประชุม (แนวตั้ง) เพื่อรับทราบปัญหา และร่วมกันค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหา และ 1.4) รายงานผลการดำเนินการโครงการ/กิจกรรม ผ่านระบบ Daily plans สำนักยุทธศาสตร์ และประเมินผล 2) การประเมินเมื่อสิ้นสุดการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ประเมินผลการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดแผนปฏิบัติการประจำปีของหน่วยงาน โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวบรวมผลการ

ดำเนินงานและบันทึกรายงานผลในเบื้องต้น ซึ่งจะมีการตรวจสอบเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาดำเนินการของแผนปฏิบัติการประจำปีในรูปของคณะกรรมการ สำหรับหลักการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของนโยบาย ควรมีลักษณะตัวชี้วัดที่ดี (Characteristics of Good Key Performance Indicators) ซึ่งจะต้องมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ และยุทธศาสตร์ขององค์กร เป็นเหตุ (Leading Indicators) และผล (Lagging Indicators) มีมิติหรือมุมมองที่หลากหลาย และมีบุคคลหรือหน่วยงานเป็นผู้รับผิดชอบทุกตัว สามารถวัดผลได้ เป็นที่เข้าใจของผู้ปฏิบัติงานทุกคน รวมทั้งให้สอดคล้องกับความคาดหวังและความต้องการของประชาชน ปัจจุบันได้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของนโยบายในมิติผู้สูงอายุโดยวัดที่ผลผลิต (output) คือ ร้อยละความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่ได้รับบริการต่าง ๆ สอดคล้องกับ Chittra Phuengpha Nit (2012) “แนวคิดเกี่ยวกับวงจร PDCA” วงจรการควบคุมคุณภาพมีขั้นตอนของวงจร PDCA 4 ขั้นตอน 1) ขั้นตอนการวางแผน (Plan) หมายถึง การกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน วิธีการ และขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย 2) ขั้นตอนการปฏิบัติ (DO) หมายถึง การปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งก่อนที่จะปฏิบัติงานใดๆ จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลและเงื่อนไขต่างๆ ของสภาพงานที่เกี่ยวข้อง 3) ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check) เป็นกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อประเมินผลว่ามีการปฏิบัติงานตามแผน หรือมีปัญหาเกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานหรือไม่ 4) ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสม (Act) เป็นกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากได้ทำการตรวจสอบแล้ว การปรับปรุงอาจเป็นการแก้ไขแบบเร่งด่วน เฉพาะหน้า หรือการค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำรอยเดิม

6. ข้อเสนอแนะ

6.1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ภาครัฐควรจัดทำนโยบายและแผนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุอย่างบูรณาการความร่วมมือกันในการดูแลผู้สูงอายุกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการบูรณาการในด้านที่สำคัญๆ เช่น ด้านงบประมาณ กลุ่มเป้าหมาย และผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน เพราะจะได้ไม่เกิดความซ้ำซ้อนต่อการดำเนินงาน และยังเป็นการพัฒนาปรับปรุงระบบการดูแลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุดในบ้านปลายของชีวิต

2) ควรมีนโยบายส่งเสริมการเป็นผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพด้วยการสร้างหลักประกันด้านสุขภาพ หลักประกันด้านรายได้ ให้ครอบคลุมผู้สูงอายุทุกกลุ่ม แต่ควรมุ่งเน้นไปที่ผู้สูงอายุที่มีภาวะ

ยากลำบาก ตามความจำเป็นอย่างเหมาะสม โดยเตรียมความพร้อมตั้งแต่เริ่มทำงานในวันแรก หลังจากมีงานทำ เพื่อวางแผนการเก็บออมไว้ใช้จ่ายในยามชราภาพ

3) ควรกำหนดนโยบายการดูแลผู้สูงอายุ เป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติอย่างกว้างๆ เพื่อประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ในแต่ละภูมิภาค เพราะสภาพพื้นที่ในแต่ละภูมิภาคจะมีค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่แตกต่างกัน จึงไม่ควรกำหนดรูปแบบของนโยบายการดูแลผู้สูงอายุเดียวกันทั้งประเทศ เพราะทำให้ผลที่เกิดขึ้นเป็นเพียงรูปแบบแต่ไม่สามารถนำไปดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และภาครัฐควรณรงค์แนวคิดการดูแลผู้สูงอายุให้เป็นเรื่องของคนทุกคน มากกว่ารับทราบนโยบายจากภาครัฐ

6.2 ข้อเสนอแนะระดับหน่วยปฏิบัติ

1) ควรเปิดโอกาสให้ตัวแทน กลุ่ม หรือองค์กรผู้นำด้านผู้สูงอายุ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหรือกำหนดนโยบาย แผนงาน และกิจกรรมที่สำคัญๆ ในด้านผู้สูงอายุโดยตรง เพื่อให้ได้รูปแบบของนโยบายการดูแลผู้สูงอายุที่สอดคล้อง ตรงตามความต้องการ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการนำนโยบายไปปฏิบัติต่อผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

2) ควรตระหนักถึงการจัดทำระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุ (สำมะโนครัวประชากรผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร) เพราะสามารถนำมาใช้ในการกำหนดนโยบายได้อย่างครอบคลุมและถูกต้องเพิ่มมากขึ้น โดยถึงเวลาแล้วที่กรุงเทพมหานครควรต้องทำสำมะโนครัวประชากรผู้สูงอายุอย่างจริงจัง

3) ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุในชุมชนรวมกลุ่มกันจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมต่างๆ ที่ทำร่วมกัน เพื่อไม่ให้ผู้สูงอายุรู้สึกเหงา และรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า

6.3 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาารูปแบบของนโยบายการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะยากลำบาก เพราะผู้สูงอายุเหล่านี้มีคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่าเส้นมาตรฐานของความเป็นมนุษย์ จึงควรต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เพื่อยกระดับผู้สูงอายุเหล่านี้ขึ้นมาสู่ความเป็นมาตรฐานของความเป็นมนุษย์

2) ศึกษาโยบายการดูแลผู้สูงอายุในเชิงเปรียบเทียบระหว่างหน่วยงานของคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการสวัสดิการ จังหวัดพิจิตร กับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ เพื่อค้นหาแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสมในการสร้างความร่วมมือและประสานงานในการดูแลผู้สูงอายุให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

References

- Anekpong Thammathiwat and Boonchuey Suthiraksa. (2014). *Community Participation in Water Resources Management of Phetchabun Province With Sufficiency Economy Philosophy*. Phetchabun: Phetchabun Rajabhat University.
- Chanchai Chairukrank. (2016). The Public Participation in Building Strong Community of Prak Kret Town Municipality, Nonthaburi Province. *Journal of MCU Social Science Review*, 5(2), 115 -126.
- Kanyarat Rinsri. (2013). *Buddhish Integrated Water Resources Management : A Case Study of Ping River Conservation Organization, Chiang Mai Province* (Doctoral of Thesis). Bangkok: Mahachulalongkornrajavathayalaya University.
- Pamot Maikut. (1997). *Sustainable Integrated Resource Management*. Bangkok: Kasetsart University.
- Pichet Detpei. (2003). *Dam and Water Management in Thailand*. Bangkok: Mac Publishing Ltd.
- Suwat Intrapapai. (2004). *People's Participation in Water Resource Management of Pasak River Basin* (Doctoral of Thesis). Bangkok: Mahachulalongkornrajavathayalaya University.
- Veerachai Jitbuntao. (2009). Farmers's Participation in Management of irrigation, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. *Journul of Phthumthani University Academic*, 1(1), 29-30.
- Wanmaka Kasondungmai. (2015). Management, Community Involvement and Sustainable Development of Historic Sites History Measuer was Inconspicuous Tumbon Ya Num Oi's Nakhon Sawan District. *Journal of MCU Social Science Review*, 4(2), 170.

ภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ

อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

LEADERSHIP IN SANGHA ADMINISTRATION OF SANGHA

ADMINISTRATORS IN, BANGBAN DISTRICT, AYUTTHAYA PROVINCE

พระมหาเฉลิมพล อชิโต* พระปลัดระพิน พุทธิสารโ** พระมหากฤษณา กิตติโสภณ***

Phramaha Chalermpon Achito, Phrapalad Rapin Buddhisar, .

Phramaha krisada Kittisobhano .

Received: January 30, 2019

Revised: March 23, 2019

Accepted: March 25, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.956 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่พระสงฆ์ในอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 155 รูป วิเคราะห์

* Master of Arts Program in Buddhist Management, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

ผลการวิจัยโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 ท่าน ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือและวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลโดยภาพรวม พบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุพรรษาตำแหน่งทางคณะสงฆ์ วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิศึกษานักธรรมและวุฒิทางการศึกษาบาลีแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ปัญหาและอุปสรรค คือ พระสังฆาธิการขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ ไม่เข้าใจหลักการปกครองคณะสงฆ์ดีพอ ขาดการวางแผนเป้าหมายในการปกครองคณะสงฆ์ขาดการแบ่งงานในหน้าที่การปกครองอย่างเป็นระบบ ขาดการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ ขาดการตรวจสอบผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องขาดการสร้างแรงจูงใจในการดำเนินงาน ขาดการประสานงานที่ดี และขาดการมีส่วนร่วมจากฝ่ายต่างๆ ข้อเสนอแนะ คือพระสังฆาธิการควรศึกษาการบริหารจัดการคณะสงฆ์ให้ดี ศึกษาการปกครองคณะสงฆ์จากตำราและพระมหาเถระผู้มีความรู้ ทำงานโดยคำนึงถึงแผนที่วางไว้ และหมั่นประชุมเพื่อปรึกษาหารือเพื่อที่จะนำแผนงานไปสู่การปฏิบัติจริงควรแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบดำเนินงานตามแผนที่วางไว้อย่างต่อเนื่อง หมั่นตรวจสอบผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อที่จะได้วางแผนงานให้ดียิ่งขึ้นผูกใจผู้ร่วมงานให้มีความรักในองค์กร มีการประชุมและประสานงานกับหน่วยต่างๆ และควรรหาผู้ร่วมงานเพื่องานส่วนรวม

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, การปกครอง, พระสังฆาธิการ

ABSTRACT

Objectives of this Research were: 1. To Study leadership in Sangha Administration of Sangha Administrators in Ayutthaya Province, 2. To Study Compare leadership in Sangha Administration of Administrative Monks at Bangban District, Ayutthaya Province Classified by Personal Factors and 3. To Study Problems, Obstacles and Recommendation for Leadership in Sangha Administration for Administrative Monks at Bangban District, Ayutthaya Province.

Methodology was the Mixed methods: The Quantitative Research Collected data from 155 samples Who were Monks at Bangban District, Ayutthaya Province by Questionnaires with Reliability Value at 0.956, Analyzed data with Frequency, Percentile, Mean, Standard Deviation, t-test, F-test, one way ANOVA for more than tree groups of variables and LSD in the cases of of the Pairs of variables were Different. The Qualitative Research Collected data from 8 key informants by in-depth-Interviewing and Analyzed data by Descriptive Interpretation.

Findings were as follows:

1. Monks' opinions Towards the leadership in Sangha Administration of Sangha Administrators at Bangban District, Ayutthaya Province by Overall were at high level ($\bar{x}=4.13$), each aspect was also at high level; leadership according to Jakkhuma, vision, was at $\bar{x}=4.11, S.D.=0.639$, leadership according to Vitoro, far sighted, was at $\bar{x}=4.08, S.D.=0.616$, leadership according to Nissayasampanno, human realtions skill, was at $\bar{x}=4.21, S.D.=0.581$

2. Opinions' Comparison About the leadership in Sangha Administration of Administrative Monks at Bangban District, Ayutthaya Province were that Monks with Different Ordained years, Administrative Ranks, formal Education and Dhamma and Pali Education levels did not have different opinions, denying the set Hypothesis with the Confidence level set at 0.05.

3. Problems, Obstacles and Recommendation for leadership in Administration of Administrative Monks at Bangban District, Ayutthaya Province were that: Problems and Obstacles; Administrative Monks lacked Systematic

Planning Knowledge, did not Understand Sangha Administration well enough, lack of target for Sangha Administration, lack of Systematic Division of work, working According the Plan, Monitoring the work, morale creation, good coordination and participation from various parties.

Recommendation: Administrative Monks Should Study the Rules and Regulations from Textbooks and Senior Monks, work According the set plan, Regular Meeting to Discuss the way to move the Plan to be Implemented. There should be Systematic Division of works and Regular Monitoring for Better Planning and Maintaining co-workers to have loyalty to the Organizations, Coordinating with other parts to have Regular Meeting and Recruiting right Personnel for the Better Service for the Whole Organizations.

Keywords: Leadership, Administration, Sangha.

1. บทนำ

ความเปลี่ยนแปลงด้านสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการแข่งขันในด้านต่าง ๆ ความแตกต่างจึงเกิดขึ้นในสังคมทั้งความคิดความเห็น พฤติกรรมการแสดงออกจึงเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของคนในสังคมไทย สืบเนื่องมาจากความเจริญที่ได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วยิ่งสังคมมีความเจริญไปมากเท่าใด คนในสังคมนั้นจะต้องพยายามปรับตัวให้กับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปให้มากเท่านั้น (Prasert Thilao, 2018)

ปัจจุบัน การปกครองคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบการปกครองที่ดีมีประสิทธิภาพ ศาสนาก็มีความเจริญมั่นคง การปกครองหรือการบริหารที่ดีนั้น จะต้องมีการมีรูปแบบและวิธีการจัดการ หรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับภาระงานกันทำ มอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายระดับต่าง ๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เพราะการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันนี้มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ (Department of Religion, 1997) การปกครองคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจสำคัญหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ คือ ด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ มติพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชหรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชา

เหนือตน การระงับอิทธิฤทธิ์ การวินิจฉัย การลงนิคหกรรม การวินิจฉัยข้ออุทธรณ์ต่างๆ ตลอดถึงการ แต่งตั้งถอดถอนเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ควบคุมดูแลให้เป็นไปตามข้อวัตรปฏิบัติของจริยา พระสังฆาธิการ และสถาบันคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่ อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้ตระหนักถึงความสำคัญในระบบการปกครองคณะสงฆ์ในด้าน ต่าง ๆ โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ วิทยาการด้านการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ กิจการคณะสงฆ์ บางอย่างอาจอาศัยการบริหารแบบราชการของฝ่ายบ้านเมือง กิจการคณะสงฆ์บางอย่างอาจอาศัยการบริหารที่คล่องตัวแบบภาคเอกชน และกิจการบางอย่างต้องบริหารตามหลักพระธรรมวินัย (Phra Chetmatthamaporn (Prayoon Thammimitto), 1996)

ดังนั้น การทำงานวิจัยเรื่องนี้ต้องการที่จะศึกษา ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีพระครูชินธรรมาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอบางบาล ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ในเขต อำเภอ บางบาล มี 35 วัด 6 ตำบล ว่าเจ้าคณะพระสังฆาธิการจะมีวิธีและแนวคิด รูปแบบ และวิธีการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองอำเภอบางบาล ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของ พระครูชินธรรมาภรณ์ และได้ปฏิบัติเอื้อเพื่อต่อพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และระเบียบ ข้อบังคับ กฎมหาเถรสมาคมอย่างไร นำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในการปกครองที่ครองใจผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างไร และนโยบายการปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแนวทางการปกครองที่มีวิสัยทัศน์อย่างไร อาจจะเป็นแนวทางที่คณะสงฆ์ในเขตปกครองอำเภออื่น ๆ จะได้น้อมนำไปปฏิบัติเป็นทีฆฐานุสติแบบอย่างได้ เพื่อพัฒนาองค์กรของคณะสงฆ์ในเขตปกครองของท่านที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความเรียบร้อยดีงามตามพระธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่พระองค์ได้เสียสละประโยชน์อันยิ่งใหญ่ต่อชาวโลก และคณะสงฆ์ทั่วโลกจะได้ช่วยกันปกครองคณะสงฆ์ตามพระธรรมวินัยต่อกุลบุตร ที่ได้มีโอกาสเข้ามาบรรพชา อุปสมบทเพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนตลอดไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอ บางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

2.3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการสำรวจ (Survey Research) และงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key imformance) เกี่ยวกับภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1)ด้านจักขุมา มีวิสัยทัศน์ 2) วิธูโร จัดการงานดี 3) นิสสัยสัมปันโน มีมนุษยสัมพันธ์ ประชากร (Population) ได้แก่ พระสงฆ์อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 155 รูป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1. ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าพระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 90 รูป คิดเป็นร้อยละ 58.1 มีพรรษา 1 – 5 พรรษา จำนวน 60 รูป คิดเป็นร้อยละ 38.7 ไม่มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ จำนวน 115 รูป คิดเป็นร้อยละ 74.8 มีวุฒิการศึกษาสามัญต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 115 รูป คิดเป็นร้อยละ 74.2 มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก จำนวน 52 รูป คิดเป็นร้อยละ 33.5 ไม่มีวุฒิการศึกษาบาลี จำนวน 143 รูป คิดเป็นร้อยละ 92.3

4.2. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้าน พบว่า ด้านนิสสัยสัมปันโน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือด้านจักขุมา และที่อยู่ในระดับสุดท้าย คือ ด้านวิธูโร

4.3. ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ f-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาบาลี ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

4.4. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระสังฆาธิการผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยปัญหาลำดับที่ 1 คือพระสังฆาธิการขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ ลำดับที่ 2 คือพระสังฆาธิการขาดการแบ่งงานในหน้าที่การปกครองอย่างเป็นระบบ ลำดับที่ 3 คือพระสังฆาธิการขาดการสร้างแรงจูงใจในการดำเนินงาน

ดังนั้นแนวทางการแก้ปัญหาคือพระสังฆาธิการต้องมีการวางแผนงานที่ดีและมีการแบ่งงาน กระจายงานในด้านการปกครองคณะสงฆ์ และต้องศึกษาค้นคว้าเรื่องการปกครองคณะสงฆ์จากตำราและพระมหาเถรผู้มีความรู้ พระสังฆาธิการต้องดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ และหมั่นตรวจสอบการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและ พระสังฆาธิการต้องมีการประชุมประสานงานกับองค์กรต่างๆแล้วผูกใจให้ร่วมงานกันอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีความประพฤติดีงามด้วยศีลจารีวัตรตามหลักพระธรรมวินัย มีความอดทน ทุ่มเทอย่างจริงจัง เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาต่อไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1. ภาวะผู้นำตามหลักจักษุมา จากผลการศึกษาพบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามหลักจักษุมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดพระสังฆาธิการเป็นผู้มีวิสัยทัศน์และมีเป้าหมายในการพัฒนากิจการคณะสงฆ์ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดพระสังฆาธิการมีการตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานวิจัย Phra Krua Sangvor Satunwat (Dandy Morrow) (2013) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัย The Supreme Master Ching Hai (Shah) (2013) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอสายใต้ จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า 1. ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ ในอำเภอสายใต้ จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้านพบว่า บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ คือ ด้านการปกครองตามพระธรรมวินัย ด้านการปกครองตามกฎหมายคณะสงฆ์ ด้านการปกครองภายในวัด และสอดคล้องกับผลงานวิจัย

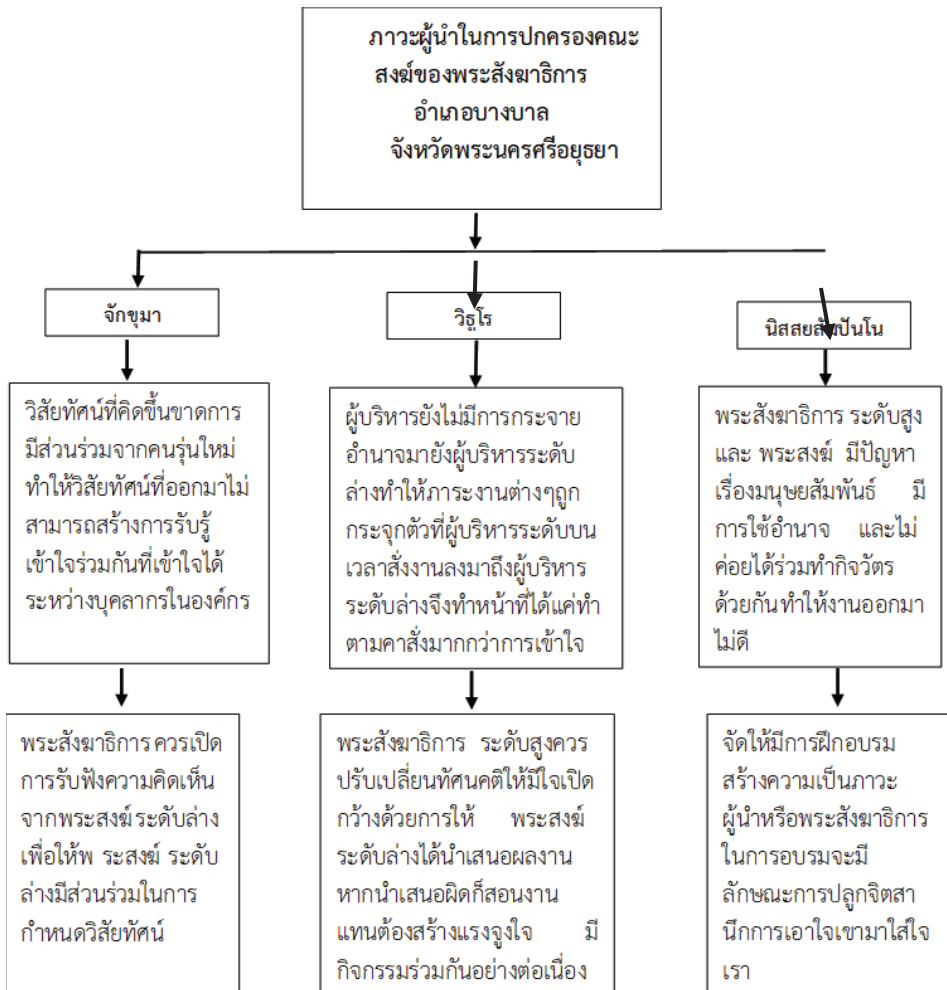
Phra Thep Rattana Suthi (Somsak Chotinonda) (2015) ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ภาค 1” ผลการวิจัย พบว่า การปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบัน มีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี ซึ่งบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนาการปกครองไปพร้อมกับความเจริญและมีกฎหมายพระราชบัญญัติ ข้อบังคับระเบียบต่างๆ มากี่กุลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งมีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการปกครองคณะสงฆ์ เชื่อว่ามีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และประชาชนในชุมชนและสังคมไทย

5.2. ภาวะผู้นำตามหลักวิธูโร จากผลการศึกษาพบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักวิธูโร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อสังเกตเป็นรายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดพระสังฆาธิการมีหลักการปกครองคณะสงฆ์ที่ชัดเจนเป็นธรรม ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด พระสังฆาธิการสามารถวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย ปัญหา อุปสรรค ของการดำเนินการในแต่ละอย่างได้ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานวิจัย The Royal Orchid Seminar (Sai Cholm Wuthod) (2013) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของสมเด็จพระมหาธีราจารย์ (นิยมนานิสฺสรมหาเถร)” จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของสมเด็จพระมหาธีราจารย์ (นิยมนานิสฺสรมหาเถร) ในด้านการปกครอง เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีราจารย์มีการบริหารจัดการองค์กรต้องเริ่มต้นจากการวางระเบียบ กฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันก่อนและสอดคล้องกับผลงานวิจัย Pranaravit Sittimethee (Thong Yoo) (2017) ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระพรหมจริยาจารย์ (สังัด ปญญาวุฒมหาเถร)” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระพรหมจริยาจารย์ (สังัด ปญญาวุฒมหาเถร) ตามภารกิจ 6 ด้าน ดังนี้ 1)ด้านการปกครอง ได้ใช้หลักการปกครองด้วยการบริหารโดยความถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พร้อมทั้งกฎระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ มหาเถรสมาคม ปกครองด้วยสาราณียธรรม พรหมวิหารธรรม โดยต้องอาศัยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเป็นผู้ชักจูงประสาน ส่งเสริมสนับสนุน และผลักดันให้เกิดการปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎระเบียบเหล่านี้

5.3. ภาวะผู้นำตามหลักนิสสัยสัมปโน จากผลการศึกษาพบว่าพระสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักนิสสัยสัมปโน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด พระสังฆาธิการเป็นนักประสานงานที่ดีกับทุกภาคส่วน ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด พระสังฆาธิการมีการดำเนินงานโดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากฝ่ายต่าง ๆ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานวิจัย Phra Maha Suraphong Suravatas (Color of Fog) (2012) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษา พระครูโพธิวิริยคุณ วัดโพธิการาม ตำบลโพนสูง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด” จากผลการวิจัย พบว่ารูปแบบภาวะผู้นำของพระครูโพธิวิริยคุณ มีรูปแบบภาวะผู้นำเป็นแบบประสาน คือ 1) ลักษณะพฤติกรรมโดยทั่วไปของท่านมีอัธยาศัยดี มีความเป็นกันเองกับทุกคนสร้างความอบอุ่นในการทำงาน 2) เน้นการปรึกษาหารือกับชุมชนก่อนการจัดงานเสมอ 3) การติดต่อประสานงานแต่ละครั้งส่วนใหญ่ติดต่อลงไปยังหัวหน้างาน แต่ถ้าหากเป็นงานเร่งด่วน ก็จะใช้การติดต่อไปยังลูกน้องโดยตรง 4) การสั่งงานคำนึงถึงเรื่องผลของงานมากกว่าเวลา และพร้อมยืดหยุ่นเพื่อให้งาน เดินไปได้ 5) ด้านความผูกพันกับเพื่อนร่วมงาน ให้ความสำคัญเป็นกันเองไม่ถือตัวให้โอกาสและสนับสนุน คนทำงานเสมอ 6) การประเมินผลการทำงานของลูกน้องจะพิจารณาจากความมุ่งมั่นตั้งใจ 7) การประเมินบุคคลจะพิจารณาในด้านการงานเป็นที่ 8) เรียนรู้จากข้อบกพร่องและนำไปปรับปรุง 9) เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นจะหาทางแก้ไขและป้องกัน 10) การให้ทุกคนมีส่วนร่วม แม้ในโอกาสที่ไม่เหมาะสม กลายเป็นข้อดีของรูปแบบภาวะผู้นำเป็นแบบประสาน

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “ภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ทำให้ผู้เขียนวิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ ในลักษณะแผนภาพที่แสดงแนวทางการพัฒนาส่งเสริมภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ที่นำไปใช้ประโยชน์ได้จริงดังนี้

สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย
ผู้วิจัย

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา ภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำให้ทราบว่า การวิจัยดังกล่าว นอกเหนือจากการเน้นย้ำเรื่องความมีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อบุคลากรแล้ว องค์การของเรายังเน้นย้ำเรื่อง การประสบความสำเร็จของงานและคนไปพร้อมกัน อย่างไรก็ตาม การที่จะประสบความสำเร็จดังที่ได้มีการเน้นย้ำ การกลับมาทบทวนถึงปัญหาและข้อเสนอแนะที่จะต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นก็จะสามารถนำไปสู่แนวทางในการการบริหารที่ดียิ่งขึ้นได้ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ด้านจักขุมา การมองการณ์ไกล โดยถวามคณะสงฆ์จะต้องเปิดรับการมีส่วนร่วมจากบุคลากรในระดับล่างลงมาทั้งนี้เพื่อไม่ให้ผู้บริหารระดับสูงเกิดช่องว่างกับผู้บริหารระดับล่าง ในขณะที่

ที่ผู้บริหารระดับสูงบางคนมีตำแหน่งสูงเนื่องจากมีอายุพรรษามากทำให้วิสัยทัศน์ที่มีไม่กว้างไกลและอีกทั้งต้องเผชิญกับข้อจำกัดของการเกิดขึ้นของวิสัยทัศน์ที่มักไม่ได้สะท้อนจากคนรุ่นใหม่เพราะถูกปกครองด้วยคนรุ่นเก่าจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรจะต้องเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้สะท้อนวิสัยทัศน์ร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องวิสัยทัศน์ให้สามารถเป็นวิสัยทัศน์ที่สามารถตอบสนองสภาพของคนทุกระดับอันจะนำไปสู่การเข้าใจร่วมกันระหว่างบุคลากรในระดับต่างๆ

2) ด้านวิธวิธี การจัดการธุระได้ดีมีความเชี่ยวชาญ สำหรับด้านนี้ พระสังฆาธิการจะต้องยกระดับความสามารถและปรับทัศนคติในการบริหารพระสงฆ์ให้ดีพอ และปรับปรุงแบบการจัดการให้ชัดเจนและมีกระจายอำนาจให้กับทุกฝ่ายอย่าพยายามให้ปัญหาในลักษณะที่อำนาจอยู่กับบุคคลคนเดียว ทั้งนี้คนไทยจะต้องพยายามสลายค่านิยมแบบพวกพ้องโดยหันมาให้ความสนใจกับความรู้ความสามารถและคุณธรรมของบุคคลซึ่งช่วยแก้ไขปัญหาอำนาจในการบริหารที่มักจะถูกอยู่กับคนเพียงบางกลุ่ม

3) นิสสัยสมปนโน การมีมนุษยสัมพันธ์ดี สำหรับด้านนี้ พระสังฆาธิการบางรูปเก็บงานไว้คนเดียวไม่สอนงานให้ลูกน้อง ในการทำงานหากไม่มีการสอนงานและไม่มีการแจ้งให้ทราบ จะทำให้การทำงานออกมาไม่ดีและทำให้เกิดปัญหาด้านมนุษยสัมพันธ์ขาดลง ดังนั้นเพื่อเป็นการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์และลดปัญหาการขัดแย้งกันจึงควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อเปิดใจระหว่าง พระสังฆาธิการหรือพระสงฆ์ระดับต่างๆของคณะสงฆ์เพื่อกระชับความมีมนุษยสัมพันธ์ต่อกัน เน้นการทำงานที่ช่วยเหลือกันเพื่อลดช่องว่างของความไม่เข้าใจซึ่งอาจพัฒนาไปสู่การแบ่งแยกทำให้งานออกมาแย่งเพราะงานขององค์กรเป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนทุกฝ่าย

7. ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอ บางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้เขียนวิจัยขอเสนอแนะดังนี้

7.1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) พระสังฆาธิการควรพัฒนาประสิทธิภาพในการปกครองคณะสงฆ์ โดยการศึกษาเรียนรู้ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้มีความรู้ หรือมีประสบการณ์อยู่เสมอ และควรไปศึกษาดูงานการปกครองคณะสงฆ์จากหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จ

2) พระสังฆาธิการควรกำหนดนโยบาย วางแผน ดำเนินการตามแผน ตรวจสอบ และนำผลการตรวจสอบไปปรับปรุงแก้ไขในเรื่องการปกครองคณะสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ และเป็นระบบ

3) พระสังฆาธิการควรมาตรการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยการประเมินปัจจัยเสี่ยง จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เสี่ยงที่จะเกิดปัญหา

7.2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้สนใจได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น ภาวะผู้นำในด้านการศึกษา ภาวะผู้นำในด้านการเผยแผ่ และภาวะผู้นำในด้านสาธารณูปการ เป็นต้น

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ และภาวะผู้นำในด้านอื่น ๆ ด้วย

References

- Department of Religious Affairs. (1997). *The Handbook of The Sangha and The Religion*. Sahaikham Co., Ltd.
- Phra Phrom Kunaporn (Prayut Payutto). (1998). *Buddhist Laws*. Bangkok: Buddhadham Foundation.
- Phra Thep Rattana Suthi (Somsak Chotinunthorn). (2015). *The Strategy of Buddhist Monkhoo 1*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Prasert Thilao. (2018) The Strategy of Buddhist Human Resource Development Towards The High Competency Organization of Buddhist Universities of Thai. *Journal of MCU Social Science Review*, 7 (2), 271.37-50.
- Prince Narai Sittimethee (Thong Yoo) (2014). *Leadership in The Administration of The Sangha of the Brahma Jariya Charan (Saeng Panyawuth Sangha)*. (Doctor of Thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรม
ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
THE MODEL OF PARTICIPATIVE ADMINISTRATION ACCORDING TO
BUDDHISM PRINCIPLE OF THE PROVINCIAL ADMINISTRATIVE
ORGANIZATIONS IN UPPER NORTHEASTERN PROVINCES

ทักษิณ ประชามอญ* ธิติวุฒิ หมั่นมี** ธัชชนันท์ อิศรเดช*** นภัทร์ แก้วนาค****

Thaksin Prachamon, Thitiwut Munmee, Thachanant Issaradet, Napat Kaownak

Received: February 11, 2019

Revised: February 26, 2019

Accepted: March 25, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และ 3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสานวิธี เป็นการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 26 รูป/คน และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความ

* Doctor of Philosophy Program in Public Administration, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** Department of Public Administration, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

**** Department of Research Design, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University.

เชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 กับกลุ่มตัวอย่างคือประชาชน จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า ประชาชนและบุคลากรภาครัฐยังขาดการรับรู้เกี่ยวกับแนวคิดและความสำคัญของการมีส่วนร่วม อีกทั้งเครื่องมือในกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ รวมถึงการเข้าถึงและการรับข้อมูลข่าวสารระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดกับประชาชนด้วย จึงทำให้เกิดปัญหาในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดกับประชาชน

2. การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรนำหลักพุทธธรรม ได้แก่ หลักอปริหานิยธรรมไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ทั้งในด้านการตัดสินใจ ด้านปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล สามารถนำไปสู่การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดความเข้มแข็ง จนกระทั่งบุคลากรภาครัฐและประชาชนเกิดทักษะในการใช้เครื่องมือสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ไม่ใช่แค่เพียงดำเนินการให้ครบกระบวนการเท่านั้น แต่ต้องดำเนินการให้ถึงสาระสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

3. รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า การนำรูปแบบการพัฒนาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรม คือ การนำหลักอปริหานิยธรรม 7 มาบูรณาการกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล สามารถพัฒนาบุคลากรภาครัฐและประชาชนให้เกิดทักษะและเห็นความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยยึดนโยบายการจัดประชุมกันเองนิตย การทำงานเป็นทีม การปฏิบัติตามวัฒนธรรมองค์กร การให้ความเคารพตามหลักอาวุโส การส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของสตรีและผู้อื่น การสร้างความผูกพันต่อองค์กร และการดูแลและจัดสวัสดิการ เพื่อให้การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางปฏิบัติต่อไปอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหารงาน, การมีส่วนร่วม, หลักพุทธธรรม, องค์การบริหารส่วนจังหวัด.

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) analyze the general conditions and problems of participatory administration of the provincial administrative organizations in upper northeastern provinces, 2) study the application of *Buddhadhamma* to strengthen the participatory administration of the provincial administrative organizations in upper northeastern provinces, and 3) present a model of participatory administration of the provincial administrative organizations in upper northeastern provinces.

The mixed research methodology between qualitative and quantitative was used in this research. The qualitative research was done by in-depth interview with 26 informants and the questionnaire was used for quantitative research, which in general had content reliability coefficient of 0.89. The research sample consisted of 400 informants. The statistics used in data analysis were frequency, mean, and standard deviation.

Research findings are concluded as follows:

1. For the general conditions and the problems of participatory administration of the provincial administrative organizations, it was found that people and government sectors still lacked of awareness about the ideas and the importance of participation. Moreover the tools used in participatory administration process were not obvious and clear enough, including information access between provincial administrative organizations and the people. This caused the trouble to the participation promotion procedure between provincial administrative organizations and local people.

2. The application of *Buddhadhamma* to enhance the participatory administration of the provincial administrative organizations; namely the principle of morality to apply with the participatory administration of the provincial administrative organizations in upper northeastern provinces, in the parts of decision making, operation, participatory benefit receiving and participatory evaluation, could be brought to develop and strengthen the participatory process

of the people. By this way, the skill in using tool for creating participatory process was obtained by government sector and people. It was not only to fulfill the process, but also access the gist of the participatory process.

3. For a model of participatory administration according to *Buddhadhamma* of the provincial administrative organizations in the upper northeastern provinces, it was found that to bring the development model of the participatory administration according to *Buddhadhamma* was the application of the principle of morality 7 with the public's participatory process; namely decision making, operation, benefit sharing, and assessment that could help government officials and people increase their skills and acknowledgement on participatory administration by attaching to the policy of frequent meeting arrangement, teamwork, organizational culture implementation, seniority respect, promoting the rights and freedom of women and others, creating the relationship toward organization and providing protection and welfare for sustainable achievement of the participatory administration of the provincial administrative organizations in upper northeastern provinces.

Keywords: Administration Model, Participation, Buddhism, Provincial Administration Organization.

1. บทนำ

การพัฒนาประเทศไทย ได้ตระหนักถึงสถานการณ์และความเสี่ยงซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศหรือในระดับโลก ที่ส่งผลกระทบต่ออย่างรวดเร็ว ดังนั้น ทิศทางการบริหารจัดการประเทศภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นการใช้จุดแข็งที่มีอยู่ต่อการพัฒนา ซึ่งนำไปสู่การบริหารประเทศเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม จำเป็นต้องพัฒนาระบบราชการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพิ่มประสิทธิภาพการกระจายอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาระบบและกลไกการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม ควบคู่ไปกับการปลูกจิตสำนึก ค่านิยมประชาธิปไตยและหลักธรรมาภิบาล จึงนำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี Office of the National Economic and Social Development Board The Prime Minister, 2011 :7-8) ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ดังนี้ สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงที่

เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Department of Local Administration, 2009 : 18) ที่เป็นหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามามีบทบาทในการให้บริการประชาชนในระดับพื้นที่ทั่วประเทศ ข้อมูลจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 76 แห่ง, เทศบาล 2,266 แห่ง ได้แก่ เทศบาลนคร 29 แห่ง เทศบาลเมือง 167 แห่ง และเทศบาลตำบล 2,070 แห่ง, องค์การบริหารส่วนตำบล 5,509 แห่ง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ 2 แห่ง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา รวมทั้งสิ้น 7,853 แห่ง ได้มีการนำแนวคิดในการบริหารงานองค์กรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาลให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา (Earwin William, 1976 :130) รวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม (Reeder Willam W, 1974 : 39) ประกอบด้วย 3 มิติ คือ มิติที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะทำอะไรและทำอย่างไร มิติที่สอง มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาลงมือปฏิบัติการ ตามที่ได้ตัดสินใจ และ มิติที่สาม มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน (White Alastair T, 1982 :18) ที่สามารถกำหนดทิศทางการบริหารงานองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในโลกยุคโลกาภิวัตน์

การมีส่วนร่วมเชิงการบริหารงานของประชาชนในองค์การบริหารส่วนจังหวัดเนื่องจากยังมีปัญหาและอุปสรรคอีกมากมายที่ทำให้ประชาชนขาดโอกาสในการเข้ามาส่วนร่วม เช่น ประชาชนยากจน มีรายได้เฉลี่ยต่อกันต่อปีอยู่ในระดับต่ำ ขาดความตระหนักในการบริหารจัดการ ขาดการพัฒนาเครือข่ายด้านการสื่อสาร ขาดแคลนแพทย์ในอัตราที่สูงมากการผลิตมีต้นทุนสูง ขาดการส่งเสริมการผลิตเพื่อยกระดับคุณภาพและเพิ่มมูลค่า การขยายตัวด้านการค้าขายแดนยังต้องพึ่งปัจจัยนอกพื้นที่ การท่องเที่ยวยังขาดความพร้อมด้านคุณภาพการให้บริการเส้นทางคมนาคมขนส่งภายในจังหวัด นอกจากนี้อัตราการเจ็บป่วยของประชากรยังอยู่ในระดับสูงเพราะบุคลากรทางการแพทย์ต่อจำนวนประชากรยังไม่เพียงพอ การบริการด้านสาธารณสุขที่ได้คุณภาพยังไม่ทั่วถึง ประชากรยังมีระดับการศึกษาต่ำ ขาดสถานศึกษาที่ได้คุณภาพ ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสยังไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง อีกทั้งปัญหาการลักลอบยาเสพติดตามแนวชายแดน ปัญหาการลักลอบหลบหนีเข้าเมือง ปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายปัญหาอาชญากรรมและการค้ามนุษย์ตามแนวชายแดน ขาดการบริหารจัดการที่ดี ด้านสาธารณสุขที่ได้คุณภาพยังไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ ขาดการพัฒนาฝีมือและการจัดสวัสดิการที่ดี (Mukdahan Provincial Office, 2013 :12-15) ดังนั้น ทำให้ประชาชนใน

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการตามกิจกรรมโครงการต่าง ๆ แม้ว่าจะมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตามแต่ด้วยสภาพทางสังคม การศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมไม่เอื้ออำนวย ทำให้จำนวนที่เปรียบเทียบของการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปอย่างช้าและขาดประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ในกระบวนการมีส่วนร่วมเชิงพุทธที่ต้องการให้ประชาชนมีความสามัคคีกันในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดในท้องถิ่นนั้น โดยใช้หลักอภิธานิธรรมมาช่วยในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวมี 7 ประการ (ที่.ม.(ไทย) 10/68/86) ได้แก่ 1) ควรประชุมปรึกษาหารือกันบ่อย ๆ 2) ความสามัคคีกันทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างพร้อมเพรียง 3) การไม่สร้างกติกาใหม่ และไม่ลบล้างกติกาเดิม (ยกเว้นกฎหมายที่ล้าสมัย) 4) มีความเคารพต่อประธานหรือผู้มีตำแหน่งที่สูงกว่า 5) ไม่ทำร้ายเด็ก ล่วงเกินสตรี และคนชรา 6) สักการบูชาแหล่งโบราณสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และ 7) การดูแลพระสงฆ์ ผู้มีศีลธรรม และผู้ปฏิบัติให้ได้รับความปลอดภัย ดังนั้น การเสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ควรมีการประชุมปรึกษาหารือ ร่วมมือ ประสานงาน มีความความรับผิดชอบร่วมกัน และเคารพสิทธิเสรีภาพ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนด้วย ซึ่งในแนวทางปฏิบัตินี้อยู่ในหลักอภิธานิธรรม 7 หลักพุทธธรรมดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมทำให้ประชาชนได้สามารถมีส่วนร่วม และมีความรู้สึกร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมจะช่วยให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีช่องทางสำหรับการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของประชาชนที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมาก จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงสภาพปัญหาทั่วไป การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนและเสนอรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยมุ่งประเด็นย่อไปที่การร่วมกันตัดสินใจ การร่วมกันดำเนินงาน การร่วมกันรับผลประโยชน์ และการร่วมกันตรวจสอบประเมินผลเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม และองค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหารต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

2.2 เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

2.3 เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เป็นการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกแบบเจาะจงจำนวน 26 รูป/คน การสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 11 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 วิเคราะห์สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า ด้านการตัดสินใจจะพบปัญหาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ 1.ประชาชนให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อย 2.ความพร้อมทางการบริหารองค์กรยังมีน้อย 3.นโยบายการบริหารองค์กรไม่เอื้อต่อบุคลากรและประชาชนมีส่วนร่วม 4.ความไม่ยืดหยุ่นเชิงโครงสร้างและระบบ 5.ขาดการรับรู้แนวคิดและความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการปฏิบัติการ ได้แก่ 1.การใช้งบประมาณในเขตพื้นที่ที่ซ้ำซ้อนกัน 2.การบริหารงานภาครัฐมีลักษณะที่ไม่ยืดหยุ่นขาดความคล่องตัว 3.ขาดการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินงานและแก้ไขปัญหา ด้านการรับผลประโยชน์ ได้แก่ 1.ขาดระบบการส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐพัฒนาระบบการเชื่อมโยงการบริการประชาชน 2.ขาดการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง และ 3.ขาดการสื่อสารประชาสัมพันธ์ และขาดการให้ความรู้กับประชาชน ด้านการประเมินผล ได้แก่ 1.การเข้าถึงความ

ต้องการของประชาชน 2.โครงสร้างการบริหารมีความเป็นทางการมากเกินไป 3.ขาดการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย 4.การแสดงความคิดเห็นต่อการตรวจสอบและประเมินผลของประชาชนได้รับความสำคัญน้อย

4.2 การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่เสริมสร้างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า ประชาชนและบุคลากรมีความเห็นว่ากาประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักอภิธานิธรรมมากที่สุด คือ ด้านการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านการตรวจสอบประเมินผลแบบมีส่วนร่วม ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก และรองลงมาด้านการรับผลประโยชน์แบบมีส่วนร่วม ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก

4.3 รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า

1) รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมด้านการตัดสินใจ พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1.เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมในการประชุมวางแผนตัดสินใจ 2.ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจในการดำเนินการ 3.สร้างความคุ้นเคยกับประชาชนจนสามารถกล้าเสนอปัญหาและความต้องการได้ 4.มีการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน บุคลากร สมาชิก และผู้บริหารร่วมกัน 5.กำหนดโครงสร้างการบริหารงานองค์กร โดยให้ประชาชนเข้ามาเป็นกรรมการร่วมในการกำหนดแผนงาน

2) รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมด้านการปฏิบัติการ พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1.ส่งเสริมบทบาทผู้นำหรือผู้ที่เคารพนับถือให้เข้ามาเป็นผู้นำในการดำเนินงานโครงการ กิจกรรม 2.ให้ประชาชนหรือกลุ่มองค์กรได้มีส่วนในการดำเนินงานและแก้ไขปัญหาหาร่วมกัน 3.เพิ่มช่องทางในการบริการทั้งในด้านการให้คำปรึกษาและการรับข้อเสนอแนะจากประชาชน และ 4.แต่งตั้งตัวแทนภาคประชาชนมาร่วมจัดทำและดำเนินการแผนงาน โครงการ และกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน

3) รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมด้านการรับผลประโยชน์ พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1.ประชาชนมีบทบาทในการนำเสนอข้อมูลความต้องการใน

แผนพัฒนาขององค์กร เพื่อจะได้กำหนดโครงการ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน 2.ส่งเสริมและสร้างอาชีพให้กับประชาชน และกลุ่มต่างๆอย่างเป็นรูปธรรม 3.กำหนดแผนงานแบบมุ่งเน้นสัมฤทธิ์ผลแก่ประชาชน ชุมชน และสังคมอย่างเท่าเทียม 4.จัดทำและเผยแพร่ข่าวสารหรือระบบสารสนเทศในการดำเนินงานโครงการ กิจกรรม และการบริหารงานองค์กร

4) รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมด้านการประเมินผล พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ พบว่า 1.มีการประเมินผลการดำเนินงานหรือสำรวจความพึงพอใจของประชาชนหลังดำเนินงานโครงการ กิจกรรม 2.จัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารประจำชุมชนในการเผยแพร่รับฟัง และรับข้อเสนอแนะจากประชาชน 3.ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและรับรู้ข้อมูลรายงานผลการดำเนินงานขององค์กรได้โดยไม่ปิดบัง 4.เสริมสร้างวัฒนธรรมและแนวทางการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรให้เกิดแก่ประชาชน ชุมชน และสังคม

การสำรวจตรวจสอบผลการวิเคราะห์ด้วยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อยืนยันผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งได้ โมเดล 3D เพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการองค์กรเพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามหลักการบริหารนิยธรรมและเป็นองค์ความรู้ใหม่ของผู้วิจัยที่สามารถอธิบายได้ประกอบด้วยขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 Development of Management Policy ได้แก่ การพัฒนา นโยบายการบริหารเพื่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามหลักการบริหารนิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ขั้นตอนที่ 2 Development of Mechanisms ได้แก่ การพัฒนา กลไกการมีส่วนร่วมตามหลักการบริหารนิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และขั้นตอนที่ 3 Development of Application ได้แก่ การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมกับการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนจังหวัด

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ด้านรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมด้านการตัดสินใจ พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมในการประชุมวางแผนตัดสินใจ การนำเสนอข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจในการดำเนินการ การสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนจนสามารถกล้าเสนอปัญหาและความต้องการได้ การอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน บุคลากร สมาชิก และผู้บริหารร่วมกัน และกำหนดโครงสร้างการบริหารงานองค์กร โดยให้ประชาชนเข้ามาเป็นกรรมการร่วมในการกำหนดแผนงานซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องมีนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่ชัดเจนให้มากขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของSuleiman Prasomsak (2014) วิจัยเรื่อง

“กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน” พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ที่ความชัดเจนของนโยบายภาครัฐเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ไปสู่การบริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการสนับสนุนงบประมาณให้กับการสร้าง ความเข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนสอดคล้องกับงานวิจัยของ Surasak Boonthien (2018) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่” พบว่า การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ คือ ความสัมพันธ์ของการตัดสินใจของฝ่ายต่าง ๆ ในทิศทางที่สังคมต้องการโดยการสร้างพื้นที่สาธารณะให้กับภาพส่วนต่าง ๆ ในสังคมได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปรึกษาหารือ อย่างเปิดเผยและเกิดกระบวนการผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติผ่านการประชุมที่เป็นระบบบนหลักการมีส่วนร่วมภายใต้ศีลธรรมอันและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kantaphol Pichaisuk (2008) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเสียของข้าราชการในเทศบาลนครของประเทศไทย” พบว่า ความสนใจจากผู้บริหารในการผลักดันนโยบาย การชี้แจง และทำความเข้าใจ การส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกับภาคประชาชน ในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นตอนในการกำหนดนโยบายซึ่งจะส่งผลให้นโยบายด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เกิดความสมดุลและมีความยั่งยืนในทางปฏิบัติต่อไป

5.2 ด้านรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมด้านการปฏิบัติการ พบว่า เมืองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์หรือผู้ที่เคารพนับถือให้เข้ามาเป็นผู้นำในการดำเนินงานโครงการ กิจกรรม ให้ประชาชนหรือกลุ่มองค์กรได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เพิ่มช่องทางในการบริการทั้งในด้าน การให้คำปรึกษาและการรับข้อเสนอแนะจากประชาชน และแต่งตั้งตัวแทนภาคประชาชนมาร่วมจัดทำและดำเนินการแผนงานโครงการ และกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kritsadakorn Yungthong (2012) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ : กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว” พบว่า เทศบาลตำบลนางัวได้เปิดโอกาสให้เข้ามาร่วมควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยได้มีการแต่งตั้งประชาชนเข้าเป็นกรรมการ ประเมินผลแผนงานหรือโครงการและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Supanat Sapnain (2011) ได้วิจัยเรื่อง การนำนโยบายการบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล 16 แห่ง พบว่า การเน้นส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ การมี

ส่วนร่วมของผู้รับบริการในกระบวนการนโยบาย รวมทั้งผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม มีการติดตามผล ประเมินผลและนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

5.3 ด้านรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมด้านการรับผลประโยชน์พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ประชาชนมีบทบาทในการนำเสนอข้อมูลความต้องการในแผนพัฒนาขององค์กร เพื่อจะได้กำหนดโครงการ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน การส่งเสริมและสร้างอาชีพให้กับประชาชน และกลุ่มต่างๆอย่างเป็นรูปธรรม การกำหนดแผนงานแบบมุ่งเน้นสัมฤทธิ์ผลแก่ประชาชน ชุมชน และสังคมอย่างเท่าเทียม การจัดทำและเผยแพร่ข่าวสารหรือระบบสารสนเทศในการดำเนินงานโครงการ กิจกรรม และการบริหารงานองค์กรสอดคล้องกับงานวิจัยของ Surasak Boonthien (2008) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกสุขภาพเฉพาะพื้นที่” พบว่าการสร้างพื้นที่สาธารณะให้กับภาพส่วนต่าง ๆ ในสังคมได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปรึกษาหารืออย่างเปิดเผยและเกิดกระบวนการผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติผ่านการประชุมที่เป็นระบบบนหลักการมีส่วนร่วมภายใต้ศีลธรรมอันดี ซึ่งมีรูปแบบองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารองค์ความรู้การกำหนดประเด็นสาธารณะและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ben Phonpholtham (2010) ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” พบว่า การจัดการความโปร่งใสภายในองค์กรและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลสัมฤทธิ์ที่ส่งผลกระทบต่อเป้าหมายการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่างๆ ได้แก่ กลไกรูปแบบตัวชี้วัดการจัดการ ความโปร่งใส ประกอบด้วย นโยบายฝ่ายบริหาร และการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wittaya Chitmas, Pat Sin Samrueng, Tatiyawat Suwansri, Natthapa Inim (2009) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : กรณีศึกษาการเลือกตั้งนายกหรือสมาชิกสภา องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า รูปแบบการรณรงค์เลือกตั้งที่ทำให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารการเลือกตั้งที่ดีที่สุด 7 ลำดับ คือ หอกระจายข่าวหรือเสียงตามสาย รถแห่ของผู้สมัคร ทีมงานผู้สมัครเดินหาเสียง เวทีปราศรัยของผู้สมัคร การจัดประชุมชี้แจง ป้ายคัทเอ๊าท์ขนาดใหญ่ของ อบต. และเวทีชุมชนตามลำดับ

5.4 ด้านรูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมด้านการรับผลประโยชน์พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ประชาชนมีบทบาทในการนำเสนอข้อมูลความต้องการในแผนพัฒนาขององค์กร เพื่อจะได้กำหนดโครงการ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน มีส่งเสริมและสร้างอาชีพให้กับประชาชน และกลุ่มต่างๆอย่างเป็นรูปธรรม การกำหนด

แผนงานแบบมุ่งเน้นสัมฤทธิ์ผลแก่ประชาชน ชุมชน และสังคมอย่างเท่าเทียม และจัดทำและเผยแพร่ข่าวสารหรือระบบสารสนเทศในการดำเนินงานโครงการ กิจกรรม และการบริหารงานองค์กรสอดคล้องกับงานวิจัยของ Surasak Boonthien (2008) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกสุขภาพเฉพาะพื้นที่” พบว่ากระบวนการผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติผ่านการประชุมที่เป็นระบบบนหลักการมีส่วนร่วมภายใต้ศีลธรรมอันดี ซึ่งมีรูปแบบองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารองค์ความรู้การกำหนดประเด็นสาธารณะ การกำหนดเป้าหมายเชิงนโยบาย ผู้มีส่วนได้เสีย กลไกการทำงาน ขั้นตอน/กระบวนการการจัดประชุม/เวทีและการสื่อสารกับสังคม กลไกการทำงาน กระบวนการขั้นตอนการพัฒนาจัดทำข้อเสนอและขึ้นติดตามผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sane Jaisit (2015) วิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” พบว่าการสร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ทางพระพุทธศาสนารวมทั้งองค์กรในชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการวางแนวทางสำหรับวางรากฐานให้กับประชาชนได้มีความรู้และมีส่วนร่วมต่อกระบวนการกำหนดนโยบายตั้งแต่เริ่มต้นและสอดคล้องกับงานวิจัยของNarinan Suriyanan et al. (2006) วิจัยเรื่อง “คุณธรรมจริยธรรมที่มีผลต่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล” พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจะสอบถามความเห็นของประชาชนโดยผ่านประชาคมหมู่บ้าน เพื่อจัดลำดับความสำคัญของโครงการในแต่ละหมู่บ้านก่อน แล้วจึงนำมารวมกันเพื่อจัดลำดับตามความจำเป็นเร่งด่วนในภาพรวมอีกครั้ง และส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาท้องถิ่นจะมีการส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ควรมีการศึกษาแนวทางหรือกระบวนการนำนโยบายการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไปสู่การปฏิบัติแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

6.2 การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอื่นๆ ที่เหมาะสมกับพื้นที่ให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

6.3 นักวิจัยควรมองถึงระเบียบวิธีวิจัยอื่นๆ ที่สามารถพัฒนารูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การใช้เทคนิคเดลฟาย หรือระเบียบวิธีวิจัยอื่นๆ

References

- Ben Phonpholtham (2010). *Management of Transparency and Participation in Public Services of Local Government Organizations*. Graduate School: Ramkhamhaeng University.
- College of Local Political Development King Prajadhipok's Institute. (2012). *The King's Award '55 (KPI Awards)*. Bangkok: Common Press Limited.
- Department of Local Administration. (2009). *Local Development Plan Manual. Strategic Development Plan Three Year Development Plan and Implementation Plan*. Bangkok: Department of Local Administration.
- Earwin William. (1976). *Participation Managemant : Concept Theory and Imlementation*. Atlanta G : Georgia state Univercity.
- Reeder Willam W. (1974). *Some Aspects of the Informel Social Participation of Families in New Yok State*. (Doctor of Thesis). Graduate School: Cornell University,
- Kantaphol Pichaisuk (2008). *Participation in Wastewater Management by Government Officials in The Municipality of Thailand*. (Doctor of Thesis). Graduate School: Ramkhamhaeng University.
- Suleiman Prasomsak. (2014). *The Strategy of People's Participation in Environmental Management in Accordance With The Buddhist Principles of The Provincial Administrative Organization. In The Upper Central Provinces.*" (Doctor of Thesis). Graduate School: Chulalongkorn University.
- Surasak Boonthien. (2008). *Development of a Public Health Policy Model for Participatory Health in The Local Health Assembly*. (Doctor of Thesis). Graduate School: Naresuan University.
- Supanat Sapnain. (2011). *Applying Public Service Policy to the Elderly." A Case Study of Tambon Administrative Organization 16* (Doctor of Thesis). Graduate School: Ramkhamhaeng University.
- Patthanan Sommanudhya, Tatiyawat Suwansri, Nattapin Imee. (2009). *The Political Participation of The People: A Case Study of the Prime Minister or a*

Member of the Council", Journal of Political Science, Vol. Sub-district Administration Organization Nakhon Ratchasima (Research Report). Nakhon Ratchasima College.

Office of the National Economic and Social Development Board. *The 11th National Economic and Social Development Plan (2012-2015)*. Bangkok: National Economic and Social Development Board The Prime Minister.

White Alastair T. (1982). *Why Community Participation? : A Discussion of The Argument Go, Community Participation : Current Issue and Lesson Learned*. United Nations Children' s Fund.

การประยุกต์หลักพระพุทธศาสนาเพื่อการจัดการศึกษาทางด้านจิตวิทยา
ของมหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

AN APPLICATION OF BUDDHISM FOR PSYCHOLOGY
EDUCATION OF MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

มัน เสือสูงเนิน * สิริวัฒน์ ศรีเครือดง ** เมธาพันธ์ โปธิธีรโรจน์***

Man Suesungnoen, Siriwat Srikrueadong, Methaphan Phothitheerarat

Received: February 11, 2019

Revised: March 17, 2019

Accepted: March 23, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ประยุกต์หลักพระพุทธศาสนาเพื่อการจัดการศึกษาทางด้านจิตวิทยาของมหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เน้นข้อมูลทั่วไปของผู้ประยุกต์หลักพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย สถานภาพ ประสบการณ์การบริหาร หลักสูตร วุฒิการศึกษา และตำแหน่งทางวิชาการ 2) เพื่อวิเคราะห์ผลการประเมินการประยุกต์หลักพระพุทธศาสนาเพื่อการจัดการศึกษาทางด้านจิตวิทยาของมหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 3) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการประยุกต์หลักพระพุทธศาสนาเพื่อการจัดการศึกษาทางด้านจิตวิทยาของมหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมวิธีระหว่างเชิงปริมาณและคุณภาพ เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ผู้บริหาร 5 รูปหรือคน อาจารย์ 10 รูปหรือคน นิสิต 20 รูปหรือคน รวมทั้งสิ้น 40 รูปหรือคนใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

* Doctor of Psychology in Buddhist Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

** Department of Psychology Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

*** Department of Psychology Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ประยูคต์หลักพระพุทธศาสนาเพื่อการจัดการศึกษาทางด้านจิตวิทยาของมหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทาลัย พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เป็นคฤหัสถ์ ร้อยละ 80.00 มีประสบการณ์บริหารหลักสูตร 10 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 100.00 ส่วนใหญ่มีตำแหน่งทางวิชาการระดับรองศาสตราจารย์ ร้อยละ 80.00 ผู้ตอบแบบประเมินที่เป็นผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นคฤหัสถ์ ร้อยละ 60.00 มีประสบการณ์บริหารหลักสูตร 10 ปีขึ้นไป ร้อยละ 80.00 มีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยละ 80.00 ผู้ตอบแบบประเมินที่เป็นอาจารย์ส่วนใหญ่เป็นคฤหัสถ์ ร้อยละ 70.00 มีประสบการณ์บริหารหลักสูตร 10 ปีขึ้นไป ร้อยละ 50.00 ส่วนใหญ่มีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยละ 50.00 ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและอาจารย์ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก ร้อยละ 100.00 และผู้ตอบแบบประเมินที่เป็นนิสิตส่วนใหญ่คฤหัสถ์ ร้อยละ 85.00 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.00 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 30.00 ส่วนใหญ่มีอายุ 30 ปีขึ้นไป และประกอบอาชีพก่อนแล้วที่จะเข้ามาเรียน ร้อยละ 100.00

2. ผลการวิเคราะห์ผลการประเมินการประยูคต์หลักพระพุทธศาสนาเพื่อการจัดการศึกษาทางด้านจิตวิทยาของมหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทาลัย พบว่า 1) ผลการวิเคราะห์การประเมินด้านบริบทของหลักสูตร ประกอบด้วย (1) การประเมินความสัมพันธ์ สอดคล้องของหลักสูตรในด้านบริบทโดยผู้ทรงคุณวุฒิในภาพรวม มีผลคะแนนเฉลี่ยที่ 0.80 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าความสอดคล้อง มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่หลักสูตรมีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของคณะ หลักสูตรมีความสัมพันธ์กับความต้องการของประเทศ และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสม ตามลำดับ (2) ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตด้านบริบทของหลักสูตรในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 4.16 2) ผลการวิเคราะห์การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย (1) ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตเกี่ยวกับการประเมินด้านโครงสร้างหลักสูตรและด้านความเหมาะสมของรายวิชาในหลักสูตรในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 3.90 (2) ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต เกี่ยวกับความเหมาะสมของรายวิชาในหลักสูตรในภาพรวมทั้งสิ้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 3.91 (3) ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตด้านคุณลักษณะของอาจารย์ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 4.26 (4) ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตด้านความพร้อมของนิสิตในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 3.88 (5) ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตด้านสิ่ง

สนับสนุนการเรียนรู้ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 3.74 3) ผลการวิเคราะห์การประเมินด้านกระบวนการเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตด้านความเหมาะสมของกระบวนการบริหารหลักสูตร และด้านความเหมาะสมของการจัดการเรียนการสอนในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากในทุกด้าน 4) ผลการวิเคราะห์การประเมินด้านผลผลิตในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านอัตลักษณ์บัณฑิต “มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา” มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากตามลำดับ

3. แนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการประยุกต์หลักพระพุทธศาสนาเพื่อการจัดการศึกษาทางด้านจิตวิทยาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า หลักสูตรควรมีอัตลักษณ์ด้านพุทธจิตวิทยาชัดเจน เน้นกรรมฐานเป็นวิธีการพุทธจิตวิทยาบำบัด ควรเน้นให้นิสิตได้ศึกษาด้วยตนเองและลงมือปฏิบัติให้มากกว่าการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน อาจารย์ประจำหลักสูตรต้องมีผลงานวิจัยและต้องพัฒนาผลงานทางวิชาการ ตามเกณฑ์ที่ สกอ. กำหนดอย่างต่อเนื่อง บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาควรเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรมและมีความรับผิดชอบ สามารถบูรณาการความรู้ด้านพระพุทธศาสนากับศาสตร์ทางด้านจิตวิทยาได้อย่างดี

คำสำคัญ: การประยุกต์,พระพุทธศาสนา,การจัดการศึกษาด้านจิตวิทยา

ABSTRACT

This study comprises objectives: 1) to study an application of Buddhism for Psychology education of Mahachulalongkornrajavidyalaya University focusing on applicants' status, curriculum administrating experience, educational qualification and academic position; and 2) to analyze results of an application of Buddhadhamma for Psychology education of Mahachulalongkornrajavidyalaya University; and 3) to present ways for a development and alteration of an application of Buddhadhamma for Psychology education of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. The study is a mixed method research between quantitative research and qualitative research in nature. An evaluative form is used for collecting quantitative data from 5 scholars, 5 administrators, 10 instructors

and 20 students and in-depth interview and Focus group discussion are used for collecting qualitative data. Statistics comprising Percentage, Mean and Standard Deviation (SD) are used for analyzing quantitative data and a content analysis is used for analyzing qualitative data.

Results of the study were as follows.

1. In respect of general information of applicants of an application of Buddhism for Buddhist Psychology education of Mahachulalongkornrajavidyalaya University it found that most 80 percent scholars were laypersons, 100 percent had working experiences in the field of the program administration for 10 years and above and 80 percent of them were assistant professors, most 60 percent administrators were laypersons, 80 percent had working experiences in the field of the program administration for 10 years and above and 80 percent of them were assistant professors, most 70 percent instructors were laypersons, 50 percent had working experiences in the field of the program administration for 10 years and above and 50 percent of them were assistant professors, and all scholars, administrators and instructors completed Ph.D. degree, whereas most 85 percent students were laypersons, most of them were female and 30 percent were male, the majority of them was 30 years old, and 100 percent they had occupations before joining this program.

2. With regard to results of analyzing an application of Buddhhadhamma for Psychology education of Mahachulalongkornrajavidyalaya University it revealed that 1) the result of measurement of the curriculum context comprised (1) measurement of the curriculum context by scholars in general had the high mean of 0.80, while considering each aspect first three aspects with the most mean of relationships included the relationship of objectives of Faculty, nation's need, proper objectives of the curriculum respectively, (2) the opinion of administrators, instructors and students in general had the high mean of 4.16; 2) the result of measurement of input comprised (1) the opinion of administrators, instructors and students on the measurement of the structure and proper courses of the

curriculum in general had the high mean, (2) the opinion of scholars, administrators, instructors and students on the appropriation of courses in the curriculum in general had the high mean of 3.91, (3) the opinion of administrators, instructors and students on instructors' attributes in general had the high mean of 4.26, (4) the opinion of administrators, instructors and students on students' readiness in general had the high mean of 3.88, and (5) the opinion of administrators, instructors and students on education supportive facilities in general had the high mean of 3.74; 3) for the result of measurement of process the opinion of administrators, instructors and students on the process of the curriculum administration and appropriation of education in general had the high mean in all aspects; and 4) the result of measurement of output in general had the highest mean, while considering each aspect the mean of aspects of morality and ethics, knowledge, intellectual skill, inter-personal skill and responsibility, arithmetic skill, communication and information technology was high respectively.

3. With regard to ways for a development and alteration of an application of Buddhadhamma for Psychology education of Mahachulalongkornrajavidyalaya University it found that the curriculum should have the identification of Buddhist Psychology focusing on meditation as Buddhist Psycho-therapy, more self-study and practical parts than course works, instructors responsible for the curriculum should conduct research works and develop academic writings as designated by Office of Higher Education and graduates should be good examples with good morality and responsibility and integrate the knowledge of Buddhism with Psychology.

Keywords: Application, Buddhism, Psychology Education.

1. บทนำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ฝ่ายมหานิกายแห่งคณะสงฆ์ของประเทศไทยที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางการศึกษาด้านพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาททั้งในระดับชาติและนานาชาติ ที่มุ่งจัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ ปัจจุบัน

เปิดรับนิสิตเข้าศึกษาทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก โดยมีพันธกิจผลิตบัณฑิต วิจัย และพัฒนา ส่งเสริมพระพุทธศาสนา และบริการวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรง สถาปนามหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยขึ้น โดยให้เป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงของ พระสงฆ์ฝ่ายมหานิกายและคฤหัสถ์ เมื่อ พ.ศ. 2430 และในสมัยนั้นโปรดให้เรียกว่า มหาธาตุ วิทยาลัย และคณะสงฆ์ได้เปิดทำการสอนเป็นทางการ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2432 ใน รูปแบบปริยัติธรรมเดิม และต่อมาได้พระราชทานเปลี่ยนนามมหาธาตุวิทยาลัยเป็นมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติยศของพระองค์สืบไป และมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัยได้เปิดการศึกษาในรูปแบบมหาวิทยาลัยตามพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระ จุฬาลงกรณ์เกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2490 เป็นต้นมา

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกประกาศกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร พุทธศักราช 2548 ไว้ โดยให้ทุกหลักสูตรมีการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย และมีการประเมิน เพื่อพัฒนา หลักสูตรอย่างต่อเนื่องทุก 5 ปี และการพัฒนาหลักสูตรต้องมีการประเมินหลักสูตรก่อน เพราะส่วนงานจัดการศึกษาจะได้รับรู้ถึงคุณค่าของหลักสูตร ผลที่ได้จากการดำเนินการหลักสูตร ข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรจะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างยิ่งในการตัดสินใจเพื่อการ พัฒนาปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร อันจะนำหลักสูตรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายการ ประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร ทั้งนี้ โดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุม ต่างๆ ของสิ่งที่ประเมิน เพื่อนำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการประยุกต์หลักพระพุทธศาสนาเพื่อการจัดการ เรียนการสอนหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2555 ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อนำไปสู่การ พัฒนาและปรับหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาหลักพระพุทธศาสนาเพื่อการจัดการศึกษาทางด้านจิตวิทยาของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เน้นข้อมูลทั่วไปของผู้ประยุกต์หลักพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย สถานภาพ ประสบการณ์การบริหารหลักสูตร วุฒิการศึกษา และตำแหน่งทาง วิชาการ

2.2 เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์หลักพระพุทธศาสนาเพื่อการจัดการศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2555 ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2.3 เพื่อเสนอการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2555 ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อขยายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำคัญในการวิจัยนี้ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร อาจารย์ประจำหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จำนวน 10 รูป/คน การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ข้อคำถามการวิจัย ให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึก ซึ่งกำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 12 ท่าน

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบประเมินหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนได้เสียต่อหลักสูตร (Stakeholders) ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะด้าน จำนวน 5 รูปหรือคน ผู้บริหาร ได้แก่ คณบดี รองคณบดีฝ่ายบริหาร รองคณบดีฝ่ายวิชาการ หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยา ผู้อำนวยการหลักสูตร จำนวน 5 รูป/คน ศึกษาจากกลุ่มประชากร อาจารย์ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2555 ที่เริ่มจัดการเรียนการสอน ในปีการศึกษา 2555–2559 ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ ทุกรายวิชา จำนวน 10 รูป/คน ศึกษาจากกลุ่มประชากร นิสิต ได้แก่ นิสิตในหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2555 ที่เริ่มเข้ารับการศึกษในปีการศึกษา 2555 (ในปีการศึกษา 2558 เป็นนิสิตรุ่นที่ 4) จำนวน 20 รูป/คน ศึกษาจากกลุ่มประชากร

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผู้ตอบแบบประเมินที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เป็นคณบดี ร้อยละ 80.00 รองลงมา เป็นบรรพชิต ร้อยละ 20.00 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์บริหารหลักสูตร 10 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 100.00 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก ร้อยละ 100.00

ส่วนใหญ่มียุทธศาสตร์ทางวิชาการระดับรองศาสตราจารย์ ร้อยละ 80.00 รองลงมา มีตำแหน่งทางวิชาการระดับศาสตราจารย์ ร้อยละ 20.00 ผู้ตอบแบบประเมินที่เป็นผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นคณบดี ร้อยละ 60.00 รองลงมา เป็นบรรพชิต ร้อยละ 40.00 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์บริหารหลักสูตร 10 ปีขึ้นไป ร้อยละ 80.00 รองลงมา มีประสบการณ์ 5 - 10 ปี ร้อยละ 20.00 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก ร้อยละ 100.00 ส่วนใหญ่มีตำแหน่งทางวิชาการระดับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยละ 80.00 รองลงมา ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ ร้อยละ 20.00 ผู้ตอบแบบประเมินที่เป็นอาจารย์ส่วนใหญ่เป็นคณบดี ร้อยละ 70.00 รองลงมา เป็นบรรพชิต ร้อยละ 30.00 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์บริหารหลักสูตร 10 ปีขึ้นไป ร้อยละ 50.00 รองลงมา มีประสบการณ์บริหารหลักสูตรระหว่าง 5 - 10 ปี ร้อยละ 30.00 และน้อยที่สุดมีประสบการณ์บริหารหลักสูตรต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 20.00 ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก ร้อยละ 100.00 ส่วนใหญ่มีตำแหน่งทางวิชาการระดับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ร้อยละ 50.00 รองลงมา ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ ร้อยละ 30.00 และน้อยที่สุดมีตำแหน่งทางวิชาการระดับรองศาสตราจารย์ ร้อยละ 20.00 และผู้ตอบแบบประเมินที่เป็นนิสิตส่วนใหญ่คณบดี ร้อยละ 85.00 เป็นบรรพชิต ร้อยละ 15.00 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.00 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 30.00 ส่วนใหญ่มีอายุ 30 ปีขึ้นไป ร้อยละ 85.00 และมีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี ร้อยละ 15.00 ส่วนใหญ่มีอาชีพก่อนที่จะเข้ามาเรียน ร้อยละ 100.00

4.2 ผลการวิเคราะห์การประยุกต์หลักพระพุทธศาสนาเพื่อการจัดการศึกษาหลักสูตร พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2555 ใน 4 ด้าน มีดังนี้

1) ด้านบริบทของหลักสูตร พบว่า ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในภาพรวมทั้งสิ้นเกี่ยวกับบริบทของหลักสูตรสัมพันธ์ สอดคล้องในภาพรวมมีผลคะแนนเฉลี่ยที่ 0.80 เมื่อพิจารณา รายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าความสอดคล้อง มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ข้อที่ 2 หลักสูตรมีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของคณะ มีค่าความสอดคล้อง 1.00 ข้อที่ 3 หลักสูตรมีความสัมพันธ์กับความต้องการของประเทศ มีค่าความสอดคล้อง 1.00 ข้อที่ 6 วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสม มีค่าความสอดคล้อง 1.00 ตามลำดับ และความคิดเห็นของผู้บริหารมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน

ความคิดเห็นของอาจารย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 3.78 (2) ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของการจัดการเรียนการสอน พบว่า ในภาพรวมทั้งสิ้น ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตด้านความเหมาะสมของการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 3.79) เมื่อพิจารณาภาพรวมความคิดเห็นของผู้บริหาร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 3.7 ภาพรวมความคิดเห็นของอาจารย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 3.78 และภาพรวมความคิดเห็นของนิสิต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 3.97(3) ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล พบว่า ในภาพรวมทั้งสิ้น ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตด้านความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 3.99 เมื่อพิจารณาภาพรวมความคิดเห็นของผู้บริหาร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 3.72 ภาพรวมความคิดเห็นของอาจารย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 4.01 และภาพรวมความคิดเห็นของนิสิต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 3.88

4) ด้านผลผลิต พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 4.52 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 4.69 ด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 4.71 ด้านทักษะทางปัญญา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 4.60 ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 4.33 ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 4.41 ด้านอัตลักษณ์บัณฑิต “มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ 4.22

4.3 แนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม มีการเสนอแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2560 ดังนี้

1) ด้านบริบท หลักสูตรควรมีอัตลักษณ์ด้านพุทธจิตวิทยาชัดเจน เน้นการบูรณาการกับจิตวิทยาตะวันตก โดยให้นำเอากรรมฐานมาเป็นวิธีการพุทธจิตวิทยาบำบัดในการพัฒนาหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยยึดเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558 และเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ควรมีกระบวนการประเมินหลักสูตรที่ทำเป็นระยะอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดผลดีกับผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม ทำให้การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตรงตามความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของสังคม ควรมีกิจกรรมในการแนะนำประชาชนสัมพันธ์ให้มีนิสิตเข้ามาศึกษาในหลักสูตรเพิ่มมากขึ้น ควรมีการจัดการอบรมวิธีเขียนวิทยานิพนธ์ในรูปแบบ Intensive Course โดยเน้นให้นิสิตเข้ารับคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา

ตามปฏิทิน ควรมีการ Check list ความก้าวหน้าในการทำงานของนิสิตเพื่อให้นิสิตจบตามกำหนดระยะเวลาของหลักสูตร จะทำให้ปริมาณของอาจารย์ที่ปรึกษากับจำนวนนิสิตสมดุล

2) ด้านปัจจัยนำเข้า ในระดับบัณฑิตศึกษาควรเน้นให้นิสิตได้ศึกษาด้วยตนเองและลงมือปฏิบัติให้มากกว่าการจัดการเรียนการสอน ควรจัดให้มีการศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อให้นิสิตได้ฝึกภาคปฏิบัติให้มากขึ้น จัดให้มีหนังสือหรือตำราทางพุทธจิตวิทยาภาคภาษาอังกฤษ และแนะนำเว็บไซต์ที่นิสิตสามารถค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเองทั้งในห้องสมุดของมหาวิทยาลัย และเชื่อมโยงกับแหล่งข้อมูลข้างนอน ซึ่งปัจจุบันยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการเรียนรู้ของนิสิตไม่มากพอที่จะให้นิสิตได้รับการศึกษาหรือค้นคว้าเพิ่มเติม ควรบรรจุบุคลากรประจำหลักสูตรให้ตรงสาขาวิชาให้มากที่สุด และมีเจ้าหน้าที่ประสานงานในหลักสูตรที่เพียงพอ ควรมีการปรับปรุงเนื้อหารายวิชาให้ทันสมัย เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC ควรมีภาคปฏิบัติทางด้านพุทธจิตวิทยาบูรณาการให้มากกว่านี้ ฝึกผู้เรียนให้มีทักษะในการใช้กรรมฐานในการแก้ปัญหาและให้คำปรึกษาแก้ปัญหาสังคมอย่างยั่งยืน เน้นการให้คำปรึกษาการทำดัชนีพันธันในลักษณะบูรณาการหลากหลาย

จัดห้องสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการค้นคว้าและการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยของนิสิต จัดอบรมเพิ่มเติมการเขียนดัชนีพันธันแก่นิสิต จัดห้องสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการค้นคว้าและการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยของนิสิต และควรจัดคลินิกการให้คำปรึกษาแก่นิสิตให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยเฉพาะการเขียนโครงร่างดัชนีพันธันและการเขียนดัชนีพันธันอย่างมีประสิทธิภาพ

3) ด้านกระบวนการ อาจารย์ประจำหลักสูตรต้องมีผลงานวิจัยและต้องพัฒนาผลงานทางวิชาการ ตามเกณฑ์ที่ สกอ. กำหนดอย่างต่อเนื่อง ควรมีการประเมินกระบวนการ และนำผลไปแก้ไขให้เกิดผลการพัฒนาในทางที่พึงประสงค์ ควรมีการปรับปรุงการเรียนการสอน โดยใช้สื่อการสอนหรือเทคโนโลยีสารสนเทศในการสอน และในการศึกษาค้นคว้า และจัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อให้นิสิตได้มีประสบการณ์ในการนำความรู้ไปใช้ไปปฏิบัติได้จริงคณะกรรมการบริหารตั้งแต่ระดับคณะจนถึงหลักสูตร ควรมีการกำกับเรื่องตารางเรียน ปฏิทินเวลาเรียน ให้เป็นไปตามวันและเวลาเปิด ปิดอย่างเคร่งครัด

4) ด้านผลผลิต ผลการเรียนรู้ในแต่ละด้านซึ่งถือเป็นมาตรฐานของผลผลิต ควรเขียนให้ชัดเจน เข้าใจง่าย ทำได้จริง โดยยึดความเข้าใจของนิสิตเป็นหลัก ให้นิสิตสามารถบูรณาการหลักพุทธธรรมกับจิตวิทยาตะวันตกได้อย่างแท้จริงในการทำดัชนีพันธัน ควรมีการมอบหมายให้นิสิตไป

ทำการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และควรมีระบบ Check list เพื่อติดตามความก้าวหน้าในการทำดัชนีพันธของนิสิตอย่างครบวงจร

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 พบว่าผลการวิเคราะห์การประยุกต์หลักพระพุทธศาสนาเพื่อการจัดการศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2555 ใน 4 ด้านมีดังนี้

1) ด้านบริบทของหลักสูตร ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในภาพรวมทั้งสิ้นเกี่ยวกับบริบทของหลักสูตรสัมพันธ์ สอดคล้องในภาพรวมมีผลคะแนนเฉลี่ยที่ 0.80 หลักสูตรมีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของคณะ มีความสัมพันธ์กับความต้องการของประเทศ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสม และความคิดเห็นของผู้บริหารมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jittipip Chuerattanapong (1996) กล่าวว่าไว้ว่าการประเมินบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินผลบริบทหรือสภาวะแวดล้อม เพื่อให้ได้ข้อมูลในการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ต่างๆ ของหลักสูตร โดยการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม ปัญหา และความต้องการต่างๆ เพื่อชี้ให้เห็นว่าควรกำหนดจุดมุ่งหมายอย่างไรจึงจะสนองความต้องการและแก้ปัญหาที่ประสบอยู่ในกรณีที่การประเมินหลักสูตรไม่ได้อยู่ในขั้นตอนการวางแผน แต่ใช้มาระยะหนึ่งแล้วต้องการจะประเมิน การประเมินในส่วนนี้ก็คือการประเมินหลักสูตรในเรื่องจุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร และเนื้อหาสาระที่มีอยู่ในหลักสูตร เพื่อตรวจสอบดูว่าสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมหรือบริบท ปัญหาและความต้องการต่างๆ หรือไม่อย่างไร

2) ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า (1) ผลการวิเคราะห์การประเมินด้านโครงสร้างหลักสูตร ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต ด้านการประเมินด้านโครงสร้างหลักสูตรในภาพรวมทั้งสิ้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ภาพรวมความคิดเห็นของอาจารย์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และภาพรวมความคิดเห็นของนิสิตมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (2) ผลการวิเคราะห์การประเมินด้านรายวิชาในหลักสูตร ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต เกี่ยวกับความเหมาะสมของรายวิชาในหลักสูตรในภาพรวมทั้งสิ้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (3) ผลการวิเคราะห์การประเมินด้านคุณลักษณะของอาจารย์ ในภาพรวมทั้งสิ้น ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต ด้านคุณลักษณะของอาจารย์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (4) ผลการวิเคราะห์การประเมินด้านความพร้อมของนิสิต ในภาพรวมทั้งสิ้น ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตในด้านความพร้อมของนิสิต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (5) ผลการวิเคราะห์การประเมินด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ในภาพรวมทั้งสิ้น ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตในด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phattaraporn Aranyapha and her team (2008) ได้กล่าวไว้ว่า โครงสร้างของหลักสูตรมีความเหมาะสม ทุกรายวิชาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาทันสมัย น่าสนใจ และเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต ทุกรายวิชามีประโยชน์ต่อการนำไปประกอบวิชาชีพพยาบาล ในระดับมากถึงมากที่สุดเช่นเดียวกัน และได้กล่าวถึงผลการประเมินปัจจัยนำเข้าไว้ว่า จำนวนอาจารย์มีเพียงพอกับรายวิชาที่สอน อาจารย์มีความรู้และประสบการณ์ในวิชาที่สอน สามารถพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะของหลักสูตร มีทักษะในการเลือกเนื้อหา กิจกรรม วิธีการสอน รวมถึงการวัดผล ประเมินผล สามารถสอนเชื่อมโยงความรู้ด้านทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ อาจารย์มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีความตรงต่อเวลาทั้งในการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

3) ด้านกระบวนการ พบว่า (1) ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของกระบวนการบริหารหลักสูตร ในภาพรวมทั้งสิ้น ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตด้านความเหมาะสมของกระบวนการบริหารหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (2) ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของการจัดการเรียนการสอน ในภาพรวมทั้งสิ้น ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตด้านความเหมาะสมของการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (3) ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล ในภาพรวมทั้งสิ้นความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตด้านความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jittipip Chuerattanapong (1996) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินหลักสูตรในขั้นปฏิบัติการหรือประเมินกระบวนการใช้หลักสูตร เพื่อตรวจสอบว่ากิจกรรมหรือกระบวนการต่างๆ ของการใช้หลักสูตรในสภาพที่เป็นจริงเป็นอย่างไร มีปัญหาหรือข้อบกพร่องหรือไม่ เช่น เรื่องที่เกี่ยวกับการสอน การบริหาร เป็นต้น

4) ด้านผลผลิต พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jittipip Chuerattanapong (1996) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรนั้น เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร โดยตรวจสอบว่าผู้เรียนมีคุณสมบัติตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด ซึ่งอาจพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนภาวะการมีงานทำหรือการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปและจากผลการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Teerasak Unaromlert and his team (2009) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลผลิต บัณฑิตมีคุณลักษณะทางด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ในระดับมากถึงมากที่สุด ผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการทำงานของบัณฑิต

อยู่ในระดับมาก และกลุ่มอาจารย์ที่ปรึกษาของมหาบัณฑิตที่ศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก พบว่าส่วนใหญ่พบว่า มีความพอใจอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก

5.2 ข้อเสนอในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2555 ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม มีการเสนอแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา โดยแยกข้อเสนอในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรเป็นรายด้าน ดังนี้

1) ด้านบริบท หลักสูตรควรมีอัตลักษณ์ด้านพุทธจิตวิทยาชัดเจน เน้นการบูรณาการกับจิตวิทยาตะวันตก โดยให้นำเอากรรมฐานมาเป็นวิธีการพุทธจิตวิทยาบำบัดในการพัฒนาหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยยึดเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2558 และเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ควรมีกระบวนการประเมินหลักสูตรที่ทำเป็นระยะอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดผลดีกับผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม ทำให้การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตรงตามความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของสังคม ควรมีกิจกรรมในการแนะแนวประชาสัมพันธ์ให้มินิสิตเข้ามาศึกษาในหลักสูตรเพิ่มมากขึ้น ควรมีการจัดการอบรมวิธีเขียนวิทยานิพนธ์ในรูปแบบ Intensive Course โดยเน้นให้มินิสิตเข้ารับคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาตามปฏิทิน ควรมีการ Check list ความก้าวหน้าในการทำงานของนิสิตเพื่อให้มินิสิตปฏิบัติตามกำหนดระยะเวลาของหลักสูตร จะทำให้ปริมาณของอาจารย์ที่ปรึกษากับจำนวนนิสิตสมดุล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thissana Khammani (1985) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลหลักสูตร นับว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรเป็นอย่างมาก เพราะการประเมินผลจะทำให้ทราบว่า หลักสูตรนั้นมีคุณค่าเพียงใด การนำหลักสูตรไปใช้เป็นไปตามที่กำหนดในหลักสูตรหรือไม่ และผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด ซึ่งการประเมินหลักสูตรนี้อาจดำเนินการได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการประเมินว่าจะประเมินเพื่ออะไร

2) ด้านปัจจัยนำเข้า ในระดับบัณฑิตศึกษาควรเน้นให้มินิสิตได้ศึกษาด้วยตนเองและลงมือปฏิบัติให้มากกว่าการจัดการเรียนการสอน ควรจัดให้มีการศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อให้มินิสิตได้ฝึกภาคปฏิบัติให้มากขึ้น จัดให้มีหนังสือหรือตำราทางพุทธจิตวิทยาภาคภาษาอังกฤษ และแนะนำเว็บไซต์ที่มินิสิตสามารถค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเองทั้งในห้องสมุดของมหาวิทยาลัย และเชื่อมโยงกับแหล่งข้อมูลข้างนอน ซึ่งปัจจุบันยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการเรียนรู้ของมินิสิตไม่มากพอที่จะให้มินิสิตได้รับการศึกษาหรือค้นคว้าเพิ่มเติม ควรบรรจุบุคลากรประจำหลักสูตรให้ตรงสาขาวิชาให้มากที่สุด และมีเจ้าหน้าที่ประสานงานในหลักสูตรที่เพียงพอ ควรมีการ

ปรับปรุงเนื้อหาารายวิชาให้ทันสมัย เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC ควรมีภาคปฏิบัติทางด้านพุทธจิตวิทยาบูรณาการให้มากกว่านี้ ฝึกผู้เรียนให้มีทักษะในการใช้กรรมฐานในการแก้ปัญหาและให้คำปรึกษาแก้ปัญหาสังคมอย่างยั่งยืน เน้นการให้คำปรึกษาการทำดัชนีพันธึนในลักษณะบูรณาการหลากหลาย

จัดห้องสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการค้นคว้าและการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยของนิสิต จัดอบรมเพิ่มเติมการเขียนดัชนีพันธึนแก่นิสิต จัดห้องสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการค้นคว้าและการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยของนิสิต และควรจัดคลินิกการให้คำปรึกษาแก่นิสิตให้ครอบคลุมทุกด้าน โดยเฉพาะการเขียนโครงร่างดัชนีพันธึนและการเขียนดัชนีพันธึนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phattaraporn Aranyapha and her team (2008) ที่ได้กล่าวว่า ด้านปัจจัยนำเข้าที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนนั้น ได้แก่ หนังสือ คู่มือหลักสูตร ห้องเรียน ห้องสมุด มีสถานที่เหมาะสม การให้บริการห้องสมุดดี มีตำรา วารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ และคอมพิวเตอร์

3) ด้านกระบวนการ อาจารย์ประจำหลักสูตรต้องมีผลงานวิจัยและต้องพัฒนาผลงานทางวิชาการ ตามเกณฑ์ที่ สกอ. กำหนดอย่างต่อเนื่อง ควรมีการประเมินกระบวนการ และนำผลไปแก้ไขให้เกิดผลการพัฒนาในทางที่พึงประสงค์ ควรมีการปรับปรุงการเรียนการสอน โดยใช้สื่อการสอนหรือเทคโนโลยีสารสนเทศในการสอน และในการศึกษาค้นคว้า และจัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อให้นิสิตได้มีประสบการณ์ในการนำความรู้ไปใช้ไปปฏิบัติได้จริง คณะกรรมการบริหาร ตั้งแต่ระดับคณะจนถึงหลักสูตร ควรมีการกำกับเรื่องตารางเรียน ปฏิทินเวลาเรียน ให้เป็นไปตามวันและเวลาเปิด ปิดอย่างเคร่งครัด

4) ด้านผลผลิต บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา ได้กลับไปสู่สังคมและเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรมและมีความรับผิดชอบ สามารถบูรณาการความรู้ด้านพระพุทธศาสนากับศาสตร์ทางด้านจิตวิทยาได้อย่างดี โดยอาศัยฐานความรู้เดิมผสมผสานกับประสบการณ์การทำงานที่มีอยู่ก่อนแล้ว เป็นผลให้มองโลกอย่างเข้าใจ มีทุกข์น้อยลงมีความสุขเพิ่มมากขึ้นในสภาพการณ์ของสังคมปัจจุบันได้ ซึ่งเป็นบัณฑิตที่ตรงตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย แม้ผู้เข้ามาศึกษาจะมีความรู้พื้นฐานมาแตกต่างกันมาจากหลากหลายสาขาวิชา แต่ผู้ที่เข้ามาศึกษาที่สำเร็จแล้วก็สามารถนำเอาความรู้ไปประยุกต์ใช้กับอาชีพการงานของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jittipip Chuerattanapong (1996) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรนั้น เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร โดยตรวจสอบว่าผู้เรียนมีคุณสมบัติตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด ซึ่ง

อาจพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนภาวะการมีงานทำหรือการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปและจากผลการทำงาน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) หน่วยงานที่มีการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสามารถนำแนวทางการพัฒนาปรับปรุงการศึกษาการประยุกต์หลักพระพุทธศาสนาเพื่อการจัดการศึกษาทางด้านจิตวิทยาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรอื่น ๆ

2) ผลการวิเคราะห์การประเมินการประยุกต์หลักพระพุทธศาสนาเพื่อการจัดการศึกษาทางด้านจิตวิทยาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลหลักสูตรโดยอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและประจำหลักสูตรทุกระดับของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3) ผู้บริหาร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและประจำหลักสูตรสามารถนำผลการวิจัยนำมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา พ.ศ. 2558

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1) ควรศึกษาเปรียบเทียบหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2) ควรศึกษาติดตามบัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิต และการบริการวิชาการของบัณฑิตแก่สังคมไทย

3) ควรศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ผลบัณฑิตในรุ่นต่างๆ จากนิสิต ว่าได้ประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรต่อไป

References

- Csikszentmihalyi, M. (1997). *Finding Flow: The Psychology of Engagement With Everyday Life*. New York. Basic Books.
- David L Mc. Mahan. Buddhism in The Modern World. Routledge. 2012 Gilley Jerry W. and Eggland. Steven A. (1990). *Principles of Human Resource Development*. New York: Addison Wesley.

- Henson. (1995) *Curriculum Development for Education Reform*. New York: Longman.
- Jittipip Chuerattanapong. (1996). *The Curriculum Development: Principles and Practices*. Bangkok: Alina Press.
- Normal L. Munn. (1962). *Introduction to Psychology*. Boston: Houghton Mifflin Co.
- Nyanatiloka. (1980). *Manual of Buddhism Terms and Doctrines*. Kandy: Buddhist Publication Society.
- Phil Henry. (2013). *Adaptation and Developments in Western Buddhism Socially Engaged Buddhism in The UK*. Bloomsbury London.
- Teerasak Unarromlert and His Team. (2009). *A Course Evaluation of Master of Education for Department of Education Silpakorn University Sanam Chan Palace Campus* (Research Report). Silpakorn University.
- Thissana Khammani. (1985). *In Somwangphithiyanuvat (Editor). Project Evaluation Paper, Volume 4*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

การปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐตามนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ประเทศไทย 4.0

THE RESTRUCTURING OF GOVERNMENT AGENCIES ACCORDING WITH GOVERNMENT POLICY TO DRIVE THAILAND'S STRATEGY 4.0

อุไรวรรณ เตียนศรี* ศรุดา สมพอง**

Uraiwan Thiansri, Saruda Sumpong

Received: January 23, 2019

Revised: March 16, 2019

Accepted: March 24, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐตามนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐตามนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 และ 3) เพื่อเสนอการปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐตามนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลงในด้านโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐตามนโยบายของรัฐบาลที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Nonparticipant Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ด้านความพร้อมของระบบราชการ การบริหารราชการจะต้องมีความพร้อมและทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อหน่วยงานของรัฐ 2) ด้านกฎระเบียบ และขั้นตอนในการบริหารงาน ในการ

* Doctoral of Ph.D. Program in Philosophy (Public Administration), Graduate School, Western University.

** Department of Public Administration, Graduate School, Western University.

ดำเนินงานของภาครัฐควรลดเลิกภารกิจและยุบหน่วยงานที่ไม่จำเป็น 3) ด้านการขาดบุคลากรที่มีศักยภาพ และความเป็นมืออาชีพ ถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องมีความรู้ความชำนาญ 4) ด้านภาพลักษณ์ขององค์กรและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของข้าราชการ ควรมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม ค่านิยมและจะต้องปรับตัวในการทำงานให้มีความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และ 5) ด้านโครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งพบว่าโครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐในปัจจุบันมีลักษณะที่ไม่ยืดหยุ่น ยึดติดกับกรอบตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดเป็นหลัก

คำสำคัญ: การปรับโครงสร้าง, การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์, ประเทศไทย 4.0

ABSTRACT

Objectives of this research were to, 1) Study the state of government restructuring according to the government policy to drive the Thailand 4.0 strategy. 2) Study impact on Government Sector Restructuring in accordance with government policy to drive Thailand 4.0 strategy and 3) Propose restructuring government agencies, government policies to drive strategic Thailand 4.0. This study was a qualitative research by using a variety of storage methods.

Summarizing the findings in this research thus; 1) the readiness of the bureaucratic system as public administration must be readily available and result in the achievement of the state agency. 2) Regulatory and managing steps in the operation of the government should reduce the termination of the mission and dissolve unnecessary units. 3) Lack of Potential Personnel and professionalism were very important in the work of government agencies. So government officials and officials must have expertise. 4) The Corporate image and responsibilities of government officials should change culture, values and adapt to work to be accountable to the public. 5) The structure of the government at present was not flexible. Adherence to the framework of mandated by law. This was a constraint that restructuring organization and adjusting roles, to have clear responsibility to be able to driven strategy.

Keywords: Restructuring, Driven Strategy, Thailand 4.0

1. บทนำ

การบริหารราชการแผ่นดินโดยระบบราชการที่เป็นองค์การขนาดใหญ่และจากปัญหาในการบริหารงานที่หลากหลาย เนื่องจากภารกิจต่างๆ เกี่ยวข้องกับภาคประชาชนทั้งประเทศ และมีความต้องการที่หลากหลาย และมีความแตกต่างกัน โดยสภาพพื้นที่ สภาพแวดล้อม แต่ในขณะเดียวกันปัญหาด้านทรัพยากรในการบริหารมีอย่างจำกัด ซึ่งไม่รวมถึงต้องบริหารงานภายใต้กฎหมายและระเบียบที่มาก และเคร่งครัด ส่งผลให้การบริหารราชการไทยประสบปัญหาหลายประการ โดยสามารถสรุปปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาเชิงโครงสร้าง, ปัญหาระบบอุปถัมภ์, ปัญหาในการปรับตัวตามสภาพแวดล้อม, ปัญหาในการบริหารงานบุคคล, ปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบ, ปัญหาในการบริหารราชการส่วนภูมิภาค และปัญหาในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (Office of the Personnel Administration System Development Division, Office of the Civil Service Commission, 2002: 3-5) ซึ่งประเด็นที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงผู้นำประเทศของแต่ละยุคจึงส่งผลต่อรูปแบบการบริหารระบบราชการและส่งผลต่อความก้าวหน้าของข้าราชการ ที่ขาดขวัญกำลังใจ ขาดเสถียรภาพในการทำงาน และขาดรูปแบบการทำงานที่ต่อเนื่องส่งผลให้กลายเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกของระบบราชการ นอกจากนี้ ต้องยอมรับว่าระบบราชการมีปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากนโยบายในด้านการบริหารงานของของรัฐบาล และในด้านโครงสร้างของหน่วยงาน ซึ่งทุกรัฐบาลที่ผ่านมามีการปฏิรูประบบราชการมาอย่างต่อเนื่อง

การปรับโครงสร้างการบริหารของหน่วยงานภาครัฐ ขึ้นในปี พ.ศ.2545 โดยรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งลงวันที่ 9 มกราคม 2540 แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ และตั้งสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการสังกัดสำนักงาน ก.พ. ให้ทำหน้าที่ด้านเลขานุการและด้านวิชาการของคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ จึงส่งผลให้มีการจัดทำแผนแม่บทการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ.2540-2544 ซึ่งเน้นการปรับบทบาทภารกิจขนาดของหน่วยงานของรัฐ และการปรับปรุงระบบการทำงานของหน่วยงานรัฐและได้มีการร่างกฎหมายว่าด้วยองค์การมหาชน และได้ปรับเปลี่ยนคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการมาเป็นคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ซึ่งได้อาศัยมาตรา 71/9 พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 ได้กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการให้เป็นส่วนราชการในสำนักนายกรัฐมนตรี ไม่มีฐานะเป็นกรมขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี โดยมีหน้าที่ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการพัฒนาระบบราชการ ซึ่งรวมถึงโครงสร้างระบบราชการ ปรับงบประมาณ ระบบราชการบุคลากร มาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรม

การเปรียบเทียบเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างของรัฐสภาที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภากับประชาชนโดยคำนึงถึงพื้นที่การให้บริการสาธารณะ ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของรูปแบบใหม่ในการจัดโครงสร้างของหน่วยงานในสังกัดของฝ่ายนิติบัญญัติเช่นเดียวกับฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการที่มีหน่วยงานประจำอยู่ทุกจังหวัดของประเทศไทย ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงการทำงานของรัฐบาลโดยตรงจากการติดต่อกับสำนักงานรัฐสภาประจำจังหวัดในแต่ละพื้นที่ มีการยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชนให้สำนักงานรัฐสภาประจำจังหวัดดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ ประชาชนได้เรียนรู้เรื่องการเมืองและประชาธิปไตยผ่านกิจกรรมที่สำนักงานรัฐสภาประจำจังหวัดจัดขึ้น (Ekaphon Rakkhwamsuk :2017)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติเข้าควบคุมอำนาจการปกครอง และได้ประกาศให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 โดยมาตรา 27 ได้กำหนดให้มีสภาปฏิรูปแห่งชาติทำหน้าที่ศึกษาและเสนอแนะ เพื่อให้เกิดการปฏิรูปประเทศไทย โดยมีข้อเสนอปฏิรูปประเทศไทย 11 ด้านต่างๆ ดังนี้ ด้านการเมือง ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ด้านการปกครองท้องถิ่น ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านพลังงาน ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมด้านสื่อสารมวลชน ด้านสังคม และด้านอื่นๆ ซึ่งสำนักนายกรัฐมนตรีได้ร่วมกับทุกกระทรวงในการดำเนินการปฏิรูประบบราชการ โดยการนำเอาข้อเสนอของสำนักนายกรัฐมนตรีในเรื่องการปฏิรูประบบราชการ และแนวทางจริยธรรมสร้างเมืองไทยให้มีความสุขมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการปฏิรูประบบราชการ ซึ่งมีเป้าหมายที่มุ่งเน้นการให้บริการแก่ประชาชน โดยส่วนราชการจะต้องมีประสิทธิภาพและเป็นเรื่องเร่งด่วนในการปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานของแต่ละกระทรวงให้มีประสิทธิภาพ

จากปัญหาการเข้าถึงระบบ การบันทึกข้อมูลในระบบฯ แบบเดิมๆนั้น ผู้กรอกข้อมูลสามารถบันทึกข้อมูลได้และจะปรากฏให้เห็นในหน้าจอของระบบว่ามีกรอกข้อมูลได้จริง แต่หลังจากการบันทึกข้อมูลแล้ว หากผู้กรอกข้อมูลออกจากระบบและกลับเข้ามาสู่ระบบอีกครั้ง ข้อมูลที่เคยกรอกลงไปนั้นจะไม่แสดงให้เห็น จึงทำให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจในตัวระบบของผู้กรอกข้อมูล เนื่องจากระบบเดิมเมื่อมีการบันทึกข้อมูลใหม่ระบบจะไม่สามารถบันทึกข้อมูลลงไปได้อีกจึงทำให้ผู้กรอกข้อมูลต้องกรอกข้อมูลใหม่อยู่เรื่อยๆ เมื่อทำการวิจัยได้พบว่าการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของระบบจะต้องมีการพัฒนาระบบเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว เนื่องจากปัญหาที่ผู้กรอกข้อมูลกดบันทึกแล้วข้อมูลบันทึกเข้าระบบบ้าง ไม่ได้บันทึกเข้าระบบบ้าง จึงได้พัฒนาระบบใหม่และปรับปรุงให้ดีขึ้น (Saruda Sumpung,2015)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐที่สอดคล้องกับนโยบาย และยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ในการปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐจะต้องปรับกระบวนการให้การดำเนินการไปได้ โดยผู้วิจัยคาดว่าผลจากการศึกษาวิจัยจะได้ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการปฏิรูประบบราชการไทย ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐตามนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0

2.2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐตามนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0

2.3 เพื่อเสนอการปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐตามนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งศึกษาปรากฏการณ์ตามนโยบายรัฐบาลในยุครัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่มีเป้าหมายในการปรับโครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐให้เป็นหน่วยงานที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการภาครัฐ โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล การแปลความอย่างเป็นระบบ เป็นการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) สัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งในการศึกษาเป็นรูปแบบการศึกษาเพื่อหาคำตอบใหม่จากทัศนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

3.1 การออกแบบการวิจัย

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากเอกสารข้อมูลผลการดำเนินงาน เอกสารวิชาการ ผลงานวิจัยบทความวิชาการที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากการสืบค้นจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่างๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ต้องการและนำข้อมูลมาสังเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ให้ครอบคลุมเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัย

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้เครื่องมือต่างๆ ในการเก็บรวบรวม เช่น แบบสัมภาษณ์เชิงลึก อุปกรณ์บันทึกภาพหรือเสียง

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ โดยใช้วิธีการแบบเจาะจง ซึ่งกำหนดเกณฑ์การเลือก คือ 1. เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย และเป็นผู้ที่นำนโยบายไปปฏิบัติกับการพัฒนาระบบราชการ และ 2. เป็นผู้ที่ยินดีในการให้ข้อมูลโดยสมัครใจ โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้แทนระดับผู้กำหนดนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ผู้แทนระดับนโยบายและระดับปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารระดับผู้่นโยบายไปปฏิบัติและเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ

3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องในการนำไปปฏิบัติ (stakeholders)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ ข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดที่ผู้เก็บข้อมูลลงมือเก็บด้วยตนเองที่ได้มาจากแหล่งกำเนิดที่แท้จริง เช่น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มเฉพาะ และการสังเกต ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลต่างๆ ที่มีผู้เก็บหรือรวบรวมไว้ก่อนแล้ว เพียงแต่ผู้วิจัยนำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษาใหม่ เช่น สถิติจากหน่วยงานและเอกสารทุกประเภท ซึ่งในการเก็บข้อมูลใหม่และสามารถศึกษาย้อนหลังได้และทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากบางครั้งข้อมูลที่มีอยู่แล้วไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของเรื่องที่ผู้วิจัยศึกษาและปัญหาเรื่องความน่าเชื่อถือของข้อมูล ก่อนจะนำไปใช้จึงต้องมีการปรับปรุงแก้ไขข้อมูลและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งอื่นในบางส่วนที่ไม่สมบูรณ์ ข้อเท็จจริงกระบวนการวิจัย โดยการศึกษาวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) หรือรายละเอียดที่ผู้อื่นรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อนำมายืนยันกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รับมาจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ในขณะนั้น

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำหลักวิเคราะห์ข้อมูล 3 ประการ คือ 1) การลดทอนและกลั่นกรองข้อมูล (Data Reduction) 2) การแสดงและพรรณนาข้อมูล (Data Display and Description) 3) การหาข้อสรุปและตรวจผลการวิจัย (Conclusion and Verification)

3.5 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

การตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำ (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) นั้นเบื้องต้นผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดระเบียบทางกายภาพข้อมูล เช่น การถอดเทปจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ จากนั้นมีการจัดระเบียบเนื้อหาข้อมูลโดยการค้นหาความหมายของข้อความต่างๆ จากข้อมูลที่เก็บรวบรวม มีการจัดทำระบบการใช้รหัสข้อมูลโดยดำเนินการจำแนกข้อมูลเป็นส่วนย่อยๆ ตามความสำคัญของเนื้อหาหรือตามความหมายเฉพาะของแต่ละส่วน และในส่วนของ การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการตรวจสอบโดยมีการตรวจสอบกับสิ่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือและการตรวจสอบโดยการโยงสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ผลการวิเคราะห์ตลอดจนผลของการวิจัย และการตรวจสอบความถูกต้องโดยเปรียบเทียบจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง (Triangulation of Data Sources) การเปรียบเทียบจากการใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลหลายๆ วิธี (Triangulation Of Methods) และการเปรียบเทียบจากการใช้ทฤษฎีแนวคิด (Triangulation of Theories)

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปการวิจัย โดยแบ่งข้อมูลจากผลการวิจัยเพื่ออธิบายปรากฏการณ์การปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐตามนโยบายรัฐบาลในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยที่ใช้วิธีการหลากหลายเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการเปรียบเทียบมุมมองจากหลายๆ ด้าน เพื่อความถูกต้องของการตีความปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นสำหรับผลการวิจัยในครั้งนี้ มีข้อค้นพบโดยสรุปดังนี้

4.1 ด้านความพร้อมของระบบราชการ การบริหารราชการจะต้องมีความพร้อมและทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อหน่วยงานของรัฐ โดยผลการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานจะต้องมีความสอดคล้องกับนโยบายและสามารถตรวจสอบการนำมาปฏิบัติได้ ซึ่งในการปรับบทบาท ภารกิจและโครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐ จึงเป็นกระบวนการหนึ่งของการปฏิรูประบบราชการ เพื่อเป็นการทบทวนและจัดการกิจของหน่วยงานภาครัฐให้มีความเหมาะสม ขจัดความซ้ำซ้อนและมีผู้รับผิดชอบ

ที่ชัดเจน สอดรับกับแนวนโยบายของรัฐบาลและสถานการณ์ที่เป็นอยู่ เพื่อให้ระบบราชการสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4.2 ด้านกฎระเบียบและขั้นตอนในการบริหารงาน ในการดำเนินงานของภาครัฐควรลด เลิกภารกิจและยุบหน่วยงานที่ไม่จำเป็น และเมื่อมีการยกเลิกหน่วยงานแล้วจะต้องไม่มีการตั้ง หน่วยงานที่มีภารกิจซ้ำซ้อนกับหน่วยงานที่ถูกยกเลิกไปแล้ว ควรปรับเปลี่ยนขั้นตอนในการทำงาน ของภาครัฐให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในการอำนวยความสะดวกและตอบสนอง ต่อความต้องการของประชาชนในการรับบริการ ควรมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารราชการแบบใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 ด้านการขาดบุคลากรที่มีศักยภาพและความเป็นมืออาชีพ ถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่งใน การทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องมีความรู้ความชำนาญ และมีความเข้าใจในหน้าที่ของตนในการให้บริการแก่ประชาชนที่มาใช้บริการ เพื่อแก้ไขปัญหา ให้กับประชาชนได้อย่างถูกต้อง ตรงตามความต้องการ และมีความเที่ยงธรรมในการให้บริการ ข้าราชการจะต้องสุจริต โปร่งใส และสามารถที่จะตรวจสอบการทำงานได้ในทุกขั้นตอน

4.4 ด้านภาพลักษณ์ขององค์กรและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของข้าราชการ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐควรมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม ค่านิยมและจะต้องปรับตัวในการทำงานให้มีความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ควรมีการปรับปรุงแบบและวิธีการบริหารงานให้มุ่งบริการที่มีคุณภาพ ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

4.5 ด้านโครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐ พบว่าโครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐในปัจจุบัน มีลักษณะที่ไม่ยืดหยุ่น ยึดติดกับกรอบตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดเป็นหลัก เป็นข้อจำกัดที่ ไม่สอดคล้องกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมและไม่ทันต่อสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง จึงจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาด้านโครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐ การปรับบทบาท ภารกิจและ โครงสร้างส่วนราชการ โดยจะต้องมีการทบทวนภารกิจของหน่วยงานภาครัฐให้มีความเหมาะสม ลด ความซ้ำซ้อนในอำนาจหน้าที่ ให้มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน และจะต้องสอดคล้องกับแนวนโยบายของ รัฐบาลในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ เพื่อให้ระบบราชการสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการปฏิรูประบบราชการ เมื่อ พ.ศ.2545 ในการปรับโครงสร้างกระทรวงจาก 14 กระทรวง 1 ทบวง มาเป็น 20 กระทรวง พบว่ามีปัญหาอุปสรรคภายหลังที่มีการปฏิรูประบบ ราชการในภาพรวม และปัญหาที่พบเป็นเรื่องอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ จากการลดภารกิจ

และตัดแบ่งไปให้หน่วยงานอื่น ซึ่งยังซ้ำซ้อนกันอยู่กับหน่วยงานใหม่ที่รับส่วนแบ่งภารกิจไปทำให้มีเจ้าภาพทับซ้อน เช่น ปัญหาระหว่างกรมป่าไม้ กับกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ปัญหาเรื่องปัจจัยในการบริหาร บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ อาคาร สถานที่ทำงานไม่สามารถรองรับกับการเปลี่ยนแปลงได้ทัน มีการตัดโอนบุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ไปหน่วยงานอื่นแล้วแต่ยังต้องทำหน้าที่และรับผิดชอบงานเดิมอีกต่อไป หรือมีการมอบภารกิจและความรับผิดชอบแต่ไม่มีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ให้ เป็นต้น ซึ่งปัญหาเรื่องการถ่ายโอนบุคลากร จากการเกลี้ยบุคลากรทำให้บางหน่วยงานขาดแคลนอัตรากำลัง ทั้งๆ ที่มีการกิจและปริมาณงานที่มาก ในขณะที่บางหน่วยงานได้รับบุคลากรเพิ่มโดยที่ไม่มีภารกิจรองรับที่เหมาะสมหรือเท่าเทียมกัน ปัญหาในเรื่องกฎหมาย เนื่องจากยังไม่มีมาตรการกฎหมายหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติราชการของส่วนราชการต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงตามนโยบายการปฏิรูประบบราชการ ทำให้การปฏิบัติราชการขาดความชัดเจน ส่งผลให้การปฏิบัติราชการหยุดต้องชะงักไม่ต่อเนื่อง ปัญหาโครงสร้างการบริหารราชการส่วนภูมิภาค

เมื่อมีการปรับโครงสร้างส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม และกฎหมายแบ่งส่วนราชการของกระทรวงต่างๆ ปรากฏข้อเท็จจริงว่า มีการยุบเลิกหรือการเปลี่ยนแปลงราชการบริหารส่วนภูมิภาคทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น ในส่วนของกระทรวงการคลังและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงกล่าวได้ว่า ในการยุบเลิกสำนักงานสรรพากร และสรรพสามิตอำเภอแล้วเปลี่ยนมาเป็นสำนักงานพื้นที่หรือพื้นที่สาขา ส่วนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีการยุบเลิกสำนักงานประมง ปศุสัตว์และสหกรณ์อำเภอ โดยคงเหลือเพียงสำนักงานเกษตรอำเภอ ซึ่งจากที่กล่าวมาในเบื้องต้นส่งผลต่อการบริการประชาชน ในประเด็นนี้จึงเกิดจากการปรับโครงสร้างส่วนราชการที่มุ่งเน้นการปรับโครงสร้างราชการบริหารส่วนกลาง แต่ไม่ได้ปรับโครงสร้างราชการส่วนภูมิภาคด้วย สะท้อนให้เห็นถึงผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูประบบราชการ ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคจากโครงสร้างใหม่ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันด้านความเข้าใจร่วมกันในเรื่องวัตถุประสงค์ นโยบาย กลยุทธ์ และการทำงานเป็นทีมในลักษณะที่ถาวรและต่อเนื่อง แต่ก็มีลักษณะคลุมเครือที่การกำหนดไว้ไม่ชัดเจน ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความเข้าใจและมีความชัดเจนในวัตถุประสงค์ของระบบราชการและจะต้องทำให้งานสำเร็จ ทำให้มีโครงสร้างรวมงานเข้าด้วยกันเป็นแผนงาน มีสร้างความสมดุลระหว่างปัจจัยภายในที่จะทำให้งานสำเร็จกับปัจจัยภายนอกซึ่งเป็นความสมดุลกับความสามารถหลักขององค์กร

ผลลัพธ์จากการปฏิรูประบบราชการจะต้องสามารถตอบกระบวนการบริหารและจัดการในแต่ละหน่วยงานซึ่งระบบราชการและผลการปฏิรูประบบราชการที่ประชาชนต้องการ ถ้าหากแต่หน่วยงานในระบบราชการยังอยู่ห่างไกลจากผลการปฏิรูประบบราชการที่อยากจะให้เป็นนั้นเป็นสิ่งที่บอกให้รู้ว่าจำเป็นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงกันอย่างขนานใหญ่ถึงแม้ว่าจะเต็มช่องว่างที่ให้น่าสนใจอย่างไรดี และวิเคราะห์ถึงผลที่จะเกิดขึ้น จึงจะพอนับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการมุ่งไปสู่ระบบราชการที่ดีขึ้นกว่าเดิมในอนาคตตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Phonchai Phokhanyo (2009) ที่ได้กล่าวว่า การพัฒนาการในกระบวนการจัดการภาครัฐแนวใหม่ จะเห็นว่ามีรูปแบบการพัฒนามาจากการจัดการภาครัฐในยุคพาราไดม์ 6 โดยเฉพาะการจัดการภาครัฐที่นำแนวทางการจัดการที่มุ่งเน้นด้านตลาดและการจัดการเพื่อสร้างความพึงพอใจ การจัดการภาครัฐ ทั้ง 2 แนวทางนี้ มาจากทฤษฎีทางเลือกสาธารณะและเศรษฐศาสตร์เชิงสถาบันใหม่ หรือเศรษฐศาสตร์ในองค์การ โดยมีลักษณะเด่น คือ ความพยายามในการแก้ปัญหาของระบบราชการแบบดั้งเดิม ซึ่งจะเน้นการปรับปรุงในด้านประสิทธิภาพการทำงาน รูปแบบการให้บริการประชาชนที่เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ คือ การปฏิรูประบบราชการที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความสอดคล้องกับข้อเสนอแนะ “บทบาทของประชาชนในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ฯ” ควรจะมีการปรับปรุงแนวทางการบริหารภาครัฐให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์การแบบราชการที่ต้องมีความชัดเจนในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ การออกกฎ ระเบียบต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน การเลือกนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาให้ประชาชนสามารถเข้าถึงประโยชน์ได้ดี ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมในการตัดสินใจในการบริหารงานภาครัฐ โดยภาครัฐยอมรับบทบาทของประชาชนและให้ประชาชนสามารถออกเสียงแสดงความคิดเห็นเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน และสอดคล้องกับแนวคิดของ (Ekaphon Rakkhwamsuk :2017) ที่ได้กล่าวว่า จากข้อค้นพบในการปรับโครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐจะต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนและมุ่งเน้นถึงความต้องการของประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการบริการจากภาครัฐ

แนวคิดในการปฏิรูประบบราชการของรัฐบาลในปัจจุบันนี้ โดยสำนักงาน ก.พ. และ ก.พ.ร มีการบูรณาการแนวทางการทำงานร่วมกันเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการและมุ่งสู่ประเทศไทย 4.0 เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2560 ณ ห้องประชุม 2 ของสำนักงาน ก.พ.โดย นางเมธินี เทพมณี เลขาธิการ ก.พ. และนายนครเขตต์ สุทธปรีดา รองเลขาธิการ ก.พ.ร. พร้อมคณะผู้บริหารข้าราชการสำนักงาน ก.พ. และ ก.พ.ร ได้หารือร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนภารกิจต่างๆ ที่ได้รับมอบหมาย ดังนี้ เรื่องการปรับโครงสร้างส่วนราชการตามข้อสั่งการนายกรัฐมนตรี รวมถึงการ

รายงานความก้าวหน้าของการดำเนินการภายใต้หลักสูตรการบริหารราชการแผ่นดิน ตามกรอบการปฏิรูปประเทศ ตามยุทธศาสตร์ชาติและการสร้างความสามัคคีปรองดอง (หลักสูตร ป.ย.ป. 1 และ ป.ย.ป. 2) ซึ่งการประชุมได้หารือร่วมอย่างเป็นทางการระหว่างสำนักงาน ก.พ. และสำนักงาน ก.พ.ร. จึงถือว่าการประสานการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเลขาธิการ ก.พ. และเลขาธิการ ก.พ.ร. ได้นำเอาความก้าวหน้าของการดำเนินการและมีการรายงานให้แก่นายกรัฐมนตรี ในการประชุมคณะหัวหน้าส่วนราชการในระดับกระทรวงหรือเทียบเท่า ในวันที่ 27 เมษายน 2560 ต่อไป (Office of the Public Sector Development Commission, 2017)

ในการปรับโครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในหลายหน่วยงาน เช่น เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2558 นายวิเชียร ขวลิขิต ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้เปิดเผยว่า พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2558 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2558 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 6 มีนาคม 2558 ในเรื่องการจัดโครงสร้างส่วนราชการของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งในการปรับโครงสร้างของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ถือเป็นการปรับให้หน่วยงานภายในองค์การสามารถให้บริการประชาชนให้เป็นอย่างต่อเนื่องและเรียบริ้อย รวมทั้งเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนกลุ่มเป้าหมายทั่วประเทศ (Ministry of Social Development and Human Security, 2015)

ต่อมากระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) โดย นายอุตตม สาวนายน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) กล่าวว่า ภายในเดือนกันยายน 2559 กระทรวงไอซีที มีการปรับโครงสร้างกระทรวง โดยเปลี่ยนชื่อกระทรวงไอซีที เป็น “กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม” หลังจากทีสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) พิจารณาร่าง พ.ร.บ.ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม เพื่อจัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ที่คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาแล้ว เป็นการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 เพื่อรองรับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน (Ministry of Information and Communication Technology (ICT), 2016)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การบริหารงานด้านการปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐ เป็นการปรับเปลี่ยนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ และส่งเสริมการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ นำไปสู่ความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อช่วยผลักดันให้ประเทศมีการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจไปได้ในทิศทางที่ดีเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการกำหนดนโยบายของภาครัฐจำเป็นที่จะต้องสะท้อนบทบาทและการขับเคลื่อนระบบราชการสู่ยุทธศาสตร์ชาติ สอดคล้อง

กับแนวคิดของ Bunanan Phinaiasap (2012) ที่ศึกษาการปรับตัวองค์กรภาครัฐไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมในทศวรรษหน้า เป็นการมองแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการจัดการองค์กรและบทบาทบุคลากรในองค์กรของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2570 (ค.ศ. 2027) ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ (1) องค์กรภาครัฐจะเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมที่ใช้นวัตกรรมการบริหารจัดการภาครัฐอย่างเต็มรูปแบบ (2) เป้าหมายขององค์กรภาครัฐ ใน 15 ปี จะมุ่งไปที่การตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า โดยโครงสร้างขององค์กรภาครัฐจะต้องไม่ซับซ้อน กระชับ กระทัดรัด มีพลวัตสูง มีความคล่องตัวปรับเปลี่ยนได้ง่ายและรวดเร็ว (3) ผู้บริหารในองค์กรมีวิสัยทัศน์ นโยบาย กรอบการทำงานที่ชัดเจน เอาใจใส่ต่อการวิเคราะห์กลยุทธ์ เป็นผู้นำเชิงรุก มองหาโอกาส พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ปรับตัวเร็วต่อการเปลี่ยนแปลง มีความไวต่อการเปลี่ยนแปลงและพร้อมรับความเสี่ยง และ (4) บทบาทของผู้บริหารด้านทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรภาครัฐที่จะก้าวไปสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมเป็นผู้บริหารอย่างมืออาชีพ เป็นนักบริหารการเปลี่ยนแปลง สามารถทำงานภายใต้แรงกดดันและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ในการจัดโครงสร้างของหน่วยงานทรัพยากรมนุษย์ควรให้มีขนาดเล็กกะทัดรัด กำหนดนโยบายการพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจน มีความหลากหลายและสนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เนื่องจากระบบราชการเป็นกลไกหลักในการบริหารราชการแผ่นดิน จึงควรจะต้องมีการพัฒนาระบบราชการให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ จะต้องมีการปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐให้มีขนาดเล็กลง มีความยืดหยุ่นและมุ่งเน้นให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลประชาชนสามารถเข้าถึงการให้บริการสาธารณะของภาครัฐ

สรุปได้ว่า จากนโยบายของรัฐสะท้อนให้เห็นความพยายามที่จะนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในระบบราชการเพื่อมุ่งเน้นให้ประชาชนได้เข้าถึงการบริการที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และข้าราชการจะต้องมีการพัฒนา โดยสามารถนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานได้ ซึ่งในการร่วมขับเคลื่อนของภาครัฐให้เป็นรัฐบาลดิจิทัล และการก้าวไปสู่ประเทศไทย 4.0 จึงจำเป็นจะต้องพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลสำหรับข้าราชการและบุคลากรภาครัฐนั้นให้เป็นที่ไปตามยุทธศาสตร์ โดยการบูรณาการและยกระดับโครงสร้างพื้นฐานรัฐบาลดิจิทัลตามแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2560-2564 และในการปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (Office of the Public Sector Development Commission, 2017) ในด้านการปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐ พบว่าภายหลังจากมีการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงทบวง กรม ในปี 2545 มีหน่วยงานภาครัฐในหลายหน่วยงานที่ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงการจัดโครงสร้างหน่วยงานภายใน และมีการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการ เพื่อให้ส่วนราชการมีขนาดที่เหมาะสมและเพิ่มประสิทธิภาพ

ในการปฏิบัติงานถึงอย่างไรก็ดี การพัฒนาระบบราชการในขั้นต่อไปจำเป็นต้องเร่งพัฒนากลไกของหน่วยงานใหม่ให้เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1) การสร้างความเป็นเลิศในการให้บริการประชาชนพัฒนางานบริการของส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐสู่ความเป็นเลิศ เพื่อให้ประชาชนมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการ โดยออกแบบการบริการที่ยืดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

2) การพัฒนาองค์การให้มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัยบุคลากรมีความเป็นมืออาชีพพัฒนาส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐสู่องค์การแห่งความเป็นเลิศ โดยเน้นการจัดโครงสร้างองค์การที่มีความทันสมัย กะทัดรัด มีรูปแบบเรียบง่าย

3) การวางระบบการบริหารงานราชการแบบบูรณาการส่งเสริมการทำงานร่วมกันภายในระบบราชการด้วยกันเองเพื่อแก้ปัญหาการแยกส่วนใน การปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงาน

4) การส่งเสริมระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนส่งเสริมให้หน่วยงานราชการทบทวนบทบาทและภารกิจของตนให้มีความเหมาะสม โดยให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

6.2 ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

1) ควรส่งเสริมองค์ความรู้ของผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานภาครัฐให้ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี อันจะนำไปสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนแนวคิด (mindset) ของภาครัฐให้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มตัว

2) ต้องมีกลไกการให้หน่วยงานภาครัฐมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิรูประบบการทำงานแบบเดิมๆให้ทันสมัย เช่น การให้ผลตอบแทนการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบ

3) ผู้บริหารควรส่งเสริมระบบขับเคลื่อนการทำงานของภาครัฐ ให้ปรับเปลี่ยนไปสู่แนวคิดการทำงานแบบภาคเอกชนลดการทำงานที่ซ้ำซ้อนของหน่วยงานภาครัฐแต่ละหน่วยงาน และใช้งบประมาณการลงทุนทางด้าน ICT ของรัฐให้คุ้มค่าที่สุด

Reference

Adams, Robert P. (1993). *Juniperus. Flora of North America Editorial Committee* (eds.): *Flora of North America North of Mexico*, 2. Oxford University Press.

- Bass, Bernard M., and Ronald E. Riggio. (2006). *Transformational Leadership*. 2nd ed. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates. Inc.
- Hollander, E.P. *Leadership in Dynamics : A Practical Guide to Effective Relationship*. New York : Free Press, (1978).
- House, R.J. and R. R. Mitchell. (1974). "Path-goal theory of leadership" *Journal of Contemporary Business*. 3 (8) : 81 – 97.
- Sirisamphan, T. (2017). *Bureaucracy System Driving through Government 4.0*. Office of the Public Sector Development Commission.
- Lorsuwanrat. T. (2010). *Knowledge Organization ; from Concept to Practice*. Bangkok: Saphire Printing.
- Kangsanan, K (2006). *Decision Processing in Administration and General Conceptual framework*. Bangkok. Baanasankanpattana
- Ratanasak, T. (2012). *Thai Bureaucracy Administration*, Political Science and Public Administration, Chiangmai University.
- Rakhwamsuk, E.,(2016). *Qualitative Research, Principle and Practice*. Bangkok, DuanTula Printed. (in Thai)
- Research and Educational Quality Assurance, Department (2017). *Thailand 4.0 Thailand Driving Model toward Wealthy, Stable and Sustainable*.
- Stogdill, Ralph M. (1974 : 4) . *Handbook of Leadership*. New York : Free Press.
- Schermerhorn, Jr. and others. (2005). *Organizational Behavior*. 9th ed. New York : John Wiley & Sons, Inc., Tannenbaum, R. and W.H. Schmidt. How to Choose a Leadership Pattern. Cincinnati, Ohio : South Western Publishing.
- Trewatha, Robert L. (1982). *Management*. Plano, Texas : Business Publications.
- Watanasin, J. (2009) *Human Resource Management Second Edition*. Bangkok. TPN Press.

การศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยคุณลักษณะบริษัทที่ส่งผลต่อการ
รายงานการจัดการสิ่งแวดล้อม บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

THE CASUAL RELATIONSHIP MODEL OF THE FEATURE FACTORS
INFLUENCING ENVIRONMENTAL MANAGEMENT REPORT
OF COMPANIES LISTED ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

วันเพ็ญ กลิ่นพานิช* เสนีย์ พวงยามณี** ดารารัตน์ โพธิ์ประจักษ์*** อุภาวดี เนืองวรรณ****

Wanphen Klinphanit, Senee Puangyanee, Dararat Phoprachak,
Upawadee Neungvanna

Received: February 11, 2019

Revised: March 15, 2019

Accepted: March 24, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่คุณลักษณะบริษัทที่ส่งผลต่อการรายงานการจัดการสิ่งแวดล้อมของ บริษัท จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย งานวิจัยนี้ได้ศึกษาข้อมูลจากรายงานประจำปี (แบบ 56-1) งบการเงินประจำปีและงบการเงินปี พ.ศ. 2558 โดยมีกลุ่มตัวอย่างจาก 362 บริษัทข้อมูลของแบบจำลองสมการโครงสร้างถูกวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมทางสถิติที่เรียกว่า Multiple Indicators and Multiple Cuses (MIMIC) Model

ผลการทดสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยด้านคุณลักษณะขององค์กร (CHA) ที่มีอิทธิพลต่อรายงานการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (EVM) พบว่าแบบจำลองตามสมมติฐานสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการทดสอบทางสถิติต่อไปนี้ 16.22 Chi Square, 0.062 ความน่าจะเป็นทางสถิติ (p), 9 องศาอิสระ (df), 1.80 สำหรับค่า $\chi^2 / 0.047$ RMSEA, 0.033 SRMR, 0.99 GFI, 0.98 CFI และ 0.96 AGFI นอกจากนี้ตัวแปรคุณลักษณะของ

* Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi.

** Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi.

*** Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi.

**** Master Plan 101 Company Limited.

บริษัท มีอิทธิพลทางบวกโดยตรงต่อการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (EVM) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.26

คำสำคัญ: การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมรายงานแบบจำลองความสัมพันธ์

ABSTRACT

The objective of this research was to study on the casual relationship model of the feature factors influencing environmental management report of companies listed on the Stock Exchange of Thailand. The research was conducted by studying data from the Annual Report (Form 56-1), annual financial statements and 2015 Financial Statements notes with a sample population from 362 companies. Data of the structural equation model were analyzed by a statistical program called Multiple Indicators and Multiple Causes (MIMIC) Model.

The results of consistency test of the causal relationship model of corporate feature factors (CHA) influencing the Environmental Management (EVM) report found that the model by assumptions was consistent with empirical data, with the following statistical test; 16.22 Chi Square, 0.062 statistical probability (p), 9 degrees of freedom (df), 1.80 for $\chi^2/2$ value, 0.047 RMSEA, 0.033 SRMR, 0.99 GFI, 0.98 CFI, and 0.96 AGFI. In addition, the latent feature variable of the company (CHA) had a direct positive influence on the environmental management (EVM) report at a statistical significance of 0.01, with influence coefficient of 0.26.

Keywords: Environmental Management, Report, Casual Relationship Model.

1. บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ประเด็นทางด้านสิ่งแวดล้อมเป็นที่สนใจจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการขยายตัวทางเศรษฐกิจทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดสถานการณ์เปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศของโลกมีการผันผวนและทวีตัวอย่างรุนแรงเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดมลพิษด้านสิ่งแวดล้อม อาทิเช่น อากาศเป็นพิษ น้ำเน่าเสีย เกิดฝุ่นละอองฟุ้งกระจาย ขยะมูลฝอย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนและประเทศชาติ ทำให้ในหลาย

ประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยเริ่มตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและให้ความสนใจในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นจนทำให้มีการหามาตรการหรือแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม ยิ่งกว่านั้น มลพิษที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ นับวันจะถูกปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อมนั้น ซึ่งมลพิษที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่ในประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดเท่านั้น แต่ยังสามารถข้ามเขตแดนไปสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้กับประเทศข้างเคียงอีกด้วย ทำให้หลายประเทศต้องเรียกร้องให้สหประชาชาติเข้ามาช่วยแก้ไข ในปี พ.ศ.2515 ประเทศในกลุ่มองค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจและพัฒนา (OECD) จึงได้เสนอหลักการ “ผู้ก่อมลพิษต้องรับผิดชอบ” (Polluter Pays Principle : PPP) มาใช้ โดยสะท้อนความรับผิดชอบต่อรูปของค่าใช้จ่ายในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สะอาด (Cleaning Cost)

สำหรับการจัดการสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยได้ใช้แนวทางการบังคับควบคุมโดยตรง (Command and Control) ด้วยการออกกฎหมายมาบังคับใช้และมีบทลงโทษเมื่อมีการฝ่าฝืนเกิดขึ้น สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทนั้น ได้กล่าวถึงในมาตรา 6 ดังนี้ “สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพออยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย หรือคุณภาพชีวิตของตนย่อมได้รับการคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” และสำหรับกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย มีดังนี้ (1) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 (2) พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 และ (3) กฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของงานวิจัยทางด้านบัญชีสิ่งแวดล้อม (Environmental Accounting) ยังได้รับความสนใจน้อยจากนักวิจัยทางด้านบัญชี ซึ่งในการวิจัยบางกรณีที่กำลังกล่าวถึงความเกี่ยวข้องและผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการนำระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมเข้ามาใช้เฉพาะในประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือเฉพาะอุตสาหกรรม (Burritt and Saka, 2006; Deegan, 2003; Masanet-Llodra, 2006; Staniskis and Stasiskiene, 2006) และการออกแบบกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมที่สามารถนำมาใช้ได้จริงเท่านั้น แม้กระนั้นก็ตามยังคงมีงานวิจัยพยายามที่สำรวจถึงการปฏิบัติตามวิธีการบัญชีเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม หรือมุ่งเน้นไปที่ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการปฏิบัติงานภายในองค์กร เช่น การพัฒนานวัตกรรม (Innovation) ใหม่ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า “นวัตกรรม” มีความสำคัญต่อองค์กรมากที่สุด ซึ่งผลประโยชน์ที่จะได้รับจากนวัตกรรมอาจจะมีมากขึ้นตามมาด้วย อีกทั้งในปัจจุบันบทบาทของ

การบัญชีเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมจะเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดนวัตกรรมภายในองค์กรขึ้น โดยที่นวัตกรรมที่เกิดขึ้นนั้นอาจจะเป็นการปรับปรุงกระบวนการในการผลิตเพื่อลดมลพิษหรือมลภาวะ และ/หรือนวัตกรรมที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือรักษาสิ่งแวดล้อม (Masanet-Llodra, 2006)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับ การปฏิบัติการบัญชีเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental Management Accounting Practice) โดยใช้ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Theory) เพื่อศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยคุณลักษณะบริษัทด้านโครงสร้างผู้ถือหุ้น อายุ ประเภทผู้สอบบัญชี และขนาดบริษัท ที่ส่งผลต่อการรายงานการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยคุณลักษณะบริษัทที่ส่งผลต่อการรายงานการจัดการสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2.2 เพื่อสังเคราะห์แนวการรายงานการจัดการสิ่งแวดล้อมตามลักษณะบริษัทของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการและโครงสร้างของตัวแปรที่ต้องการจะศึกษาตามกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยได้มีการจัดทำเป็นกระดาศทำการวัดระดับการรายงานข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อใช้ในการวัดสถิติการรายงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยการตรวจสอบข้อมูลจากรายการประจำปี (แบบ 56-1) งบการเงินประจำปี และหมายเหตุประกอบงบการเงิน ในรอบระยะเวลาบัญชีปี 2558 เพื่อทำการคำนวณหาค่าคะแนนของระดับการรายงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นข้อมูลประจำปี 2558 มีจำนวนบริษัททั้งสิ้น 570 บริษัทต่อปี (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มกราคม 2559) โดยจำนวนดังกล่าวไม่รวมถึงธุรกิจในตลาด เอ็ม เอ ไอ (MAI) เนื่องจากบริษัทที่อยู่ในกลุ่มเหล่านี้ไม่สามารถระบุวัตถุประสงค์ของการระดมทุนได้อย่างชัดเจน จึงอาจมีผลต่อการรายงานข้อมูลความ

รับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการวิเคราะห์ข้อมูล (Booth et al. 2000, Sukcharoensin, 2003)

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) เพื่อให้ค่าพารามิเตอร์จากผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรง ความเชื่อถือได้ ซึ่งองค์ประกอบที่ใช้ในการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิเคราะห์ โดย Hair et al (1998) แนะนำว่า ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมอยู่ที่ช่วง 100 – 200 ตัวอย่าง ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูล และพบว่ามียกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจำนวน 362 บริษัท

3.3 การเก็บข้อมูลวิจัย

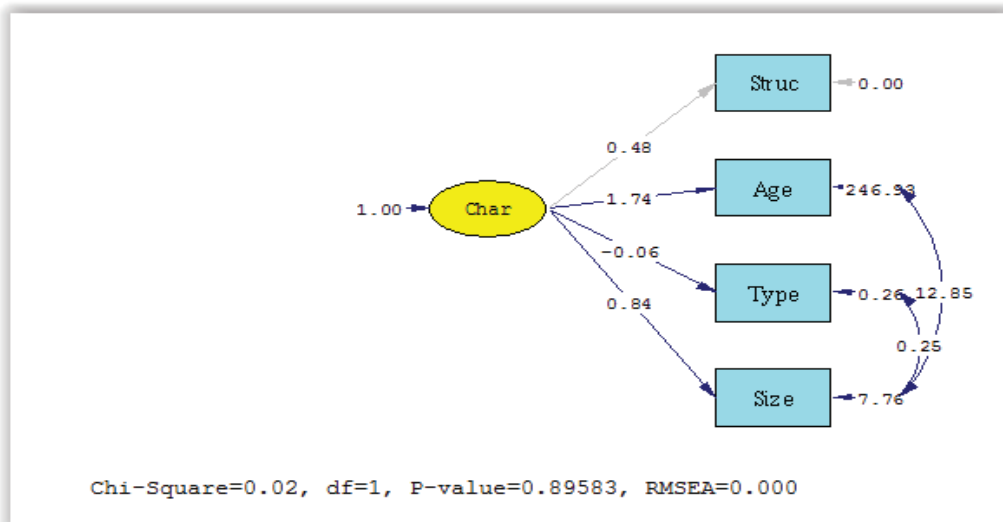
ผู้วิจัยดำเนินการจัดบันทึกสถิติการรายงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของบริษัทต่างๆ ในอุตสาหกรรมที่ใช้ในการศึกษาโดยใช้กระดาษทำการวัดการรายงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมถ้า บริษัทเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม จะให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนนเมื่อบริษัทมีการกล่าวถึง ประเด็นการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม 1 ประเด็น และทำการบันทึกสถิติการเปิดเผยข้อมูล ด้านสิ่งแวดล้อม โดยรวมรายชื่อ แล้วจึงทำการสรุปสถิติการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม เป็นราย ชื่อ แต่ถ้าบริษัทไม่เปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ในประเด็นต่างๆ จะให้คะแนนเท่ากับ 0 คะแนน และถ้าข้อมูลที่เปิดเผยมี่ความเกี่ยวข้องกับการแสดงข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ตามแนวทางการ รายงานข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ก.ล.ต.) แต่ข้อมูลนั้นไม่ เกี่ยวข้องกับบริษัทจะใส่เป็น N/A (Not Applicable)

3.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1) การบรรยายโดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมโดยสถิติที่ใช้แสดงในรูปแบบของค่าจำนวน และค่าร้อยละ

2) การวิเคราะห์สถิติพหุตัวแปรโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model) ด้วยการวิเคราะห์อิทธิพลของรูปแบบการรายงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมตามคุณลักษณะบริษัท ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์โมเดล สมการโครงสร้าง (Structural Equation Model) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ แบบ Multiple Indicators and Multiple Causes (MIMIC) Model เนื่องจากโมเดลสมการโครงสร้างมีความโดดเด่นด้านการประมาณความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องภายใน และความสัมพันธ์แบบหลายตัวแปร

4. สรุปผลการวิจัย

ภาพประกอบที่ 1 การตรวจสอบโมเดลการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยันตัวแปรคุณลักษณะของบริษัท

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวแปรคุณลักษณะของบริษัท

Variable	Factor			R ²
	b	SE	t	
Struc	0.48	-	-	1.00
Age	1.74	0.83	2.10	0.01
Type	0.06	0.03	-2.30	0.01
Size	0.84	0.15	5.76	0.08

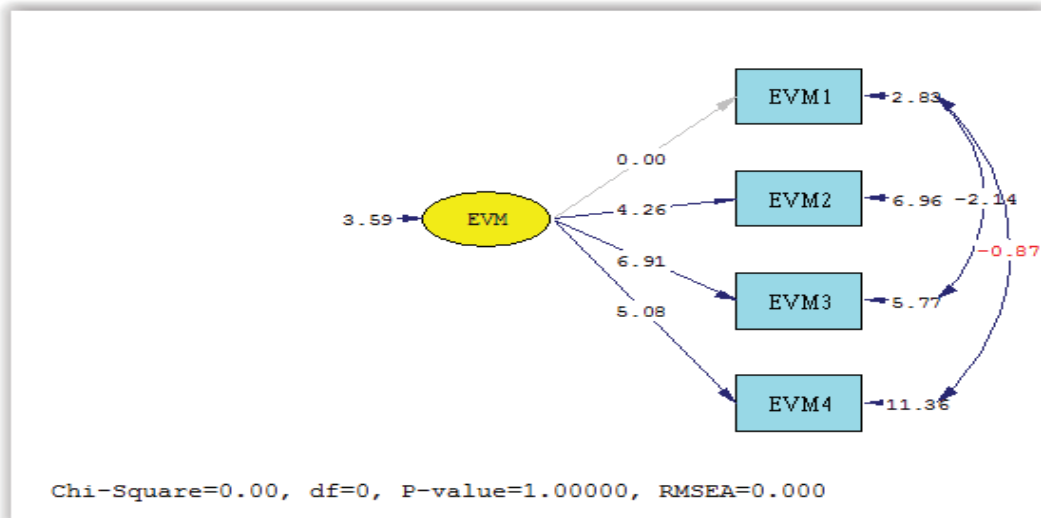
$\chi^2 = 0.02$, $df = 1$, $\chi^2/2 = 0.02$, $p\text{-value} = 0.90$, $RMSEA = 0.00$, $SRMR = 0.0023$, $GFI = 1.00$, $CFI = 1.00$, $AGFI = 1.00$

หมายเหตุ |t| > 1.96 หมายถึง $p < .05$; |t| > 2.58 หมายถึง $p < .01$

ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัด (measurement model) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวแปรคุณลักษณะของบริษัท (Char) พบว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หลังจากปรับโมเดลโดยไม่มีการตัดตัวชี้วัดใดๆออกจากโมเดลการวัดได้ค่าสถิติทดสอบไคสแควร์เท่ากับ 0.02 ค่าความน่าจะเป็นทางสถิติ (p) เท่ากับ 0.90, ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 1 ค่า $\chi^2/2$

เท่ากับ 0.02 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.00 ค่า SRMR เท่ากับ 0.0023 ค่า GFI เท่ากับ 1.00 ค่า CFI เท่ากับ 1.00 และ ค่า AGFI เท่ากับ 1.00

หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ คุณลักษณะของบริษัท (Char) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ โครงสร้างผู้ถือหุ้น (Struc) อายุ (Age) ประเภทของผู้สอบบัญชี (Type) และขนาด (Size) โดยที่องค์ประกอบ อายุ (Age) มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมาได้แก่ องค์ประกอบขนาด (Size) โครงสร้างผู้ถือหุ้น (Struc) และ ประเภทของผู้สอบบัญชี (Type) ตามลำดับ

ภาพประกอบที่ 2 การตรวจสอบโมเดลการวัดองค์ประกอบเชิงยืนยันตัวตนแปรการรายงานสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวตนแปรการรายงานการจัดการสิ่งแวดล้อม

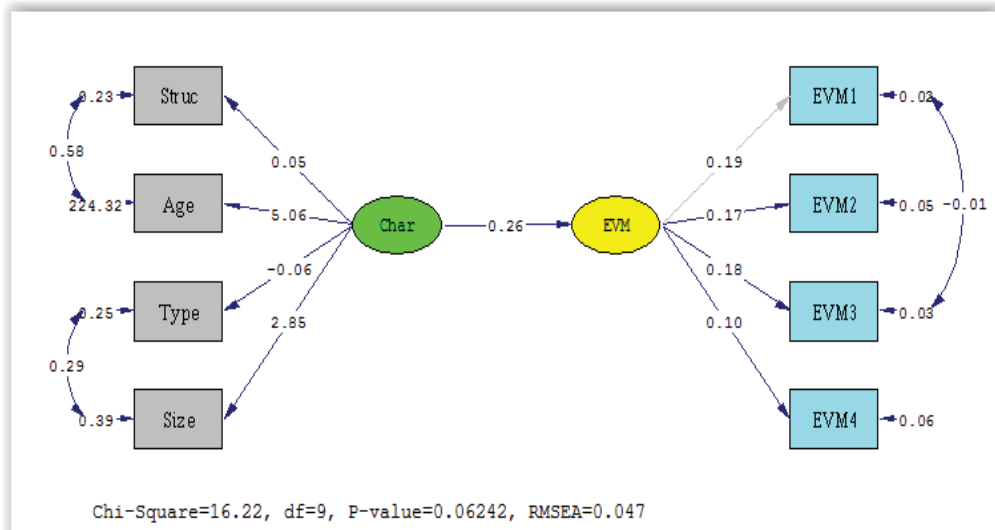
Variable	Factor			R ²
	b	SE	t	
EVM1	0.18	-	-	0.58
EVM2	0.17	0.04	4.26	0.38
EVM3	0.17	0.02	6.91	0.44
EVM4	0.12	0.02	5.08	0.19

$\chi^2 = 0.00$, $df = 0$, $\chi^2/2 = 0.00$, $p\text{-value} = 1.00$, $RMSEA = 0.00$, $SRMR = 0.00$, $GFI = 1.00$, $CFI = 1.00$, $AGFI = 1.00$

หมายเหตุ |t| > 1.96 หมายถึง $p < .05$; |t| > 2.58 หมายถึง $p < .01$

ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัด (Measurement Model) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวแปรการรายงานการจัดการสิ่งแวดล้อม (EVM) พบว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังจากปรับโมเดลโดยไม่มีการตัดตัวชี้วัดใดๆออกจากโมเดลการวัดได้ค่าสถิติทดสอบไคสแควร์ เท่ากับ 0.00 ค่าความน่าจะเป็นทางสถิติ (p) เท่ากับ 1.00, ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 0 ค่า $\chi^2/2$ เท่ากับ 0.00 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.00 ค่า SRMR เท่ากับ 0.00 ค่า GFI เท่ากับ 1.00 ค่า CFI เท่ากับ 1.00 และ ค่า AGFI เท่ากับ 1.00

หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ตัวแปรการรายงานการจัดการสิ่งแวดล้อม (EVM) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ รายงานการใช้วัสดุจากธรรมชาติ การดูแลสิ่งแวดล้อม (EVM1) เปิดแผนนโยบายการจัดการผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EVM2) รายงานการถือครองสินทรัพย์ที่มีประโยชน์ต่อสังคม (EVM3) และแจ้งมูลค่าการละเมิดกฎหมายหรือข้อบังคับสิ่งแวดล้อม (EVM4) โดยที่องค์ประกอบ รายงานการใช้วัสดุจากธรรมชาติ การดูแลสิ่งแวดล้อม (EVM1) มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมาองค์ประกอบที่มีความสำคัญเท่ากัน ได้แก่ เปิดแผนนโยบายการจัดการผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EVM2) รายงานการถือครองสินทรัพย์ที่มีประโยชน์ต่อสังคม (EVM3) และน้อยสุด คือ องค์ประกอบ แจ้งมูลค่าการละเมิดกฎหมายหรือข้อบังคับสิ่งแวดล้อม (EVM4)

ภาพประกอบที่ 3 โมเดลสมการโครงสร้างตามสมมติฐานแสดงผลกระทบของคุณลักษณะบริษัทที่มีผลต่อการรายงานการจัดการสิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เส้นทาง

Dependent/Independent Variable	EVM		
	TE	DE	IE
Char	0.26** (0.10)	0.26** (0.10)	-

$\chi^2 = 16.22$, $df = 9$, $\chi^2/2 = 1.80$, $p\text{-value} = 0.062$, $RMSEA = 0.047$,
 $SRMR = 0.033$, $GFI = 0.99$, $CFI = 0.98$, $AGFI = 0.96$

หมายเหตุ $p^* < .05$; $p^{**} < .01$

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยคุณลักษณะบริษัทที่ส่งผลต่อการรายงานการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า โมเดลตามสมมติฐานสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติทดสอบไคสแควร์ เท่ากับ 16.22 ค่าความน่าจะเป็นทางสถิติ (p) เท่ากับ 0.062, ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 9 ค่า $\chi^2/2$ เท่ากับ 1.80 ค่า $RMSEA$ เท่ากับ 0.047 ค่า $SRMR$ เท่ากับ 0.033 ค่า GFI เท่ากับ 0.99 ค่า CFI เท่ากับ 0.98 และ ค่า $AGFI$ เท่ากับ 0.96

โดยตัวแปรแฝงคุณลักษณะของบริษัท (Char) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการรายงานการจัดการสิ่งแวดล้อม (EVM) อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.26

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยคุณลักษณะบริษัทที่ส่งผลต่อการรายงานการจัดการสิ่งแวดล้อม บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่าปัจจัยคุณลักษณะบริษัทส่งผลต่อการรายงานการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Gorton et al (2010) ที่พบว่าระดับของการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญจากความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียทั้งภายในและภายนอก และ Christ & Roger (2013) ที่พบว่าขนาดขององค์กรส่งผลต่อการบัญชีการจัดการสิ่งแวดล้อมภายใต้กรอบแนวคิดเชิงสถานการณ์ช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์ปัจจุบันขององค์กร หลังจากมีการพัฒนาการบัญชีการจัดการสิ่งแวดล้อม

ข้อจำกัดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่าการรายงานข้อมูลด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นการศึกษาตามแนวทางการรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand, 2012) ซึ่งเป็นเพียงแนวปฏิบัติ ไม่ได้เป็น กฎระเบียบ หรือข้อบังคับใดๆ ผลของการรายงานในบางองค์ประกอบจึงยังมีการรายงานอย่างไม่ชัดเจน โดยรวมพบว่าการรายงานในด้านที่ส่งผลกระทบต่อกิจการจะไม่มีเปิดเผยข้อมูลใดๆ เช่น บทลงโทษ มูลค่าของโทษปรับ และปริมาณการใช้วัตถุดิบอันตราย เป็นต้น ดังนั้นผู้ที่ให้นำผลการศึกษาวิจัยไปใช้ประโยชน์ควรพิจารณาถึงข้อจำกัดดังกล่าว

การศึกษาครั้งนี้ ทำการศึกษาการรายงานความรับผิดชอบต่อสังคม จากประกาศแนวทางการรายงานความรับผิดชอบต่อสังคม ปี 2555 ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นการกำหนดขึ้นจากการบูรณาการกรอบแนวคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ทำการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่าปัจจัยคุณลักษณะบริษัทมีอิทธิพลต่อการรายงานการจัดการสิ่งแวดล้อม ตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งแนวทางดังกล่าวไม่ได้เป็นมาตรฐานที่เป็นสากล จึงขอเสนอแนะให้ทำการศึกษาเพิ่มเติมโดยการขยายกรอบการรายงานความรับผิดชอบต่อสังคมไปยัง แนวทางการรายงานของ Global Reporting Initiative (GRI) เพื่อขยายขอบเขตงานวิจัยเพิ่มขึ้น

References

- Booth, T., Ainscow, M., Black-Hawkins, K., Vaughan, M. and Shaw, L. (2000). *Index for Inclusion: Developing Learning and Participation in Schools Bristol*. Centre for Studies on Inclusive Education.
- Burritt, R.L And Saka, C. (2006). Environmental Management Accounting Applications Andeco - Efficiency: Case Studies from Japan. *Journal of Cleaner Production* (14): 1262 - 1275.
- Gorton, Gary B., Lixin Huang and Qiang Kang (2010). *The Limitations of Stock Market Efficiency: Price Informativeness and CEO Turnover*. Working Paper, Yale University.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1998). *Multivariate Data Analysis* (5th Ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

- Jalaludin, D., Sulaiman, M., & Ahmad, N. N. N. (2011). Understanding Environmental Management Accounting (EMA) Adoption: A New Institutional Sociology Perspective. *Social Responsibility Journal*, 7(4), 540 – 557.
- Katherine Christ And Roger Leonard Burritt (2013).Critical Environmental Concerns In Wine Production: An Integrative Review. *Journal of Cleaner Production*, 53, 232 – 242.
- Neelam Singh, Suresh Jain And Prateek Sharma (2015). Motivations for Implementing Environmental Management Practices in Indian Industries. *Ecological Economics*, 109 : 1 – 8.
- Staniskis, K. And Stasiskiene, Z (2006). Environmental Management Accounting in Lithuania: Exploratory Study of Current Practices, Opportunities and Strategic Intents. *Journal of Cleaner Production*, 14:1252 -1261.
- Stock Exchange of Thailand , Corporate Social Responsibility Institute (CSRI), Thaipat Institute. (2012). *Guidelines for the Preparation of Sustainability Reports*, Bangkok: Edition 1.
- Sukcharoensin, S. (2003). *Essays on Corporate Governance, Outside Directors, and Firmperformance*. Unpublished Dissertation, The JDBA, Bangkok.

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล
ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

DEVELOPMENT OF MANEGEMENT A MODEL OF GOOD GOVERNANCE-BASED
ADMINISTRRTION OF SCHOOLS UNDER MAHASARAKHAM MUNICIPALITY

วิมลพร สุวรรณแสนทวี* พระครูสุโมธานเขตคณารักษ์** พระมหาธานินทร์ กลิ่นหอม***

Vimonporn Suwanseantavee, Prakru Samothanketkanarak,

Phramaha Thanin Klinhom,

Received: February 11, 2019

Revised: February 16, 2019

Accepted: March 03, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม การดำเนินการวิจัยมี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การกำหนดปัญหาการวิจัย การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ระยะที่ 3 การกำหนดรูปแบบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ระยะที่ 4 ตรวจสอบรูปแบบด้วยการจัดสนทนากลุ่ม ระยะที่ 5 ปรับปรุงรูปแบบและนำเสนอรายงานการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แบบสอบถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง 0.80-1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันรูปแบบในการบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (4.06) เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหา

* Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus.

** Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus.

*** Mahamakut Buddhist University.

ต่ำ ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานงบประมาณ (4.47, 4.45, 4.43, 4.41)

2. การพัฒนารูปแบบในการบริหารจัดการในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยใช้หลักธรรมาภิบาล จากการสนทนากลุ่ม พบว่า รูปแบบในการบริหารจัดการ 4 องค์ประกอบหลัก มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42, 3.83, 3.82, และ 3.67ตามลำดับ) ส่วนการนำหลักธรรมาภิบาล 6 ด้านไปใช้มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50, 3.49, 3.45, 3.43, 3.22 และ 3.20 ตามลำดับ) ซึ่งมีความเหมาะสมเป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามนั้น ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานมากที่สุด คือหลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใสและหลักความสมควรต้องนำหลักเหล่านี้มาใช้เป็นเครื่องมือเสริมสร้างประสิทธิผล โดยการให้รางวัล หรือการลงโทษ ตามกฎระเบียบของทางราชการและควรดำเนินการให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาที่มีประสิทธิผล

คำสำคัญ: การพัฒนา, รูปแบบการบริหารจัดการ, หลักธรรมาภิบาล

ABSTRACT

The Objectives of This Research Was to Development of Management a Model of Good Governance-Based Administration of Schools Under Mahasarakham Municipality. The Research Was Conducted In 5 Steps : 1) Defining The Problem and Conceptual Frame Work ; 2) Study of The Current Practice by a Quantitative Research ; 3) Drafting a Model from A Qualitative Research ; 4) Examined The Model by a Focus Group Discussion ; and 5) Conclusion. The Research Instruments Included Notes of Focus Group Discussion and Questionnaires With The IOC Value Between 0.80 – 1.00 and The Overall Reliability Value of .98 Frequency, Percentage, Mean and Standard Deviation Were Used To Analyze The Data.

The Research Findings Were As Follows :

1. The Current Practice in The Good Governance – Based administration of Schools Under Mahasarakham City Municipality. Was On The Whole Rated

High ; The Highest Was General Administration, Followed by Academic, Personnel and Budget Administration. (4.47, 4.45, 4.43, 4.41)

2. Development of Management Model in Schools Under Mahasarakham Municipality Using Good Governance Principles from Group Discussion : Management Style 4 Main Components It Is Appropriate and Feasible at A High Level (4.42, 3.83, 3.82, 3.67). 6 Principles of Good Governance Use of Appropriate and Possible in The Medium Level (3.50, 3.49, 3.45, 3.43, 3.22, 3.20). This is Appropriate and Feasible. Consistent With Theoretical Frameworks of Research.

As a Result This Research it is Noted That 4 Principles Were Most Often Cited : Morality, Law, Transparency and Responsibility. These 4 Principles Should Therefore be Lifted Up and Applied by Giving Rewards for Good Action and Punishment for Bad Action. if Carried Out in Good Momentum Such Measures Should Increase The Effectiveness of School Administration.

Keywords: Development, Management A Model, Good Governance

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 กำหนดให้การศึกษาเป็นวิธีการและเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน จึงต้องมีการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ สาระสำคัญคือมุ่งเน้นให้มีการปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยให้มีเอกภาพในเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งส่งเสริมให้เอกชนร่วมจัดการศึกษาและให้มีความอิสระในการบริหารจัดการภายใต้การกำกับดูแลจากรัฐ (Constitution of the Kingdom of Thailand, 2007)

คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำบทบัญญัติ ในมาตรา 32 แห่งพระราชกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิและอำนาจจัดการศึกษาได้ตามศักยภาพ (Kovit PongNgam, 2001)

การบริหารเมืองมหาสารคาม ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลเมืองเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2479 มีคณะเทศมนตรีชุดแรกเมื่อ วันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2480 โดยมีนายบุญช่วย อรรถการ เป็นนายกเทศมนตรี ในปัจจุบันเทศบาลเมืองมหาสารคามแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 30 ชุมชน แต่ละชุมชนมีคณะกรรมการชุมชนดูแลกันเอง โดยขึ้นตรงต่อนายกเทศมนตรีเมืองมหาสารคาม ประชากรในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคามสำรวจเมื่อ ปี พ.ศ. 2553 มีจำนวนทั้งสิ้น 39,735 คน เป็นชาย 18,797 คน เป็นหญิง 20,938 คน มีครัวเรือนทั้งสิ้น 9,548 ครัวเรือน

ภารกิจโดยทั่วไปของเทศบาลเมืองมหาสารคามเป็นไปตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 รวมทั้งการให้ประชาชนได้รับการศึกษาอบรมด้วย ซึ่งเป็นภารกิจของหน่วยงานกองการศึกษา การจัดให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรมนั้น เทศบาลเมืองมหาสารคามมีโรงเรียน หรือสถานศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบ 7 แห่งคือ 1) โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร (มัธยม) 2) โรงเรียนเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา 3) โรงเรียนเทศบาลบ้านส่องนางโย 4) โรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยา 5) โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี 6) โรงเรียนเทศบาลบ้านค้อ 7) โรงเรียนเทศบาลบ้านแมก ทั้ง 7 โรงเรียน มีนักเรียนรวม 3,772 คน ครู 168 คน สำหรับนักเรียนจำแนกเป็น ระดับก่อนประถมศึกษา 935 คน ระดับประถมศึกษา 1,475 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 1,214 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 148 คน

ในการจัดการศึกษาในความรับผิดชอบของตนนั้น เทศบาลเมืองมหาสารคามได้ตั้งวิสัยทัศน์ ไว้ว่า “วินัยดี มีคุณธรรม นำวิชาการ สืบสานภูมิปัญญา รักษาความเป็นไทย ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง” และได้ตั้งเป้าหมายไว้ 8 ประการดังนี้ 1) นักเรียนมีระเบียบวินัย 2) นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ 3) นักเรียนปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา 4) โรงเรียนมีหลักสูตร กิจกรรม และสื่อการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ 5) มีการใช้แหล่งเรียนรู้ และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน 6) นักเรียนมีเอกลักษณ์ความเป็นไทย 7) นักเรียนดำรงชีวิตโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 8) นักเรียนปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขผลของการดำเนินงานของโรงเรียนทั้ง 7 แห่งของเทศบาลเมืองมหาสารคาม วัดจากผลการประเมินภายนอกโดย สม.ศ. ทั้ง รอบ 1 และรอบ 2 ปรากฏว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ “พอใช้” มีบางมาตรฐานอยู่ในระดับ “ดี” ถึง “ดีมาก” และมีหลายมาตรฐานอยู่ในระดับ “ปรับปรุง”

สำหรับการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามได้บริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพแต่ยังไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากการศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐานเบื้องต้นของผู้วิจัยโดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องพบว่า ยังมีปัญหาหลายประการตามการบริหารงานทั้ง 4 ด้านของโรงเรียน ได้แก่ ด้านวิชาการ ครูบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร การวัดและประเมินผลยังขาดความมั่นใจและความพร้อมโรงเรียนบางแห่งมีครูไม่ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในด้านงบประมาณมีความไม่โปร่งใสในการเบิกจ่ายงบประมาณ กฎ ระเบียบเกี่ยวกับการเงินและพัสดุมีความยุ่งยาก ในส่วนของงานบุคคลใช้

ระบบอุปถัมภ์รับบุคลากรเข้าทำงาน การบรรจุครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่ตรงตามความต้องการของโรงเรียนและไม่ตรงตามวุฒิทางการศึกษา และทางด้านการบริหารทั่วไป ขาดการประสานงานและประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คณะผู้บริหารเทศบาลเมืองมหาสารคามได้วางแผนและตั้งเจตนารมณ์ที่จะพัฒนา “คุณภาพชีวิตและการศึกษาให้เป็น “เมืองคุณภาพ” “สังคมคุณภาพ” ที่มี “ชีวิตคุณภาพ” โดยการบริหารจัดการคุณภาพให้สำเร็จลุล่วงไปได้มากที่สุดในช่วงปี 2558 – 2560 ดังนั้นในฐานะผู้บริหารคนหนึ่งของเทศบาล ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาค้นหารูปแบบที่พึงประสงค์ในการบริหารจัดการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามโดยใช้หลักธรรมาภิบาลสู่คุณภาพการพัฒนาตามนัยข้างต้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบด้วยหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขั้นตอนดำเนินการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน

ระยะที่ 1 การกำหนดปัญหาการวิจัย การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ

ระยะที่ 3 การกำหนดรูปแบบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ

ระยะที่ 4 ตรวจสอบรูปแบบด้วยการจัดสนทนากลุ่ม

ระยะที่ 5 ปรับปรุงรูปแบบและนำเสนอรายงานการวิจัย

3.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 7 แห่ง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 7 คน รองผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 28 คน ครูผู้สอน 118 คน กรรมการสถานศึกษา จำนวน 7 คน ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการกองการศึกษา และเจ้าหน้าที่กองการศึกษา จำนวน 10คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 170 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ตารางการสุ่มของเครจซี่และมอร์แกน

3.3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เลือกโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 7คน ครูผู้สอน 14 คน ผู้อำนวยการกองการศึกษา จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชน 7 คน รวมทั้งสิ้น 29 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์

3.4 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ประกอบด้วยภารกิจการบริหารจัดการโรงเรียน 4 งาน 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารบุคคล 4) การบริหารทั่วไป ภายใต้การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล 6 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม ดังนี้

- 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

- 3) แบบสอบถามแบบปลายเปิด

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการ ไว้ดังนี้

1) ขออนุญาตและแนะนำตัวผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถึงโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ส่งแบบสอบถามให้โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามจำนวน 7 แห่ง และนัดวันรับแบบสอบถามคืน

3) รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วนำมาดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 รูปแบบการบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุดได้แก่ หลักนิติธรรม รองลงมา ได้แก่ หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า และหลักคุณธรรม

4.2 ผลการตรวจสอบรูปแบบด้วยการประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสม ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันอย่างเป็นเอกฉันท์ว่า ทุกด้านมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 (เกณฑ์การประเมิน $Mdn \geq 3.50$, $IQR < 1.50$)

4.3 สรุปรูปแบบการบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามสรุปได้ดังนี้

1) หลักนิติธรรม ได้แก่ โรงเรียนส่งเสริมให้ครูปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู, โรงเรียนส่งเสริมให้ครูได้ปฏิบัติการสอนตามมาตรฐานที่คุรุสภากำหนด โรงเรียนส่งเสริมให้ครูปฏิบัติตนตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ, และโรงเรียนจัดทำแผนงานวิชาการที่สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์โดยภาพรวมของโรงเรียน

2) หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ ส่งเสริมการจัดการกระบวนการเรียนรู้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ สนับสนุนให้ครูวัดผลประเมินผลด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม ส่งเสริมให้ครูทำงานด้วยความรับผิดชอบโดยเฉพาะการเรียนการสอน และส่งเสริมครูจัดกิจกรรมฝึกนักเรียนให้รับผิดชอบตัวเอง

3) หลักความโปร่งใส ได้แก่ คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการสถานศึกษา ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส, ส่งเสริมให้ครูได้วัดและประเมินผลการเรียนด้วยความโปร่งใส ครูต้องเอาใจใส่ในการคุมสอบไม่ให้มีการทุจริตในการสอบ และส่งเสริมให้มีการใช้ระบบข้อมูลข่าวสารทางราชการ

4) หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูทำงานแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมการประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ และส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

5) หลักความคุ้มค่า ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูทำการสอนโดยใช้สื่อประกอบการสอนเพื่อจะ ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนจากแหล่งเรียนรู้ทั้ง ภายในและภายนอกให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้คุ้มกับงบประมาณที่ได้ลงทุนไป และส่งเสริมให้นักเรียนใช้ห้องสมุดทั้งภายในและภายนอก

6) หลักคุณธรรม ได้แก่ ส่งเสริมให้ผู้เรียนยึดมั่นในคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ คือ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ, ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้นำหน่วยการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่ห้องเรียน

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 รููปแบบการบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ด้านการบริหารงานวิชาการ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนส่งเสริมให้ครูได้จัดการเรียนการสอนตามแนวทางการจัดการศึกษาตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมให้

ครูปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู รวมถึงการส่งเสริมให้ครูได้ปฏิบัติการสอนตามมาตรฐานที่คุรุสภากำหนด และปฏิบัติตนตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มีการจัดทำแผนงานวิชาการที่สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์โดยภาพรวมของโรงเรียน การส่งเสริมให้ผู้เรียนยึดมั่นในคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ คือ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้นำหน่วยการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่ห้องเรียน และส่งเสริมให้ครูได้นำคำขวัญของนายกรัฐมนตรีมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาที่เป็นข้อขัดข้องร่วมกันในสถานศึกษา กำหนดวิธีดำเนินการและระยะเวลาที่เหมาะสม

สำหรับการพัฒนาผู้เรียนสอดคล้องกับสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อปี พ.ศ. 2542 โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบวาระแห่งชาติ สำหรับการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีโดยกำหนดเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ขึ้น ระเบียบนี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 11 สิงหาคม 2542 โดยทุกส่วนราชการต้องถือปฏิบัติและรายงานผลการปฏิบัติต่อคณะรัฐมนตรี และรัฐสภา ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ได้ระบุถึงหลักสำคัญของธรรมาภิบาล 6 หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่อำนาจของตัวบุคคล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Apinya Kaewchun (1985) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลผลการศึกษาพบว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษามีภาระงาน 4 ด้านคือ งานวิชาการ งานประมาณ บุคคล และบริหารงานทั่วไป

หลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้แก่หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม ความรับผิดชอบ ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความคุ้มค่า และหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน มี 4 ประการ คือ การสร้างยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างรอบด้าน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การสร้างองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องและการมีวัฒนธรรมองค์กรเพื่อการพัฒนา การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลที่อยู่ในระดับมากนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Suwan Thongkham (2002) ที่ศึกษาเรื่องสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสิงห์บุรี ที่พบว่าสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรีนั้น ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า หลักธรรมาภิบาลนั้นไม่ใช่เรื่องใหม่ในสังคมไทย ประเทศรัฐจักรธรรมาภิบาลมาเป็นเวลานานแล้ว และระบบคุณธรรมก็เป็นหลักที่ประเทศไทย และประเทศในทางตะวันออกใช้กันมานานแล้ว เพียงแต่เราไม่ได้เขียนหรือจัดหมวดหมู่เป็นลายลักษณ์

อักษร เมื่อคนต่างๆ ชาติเข้ามาเห็นการคอร์รัปชันในบางภาคส่วนของประเทศไทยและคิดหาทางแก้ จึงบอกว่าต้องแก้โดยการเป็นรัฐบาลที่ดี (Good Government) และบอกว่าการเป็นหน่วยงานที่ดี นั้นต้องทำอะไรบ้าง พอคนไทยนำมาปฏิบัติต้องการให้เกิดความเข้าใจโดยสะดวกและต้องการทำให้เป็นเรื่องใหม่ จึงบอกว่า การเป็นรัฐบาลที่ดีนั้นต้องใช้ธรรมะ เข้ามาดูแลคุ้มครอง (อภิบาล) จึงเกิดเป็นคำใหม่ขึ้นมาคือ ธรรมาภิบาล

5.2 รูปแบบการบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามด้านการบริหารงานงบประมาณ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า บริหารงบประมาณตามระเบียบ กฎหมายที่กำหนดไว้ กำหนดผู้รับผิดชอบการเงินบัญชี และพัสดุชัดเจนของงบประมาณแต่ละหมวด ผู้บริหารสถานศึกษากำกับติดตามการดำเนินการด้านพัสดุให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ ผู้บริหารสถานศึกษากำกับติดตามการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และผู้บริหารสถานศึกษากำกับติดตามให้ครูผู้มีหน้าที่ในการจัดซื้อจัดจ้าง ผู้บริหารสถานศึกษาจัดสรรงบประมาณกลางวันให้กับนักเรียนอย่างเป็นธรรม รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษากำกับติดตาม ไม่ให้ครูและบุคลากรมีการทุจริตในการใช้จ่ายงบประมาณ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดสรรงบประมาณจ่ายพื้นฐานให้แก่แก่นักเรียนอย่างเป็นธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักคุณธรรมในการบริหารงบประมาณ และจัดหาเงินทุนการศึกษาแก่นักเรียนเรียนดีประพฤติดี เพื่อให้โอกาสทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษารับรู้และอนุมัติงบประมาณ ก่อนดำเนินงานตามโครงการขอขออนุมัติงบประมาณต่อคณะกรรมการสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายให้มีผู้ปฏิบัติงานด้านการเงิน การบัญชี และการพัสดุด้วยความโปร่งใสมีแผนการใช้จ่ายเงินตามแผนงาน โครงการอย่างชัดเจนและแผนงบประมาณมีความสัมพันธ์กับการใช้จ่ายจริง ส่วนในหลักการมีส่วนร่วมผู้บริหารมอบหมายให้มีผู้ปฏิบัติงานด้านการเงิน การบัญชี และการพัสดุเป็นคณะทำงานร่วมกัน มีการจัดทำบัญชีการเงิน การรับจ่าย การดำเนินการเรื่องจำหน่ายพัสดุที่มีงานรับผิดชอบ รวมทั้งให้คณะกรรมการสถานศึกษาเสนอความเห็นการใช้เงิน และให้ครูและบุคลากรเสนอแนะการใช้เงิน เพื่อการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานการเงินในสถานศึกษา และมีคณะกรรมการตรวจสอบภายในเพื่อตรวจสอบถ่วงดุล ตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ควบคุมดูแลให้ประหยัดงบประมาณที่ใช้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ใช้จ่ายงบประมาณในการดำเนินงานตามโครงการต่างๆจะต้องมีความคุ้มค่า คุ่มทุน ใช้งบประมาณน้อยแต่ได้ผลเกินความคาดหมาย สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของแนวทางตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา

5.3 รูปแบบการบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามด้านการบริหารงานบุคคล โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าตามหลักนิติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้ประพฤติ ปฏิบัติตนในตามวินัยของข้าราชการ มอบหมายงานให้ บุคลากรได้ปฏิบัติไว้ชัดเจน โรงเรียนมีกฎ ระเบียบหรือข้อบังคับสำหรับใช้ปฏิบัติงานร่วมกัน น่ากฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการเลื่อนขั้นมาใช้อย่าง เคร่งครัด บุคลากรรู้จักพัฒนาตนเองตามมาตรฐานที่สำนักงาน คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้กำหนดแนวปฏิบัติเอาไว้ ตามหลักคุณธรรม ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีวินัย ครูและบุคลากรยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม มีจรรยาบรรณวิชาชีพ รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย เป็นแบบอย่างที่ดี หลักความโปร่งใส ผู้บริหารสถานศึกษาประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อ เลื่อนเงินเดือนด้วยความโปร่งใสและเป็นระบบเปิด จัดทำคะแนนผลการปฏิบัติงานไว้ตรวจสอบ การดำเนินงานทุกด้านในโรงเรียนครูรับทราบร่วมกัน จัดสรรทุนการศึกษา และปัจจัยพื้นฐานให้กับนักเรียนอย่างโปร่งใส

ครูและบุคลากรในโรงเรียนรับทราบงบประมาณร่วมกัน หลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารงานแบบประชาธิปไตย ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนให้ข้อเสนอแนะเริ่มตั้งแต่คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง สถานักเรียน ส่งเสริมสนับสนุน ให้ครูและบุคลากรร่วมประเมินผลงานซึ่งกันและกัน และกำหนดนโยบายร่วมกัน หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษากระจายงานในความรับผิดชอบให้กับบุคลากร ได้ช่วยกันรับผิดชอบ มอบงานให้ทำตามความรู้ความสามารถความถนัดและประสบการณ์ในการทำงาน ส่งเสริมครูและบุคลากรยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่วนหลักความคุ้มค่า มีนโยบายประหยัดพลังงาน ไม่ว่าจะเป็นการประหยัดน้ำ ประหยัดไฟฟ้า ประหยัดวัสดุ รมรงค์ให้บุคลากรมีความประหยัด ใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Apinya Kaewchun (1985) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลและการพัฒนาที่ยั่งยืนผลการศึกษาพบว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษามีภาระงาน 4 ด้านคือ งานวิชาการ งบประมาณ บุคคล และบริหารงานทั่วไป หลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้แก่หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม ความรับผิดชอบ ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความคุ้มค่า และหลักการพัฒนาย่างยั่งยืน มี 4 ประการคือ การสร้างยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาอย่างรอบด้าน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การสร้างองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องและการมีวัฒนธรรมองค์กรเพื่อการพัฒนา

5.4 รูปแบบการบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ด้านการบริหารงานทั่วไป โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าตามหลักนิติธรรม ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูและบุคลากร ได้ปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยงานสารบรรณ

และปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา ระเบียบว่าด้วยการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ระเบียบว่าด้วยการลงโทษนักเรียน ตามหลักคุณธรรม ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูการจัดกิจกรรมระบุดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนยึดมั่นใน 3 ดี คือ ประชาธิปไตย คุณธรรม จริยธรรม และห่างไกลยาเสพติด

หลักความโปร่งใส ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การรับนักเรียนเข้าเรียนด้วยความโปร่งใสไม่มีอามิสสินบนแจ้งงบประมาณแก่ผู้ปกครองทราบก่อนดำเนินการ จัดให้มีการประชุมผู้ปกครองนักเรียนแต่ละภาคเรียน

หลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยให้ผู้เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนรับรู้ตัดสินใจแก้ปัญหาาร่วมกัน มีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างบ้านวัดและโรงเรียน มีการทำงานเป็นทีม

หลักความรับผิดชอบ ให้ผู้เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนรับผิดชอบร่วมกัน เป็นหุ้นส่วนของปัญหา มาร่วมกันแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ครู บุคลากรรับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาคุ้มหมู่บ้าน และร่วมกันอยู่เวรยามสถานที่ราชการ

ส่วนหลักความคุ้มค่า ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินกิจกรรมต่างๆโดยให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทำงานธุรการขึ้นอย่างสม่ำเสมอ จัดให้ครู บุคลากรช่วยกันรับผิดชอบดูแลอาคารสถานที่ ช่วยกันรักษาความปลอดภัยในทรัพย์สินราชการ การระดมทรัพยากรเพื่องานวิจัยของ Phonphan Inthonprasoetchut (2007) ศึกษาเรื่ององค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อทราบองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านโครงสร้างและกระบวนการบริหารในทศวรรษหน้า ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในทศวรรษหน้า ประกอบด้วย องค์ประกอบ 5 ประการคือ ด้านโครงสร้างและกระบวนการบริหารงานวิชาการ ด้านโครงสร้างและกระบวนการบริหารงานบุคคล ด้านโครงสร้างและกระบวนการบริหารงานงบประมาณ ด้านโครงสร้างและกระบวนการบริหารงานกำกับติดตาม และด้านโครงสร้างและกระบวนการบริหารการจัดการ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หลักนิติธรรมผู้บริหารควรอบรมให้บุคลากรได้ทราบในข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งต่างๆ เกี่ยวกับการบริหารงานของสำนักงานเขตเพื่อให้การบริหารงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2) หลักคุณธรรม ผู้บริหารควรสร้างทัศนคติด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่บุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีจิตสาธารณะ ควบคุมจรรยาบรรณ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

3) หลักความโปร่งใส ผู้บริหารควรเปิดเผยการใช้จ่ายงบประมาณให้มีความชัดเจน ในและนำงบประมาณไปใช้ให้คุ้มค่ากับประโยชน์ที่ได้รับ และกระบวนการบริหารงานนั้นพร้อมที่จะตรวจสอบ ได้ และเป็นข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย ตรงกับความเป็นจริง

4) หลักความมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารงานเพื่อให้การบริหารงานมีความชัดเจน และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พร้อมเปิดใจกว้างในการรับฟัง ปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากทุกภาคส่วน

5) หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารควรสนับสนุนให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ การให้บริการต่าง ๆ ควรให้ด้วยความจริงใจ ควรมีการทำงานอย่างรวดเร็ว ว่องไว เอาใจใส่ต่อการทำงาน อย่างเต็มที่

6) หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารควรจัดสรรงบประมาณในการบริหารให้มีความคุ้มค่า เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาโรงเรียนให้มากที่สุด ผู้บริหารควรรณรงค์ให้บุคลากรรู้จักคุณค่าของทรัพยากรและใช้ ที่มีอยู่อย่างจำกัด

7) ผู้บริหารควรมีการส่งเสริมให้ครูได้มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการจัดการเรียน การสอนอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดให้มีการอบรม สัมมนา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และถือเป็นแนวปฏิบัติ เดียวกัน

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ได้ทราบผลกระทบของการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลที่มีผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนซึ่งผลปรากฏว่า หลักการบริหารสถานศึกษาส่งผลกระทบต่อระดับสูง ดังนั้นการวิจัยในครั้งต่อไป ควรที่จะศึกษาหลักการบริหารสถานศึกษาเพื่อนำมาใช้หัวข้อของการวิจัย ซึ่งการวิจัยในเรื่องดังกล่าวจะส่งผลให้การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษามีความครอบคลุมชัดเจนทั้งในทางทฤษฎี และทางปฏิบัติ อันจะเป็นผลดีต่อการจัดการศึกษาของประเทศชาติต่อไป ควรเป็นดังตัวอย่างเช่น

- 1) การใช้หลักการบริหารจัดการการเรียนการสอน หรือ
- 2) การประยุกต์ใช้หลักการบริหารจัดการในการปรับปรุงสถานศึกษา

References

- Aphinya Kaeochuen. (1985). *A Comparative Study of Creative Thinking Development of Prathom Suksa 4 Students Using The Conceptual Sketches of Real Cartoons and Skeletons*. Bangkok: Srinakharinwirot University.
- Department of Home Affairs, Ministry of Interior. (2000). *The Operational Manual for Sub District Administrative Organization Development Plan*. Bangkok: Volunteer Guard
- Kovit Pongngam. (2001). *Thailand Principles and New Dimensions in The Futur*. Bangkok: Vinythai Public Co., Ltd.
- Suwan Thongkham. (2007). *The Management of Good Governance in Schools Under The Office of Singburi Provincial Primary Education*. Lopburi: Graduate School The Rajabhat Institute.

ต้นทุนชีวิต การพัฒนาตนเอง ทักษะทางสังคม
และวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ
DEVELOPMENTAL ASSETS, SELF DEVELOPMENT, SOCIAL SKILLS
AND CAREER MATURITY OF VOCATIONAL STUDENTS
AT SISAKET TECHNICAL COLLEGE

ทัตพิชา สุขรัตน์* อีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน**

Tatpicha Sookkarat, Theerapat Wongkumsin

Received: January 22, 2019

Revised: March 04, 2019

Accepted: March 23, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับต้นทุนชีวิต ระดับการพัฒนาตนเอง ระดับทักษะทางสังคมและระดับวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ 2) ศึกษาเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนชีวิตกับวุฒิภาวะทางอาชีพทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาตนเองกับวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ 5) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางสังคมกับวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนอาชีวศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ จำนวน 615 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า 1) ต้นทุนชีวิต ทักษะทางสังคม และวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาอยู่ในระดับสูง และการพัฒนาตนเองของนักเรียนอาชีวศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง 2) นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีเพศแตกต่างกัน มีวุฒิภาวะทางอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และนักเรียนอาชีวศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสม ระดับการศึกษา

* Master of Science (Community Psychology), Major Field: Community Psychology, Department of Psychology, Faculty of Social Science, Kasetsart University.

** Department of Psychology, Faculty of Social Science, Kasetsart University.

สถานภาพการครองคู่ของบิดามารดา อาชีพของหัวหน้าครอบครัว และรายได้ของครอบครัว แตกต่างกัน มีวุฒิภาวะทางอาชีพ ไม่แตกต่างกัน 3) ต้นทุนชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) การพัฒนาตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 5) ทักษะทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ต้นทุนชีวิต, การพัฒนาตนเอง, ทักษะทางสังคม, วุฒิภาวะทางอาชีพ, นักเรียนอาชีวศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the level of developmental assets, self-development, social skills and career maturity of vocational students, 2) to compare career maturity of vocational students by difference personal factors, 3) to study relationship between developmental assets and career maturity of vocational students, 4) to study relationship between self development and career maturity of vocational students, and 5) to study relationship between social skills and career maturity of vocational students. The samples used in this research were 615 vocational students of Sisaket Technical College. The data were collected by questionnaires. The results were as follows: 1) developmental assets, social skills and career maturity of vocational students were at the high level and self development of vocational students was at the moderate level, 2) the vocational students who had different genders have different in career maturity with the statistical significance at .01 level and the vocational students who had different grade point average, education level, couple life status of parents, head of the family's occupation and family income had not different in career maturity, 3) developmental assets had positively related to career maturity of vocational students with the statistical significance at .01 level, 4) self development had positively related to career maturity of vocational students with the statistical significance at .01 level and 5) social skills had positively related to career maturity of vocational students with the statistical significance at .01 level.

Keywords: Developmental Assets, Self Development, Social Skills, Career Maturity, Vocational Students.

1. บทนำ

ปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับความต้องการของภาคธุรกิจ เป็นปัญหาในมิติเชิงปริมาณและคุณภาพ การจะแก้ปัญหาให้สำเร็จอย่างเป็นระบบจึงเป็นเรื่องที่รัฐบาลจะต้องเข้ามามีบทบาทในการชี้นำ (Bank of Thailand, 2012) ซึ่งแนวทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน การยกระดับคุณภาพมาตรฐานอาชีวศึกษาให้ผู้เรียนมีสมรรถนะในการประกอบอาชีพที่เชื่อมโยงกับกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย และสอดคล้องกับ ความชำนาญของสถานศึกษา รวมทั้งสร้างเครือข่ายการผลิตและพัฒนากำลังแรงงานกับภาคส่วน ต่างๆ โดยเฉพาะสถานประกอบการ สถาบันเฉพาะทาง ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับ นานาชาติ (Office of The National Economic and Social Development Board, 2015)

วุฒิภาวะทางอาชีพ เป็นความคงเส้นคงวาของการเลือกอาชีพ และเลือกได้ตรงกับ ความเป็นจริง และสามารถเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับลักษณะต่างๆ ของตนเองเช่นเดียวกับแนวคิด ของ (Tolbert, 1974 cited in Somjai, 2013) ได้ให้ความหมายของวุฒิภาวะด้านอาชีพไว้ว่าวุฒิ ภาวะด้านอาชีพเหมือนวุฒิภาวะอื่นๆ เป็นการจัดระเบียบของพฤติกรรมและทัศนคติ เพื่อที่บุคคล จะได้ประสบความสำเร็จในการค้นพบความต้องการของตน และวุฒิภาวะด้านอาชีพ ความเต็มใจใน การที่จะรับผิดชอบต่อการเลือกของแต่ละบุคคลจะเห็นได้จากการเตรียมความพร้อม การสำรวจ ความต้องการของตนเอง และการตรวจสอบความสามารถของตนเองได้อย่างตรงตามความเป็นจริง จะสามารถช่วยให้บุคคลมีโอกาที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานต่อไปในอนาคต ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ เด็กและเยาวชนประสบความสำเร็จนั้นเกิดจากต้นทุนชีวิตที่ดีที่จะแสดงให้เห็นถึงกระบวนการคิด การตัดสินใจและการแสดงพฤติกรรมต่างๆในการทำงาน ต้นทุนชีวิต (Developmental Assets : DA) เป็นปัจจัยสร้างคุณลักษณะที่ดีของบุคคลประกอบด้วยด้านจิตใจ สังคม และวัฒนธรรม ที่ส่งผล ต่อกระบวนการคิด การตัดสินใจ และการแสดงออกในรูปแบบพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการ เสริมสร้างให้เกิดขึ้นตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ แต่ในปัจจุบันสังคมในโลกยุคโลกาภิวัตน์มีการ เปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่างๆในสังคมมากมาย ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาทางด้านอาชญากรรม เศรษฐกิจ ความเสื่อมโทรมทางด้านสังคม และการลดคุณค่ามิติด้าน วัฒนธรรม สิ่งสำคัญพบว่าการแก้ไขปัญหานั้นมองปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นตัวตั้ง เมื่อเกิดปัญหาแล้วจึงแก้ไข ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ตรงกันข้ามการเสริมสร้างให้เกิดการป้องกันน่าจะ เป็นวิธีที่มีประโยชน์ และสามารถที่จะแก้ปัญหาต่างๆได้มากกว่า ซึ่งการเสริมสร้างต้นทุนชีวิตเด็ก และเยาวชนนี้ย่อมได้รับอิทธิพลจากปัจจัยในตัวเด็กเอง และปัจจัยภายนอก อันได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน เพื่อนและชุมชน ซึ่งหากสามารถควบคุมปัจจัยและเสริมสร้างปัจจัยต่างๆให้เหมาะสม

จะส่งผลต่อการพัฒนาต้นทุนชีวิตที่ดีให้กับเด็กและเยาวชนเติบโตอย่างมีคุณภาพ (Tripathi et al, 2009) รวมทั้งการพัฒนาปัจจัยคุณภาพของแรงงานอาชีวศึกษา ในการเปิดเสรีประชาคมอาเซียน นั้นพบว่า บุคลากรยังขาดความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญด้านสายอาชีพ ด้านการสื่อสาร และทักษะทางสังคม (Aimsamai, 2015) กล่าวคือบุคคลควรมีการพัฒนาตนเอง (Self Development) เป็นการพัฒนาคุณสมบัติที่มีอยู่ในตนเอง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมปัจจุบัน ทั้งในด้านโครงสร้างเศรษฐกิจ และสังคมรวมทั้งความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆทั่วโลกสื่อถึงกันได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดปัญหาและสภาพการณ์ใหม่ๆที่ซับซ้อน สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้บุคคลมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ เพื่อทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพราะการพัฒนาตนเองจะช่วยให้บุคคลมีศักยภาพและประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิต ทั้งในชีวิตส่วนตัวและชีวิตทำงาน อันก่อให้เกิดประโยชน์ ความเจริญรุ่งเรืองและความสุขต่อตัวบุคคลเอง และสังคมส่วนรวม (Juthopana, 2010) รวมถึงทักษะทางสังคม (Social Skills) เป็นกลุ่มของทักษะต่างๆที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างกันในสังคม อันได้แก่ ทักษะการสื่อสาร การพูด การฟัง การทำงานร่วมกันเป็นทีม เป็นต้น รวมทั้งความสามารถในการเข้าใจสถานการณ์ต่างๆที่หลากหลาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในทางบวกให้เกิดขึ้นเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับทุกเพศทุกวัย ทั้งวัยเด็กที่ต้องการการพึ่งพาการเรียนรู้สิ่งใหม่ในชีวิต วัยรุ่นที่ต้องการการยอมรับจากเพื่อนฝูงคนรอบข้าง วัยผู้ใหญ่ที่เริ่มสร้างครอบครัวและต้องการความสำเร็จในหน้าที่การงาน (Songsri, 2015) ดังนั้นการส่งเสริมพัฒนาให้บุคคลมีทักษะทางสังคมจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง และมีการเตรียมความพร้อมของสถาบันการอาชีวศึกษาเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังนั้นพื้นฐานการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานจะต้องอาศัยการเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ นั่นก็คือ การพัฒนาตนเอง เพื่อนำไปสู่การเป็นบุคคลที่มีศักยภาพ และมีประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ สถาบันการอาชีวศึกษามาตรฐานสากล ได้ให้การสนับสนุนนักเรียนอาชีวศึกษาทั้งทางด้านวิชาการ และการปฏิบัติงานสู่อาชีพ ซึ่งจะเห็นได้จากการได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 จากการแข่งขันแอนิเมชัน ในรายการช่างคอมพิวเตอร์จิ๋ว งานวันเทคโนโลยีวิศวกรรม 2559 เทคโนโลยีไทย ก้าวไกลสู่อาเซียน (En Tech Day 2016) และวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ ร่วมกับ บริษัท เอพีฮอนด้า จำกัด ร่วมจัดบูธนิทรรศการในงานทวิภาคีไทย 2559 โดยการนำรถประหยัดน้ำมันเชื้อเพลิง ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ ร่วมโชว์ในงาน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนชีวิต การพัฒนาตนเอง และทักษะทางสังคมที่มีต่อวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ ซึ่งการส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านสายอาชีพหรืออาชีวศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญกับการเสริมสร้างประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการ

พัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคน หรือ ทูมนมนุษย์ ให้เข้มแข็ง สามารถที่จะเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยผู้วิจัยคาดหวังว่าผลของการวิจัยนี้จะมีประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการที่จะนำไปกำหนดแผน หรือพัฒนาแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนด้านสายอาชีพหรืออาชีวศึกษาให้มีทักษะทางสังคมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข และลดปัญหาการว่างงานที่จะทำให้เกิดปัญหาในสังคมต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาระดับต้นทุนชีวิต ระดับการพัฒนาตนเอง ระดับทักษะทางสังคมและระดับวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนชีวิตกับวุฒิภาวะทางอาชีพทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ

2.4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาตนเองกับวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ

2.5 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางสังคมกับวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนชีวิต การพัฒนาตนเอง ทักษะทางสังคม และวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนชีวิตกับวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางสังคมกับวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาตนเองของนักเรียนอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ

3.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในจังหวัดศรีสะเกษ วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ จำนวน 5,559 คน (Sisaket Technical College, 2016)

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ จำนวน 615 คน โดยมีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1) คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้โปรแกรม G*Power 3.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 615 คน

2) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วนประชากร (Proportional Stratified Random Sampling) ตามจำนวนนักเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งจะได้กลุ่มตัวอย่างแยกตามระดับการศึกษา ได้นักเรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จำนวน 336 คน และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) 279 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และขออนุญาตใช้เครื่องมือต้นทูลชีวิต แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

1) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนเป็นแบบให้เลือกตอบ จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ เกรดเฉลี่ยสะสม ระดับการศึกษา สถานภาพการครองคู่ของบิดามารดา อาชีพของหัวหน้าครอบครัว และรายได้ของครอบครัว

2) แบบสอบถามเกี่ยวกับต้นทุนชีวิต ขออนุญาตนำมาใช้ได้รับอนุญาตจาก Tripathi, et al. (2009) จำนวน 48 ข้อ

3) แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด Boydell (1985) จำนวน 40 ข้อ

4) แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะทางสังคม เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด Schinke and Gilchrist (1984 cited in Boom, 1996 : 69-70) จำนวน 66 ข้อ

5) แบบสอบถามเกี่ยวกับบุคลิกภาพทางอาชีพ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด Super and Overstreet (1960 cited in Brown and Brooks, 1990) จำนวน 50 ข้อ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) ได้แก่ ค่าสถิติ t-test ค่าสถิติ F-test และทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธี LSD ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ใช้หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนชีวิตกับบุคลิกภาวะทางอาชีพ การพัฒนาตนเองกับบุคลิกภาวะทางอาชีพ และทักษะทางสังคมกับบุคลิกภาวะทางอาชีพ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ .01

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

4.1 นักเรียนอาชีวศึกษาวิทยาลัยศรีสะเกษที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงคิดเป็น (ร้อยละ 55.1) เพศชาย (ร้อยละ 44.9) นักเรียนอาชีวศึกษาส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ยสะสมอยู่ระหว่าง 3.01-3.50 (ร้อยละ 35.0) มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) (ร้อยละ 54.6) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) (ร้อยละ 45.4) บิดามารดามีสถานภาพการครองคู่ สมรส/อยู่ร่วมกัน (ร้อยละ 78.0) หัวหน้าครอบครัวส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ร้อยละ 41.5) และมีรายได้ครอบครัวตั้งแต่ 12,000-บาท/เดือน เป็นต้นไป (ร้อยละ 28.7)

4.2 นักเรียนอาชีวศึกษาวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีต้นทุนชีวิตโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง (\bar{X} = 146.33) พิจารณารายด้าน พบว่า ด้านพลังตัวตน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (\bar{X} = 45.52) รองลงมา คือ ด้านพลังสร้างปัญญา (\bar{X} = 33.60) และด้านพลังเพื่อนและกิจกรรม (\bar{X} = 18.01) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทักษะทางสังคมโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง (\bar{X} = 198.61) พิจารณารายด้าน พบว่าด้านการสอนตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (\bar{X} = 33.86) รองลงมา คือ ด้านการสื่อสาร (\bar{X} = 33.33) และด้านการแก้ปัญหา (\bar{X} = 32.11) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด บุคลิกภาวะทางอาชีพโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง (\bar{X} = 153.21) พิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมองเห็นภาพรวมของตนเองอย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (\bar{X} = 31.41) รองลงมา คือ ด้านการเลือกอาชีพที่ตนเองพึงพอใจอย่างมีหลักการ (\bar{X} = 30.93) และด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพ (\bar{X} = 29.98) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด การพัฒนาตนเองโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 119.50) พิจารณารายด้าน พบว่าด้านความเป็นเอกลักษณ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (\bar{X} = 30.50) รองลงมา คือ ด้านพฤติกรรม (\bar{X} = 30.14) และด้านสุขภาพ (\bar{X} = 28.99) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

4.3 นักเรียนอาชีวศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกันมีบุคลิกภาวะทางอาชีพโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนบุคลิกภาวะทางอาชีพของนักเรียน

อาชีวศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเกรดเฉลี่ยสะสม สถานภาพการครองคู่ของบิดามารดา อาชีพของหัวหน้าครอบครัว และรายได้ของครอบครัวแตกต่างกัน มีวุฒิภาวะทางอาชีพไม่แตกต่างกัน

4.4 ต้นทุนชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษา โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การพัฒนาตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และทักษะทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับวุฒิภาวะทางอาชีพโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

5.1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีเพศแตกต่างกันมีวุฒิภาวะทางอาชีพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากนักเรียนอาชีวศึกษาเพศหญิงมีเป้าหมายทางอาชีพที่ชัดเจน มีความตั้งใจจริงในการ ปฏิบัติตนให้ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ และความละเอียดรอบคอบในการคิดวางแผนหรือการจัดระเบียบ ชีวิตได้ดีกว่านักเรียนอาชีวศึกษาเพศชาย จึงทำให้วุฒิภาวะทางอาชีพของเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย สอดคล้องกับ Booth (1985: 789-A) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับวุฒิภาวะทางอาชีพ กับนักศึกษาวิทยาลัยโอเดสซา (Odessa College) พบว่า อายุเชื้อชาติเป็นตัวทำนายวุฒิภาวะทาง อาชีพ และพบวาระหว่างเพศหญิงและเพศชาย มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญของคะแนนวุฒิ ภาวะทางอาชีพ และจากการศึกษาของ Weener (1983: 1341-A) ได้ทำการศึกษาลักษณะของ การศึกษา และลักษณะส่วนบุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่มีวุฒิภาวะทางอาชีพและไม่มีวุฒิภาวะทาง อาชีพโดยทำการศึกษาระยะยาวตั้งแต่กลุ่มตัวอย่างเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาจนกระทั่งกลุ่ม ตัวอย่างมีอายุ 24-27 ปี ผลการศึกษาพบว่า เพศ หลักรัฐ เกรดเฉลี่ย และวุฒิภาวะทางอาชีพเมื่อ อยู่ระดับ 12 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญกับวุฒิภาวะทางอาชีพ เมื่ออายุ 24-27 ปี จากผลการวิจัยนักเรียนอาชีวศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ยสะสม ระดับการศึกษา สถานภาพการครองคู่ของ บิดามารดา อาชีพของหัวหน้าครอบครัว และรายได้ของครอบครัวแตกต่างกันมีวุฒิภาวะทางอาชีพไม่ แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการที่นักเรียนอาชีวศึกษานั้น เน้นการทำงานในเชิงปฏิบัติการมากกว่าการทำงานเชิงวิชาการ ทำให้นักเรียนมีความเชี่ยวชาญ ทางด้านการปฏิบัติงาน และนักเรียนอาชีวศึกษายังมีระดับการศึกษาอยู่ในช่วงอายุที่ใกล้เคียงกัน

จึงทำให้วุฒิภาวะทางอาชีพไม่แตกต่างกัน และไม่ว่าบิดามารดาจะมีสถานภาพการคู่ที่แตกต่างต่างกัน แต่นักเรียนอาชีวศึกษาส่วนใหญ่บิดามารดาอยู่ร่วมกันได้รับการดูแลเอาใจใส่ไม่แตกต่างกันมากซึ่งอาชีพของหัวหน้าครอบครัวไม่ส่งผลต่อวุฒิภาวะทางอาชีพ อาจเนื่องมาจากการที่นักเรียนอาชีวศึกษาได้รับอิสระในการเลือกอาชีพ หรือได้รับการสนับสนุนจากทางครอบครัวในการตัดสินใจในการเลือกอาชีพ ทำให้ไม่ได้รับแรงกดดันในการเลือกอาชีพตามความต้องการของครอบครัว แต่เป็นการเลือกอาชีพจากความถนัดและความสนใจของตนเอง รวมไปถึงนักเรียนอาชีวศึกษาที่ครอบครัวมีรายได้แตกต่างกันมีวุฒิภาวะทางอาชีพไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการที่นักเรียนอาชีวศึกษาส่วนใหญ่ครอบครัวมีรายได้เพียงพอในการสนับสนุนค่าเล่าเรียน และทางครอบครัวที่มีปัญหาทางด้านค่าเล่าเรียนยังสามารถได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐ ภาคเอกชน ในการส่งเสริมนักเรียนอาชีวศึกษาตามนโยบาย และความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน จึงทำให้รายได้ครอบครัวไม่มีผลต่อวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษา

5.2 ผลการวิจัยพบว่า ต้นทุนชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ เมื่อนักเรียนอาชีวศึกษามีต้นทุนชีวิตสูงขึ้น วุฒิภาวะทางอาชีพสูงตามไปด้วย ทั้งนี้ อาจเนื่องจากต้นทุนชีวิตเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานในการสร้างคุณลักษณะที่ดีของนักเรียน มีผลต่อการพัฒนาทางด้านจิตใจ ร่างกาย สถิติปัญญาของตัวนักเรียน ครอบครัว และสังคมให้เกิดการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ให้เกิดการพัฒนาจากภายในสู่ภายนอก และมีส่วนทำให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างเข้มแข็ง ดังนั้นเมื่อนักเรียนอาชีวศึกษามีต้นทุนชีวิตสูงขึ้น จะทำให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าเผชิญปัญหา มีกระบวนการคิดแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุและรับรู้ถึงผลกระทบในการตัดสินใจ จากการเลือกวิธีต่างๆในการแก้ปัญหาไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเองและผู้อื่น รวมถึงการรู้จักยอมรับฟังคำตักเตือน คำสั่งสอน จากผู้อื่น และสามารถนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงทำให้เกิดวุฒิภาวะทางอาชีพเพิ่มขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ Super and Overstreet (1960 cited in Brown and Brooks, 1990) บุคคลที่มีวุฒิภาวะทางอาชีพเป็นการพัฒนาเองทางด้านอาชีพอย่างต่อเนื่องทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สถิติปัญญา และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รวมไปถึงการเริ่มแสวงหาความต้องการในการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ หรือสำรวจไปจนถึงความเสื่อมถอยในการทำงาน เพื่อเป็นการวัดระดับกระบวนการในการพัฒนา การทำงาน และการปรับปรุงแก้ไขให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม

5.3 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาตนเองของนักเรียนอาชีวศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับวุฒิภาวะทางอาชีพโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้ง

ไว้ กล่าวคือ นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีการพัฒนาตนเองจะมีวุฒิภาวะทางอาชีพสูงตามไปด้วย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากนักเรียนอาชีวศึกษาที่มีการพัฒนาตนเองจะเป็นผู้ที่รู้จักการประเมินสมรรถภาพของตนเองในการทำงาน ทั้งเรื่องบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ การพัฒนาการเรียนรู้ ทำความเข้าใจ บทบาทหน้าที่ของตนเองในปัจจุบัน และเป้าหมายการทำงานในอนาคต ดำเนินการวางแผนวิธีการพัฒนาตนเอง เช่น การอ่านหนังสือ การขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ โดยการตั้งเป้าหมายตามลำดับความสามารถที่จะทำให้สำเร็จจากน้อยไปมาก ประเมินความสำเร็จ รวมไปถึงการแสวงหาความรู้ด้านวิชาที่ตนเองศึกษาอยู่ เพื่อให้มีความรู้ มีทักษะ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน จึงทำให้นักเรียนอาชีวศึกษามีวุฒิภาวะทางอาชีพมากขึ้น สอดคล้องกับ Megginson and Peddler (1992) ที่กล่าวว่า การที่บุคคลตอบสนองต่อการเลือกว่าตนเองจะศึกษาเรื่องอะไร เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งในด้านทักษะ ความรู้ และอาชีพของตนเอง และแนวคิดของ Zunker (1998: 165 cited in Somjai, 2013) ที่กล่าวว่า วุฒิภาวะทางอาชีพเป็นกระบวนการการวัดระดับการพัฒนาทางอาชีพ โดยมีการวางแผนในการพัฒนาตนเองในการทำงานให้สอดคล้องกับอาชีพและบุคคล

5.4 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะทางสังคมของนักเรียนอาชีวศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับวุฒิภาวะทางอาชีพโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีทักษะทางสังคมจะเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะทางอาชีพสูงตามไปด้วย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากนักเรียนอาชีวศึกษาที่มีทักษะทางสังคมจะเป็นผู้ที่มีทักษะในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่กดดันพยายามควบคุมสติในการพิจารณาอย่างมีเหตุผล มีวิธีการเตรียมความพร้อมก่อนการทำงานเพื่อลดความเครียด รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นที่มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหา สามารถนำวิธีแก้ปัญหาที่ผ่านมาประยุกต์ใช้กับปัญหาอย่างเหมาะสม หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้นำไปสู่การมีวุฒิภาวะทางอาชีพที่สูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Zunker (1998: 165 cited in Somjai, 2013) วุฒิภาวะทางอาชีพเป็นกระบวนการการวัดระดับการพัฒนาทางอาชีพอย่างต่อเนื่อง การปรับตัวในการทำงาน การวางแผนในการทำงานที่มีความสอดคล้องของอาชีพและบุคคล

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

6.1 จากผลการวิจัยพบว่า ต้นทุนชีวิตโดยรวมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านพลังตัวตน ด้านพลังครอบครัว ด้านพลังสร้างปัญญา ด้านเพื่อนและกิจกรรม และด้านพลังชุมชนอยู่ในระดับสูง และพบว่าต้นทุนชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับวุฒิภาวะทางอาชีพ อาจกล่าวได้ว่าต้นทุนชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษามีส่วนในการช่วยส่งเสริมวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษา ดังนั้น ควร

มีการส่งเสริมต้นทุนชีวิตของนักเรียนอาชีวศึกษาให้คงอยู่ในระดับสูง ซึ่งอาจช่วยส่งเสริมต้นทุนชีวิตให้คงอยู่อย่างถาวรได้ดังนี้

1) จัดให้มีโครงการจิตอาสา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนอาชีวศึกษาทำสิ่งที่เป็นประโยชน์กับชุมชน โดยมีกิจกรรมให้นักเรียนอาชีวศึกษาได้ฝึกทำความเข้าใจชุมชน ทำความรู้จักสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับคนในชุมชนผ่านการพูดคุย ซักถามความต้องการให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ ทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ซึ่งกันและกัน ทั้งบทบาทหน้าที่ของชุมชนกับนักเรียนอาชีวศึกษา และนักเรียนอาชีวศึกษากับชุมชน

2) จัดกิจกรรมสร้างคุณค่าให้ตนเอง ให้นักเรียนอาชีวศึกษาได้แสดงความสามารถตามความถนัด ช่วยส่งเสริมให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ชื่นชมความสามารถ

3) จัดกิจกรรมแบบอย่างที่ดี ลักษณะกิจกรรมเชิญผู้มีประสบการณ์ในด้านต่างๆ และเป็นแบบอย่างที่ดีมีประสพการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตในสังคม เป็นผู้มาถ่ายทอดประสพการณ์ชีวิต แลกเปลี่ยนทัศนคติ แง่คิด วิธีการแก้ไขปัญหา การปรับตัว พร้อมทั้งให้นักเรียนอาชีวศึกษาซักถามวิธีการปฏิบัติตนและใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

6.2 จากผลการวิจัย เมื่อพิจารณาการพัฒนาตนเองพบว่า การพัฒนาตนเองโดยรวมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ และด้านทักษะอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านพฤติกรรม และด้านความเป็นเอกลักษณ์อยู่ในระดับสูง และพบว่าการพัฒนาตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับวุฒิภาวะทางอาชีพ อาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาตนเองมีส่วนส่งเสริมวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาดังนั้น ควรมีกิจกรรมในการกระตุ้นสมรรถภาพการทำงานในวิชาชีพของนักเรียนอยู่เสมอ เช่น การจัดประกวดสิ่งประดิษฐ์และนวัตกรรมเป็นประจำทุกปี โดยมีรางวัลเป็นเกียรติบัตรหรือเงินสนับสนุนทางการศึกษา เพื่อเป็นการกระตุ้นและสร้างกำลังใจในการพัฒนาผลงาน พัฒนาตนเอง และเป็นการสร้างเป้าหมายให้นักเรียนรู้จักการเตรียมความพร้อม ปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

1) จัดโครงการพัฒนาสุขภาพ เพื่อให้นักเรียนอาชีวศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพและการสร้างเสริมความแข็งแรงของร่างกายและจิตใจ ตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพร่างกาย และการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อร่างกาย

2) จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางด้านความคิด โดยฝึกให้นักเรียนอาชีวศึกษาได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและการคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งอาจเป็นลักษณะการบรรยาย ฝึกปฏิบัติ กรณีศึกษา การระดมความคิด สถานการณ์จำลอง เป็นต้น

6.3 จากผลการวิจัยพบว่า ทักษะทางสังคมโดยรวมทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมการหรือปรับตัว ด้านการสื่อสาร ด้านการสอนตนเอง และด้านการหาแหล่งสนับสนุนช่วยเหลืออยู่ใน

ระดับสูง ส่วนด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และด้านการแก้ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง พบว่าทักษะทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบุคลิกภาวะทางอาชีพจากกล่าวได้ว่าทักษะทางสังคม อาจมีส่วนช่วยส่งเสริมบุคลิกภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษาให้เกิดขึ้น ดังนี้

1) จัดโครงการส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นลักษณะการใช้สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ การระดมสมอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากสถานการณ์สมมติที่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง กำหนดบทบาทแสดงออกตามธรรมชาติ ตามบุคลิกภาพ ประสบการณ์ ความคิด อารมณ์ ตามความเข้าใจ และเกิดการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหา

2) จัดกิจกรรมโฮมรูม โดยนักเรียนอาชีวศึกษาฝึกเผยแพร่ให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ระหว่างครูกับนักเรียนอาชีวศึกษา และนักเรียนอาชีวศึกษาด้วยกันเพื่อเสริมสร้างทักษะทางสังคมของนักเรียนอาชีวศึกษาให้สามารถแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งช่วยให้นักเรียนอาชีวศึกษาดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.4 จากผลการวิจัยเมื่อพิจารณาบุคลิกภาวะทางอาชีพ พบว่า บุคลิกภาวะทางอาชีพโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูงทั้งหมด ดังนั้น ครอบครัว สถานศึกษา รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริมบุคลิกภาวะทางอาชีพของนักเรียนอาชีวศึกษา โดยการฝึกให้นักเรียนอาชีวศึกษามีความเข้าใจตนเอง มีความพร้อมทั้งความรู้ ความสามารถ สามารถประมวลบุคลิกลักษณะ ความพร้อมในการปรับตัวให้เข้ากับอาชีพ และนำปัจจัยส่งเสริมมาประกอบการพิจารณาวางแผนทางอาชีพให้บรรลุเป้าหมาย เลือกออาชีพที่สอดคล้องระหว่างความสนใจ ความสามารถ ตามสภาพความเป็นจริง

1) จัดโครงการฝึกอบรม โดยมีกิจกรรมให้นักเรียนอาชีวศึกษาฝึกการทำงานเป็นทีม เพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นลักษณะกิจกรรมกลุ่ม การศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น

2) จัดกิจกรรมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเป็นกลุ่ม โดยกิจกรรมให้นักเรียนอาชีวศึกษาสร้างสัมพันธภาพกับสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้ได้สำรวจตนเองและสถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับตนเองแล้วพยายามปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของตนเองให้ดีขึ้น ได้รับรู้ตนเอง รู้จักปรับตัว พัฒนาตนเอง และเพิ่มการตระหนักรู้ตนเอง

References

- Aimsamai, Nattapong. (2015). The Demand for Vocational Education After the Community Integration. The ASEAN Economic Community in 2015.

Business Review. 6(2), 123-139.

- Brown and Brook (eds.). (1990). *Career Choice and Development (Second Edition)*. California, Jossey – Bass, Inc.
- Boydell, T. (1985). *Management Self-Development: A Guide for Managers, Organizations and Institution*. Switzerland, International Labour, Inc.
- Boom, M. (1996). *Primary Prevention Practices*. The United States of America: SAGE Publications International Educational and Professional Publisher.
- Booth, Janis Grawford. (1985). “Factors Associated with Career Maturity in Community College Students.” *Dissertation Abstract International*. May, 47(3):789-A.
- Juthopana, Malinee. (2010). *Psychology of Life and Self Development*. Buriram: Rawatprinting.
- Labour Market Information Administration Division. (2017). Domestic Demand for Labor Decreased by 23.18%, Mainly due to The Decrease in Productivity. *Journal Labor Market Situation*, 25(2), 1-8.
- Megginson, and M. Pedler (eds.). (1992). *Self - Development: A Facilitator’s Guide*. London: Mc Graw-Hill, Inc.
- Sisaket Technical College. (2016). *The Information of Sisaket Technical College Student of 2015*. Retrieved January 7, 2016, from <http://www.sisat.ac.th> Srinakharinwirot Univerity.
- Tripathi, Suriyadeo. (2009). *Developmental Assets of Thai Children and Youth*. Bangkok : thaihealth.
- Weener, Joan and M. Baker. (1983). “The Education and Personal Characteristic of the Vocational Immature Yong Adult” *Dissertation Abstract International*. July, 44(5):1341-A.

การพัฒนาคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี
เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย

THE DEVELOPMENT OF HANDBOOKS ON THE MURALS OF THE TEMPLES OF
SUPHANBURI TO PROMOTE ACCESS TO THE ARTS IN TRADITIONAL THAI
PAINTINGS

แผน เอกจิตร*

Phaen Ekchit

Received: January 23, 2019

Revised: March 02, 2019

Accepted: March 23, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่จะช่วยส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย 2) เพื่อศึกษาการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทยของประชาชนทั่วไป ภายหลังการใช้คู่มือ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนทั่วไป ที่มีต่อการใช้คู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี แหล่งข้อมูล ประกอบด้วย 3 กลุ่ม 1) กลุ่มเยาวชน 2) กลุ่มผู้ใหญ่ 3) กลุ่มผู้สูงอายุ โดยวิธีเลือกสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sample)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในด้านการชมงานจิตรกรรมฝาผนัง 2) คู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี 3) แบบประเมินคุณภาพคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี 4) แบบสัมภาษณ์ในการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของไทย 5) แบบวัดทัศนคติในการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของไทย 6) แบบประเมินความพึงพอใจในการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี มีผลการประเมินคุณภาพคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังวัดหนองพุทธรังษี และวัดประตูลำไย เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี

* Master's degree student, Graduate School, Silpakorn University.

2. การเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย ของกลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ใหญ่ กลุ่มผู้สูงอายุ

2.1 ผลการสัมภาษณ์ พบว่าวัตถุประสงค์การเข้ามาในอุโบสถเพื่อชมงานจิตรกรรมฝาผนัง มีความประทับใจในการชมงานเก่าแก่ของภาพจิตรกรรมฝาผนัง มีความสนใจเรื่องรูปแบบในภาพเขียน และเนื้อเรื่องที่นำมาเขียน ปัญหาการเข้าถึงศิลปะ มีสาเหตุจากการไม่เข้าใจวิธีการดูงานศิลปะ และอ่านภาษาศิลปะไม่ออก สาเหตุการมาชมงานจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถโดยเฉพาะห้องภาพที่ 3 วัดหน่อพุทธางกูร และห้องภาพที่ 5 วัดประตูลำไย มีผู้ชมให้ความสนใจมาก ผู้มาชมงานจิตรกรรมฝาผนังมีความพึงพอใจคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนัง

2.2 ผลการวัดทัศนคติพบว่า ผู้เข้าชมงานจิตรกรรมฝาผนัง ที่ทัศนคติอยู่ในระดับเห็นด้วย

3. ผลความพึงพอใจของประชาชนทั่วไป ที่มีต่อการใช้คู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนัง วัดหน่อพุทธางกูรและวัดประตูลำไยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

คำสำคัญ : การเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย, คู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนัง.

ABSTRACT

The objectives of the study are 1) To develop handbooks on the murals of the temple of Suphanburi in order to promote access to the arts in traditional Thai paintings. 2) To study the accessing in traditional Thai paintings of the people who use the handbooks. 3) To study satisfaction of people who use the handbooks on the murals of the temple of Suphanburi. The data collecting process gathers information from 1) young people 2) adult people 3) elderly people by using the accidental sampling method.

Research techniques uses 1) Interview forms for the specialist on the murals of the temple. 2) The handbooks on the murals of the temple of Suphanburi. 3) The evaluation forms of the handbooks on the murals of the temple of Suphanburi. 4) Interview forms of visiting the murals arts in traditional Thai paintings. 5) The evaluation forms on opinion of visiting the murals arts in traditional Thai paintings. 6) The satisfaction forms of visiting the murals of the temple in Suphanburi.

The results show;

1. The developed handbooks on the murals of Norbhuddhangkul temple and Pratusarn temple in Suphanburi, for promoting access to traditional Thai paintings, were qualified as good by the specialists.

2. The opinion on accessing of traditional Thai paintings of young, adult and elderly people are

2.1 The main purpose of entering ubosot is to visit murals arts and the murals are impressive. The visitors interested in pattern of painting and story behind the murals. However, the obstacles of accessing the arts is lacking of understanding on visiting murals arts and unable to understand “arts language”. The purpose of visiting murals in ubosot, especially in 3rd room of Norbhuddhangkul temple and 5th room of Pratusarn temple, is its reputation and the visitor satisfied with the handbooks.

2.2 The attitude test shows that visitors agreed to use the handbooks.

3. The people’s satisfaction on using handbooks of Norbhuddhangkul temple and Pratusarn temple, the result shows that people is agree to use the handbooks.

Keywords: Access to The Arts in Traditional Thai Paintings, Handbooks on The Murals of The Temple.

1. บทนำ

จิตรกรรมไทยประเพณี เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “จิตรกรรมไทยโบราณ” ซึ่งผ่านพัฒนาการมายาวนาน ในอดีตจิตรกรรมวาดลงบนฝาผนังเรียกว่า “จิตรกรรมฝาผนัง” ที่วาดบนแผ่นไม้ เช่น บานประตู หน้าต่าง หากวาดบนกระดาษเรียก สมุดภาพ วาดบนผืนผ้า เรียกว่า พระภู (Santi Leksukhum). (2010) สารสำคัญที่ช่างนำมาเป็นหัวข้อสำหรับวาดภาพ คือเรื่องราวในอุดมคติที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น พุทธประวัติ ชาดกต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ลักษณะอุดมคติของการวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังจะสอดคล้องกับแนวเรื่อง เช่น การระบายสีเรียบแล้วตัดเส้นขอบคม ทั้งโครงนอกและทั้งรายละเอียด จำนวนสีที่มีจำกัดในสมัยอยุธยาตอนต้นเพิ่มจำนวนมากขึ้นเป็นลำดับเมื่อผ่านสมัยอยุธยาตอนปลาย และจำนวนสียิ่งเพิ่มสดเข้มด้วยนิยมอยู่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อพินิจพิเคราะห์แล้วพบว่าจิตรกรรมฝา

ผนังทำหน้าที่สองประเด็นหลักคือ การสนองความต้องการด้านสุนทรียภาพทางอารมณ์ และก่อให้เกิดความคิดในแง่มุมต่าง ๆ อันเป็นการพัฒนาภูมิปัญญาของผู้ชม จิตรกรรมฝาผนังของไทยจึงเป็นมรดกภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าที่นับวันจะถูกลดบทบาทหน้าที่ลง และกำลังเลือนหายไปจากการรับรู้ถึงความสำคัญของคนในสังคมไทยปัจจุบัน

เช่นเดียวกับจิตรกรรมฝาผนังจากวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ผู้วิจัยให้ความสนใจทำการศึกษ ซึ่งที่พบในปัจจุบันมีอายุไม่เก่าไปกว่ารัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยมีตัวอย่างงานจิตรกรรมสำคัญอยู่ที่อุโบสถวัดหน่อพุทธางกูร ซึ่งเขียนโดยนายคำและนายเทศ และอุโบสถวัดประตูลำธารเขียนโดยครูอ้อม ในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี หลังจากนั้นก็มีงานจิตรกรรมฝาผนังที่เขียนขึ้นตั้งแต่รัชกาลที่ 5 และสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันอีกเป็นจำนวนมาก (Silpakorn, Department, 2005: 6-7) จิตรกรรมฝาผนังที่มีการเขียนประดับอุโบสถเก่าวัดหน่อพุทธางกูร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่จิตรกรรมที่เขียนประดับฝาผนังด้านนอกอาคาร และจิตรกรรมที่เขียนประดับฝาผนังด้านในอาคาร มีรูปแบบการเขียนโดยภาพรวมแล้ว เป็นไปตามแบบแผนการจัดองค์ประกอบของภาพจิตรกรรมฝาผนังในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยมีการนำเอาเรื่องทศชาติชาติก พุทธประวัติ และภาพเทพชุมนุมมาเขียนรวมอยู่ด้วยกัน คุณค่าและความงามของภาพจิตรกรรมฝาผนังเกิดจากช่างผู้เขียนภาพหลายคนช่วยกันเขียน โดยมีนายทองคำ หรือคำ เป็นหัวหน้าช่างผู้เขียนภาพและผู้ควบคุมการเขียนภาพ กำหนดทิศเขียนที่ผนังตอนล่าง ช่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 10 คน เขียนที่ผนังด้านทิศตะวันออก นายใจเขียนภาพยักษ์และลิงที่ผนังตอนล่างสุดและภาพพระบรมฯ ตลอดจนทำธงตะขาบ เมื่อพิจารณาเทียบเคียงระดับฝีมือของช่างเขียนแล้ว จัดว่าอยู่ในสกุลช่างหลวง

จิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถวัดประตูลำธาร มีลักษณะสอดคล้องกับแบบอย่างทางประเพณีของจิตรกรรมฝาผนังในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น คือ นิยมนำเรื่องราวทางพุทธศาสนามาเขียนเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนัง มีการจัดองค์ประกอบของภาพให้เป็นภาพแบบเล่าเรื่องต่อเนื่องกันเป็นตอน ๆ โดยเลือกเขียนเฉพาะเหตุการณ์ตอนสำคัญในพุทธประวัติ แต่ว่าองค์ประกอบของภาพที่ผนังหุ้มกลองด้านหลังพระพุทธรูปประธานแทนที่จะเป็นเรื่องไตรภูมิเต็มพื้นที่ของผนัง ตอนบนกลับเขียนเป็นภาพพระพุทธรูปเจ้าห้าพระองค์ ส่วนภาพตอนล่างเป็นพุทธประวัติตอนโปรดพุทธมารดา และตอนเสด็จลงจากดาวดึงส์ประกอบกับเป็นภาพพระเจดีย์จุฬามณีที่อยู่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และที่ผนังด้านซ้ายและขวาของพระพุทธรูปประธานเหนือช่องประตูช่องหน้าต่างแทนที่จะเป็นภาพเทพชุมนุมดังเช่นที่วัดสุวรรณาราม แต่กลับเขียนภาพพระอดีตพุทธเจ้า 59 พระองค์ ประทับอยู่ในซุ้มเรือนแก้ว โดยแบ่งเป็น 3 แถว แถวบนมี 20 องค์ แถวกลางมี 19 องค์ และแถวล่าง 20 องค์ มีจำนวนที่เท่ากันทั้งผนังด้านซ้ายและขวาของพระพุทธรูปประธาน

การกำหนดอายุภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดประตูลำธาร ยังคงเป็นปัญหาว่าเขียนขึ้นสมัยใดใครเป็นผู้สร้าง บ้างก็กล่าวกันว่า จิตรกรรมฝาผนังที่วัดประตูลำธารนี้เขียนขึ้นโดยนายทองคำหรือคำ ซึ่งเป็นช่างคนเดียวกันที่เขียนภาพที่วัดหนองพุทธรังษี และนายเทศ ชาวลาวเวียงที่อพยพมาพร้อมกันในสมัยกบฏเจ้าอนุวงศ์ แต่เมื่อพิจารณาให้รอบคอบพบว่าจิตรกรรมฝาผนังที่ผนังหุ้มกลองด้านนอกพระอุโบสถวัดหนองพุทธรังษียังเขียนไม่เสร็จ แล้วทำไมถึงมาเขียนที่วัดประตูลำธาร นักวิชาการบางกลุ่มเชื่อว่า ช่างผู้เขียนภาพวัดประตูลำธารคือนายนาค นาคพิทักษ์ บ้านอยู่ใกล้วัดประตูลำธาร บ้างก็เชื่อว่าเป็น ครูอ้อม ช่างที่มาจากกรุงเทพฯ ส่วนนายนาค นาคพิทักษ์ เป็นเพียงลูกศิษย์ ที่ขอเรียนการเขียนภาพด้วย และเชื่อว่าฝีมือของนายนาคอยู่ที่คอซองของหอสวดมนต์วัดประตูลำธาร แต่เมื่อพิจารณาเทียบเคียงระดับฝีมือของช่างเขียนแล้ว ก็จัดได้ว่าอยู่ในสกุลช่างหลวงเช่นเดียวกันกับวัดหนองพุทธรังษี

แม้ว่าจิตรกรรมไทย เป็นงานศิลปกรรมอันเกิดจากฝีมือของช่างเขียนโดยใช้เส้นและสีรังสรรค์ขึ้นเป็นภาพ เพื่อใช้ตกแต่งอาคารพุทธสถาน โดยมีจุดประสงค์เพื่อเล่าเรื่องทางศาสนาเป็นสำคัญ สภาวะการณ์ปัจจุบัน ภาพจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถวัดหนองพุทธรังษีและอุโบสถวัดประตูลำธาร อันทรงคุณค่ากลับมีความสำคัญน้อยลงไปทุกขณะ เนื่องจากการเข้าถึงเรื่องราว เนื้อหาทางศิลปะของงานจิตรกรรมไทยมิได้โหมกระจายออกไปสู่ผู้คนในสังคมอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ทั้งนั้นแม้แต่นักเรียน นักศึกษาที่ศึกษาเฉพาะทางด้านศิลปะไทยเอง ก็ยังไม่กระจำจืดต่อการรับรู้และซาบซึ้งในคุณค่าแท้จริงของผลงานอันเป็นสมบัติทางพุทธปัญญาที่ล้ำค่าของไทย ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนศิลปะไทยมานาน การที่ได้นำนักศึกษาไปเขียนคัดลอกภาพจิตรกรรมฝาผนังจากแหล่งศิลปกรรมในท้องถิ่นทุก ๆ ครั้งนั้น ทำให้ได้พบเห็นกับพฤติกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มนักเรียน นักศึกษาที่มาทัศนศึกษาเพื่อเข้าชมภาพจิตรกรรมฝาผนัง รวมทั้งประชาชนทั่วไปที่มากราบไหว้พระขอพร มักมีผู้สนใจได้สอบถามกับผู้วิจัยว่าหากต้องการจะรับรู้ถึงความงามและซาบซึ้งในคุณค่าของภาพจิตรกรรมฝาผนังนั้นจะต้องเริ่มต้นชมอย่างไร

จิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถวัดหนองพุทธรังษีและอุโบสถวัดประตูลำธาร เมื่อได้ผ่านเวลาอันยาวนาน ก็ย่อมมีการเสื่อมสภาพไปตามอายุขัย แม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้เร่งอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมฝาผนังเหล่านี้ไว้บ้างแล้ว แต่ก็กระทำได้อย่างจำกัดเนื่องจากต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญและมีความรู้ทางด้านนี้เป็นผู้ปฏิบัติงานโดยเฉพาะ ดังนั้น วิธีการหนึ่งซึ่งควรริบดำเนินการก็คือ การบันทึกเรื่องราวและภาพถ่ายของจิตรกรรมฝาผนังอันทรงคุณค่าเหล่านี้เอาไว้ โดยการตีพิมพ์เป็นหนังสือเพื่อเผยแพร่แก่สาธารณชนในวงกว้าง จากประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้พัฒนาคู่มือการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทยจากภาพจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถวัดหนองพุทธรังษี และอุโบสถวัดประตูลำธาร

ในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี ด้วยการเสนอแนะวิธีเข้าถึงเรื่องราว เนื้อหาทางศิลปะและส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทยต่อประชาชนทั่วไป ได้ใช้เป็นแนวทางการศึกษาเพื่อรับรู้และซาบซึ้งในคุณค่าแท้จริงของผลงานอันเป็นสมบัติทางพุทธปัญญาที่ล้ำค่าของไทย เป็นแหล่งเรียนรู้ถึงรกรากทางปัญญาของพวกตน และตระหนักในหน้าที่อันพึงมีต่อประเทศชาติในยุคสมัยของตนเอง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อพัฒนาคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่จะช่วยส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย
- 2.2 เพื่อศึกษาการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทยของประชาชนทั่วไป ภายหลังจากใช้คู่มือ
- 2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนทั่วไป ที่มีต่อการใช้คู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม โดยวิธีเลือกสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sample) ได้แก่ 1) กลุ่มเยาวชน ช่วงอายุ 16 - 18 ปี จำนวน 5 คน 2) กลุ่มผู้ใหญ่ ช่วงอายุ 19 - 59 ปี จำนวน 5 คน 3) กลุ่มผู้สูงอายุ ช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในด้านการชมงานจิตรกรรมฝาผนัง 2) คู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย 3) แบบประเมินคุณภาพคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย 4) แบบสัมภาษณ์ (แบบมีโครงสร้าง) ในการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของไทย 5) แบบวัดทัศนคติในการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของไทย 6) แบบประเมินความพึงพอใจในการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีเอกสาร งานวิจัย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย รวมทั้งผลวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการชมภาพจิตรกรรมฝาผนัง นำมาสร้างเป็นคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของวัดและภาพจิตรกรรมฝาผนังในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาเฉพาะเจาะจงที่ภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัดหน่อพุทธางกูรและวัดประตูลำดวน เนื่องจากภาพ

จิตรกรรมฝาผนังทั้งสองแห่งนี้ มีความชัดเจนในด้านยุคสมัยของรัชกาลที่ 3 มีรูปแบบเฉพาะในภาพเขียน และมีประวัติศาสตร์บางส่วนที่ได้กล่าวถึงว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เพื่อให้ประชาชนทั่วไปนำความรู้ไปใช้ในการชมงานจิตรกรรมฝาผนัง โดยมีประเด็นการวิเคราะห์ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ได้แก่ วิเคราะห์เนื้อเรื่องที่นำมาเขียน วิเคราะห์ตำแหน่งการจัดวางภาพ วิเคราะห์รูปแบบในภาพเขียน และ วิเคราะห์แนวคิดและกรรมวิธีทางช่างเขียน

รูปแบบของการทดลอง ใช้กับกลุ่มทดลอง 3 กลุ่ม ให้กลุ่มทดลองใช้คู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย ที่สร้างขึ้นประกอบการชมงานจิตรกรรมฝาผนัง และจะเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (แบบมีโครงสร้าง) เมื่อการชมงานสิ้นสุดลงให้ผู้เข้าชมทำแบบประเมินความพึงพอใจในการชมงานจิตรกรรมฝาผนัง

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 จากแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในด้านการชมงานจิตรกรรมฝาผนัง พบว่าในการชมงานจิตรกรรมฝาผนัง ความต้องการรับรู้จากจำนวนของคนที่เลือกตอบจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ประวัติของวัด 2) ยุคสมัยในการเขียนภาพ 3) แนวคิดและกรรมวิธีทางช่างเขียน 4) รูปแบบในการเขียนภาพ 5) บทวิเคราะห์ตำแหน่งการจัดวางภาพ และการใช้สีในงานจิตรกรรมฝาผนังของไทย 6) ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดและรูปแบบของงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดเปรียบเทียบกับลักษณะของจิตรกรรมฝาผนังของวัดอื่น ๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี และ 8) อื่น ๆ คือ แผนผังแสดงการเชื่อมโยงเรื่องราวของภาพจิตรกรรมฝาผนัง ว่าเริ่มจุดใดแล้ววนไปทางใดจบที่จุดใด บอกจุดเด่นและจุดด้อยของการจัดองค์ประกอบของจิตรกรรมฝาผนังโดยรวมว่าเป็นแบบใด ส่วนการสร้างคู่มือการชมภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัด ผู้สร้างควรออกแบบคู่มือที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์อย่างไร ให้ตรงกับความต้องการของผู้ชม ดังนี้ 1) มีเนื้อหาข้อมูลให้อ่าน ประกอบภาพ มีบทวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวคิด และลักษณะของจิตรกรรมฝาผนังของวัด เปรียบเทียบกับแนวคิดและลักษณะของจิตรกรรมฝาผนังของวัดอื่น ๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี 2) มีบทวิเคราะห์ภาพในเชิงศิลปะจิตรกรรมฝาผนังของไทย การจัดวางองค์ประกอบ การใช้สี เปรียบเทียบตามยุคสมัย 3) มีขนาดเล็กกะทัดรัดพกพาได้สะดวก และ 4) มีเนื้อหาข้อมูลให้อ่าน ครบถ้วนและครอบคลุม

4.2 การสร้างคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทยนั้น ได้ออกแบบและจัดทำเป็นสื่อสิ่งพิมพ์โดยแบ่งออกเป็น 2 วัด คือ วัดหน่อพุทธางกูร และวัดประตูลำไย โดยจำลองรูปแบบ ลักษณะของสมุดข่อยไทยโบราณมา

เป็นรูปแบบของคู่มือ เพื่อให้เกิดแตกต่างจากแผ่นพับหรือคู่มือโดยทั่วไป ซึ่งจะทำให้เกิดความน่าสนใจและน่าใช้ในการชมงานจิตรกรรมฝาผนัง คู่มือฉบับนี้มีขนาดความกว้าง 27.7 เซนติเมตร ความยาว 78.4 เซนติเมตร พับตามขนาดความกว้าง 9.7 เซนติเมตรจำนวน 4 พับ แบ่งเป็น ด้านหน้า 8 หน้า ด้านหลัง 8 หน้า รวมจำนวนหน้าทั้งหมด 16 หน้า

ภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 2

ภาพประกอบที่ 3

ภาพประกอบที่ 4

4.3 ผลการประเมินคุณภาพคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผลการประเมินคุณภาพคู่มือโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี

4.4 ผลการสัมภาษณ์ในการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย สำหรับผู้เข้าชมงานจิตรกรรมฝาผนัง พบผลการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

ด้านวัตถุประสงค์ของการเข้ามาในอุโบสถมีวัตถุประสงค์เพื่อชมงานจิตรกรรมฝาผนัง (กลุ่มเยาวชน = 60% กลุ่มผู้ใหญ่ = 40% และกลุ่มผู้สูงอายุ = 40%)

ด้านการเดินทางมาชมงานจิตรกรรมฝาผนังครั้งนี้เป็นครั้งแรก (กลุ่มเยาวชน = 80% กลุ่มผู้ใหญ่ ชมงานจิตรกรรมฝาผนังมากกว่า 3 ครั้ง = 80% กลุ่มผู้ใหญ่ ชมงานจิตรกรรมฝาผนังมากกว่า 3 ครั้ง = 80%)

ด้านการรู้จักงานจิตรกรรมฝาผนังโดยใช้แผ่นพับประชาสัมพันธ์ (กลุ่มเยาวชน = 80% กลุ่มผู้ใหญ่ = 60% และกลุ่มผู้สูงอายุ = 60%)

ด้านความประทับใจในการชมงานจิตรกรรมฝาผนังเรื่องความเก่าแก่ของภาพจิตรกรรมฝาผนัง (กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ใหญ่ และกลุ่มผู้สูงอายุ = 60%)

ด้านการชมงานจิตรกรรมฝาผนัง เรื่องรูปแบบในภาพเขียน และเนื้อเรื่องที่นำมาเขียน (กลุ่มเยาวชน และกลุ่มผู้สูงอายุ = 40% กลุ่มผู้ใหญ่ = 60%)

ด้านปัญหาเรื่องการเข้าถึงศิลปะ มีสาเหตุจากไม่เข้าใจวิธีการดูงานศิลปะ และอ่านภาษาศิลปะไม่ออก (กลุ่มเยาวชน = 40% กลุ่มผู้ใหญ่ และกลุ่มผู้สูงอายุ = 60%)

ด้านสาเหตุการมาชมงานจิตรกรรมฝาผนัง หัวข้อเพื่อนชวนและมีความเก๋แก่ของภาพ (กลุ่มเยาวชน = 40% กลุ่มผู้ใหญ่ และกลุ่มผู้สูงอายุ = 60%)

ด้านความชอบภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถเก่าวัดหน่อพุทธางกูรห้องภาพที่ 3 (กลุ่มเยาวชน และกลุ่มผู้สูงอายุ = 60%)

ด้านการเดินทางมาชมงานจิตรกรรมฝาผนัง พบว่า (กลุ่มเยาวชนมากับเพื่อน = 60% กลุ่มผู้ใหญ่มากับ ครอบครัว/ญาติ = 80% กลุ่มผู้สูงอายุ มาคนเดียว = 60%)

ด้านเวลาที่มาชมงานจิตรกรรมฝาผนัง ใช้ระยะเวลาประมาณ 2 - 3 ชั่วโมง (กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ใหญ่ และกลุ่มผู้สูงอายุ = 80%)

ภาพประกอบที่ 5 ภาพการใช้คู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังวัดหน่อพุทธางกูร เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย

ภาพประกอบที่ 6 ภาพการใช้คู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังวัดประตู่สาร เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ด้านคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่จะช่วยส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย โดยการเลือกภาพจิตรกรรมฝาผนังเพื่อศึกษา จากภาพจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถเก่าวัดหน่อพุทธางกูร และอุโบสถวัดประตูลำธาร ในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี

ผลการประเมินความพึงพอใจในการชมงานจิตรกรรมฝาผนังวัดหน่อพุทธางกูร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และผลการประเมินความพึงพอใจในการชมงานจิตรกรรมฝาผนังวัดประตูลำธาร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก แสดงว่าการพัฒนาคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ชมงานจิตรกรรมฝาผนัง สอดคล้องกับ Warin Pinhosen (1990 : 44) กล่าวถึงหลักการสร้างคู่มือว่า ควรออกแบบปกและรูปเล่มให้สวยงามสะดุดตา และจูงใจผู้อ่าน มีเนื้อหาสาระดี ควรใช้ประโยคบอกเล่าตรงไปตรงมาเขียนให้อ่านง่าย เข้าใจง่าย ส่วนประกอบอื่น ๆ ที่จำเป็น และมีส่วนทำให้หนังสืออ่านและน่าสนใจ ได้แก่ ขนาดของตัวอักษรต้องมีขนาดใหญ่ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ควรมีภาพประกอบตามความจำเป็น เพราะจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจและจดจำได้ดีกว่าการมีแต่ตัวหนังสือ และมีความจำเป็นที่จะต้องมีส่วนที่ว่างไว้ เพื่อให้ผู้อ่านได้หยุดพักสายตาบ้างเป็นระยะ ในการสร้างและผลิตหนังสือคู่มือมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) เลือกหัวเรื่อง ศึกษาเนื้อหาที่จะให้ความรู้ 2) ประเมินผู้เรียน เพื่อให้ทราบความต้องการของผู้เรียน 3) กำหนดวัตถุประสงค์ของหนังสือคู่มือ 4) รวบรวมและจัดเนื้อหา โดยรวบรวมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 5) ทดสอบหนังสือคู่มือ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา นำมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดลองใช้กับผู้เรียนที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการสอน และนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปจัดพิมพ์ 6) จัดพิมพ์ ออกแบบรูปเล่มให้สวยงาม และนำไปใช้กับผู้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายต่อไป และสอดคล้องกับ Anan Anantachot (1988 : 16) กล่าวไว้ว่า มีหลักใหญ่ที่ต้องคำนึงถึงดังนี้ คือ 1) มีประโยชน์ (Useful) คือ จะต้องกระตุ้นหรือสร้างสรรค์ให้นักท่องเที่ยว เกิดจินตนาการและจะต้องมีประโยชน์ในแง่ข่าวสาร หรือข้อมูลที่น่าเชื่อถือ จะต้องอ่านได้ง่ายใช้ภาษาถ้อยคำที่เข้าใจง่าย 2) มีความสวยงาม (Beautiful) มีการออกแบบที่ดี รูปแบบหรือภาพต่าง ๆ ที่ใช้จะต้องใช้ศิลปะในการจัดทำ การเลือกสีสันทันต่าง ๆ จะต้องเป็นไปในลักษณะค่อนข้างดึงดูดนักท่องเที่ยว กระดาษที่ใช้ควรเป็นกระดาษที่ค่อนข้างมีคุณภาพ

และ 3) ควรค่าแก่การเก็บรักษา (Worth keeping) จะต้องให้นักท่องเที่ยวรู้สึกที่จะเก็บรักษาไม่
อยากทิ้ง อาจอยู่ในลักษณะของการออกแบบที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น นำมาเป็นปฏิทินตั้งโต๊ะ

5.2 ด้านการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทยของประชาชนทั่วไป ภายหลังจากใช้คู่มือ

ผลการประเมินแบบวัดทัศนคติในการชมงานจิตรกรรมฝาผนังวัดหนองพุทธรังษารูป พบว่า
โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย และผลการประเมินแบบวัดทัศนคติในการชมงานจิตรกรรมฝาผนัง
วัดประตูลาศ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย แสดงว่าทัศนคติในการชมงานจิตรกรรมฝา
ผนังของผู้เข้าชมนั้น มีทัศนคติที่ดีสอดคล้องกับ Chalut Nimsamoe (2002 : 15-23) ได้เสนอ
ปัญหาเรื่องการเข้าถึงศิลปะว่า ศิลปะทำหน้าที่ยกระดับจิตวิญญาณของมนุษย์ ผู้คนส่วนใหญ่จะรับรู้
เรื่องราวเหล่านี้ต้องเข้าใจภาษาศิลปะ และเข้าถึงเนื้อหาที่แท้จริงของศิลปะ การเข้าถึงศิลปะจึงเป็น
ปัญหาสำคัญมาทุกยุคทุกสมัย รวมทั้งในประเทศไทย ซึ่งคนไทยส่วนมากยังขาดความเข้าใจในคุณค่า
อันสูงส่งของศิลปะ ความงามของศิลปะที่มีคุณค่าจริงนั้น ไม่ปรากฏให้เห็นอย่างผิวเผิน หากให้ผล
ต่อที่สะท้อนต่ออารมณ์ความรู้สึก หรือกระตุ้นปัญญาความคิด จากนั้นความรู้สึกถึง ความดี ความ
งามด้วยพลังของศิลปะอย่างต่อเนื่อง การเข้าถึงศิลปะเป็นการฝึกทักษะทางใจ ต้องอาศัยสิ่งที่ซ่อน
อยู่ภายในหรือในจิตไร้สำนึก ซึ่งอาจเรียกว่า “การเห็นแจ้ง” หรือ Intuition การดูงานศิลปะ ผู้ชม
จะรับรสของศิลปะซึ่งเป็นผลรวมของปัจจัยต่าง ๆ (Visual Elements) มองเห็นรูปทรงที่สานทอเข้า
ด้วยกันของทัศนธาตุต่าง ๆ อย่างมีเอกภาพ ที่เรียกว่ารูปทรงศิลปะหรือรูปทรงที่เป็นศิลปะ หรือ
Artistic Form ถือกันว่าเป็นเนื้อหาของงานศิลปะเป็นตัวศิลปะแท้ ซึ่งขลุ่ย นิมสมอได้สรุป
ขั้นตอนโดยย่อของการเข้าถึงศิลปะว่า ต้องมีศรัทธา ให้ความสนใจ เห็นศิลปะเป็นสิ่งมีค่า มีความ
เข้าใจที่จะเข้าถึงรสศิลปะ ปล่อยวางความนึกคิดส่วนตัว และยอมรับความเป็นอย่างนั้นของงาน
ศิลปะที่อยู่ตรงหน้า จากนั้นรูปทรงของศิลปะจะเริ่มแทรกตัวมาในความรับรู้ของผู้ชม และปล่อยให้
สัญชาตญาณหรือความเห็นแจ้ง ทำงานถ้ารูปทรงงานชิ้นใดไม่ทำงานร่วมกันจนเป็นงานศิลปะ ที่
เรียกว่ารูปทรง Decorative form ที่ในความงามระดับผิวเท่านั้น ในส่วนของเนื้อหาศิลปะหรือพลัง
ของศิลปะจะแล่นเข้าสู่ส่วนลึกของใจจนเกิดเป็นสมาธิ มีจิตเป็นหนึ่งเดียวกับเนื้อหาทางศิลปะ เกิด ปี
ติ อากาศ ประหนึ่งการพัฒนาจิตวิญญาณให้สูงขึ้นพ้นจากความรู้สึกจากธรรมดาโลกประสบการณ์
ทางศิลปะแท้จะสิ้นสุดในขั้นนี้ ซึ่งจิตที่เป็นสมาธิและอิมเม็บด้วยรสของศิลปะจะสะท้อนเรื่องหรือ
สาระที่มีอยู่ในงานอย่างลึกซึ้ง พลังของเนื้อหาศิลปะหากมีความรุนแรงและต่อเนื่องจะสามารถ
ผลักดันเนื้อหาเรื่องหรือสาระของงานเหล่านั้นให้ความแจ่มชัดในใจผู้ชมจนอยู่เหนือความคิดด้าน
เหตุผล

อุปสรรคของการเข้าถึงศิลปะในประเทศไทยที่สำคัญคือ ประการแรก อุปสรรคทางฝ่ายผู้ที่จะเข้าถึง กล่าวคือ ขาดการฝึกฝนอบรมเกี่ยวกับศิลปะและการเข้าถึงศิลปะที่ถูกต้อง เช่น พยายามดูศิลปะเพื่อเอาเรื่องเหมือนดูละคร พอใจกับรูปที่เหมือนธรรมชาติ พอใจกับความงามเพียงผิว ให้ความสำคัญกับรสนิยมของตนเอง เช่น ความพึงพอใจกับสีใดสีหนึ่ง ไม่ได้คำนึงถึงว่างานมีคุณค่าทางศิลปะหรือไม่ จึงไม่อาจรับความรู้สึกแบบอื่นได้ หรืออาจมีความเป็นชาตินิยม พอใจกับความรู้ด้านอื่น ๆ ที่แฝงอยู่กับงานศิลปะนั้น ๆ อุปนิสัยที่อยู่บนพื้นฐานของเหตุผล ไม่ปล่อยใจให้เป็นกลาง ตั้งใจหรือมุ่งมั่นมากเกินไป เป็นต้นประการที่สอง อุปสรรคทางฝ่ายงานศิลปะที่จะให้คนเข้าถึง คือ ขาดงานศิลปะที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง ทั้งแบบไทยประเพณีและแบบร่วมสมัย ทั้งนี้เพราะเหตุผลหลายประการ อาทิ ศิลปะโบราณของไทยมีแบบประเพณีนิยมแบบเดียวขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่อาจคลี่คลายจากแบบประเพณีเดิมได้ อิทธิพลของศิลปะร่วมสมัยของตะวันตก ที่มีต่อศิลปะร่วมสมัยของไทย ทำให้มีการกระโดดไกลขาดตอน เป็นช่องว่างขนาดใหญ่ที่มีคนดูอยู่อีกด้านหนึ่ง นอกจากนี้ผลงานศิลปะที่มีคุณค่าสูงมีจำนวนน้อย คนทั่วไปยากที่จะสัมผัส อีกทั้งศิลปินยังต้องแบ่งปันความเป็นศิลปะให้กับรสนิยมของตลาด

ผลการสัมภาษณ์ในการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย สำหรับผู้เข้าชมงานจิตรกรรมฝาผนัง พบผลการให้สัมภาษณ์สอดคล้องกับ Chalut Nimsamoe (2002 : 95-97) ได้อธิบายถึงวิธีการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้สำหรับการชมจิตรกรรมฝาผนังไทยในอุโบสถ โดยเสนอกลวิธีเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้ ประการแรก การดูภาพแบบเอาเนื้อหาทางศิลปะ ควบคุมแบบสำรวจเพื่อทำความเข้าใจกับเรื่องราวของภาพ เพราะเรื่องราวเป็นจุดเริ่มต้นของการชมงานจิตรกรรมไทย ซึ่งจิตรกรได้วางโครงสร้าง วางองค์ประกอบของภาพ และการสรรหารูปรูปร่างจากธรรมชาติมาเป็นสื่อ นำ ซึ่งผู้ชมจะต้องเดินตามเส้นทางที่จิตรกรวางไว้ไปตามลำดับ

ประการสอง การเริ่มต้นดูภาพเขียน ความรู้สึกที่เราได้รับในขั้นนี้ก็คือ ความประทับใจในองค์ประกอบส่วนรวมหรือบรรยากาศของภาพ ซึ่งมีสีเป็นตัวนำ ความวิจิตรตระการตาของสีในวรรณะอุ่นหรือเย็นที่ ครอบคลุมความรู้สึกของภาพไว้ทั้งหมด ตัดกับสีคู่ตรงกันข้ามเป็นบางแห่ง

ประการสาม ขึ้นสายตาที่เริ่มเคลื่อนไหวไปในทิศทางต่าง ๆ จะเห็นกลุ่มของรูปทรงที่ปรากฏขึ้นเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ภายในภาพ มีรูปทรงเล็ก ๆ ปรากฏอยู่เกือบทั่วบริเวณภาพ ด้วยอิทธิพลของความจำได้หมายรู้ ความหมายของรูปทรงเหล่านั้น จะปรากฏมาเองบริเวณขอบนอกของการรับรู้ของผู้ชม จะมองเห็นเป็นภาพกลุ่มคน ปราสาท ต้นไม้ ด้วยความรู้ที่จิตรกรปูพื้นไว้ก่อนดูภาพ ทำให้ผู้ชมเห็นเป็นรูปทรง เพื่อไม่ให้ความเคยชินในการดูรูปร่างเข้ามาบิบบทบาทในการชม

ประการที่สี่ หลังจากนั้นเส้นโครงสร้างสำคัญของภาพ จะปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้นกว่าการดูครั้งแรก ในขั้นนี้ความเคลื่อนไหวของภาพจะเกิดจากเส้นโครงสร้างหลักของแต่ละกลุ่ม ความเคลื่อนไหวที่เกิดจากการขยายตัวของที่ว่างในแต่ละบริเวณ ความเคลื่อนไหวของเส้นรอบนอกของแต่ละกลุ่ม ความเคลื่อนไหวของกลุ่มรูปทรงที่เป็นแถวต่อเนื่องไปในทิศทางต่าง ๆ ความเคลื่อนไหวของแต่ละรูปทรงย่อย ที่มีเส้นแกนพุ่งลงเบื้องล่างในแนวดิ่ง ตามกฎของความโน้มถ่วง ความเคลื่อนไหวในลักษณะเฉพาะของรูปทรงย่อยซึ่งส่วนมากมีลักษณะซ้ำ ๆ กัน นอกจากบางรูปทรงที่มีลักษณะเด่นเป็นพิเศษในแต่ละกลุ่ม นอกเหนือจากความเคลื่อนไหวดังกล่าวแล้ว ความสัมพันธ์ในความคิดต่าง ๆ ของน้ำหนัก สี และลักษณะผิวของรายละเอียดต่าง ๆ จะเคลื่อนไหวประสานซ้อนเข้าไปเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความรู้สึกของผู้ชมทั้งกายและใจจะเคลื่อนไหวสัมพันธ์กันไปตามทิศทาง และจังหวะที่จิตรกรสร้างไว้ ผู้ชมจะได้รับความพอใจเชิงศิลปะในเบื้องต้นด้วยจังหวะความเคลื่อนไหวของรูปทรงและทัศนธาตุเหล่านี้

ประการที่ห้า ผู้ชมต้องเคลื่อนไหวตัวไปใกล้ภาพอีกเล็กน้อย เพื่อชื่นชมกับกลุ่มรูปทรงที่ละเอียดมากขึ้น โดยเริ่มจากด้านบนทางซ้ายของภาพเป็นกลุ่มแรก ที่เริ่มเช่นนี้เพราะความเคยชินที่ได้รับจากการอ่านหนังสือและการจัดลำดับสิ่งต่าง ๆ ที่เริ่มจากด้านซ้ายไปขวา และจากบนมาล่างเสมอ ประการสุดท้าย ในการดูภาพ ประสาทตาและการรับรู้ของเราจะสัมผัสกับความเคลื่อนไหวของทุกรูปทรง ตั้งแต่รูปทรงส่วนรวมจนถึงรูปทรงส่วนย่อยที่สุด พร้อมกับบันทึกความหมายต่าง ๆ ของสิ่งและเรื่องราวในทุกจุดทุกตอนของภาพไว้ ข้อมูลทั้ง 2 ประเภท ซึ่งได้แก่ความหมายทางรูปทรง กับความหมายทางสิ่งและเรื่องราว ที่ประสาทตาและความรับรู้ได้รวบรวมไว้ นี้ ถ้าผสมผสานเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม โดยมีฝ่ายรูปทรงเป็นตัวนำแล้ว การเข้าถึงความเป็นศิลปะและสุนทรีย์ของผลงานก็จะเป็นไปได้ถึงระดับที่ลึกซึ้งอย่างยิ่ง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1) ควรมีการผลิตคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดในจังหวัดสุพรรณบุรี
- 2) ควรมีการผลิตคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อใช้สำหรับนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เข้ามาชมงานจิตรกรรมฝาผนังตามวัดต่าง ๆ ของไทย
- 3) ควรมีการผลิตคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังเพื่อจำหน่ายแก่ผู้เข้าชม
- 4) ควรมีงบประมาณหรือทุนสนับสนุนในการผลิตคู่มือการชมงานจิตรกรรมฝาผนังเพื่อเป็นการเผยแพร่

6.2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาและพัฒนาฝีมือเกี่ยวกับการชมงานจิตรกรรมฝาผนังในจังหวัดอื่น ๆ
- 2) ควรมีการศึกษาแบบเจาะลึกถึงความเป็นศิลปะในงานจิตรกรรมฝาผนังเฉพาะส่วน

เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงศิลปะในงานจิตรกรรมไทย

References

- Chalood Nimsamer. (1989). *Access to the Arts in Traditional Thai Paintings*. Bangkok : Amarin Printing Co., Ltd.
- Fine Arts, Department. (2005). *Murals Painting Suphanburi Province*. Bangkok : Cyber Rock Agency Group Co., Ltd.
- Macmullan, T. (2012). "Dividing Walls and Unifying Murals : Diego Rivera and John Dewey on the Restoration of Art Within Life Inter. *American Journal of Philosophy* 3,2 : 44.
- Mano Kleepthong. (1992). "A Study on Mural Painting inside the Ancient Ubosoth of Wat Nor Phuthang Kura, Tambol Phi Han Daeng, Amphoe Muang, Changwat Suphan Buri." A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Master of Arts Department of Archaeology Graduate School Silpakorn University.
- Nor. Na Paknam. (2007). *Beauty in Thai art*. Bangkok : Ancient City Publishing (In the name of Viriya Business Co., Ltd.)
- Samerchai Poolsuwan. (1996). *Symbols in Thai Painting During The 19Th and 24Th Centuries*. Bangkok : Thammasat University Press.
- Samnao Chadthongkham. (2005). *Chineses Picture in The Mural Painting, Ubosoth Wat Pratoosarn Ruayai Subdistic, Muang Distric, Suphan Buri Province* (Master of Thesis). Graduate School: Silpakorn University.
- Santi Leksukhum. (2010). *Technician Thai Traditional Crafts*. Bangkok : Rungsilp Printing (1977) Co., Ltd.
- Somporn Charoonsang. (2003). *The Development of a Nature Trail Handbook in Kaeng Krachan National Park* (Master of Thesis). Graduate School: Silpakorn University.

การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ

THE CULTURAL TOURISM DEVELOPMENT FOR OLDER PERSONS

ชลวิทย์ เจียรจิตต์*

Cholvit Jearajit

Received: November 11, 2018

Revised: March 23, 2019

Accepted: March 26, 2019

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ” มีวัตถุประสงค์การศึกษา 3 ข้อได้แก่ (1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ (2) เพื่อวิเคราะห์แนวทางและเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ และ (3) เพื่อเสนอรูปแบบนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน ผลการศึกษาพบว่า **ประการที่หนึ่ง** เหตุผลในการตัดสินใจท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการพักผ่อนกับครอบครัว รองลงมาคือต้องการไหว้พระเพื่อขอพรและทำบุญ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีการประชาสัมพันธ์และกิจกรรมที่ดึงดูดใจตามลำดับ ขณะที่ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างด้านความคาดหวังต่อแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ พบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยว่าการเก็บค่าเข้าชมผลกระทบต่อตัดสินใจเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมมากที่สุด **ประการที่สอง** แนวทางและเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุมี 3 แนวทางสำคัญคือการวิจัยและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเจ้าภาพหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการพัฒนาระบบธุรกิจการท่องเที่ยวที่ก้าวหน้าและเป็นธรรมแก่นักท่องเที่ยว ขณะที่การพัฒนาเครือข่ายจำเป็นต้องมีเครือข่ายที่สำคัญในการร่วมเป็นภาคีผลักดันการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จอย่างน้อย 3 เครือข่ายคือเครือข่ายท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เครือข่ายผู้ประกอบการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และเครือข่ายภาครัฐ **ประการที่สาม** การวิจัย

* Department of Sociology, Faculty of Social Science, Srinakharinwirot University.

ครั้งนี้ได้เสนอรูปแบบนโยบาย 3 รูปแบบเพื่อการพัฒนาและยกระดับปฏิบัติการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุได้แก่การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุระดับอนุภูมิภาค การพัฒนานโยบายสิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับผู้สูงอายุและครอบครัว และการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศให้กับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ **ข้อเสนอแนะ** สำนักนายกรัฐมนตรี ต้องเป็นหน่วยงานกลางในการประสานการจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ร่วมกับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกำหนดให้มีกิจกรรมสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับผู้สูงอายุทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, ผู้สูงอายุ

ABSTRACT

The study of “The Cultural Tourism Development for Older Persons” has 3 purposes: (1) to examine and analyze opinions of older persons toward the cultural tourism development for older persons; (2) to analyze ways and the network of cultural tourism development for older persons; and (3) to propose policies of cultural tourism development for older persons. This mixed method research includes quantitative research methodology and qualitative research methodology.

The results revealed that, firstly, the reasons for cultural tourism for most of the sample groups are family relaxation, praying and making merit, and attractive activities of cultural tourism. While the opinions of expectation toward cultural tourism for older persons expressed that the sample group similarly agreed most with the influence of entrance fee toward the decision of cultural and Buddhism-based tourism, then the suitable staff in cultural and Buddhism-based tourism areas providing proper services to older persons. Secondly, it was found that there are 3 ways to develop the cultural tourism: research and development of cultural tourism, stimulating Local Administrative Organization as the main host for tourism development, and expanding advanced and impartial tourism business system for

tourists. Additionally, the results revealed that network development requires at least 3 essential associations: local network of cultural tourism, entrepreneurial network of cultural tourism, and governmental network. Lastly, this research proposes 3 policies developing and advancing cultural tourism for older persons: developing sub-region travel routes of cultural tourism for older persons, encouraging tax benefit policies for older persons and their family, and expanding information for cultural tourism for older persons.

This research presents suggestions that the Prime Minister's Office to become the center to creating cultural tourism plans together with the Ministry of Tourism and Sports, the Ministry of Culture, the National Office of Buddhism, and the Ministry of Social Development and Human Security, by hosting activities promoting tourism for Thai and foreign older tourists.

Keywords: Cultural Tourism, Older Persons

1. บทนำ

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของสังคมไทยเป็นสถานการณ์และแนวโน้มทางประชากรที่ชัดเจนอย่างมาก จากการสำรวจของ National Statistical Office of Thailand (2014) พบว่าจำนวนผู้สูงอายุของสังคมไทยมีทั้งสิ้น 10,014,705 คน หรือประมาณร้อยละ 14.9 ของประชากรไทย รวมทั้งยังมีแนวโน้มที่ชัดเจนว่าจะมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมสูงอายุในมิติต่างๆ จึงจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ความน่าสนใจประการหนึ่งของการเข้าสู่สังคมสูงอายุในสังคมไทยคือการคำนึงถึงการใช้เวลาว่างภายหลังเข้าสู่วัยดังกล่าวของผู้สูงอายุ จากรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติเกี่ยวกับการสำรวจพฤติกรรมการท่องเที่ยวประจำปี พ.ศ. 2559 พบว่าผู้สูงอายุเป็นช่วงวัยที่เดินทางท่องเที่ยวอย่างน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงวัยอื่น โดยผู้สูงอายุออกเดินทางท่องเที่ยวเพียงร้อยละ 50.7 ทั้งนี้จากการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวผู้สูงอายุในประเทศไทยของ Thee Tirachinda and Sombat Kanchanakit (2014) พบว่าจุดแข็งของการท่องเที่ยวไทยสำหรับผู้สูงอายุคือความคุ้มค่าของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะมีการบริการที่ดีและมีแหล่งท่องเที่ยวทางหลากหลาย ขณะที่จุดอ่อนคือความไม่มั่นคง

ทางการเมืองและสภาพปัญหาการจราจร ตลอดจนการไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกและการดูแลที่ได้มาตรฐานให้กับนักท่องเที่ยว

การศึกษาบทบาทที่เกี่ยวข้องกันระหว่างวัดและการจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ นั้น งานของ Saowapa Pornsripong, Khwanchit Sasiwongsaroj, and Yongyut Burasit (2014) พบว่า ปัจจัยที่จะส่งเสริมให้วัดในสังคมไทยสามารถรองรับกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุได้นั้น จำเป็นต้องคำนึงถึง ปัจจัยสำคัญ 6 ด้านด้วยกัน (1) ความพร้อมทางด้านกายภาพ ซึ่งพบว่าวัดส่วนใหญ่มีสถานที่ตั้งอยู่ในชุมชนให้ผู้สูงอายุเดินทางไปร่วมกิจกรรมได้สะดวก มีอาคาร สถานที่ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ (2) การมีภาคีเครือข่ายการทำงาน เพื่อช่วยพัฒนากิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้สูงอายุ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐ อาจมีงบประมาณและกิจกรรมในการสนับสนุน (3) การจัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการบรรยายธรรมหรือกิจกรรมเชิงพุทธ (4) การมีความพร้อมของบุคลากร มีพระสงฆ์ แม่ชี เณร อุบาสก อุบาสิกา (5) การมีทรัพยากรที่สามารถระดมได้จากญาติธรรม โดยไม่ต้องรองบประมาณจากรัฐ และ (6) เจ้าอาวาสวัดส่วนใหญ่มีความตระหนักว่า สังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุโดยใช้พื้นที่สาธารณะทางศาสนาร่วมด้วยอีก เช่นงานของความสัมพันธ์ของศาสนากับ Chaeyoon Lim and Robert D. Putnam (2010) ที่ชื่อว่า “Religion, social networks, and subjective well-being” ที่ได้เสนอให้เห็นว่าการที่สมาชิกในสังคมได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาจะส่งผลให้เกิดเครือข่ายทางสังคมและความช่วยเหลือเกื้อหนุนในลักษณะสมาชิกที่มีความเป็นพวกเดียวกันในลักษณะต่างๆ ซึ่งจะสร้างให้สมาชิกของชุมชนทางศาสนานั้น มีแนวโน้มที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

จึงจะเห็นได้ว่าการพัฒนาพื้นที่เชิงการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ จึงเป็นอีกหนึ่งกระบวนการ และกิจกรรมที่จะสามารถยกระดับการพัฒนาทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคมและการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสมในเชิงโครงสร้างประชากรให้กับสังคมไทยได้ ซึ่งกล่าวสำหรับการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุนั้น การศึกษาของ Korawan Sangkakorn and others (2015) เสนอว่าการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งซึ่งส่งผลทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสุขและความสบายใจ รูปแบบและพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะเฉพาะของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุคือ เน้นการท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพดีคำนึงถึงความคุ้มค่าในการซื้อบริการ ต้องการความมั่นใจด้านความปลอดภัย ความมั่นใจด้านบริการ ดูแลสุขภาพที่ดีโดยยินดีจ่ายเงินเพิ่มขึ้น และต้องการกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

และสุขภาพ นอกจากนี้ยังควรเป็นการจัดการท่องเที่ยวที่สามารถหาข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวที่ละเอียดและข้อมูลเชิงลึกกว่านักท่องเที่ยวทั่วไป เนื่องจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเป็นผู้มีประสบการณ์และอาจมีความต้องการจากนักท่องเที่ยวทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกทางร่างกาย รวมทั้งรูปแบบกิจกรรมที่ดำเนินการก็ควรสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุ ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงสนใจแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นหลัก ซึ่งหากพิจารณาจากลักษณะของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นจะเห็นว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะสนใจคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประจำถิ่น ประเพณี ความเชื่อทางศาสนา ตลอดจนมุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาปัญญาและแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น งานของ Razaq Raj, Kevin Griffin and Nigel Morpeth (2013) ได้เสนอให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมว่าปัจจุบันตลาดการท่องเที่ยวระดับนานาชาติมีความต้องการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากขึ้น ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเคลื่อนย้ายหรือท่องเที่ยวของผู้คนที่สะดวกและมีจำนวนมากขึ้น การให้ความสำคัญกับคุณค่าทางวัฒนธรรมมากขึ้น รวมทั้งการตระถึงคุณค่าของวัฒนธรรม โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับตัวตนและสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายเฉพาะถิ่นเมื่อต้องเผชิญกับโลกวิวัฒน์ที่มีแนวโน้มว่าจะสร้างสินค้าเชิงเดี่ยวมากขึ้น ขณะทำงานของ Phra Suthirattanabundit (Suthit Oboun) (2017) ที่ชื่อว่า “การท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม : นโยบาย ผลกระทบ และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียน” เสนอว่าหากแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในสังคมไทยและประชาคมอาเซียนสามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมให้เป็นมรดกโลกและเป้าหมายของนักเดินทางระดับนานาชาติ โดยมุ่งเน้นการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทย อาทิ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สมาคมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนมหาเถรสมาคม พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและพื้นที่การเรียนรู้ในลักษณะพิพิธภัณฑ์และศูนย์การเรียนรู้ประจำวัด ให้มีความพร้อมต่อการรองรับนักท่องเที่ยวระดับนานาชาติ และการพัฒนาพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมให้มีการจัดภูมิทัศน์และสถานที่ที่ได้มาตรฐาน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ

2.2 เพื่อวิเคราะห์แนวทางและเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ

2.3 เพื่อเสนอรูปแบบและนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุเป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mix-Methodology) โดยผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการศึกษาออกตามวิธีการวิจัยดังนี้

1) การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อสังเคราะห์เอกสาร ในประเด็นเกี่ยวกับเครือข่ายการพัฒนาสังคม ตลอดจนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสังคมวิทยา การท่องเที่ยวในสังคมปัจจุบัน แนวคิดและพฤติกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ตลอดจนข้อมูลและแบบแผนของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในสังคมไทย

2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาข้อมูลในลักษณะของตัวเลข โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือทางสถิติประเภทต่างๆ เพื่อให้สามารถได้ข้อสรุปเป็นตัวเลขที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และสามารถนำผลลัพธ์จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างอ้างอิงกลับไปยังประชากรได้ (Waranya Patarasuk, 2009) โดยการศึกษาใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำหรับการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจาก 12 พื้นที่จังหวัดทั่วทุกภูมิภาคได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน จังหวัดหนองคาย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครพนม จังหวัดสกลนคร กรุงเทพมหานคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา และจังหวัดภูเก็ตจำนวน 400 คน

3) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งเน้น (1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ตัวแทนผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้บริหารสถานท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจำนวน 20 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เครือข่ายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในสังคมไทยปัจจุบัน (2) การสนทนากลุ่ม

(Focus Group Discussion) ในการศึกษาครั้งนี้ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อยพระสงฆ์นักวิชาการที่มีความรู้เข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 6 รูป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สรุปผลการศึกษาเชิงปริมาณ

ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ จากการสำรวจความคิดเห็นในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 416 คน ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ทำการศึกษา 12 จังหวัดทุกภูมิภาคของประเทศ พบว่า เหตุผลในการตัดสินใจท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการพักผ่อนกับครอบครัว รองลงมาคือต้องการไหว้พระเพื่อขอพรและทำบุญ ขณะที่ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างด้านความคาดหวังต่อแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในประเด็นเรื่องการเก็บค่าเข้าชมผลกระทบต่อตัดสินใจเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ลำดับถัดมาคือเห็นด้วยว่าแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมมีบุคลากรให้บริการแก่ผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม และมีสินค้าที่ราคาเหมาะสมกับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังเห็นว่าการบรรจุแผนการท่องเที่ยวธุรกิจของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม จะส่งผลกระทบต่อด้านลบให้กับแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับหน่วยงานที่ควรมีบทบาทต่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมกิจการผู้สูงอายุ และเครือข่ายผู้สูงอายุประจำท้องถิ่น

4.2 สรุปผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

1) ด้านแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่าจำเป็นต้องสร้างกลไกการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานที่กำกับและควบคุมนโยบายการท่องเที่ยวระดับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรม หน่วยงานที่ทำหน้าที่พัฒนาและดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ เช่น กรมศิลปากร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และหน่วยงานที่ทำหน้าที่สนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ควรดำเนินการสำรวจความพร้อมทางทรัพยากรกายภาพ สิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมว่าสามารถดำเนินการพัฒนา ปรับปรุงและอนุรักษ์เพื่อขึ้นทะเบียนระดับชาติและระดับนานาชาติ ตลอดจนการประเมินผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวให้รอบด้าน เพื่อกำหนดแผนและยุทธศาสตร์

การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นการมีหน่วยงานระดับปฏิบัติการเข้ามาเป็นหน่วยงานเจ้าภาพในการบูรณาการข้อมูลเพื่อการพัฒนาจึงเป็นกลไกสำคัญที่จะประสานความร่วมมือและข้อเสนอแนะต่างๆ ให้นำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมได้ การมอบหมายภารกิจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงถือว่ามีความสอดคล้องกับการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุที่สุด

2) ด้านเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่ามีเครือข่ายที่สำคัญ 3 เครือข่ายได้แก่ เครือข่ายในท้องถิ่น เครือข่ายผู้ประกอบการท่องเที่ยว และเครือข่ายภาครัฐ ซึ่งมีความจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุร่วมกัน โดยในระยะแรกควรมีการส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ เช่น การจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางประเพณีและศาสนาของไทย การส่งเสริมการจัดกิจกรรมในวันครอบครัว ตลอดจนการเปิดพื้นที่ให้มีการทำกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น ประการต่อมาคือการผลิตต้นนโยบายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ เช่น บันได ห้องน้ำ ที่พัก ตลอดจนการปรับปรุงการจัดการข้อมูลและองค์ความรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้สูงอายุร่วมด้วย ท้ายที่สุดคือเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุต้องแบ่งบทบาทการดำเนินงานเพื่อลดความซ้ำซ้อนในภารกิจที่เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ การบริหารจัดการผลประโยชน์และการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

3) ด้านรูปแบบนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่าการพัฒนารูปแบบนโยบายเพื่อให้สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุได้ ต้องอาศัยหน่วยงานที่มีอำนาจเพื่อกำกับบูรณาการนโยบาย ในกรณีนี้หากรัฐบาลจะตัดสินใจให้สำนักนายกรัฐมนตรีเป็นเจ้าภาพหลักในการควบคุมกลไกการดำเนินงานทั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และหน่วยงานในกำกับจะสามารถช่วยส่งเสริมให้นโยบายทั้งการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว การพัฒนาสิทธิประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว และการพัฒนาข้อมูลสารสนเทศ มีโอกาสที่จะบูรณาการการทำงานและพัฒนาไปอย่างประสบความสำเร็จมากที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาที่สำคัญจากการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่าการมีภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและควรให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Saowapa Pornsripong and Khwanchit Sasiwongsaroj and Yongyut Burasit (2014) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมให้วัดในสังคมไทยสามารถกลายเป็นที่รองรับของกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ อาทิ การพัฒนาความพร้อมทางด้านกายภาพ การมีภาคีเครือข่ายการทำงาน เป็นต้น ซึ่งความจำเป็นที่ต้องอาศัยการบูรณาการเครือข่ายการดำเนินงานร่วมกัน เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่อยู่ในวัยผู้สูงอายุ มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก หรือการจัดหาบริการที่มากกว่าคนที่ยังมีอายุอยู่ในวัยหนุ่มสาว ทั้งในเรื่องปัจจัยเชิงการพัฒนาพื้นที่เชิงกายภาพ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับช่วงวัยสูงอายุ ดังนั้นความพยายามหรือความมุ่งเน้นการจัดสรรงบประมาณไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยที่ขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาเชิงกายภาพและการเสริมสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุ อาจนำไปสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ขาดประสิทธิภาพได้

นอกจากนี้การศึกษาของ Korawan Sangkakorn and others (2015) ที่พบว่า รูปแบบและพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะเฉพาะของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุคือ เน้นการท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพดีคำนึงถึงความคุ้มค่าในการซื้อบริการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาครั้งนี้ที่ระบุว่า การเก็บค่าเข้ามีผลกระทบต่อการตัดสินใจเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมควรมีบุคลากรให้บริการแก่ผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม โดยสาเหตุดังกล่าวอาจมีแนวโน้มมาจากการที่นักท่องเที่ยวที่อยู่ในวัยผู้สูงอายุ ส่วนหนึ่งมักจะไม่มีรายได้ที่เป็นประจำ ดังนั้นการจัดสรรค่าใช้จ่ายสำหรับการท่องเที่ยวนั้น อาจมีความกังวลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้ ดังนั้นการไปท่องเที่ยวที่ได้รับการบริการที่มีคุณภาพและมีความคุ้มค่าในการซื้อบริการ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีการเก็บค่าเข้าในราคาที่สูงมากๆ จึงอาจจะไม่เป็นที่นิยมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้

6. ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นระดับนโยบายและระดับวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักนายกรัฐมนตรี ต้องเป็นหน่วยงานกลางในการประสานการจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ร่วมกับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกำหนดให้มีกิจกรรมสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับผู้สูงอายุทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

2) กระทรวงมหาดไทย ต้องส่งเสริมให้สำนักงานจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่สำรวจแนวทางการพัฒนา ปรับปรุงและจัดการองค์ความรู้แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่ เพื่อยกระดับให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุได้ในอนาคต

3) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ต้องร่วมมือกับสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เครือข่ายผู้ประกอบการท่องเที่ยวประชาสัมพันธ์เส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับผู้สูงอายุ และครอบครัว เพื่อดึงดูดตลาดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่มีกำลังซื้อและเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน

References

- Razaq Raj, Kevin Griffin, and Nigel Morpeth. (2013). *Cultural Tourism, Wallingford*. Oxfordshire: CABI International.
- Chaeyoon Lim and Robert D. Putnam. (2010). Religion, social networks, and Subjective Well-Being. *American Sociological Review*. 75(6): 914-933.
- National Statistical Office of Thailand. (2014). *The 2014 Survey of The Older Persons in Thailand*. Bangkok: Text and Journal Publication.
- Waranya Patarasuk. (2009). *Research Methodology in Social Sciences*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.

- Phra Suthirattanabundit (Suthit Oboun). (2017). *Religious and Cultural Consciousness of Histories and Culture in ASEAN Community*. Phra Nakhon Si Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Saowapa Pornsiripong, Khwanchit Sasiwongsaroj, and Yongyut Burasit. (2014, January-June). Preparedness of Buddhist Temples for an Aging Society. *Journal of Language and Culture*, 33(1),99-125
- Korawan Sangkakorn and Others. (2015). *Slow Tourism Attractions Potential Evaluation in Upper Northern that Suitable for Elder Tourists under Slow Tourism Attraction Development in Upper Northern for Elderly Tourists Programs*. Bangkok: National Research council of Thailand.
- Thee Tirachinda And Sombat Kanchanakit. (2014, January-April). Tourism Promotion for The Senior Japanese Tourist Market To Thailand. *Academic Journal Institute of Physical Education*, 6(1),111-125

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
FACTORS AFFECTING TO THE IMAGE OF PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA
PROVINCIAL POLICE

กษิติศ เทียกสีบุญ* ลัดดาวัลย์ สำราญ**

Kasidis Tiagsiboon, Laddawan Someran

Received: February 11, 2019

Revised: February 03, 2019

Accepted: March 23, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยคุณภาพการให้บริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และปัจจัยด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยคุณภาพการให้บริการประกอบด้วย ด้านการให้บริการบนสถานี ด้านการอำนวยความสะดวกทางอาญา ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และด้านการจราจรส่งผลต่อภาพลักษณ์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.5 และทั้ง 4 ตัวแปรสามารถอธิบายภาพลักษณ์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ร้อยละ 62 ($R^2 = 0.62$) และปัจจัยนวัตกรรมประกอบด้วย ด้านนวัตกรรมบริการ ด้านนวัตกรรมกระบวนการ และด้านนวัตกรรมการบริหารจัดการส่งผลต่อภาพลักษณ์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.5 และทั้ง 3 ตัวแปรสามารถอธิบายภาพลักษณ์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ร้อยละ 59 ($R^2 = 0.59$)

* Master of Business Administration Program Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi.

** Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi.

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีอิทธิพล, ภาพลักษณ์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ABSTRACT

This research aimed to study the factors affecting to the image of Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Police. Sample group was 400 people who lived in the in-charge area of Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Police. Questionnaire was used to collect data while statistics which were percentage, mean, standard deviation, and Multiple Regression Analysis were applied to analyzed collected data. Findings illustrated that the overall quality of service and the innovation were in high level. Hypothesis test showed that quality of service comprised of services providing at the station, criminal justice facilitation, crime prevention and suppression, and traffic factor affecting the image of Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Police with statistical significance 0.5. Furthermore, the four variables explained the image of Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Police at 62% ($R^2=0.62$). Innovation factor that consisted of service innovation, process innovation, and management innovation had effects on the image of Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Police with statistical significance 0.5. Moreover, the three variables described the image of Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Police with statistical significance 0.5. at 59% ($R^2=0.59$).

Keywords: Factors Affecting, The Image of Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Police.

1. บทนำ

ภาพลักษณ์มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อองค์กรในปัจจุบันเพราะสะท้อนให้เห็นถึงข้อดีและข้อด้อยขององค์กรหรือสถาบันนั้น ๆ ภาพลักษณ์ที่สะท้อนออกมาในด้านดีแสดงว่าองค์กรนั้นมีความแข็งแกร่งและเป็นที่ยอมรับของสังคม หากภาพลักษณ์สะท้อนออกมาในด้านลบก็จะต้องมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงองค์กร การที่จะสร้างภาพลักษณ์ให้กับองค์กรหรือสำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้น จำเป็นที่จะต้องมีการคิดค้นนวัตกรรมการให้บริการใหม่ ๆ เพื่อให้เป็นที่รับรู้ และเกิด

ความประทับใจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (Royal Thai Police Headquarters) เป็นส่วนราชการระดับกรมมีฐานะเป็นนิติบุคคลขึ้นการบังคับบัญชาโดยตรงต่อนายกรัฐมนตรีและไม่อยู่ในสังกัดกระทรวงใด ๆ หรือสำนักนายกรัฐมนตรี โดยมี วิสัยทัศน์ (Vision) คือ “เป็นตำรวจมืออาชีพเพื่อความผาสุกของประชาชน” ตำรวจจึงต้องเป็นข้าราชการ ที่มีความรู้ความสามารถ รู้ลึก รู้รอบ รู้จริง ในงานที่ทำและต้องเป็นคนดีมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ ซื่อตรง อดทน เสียสละ ต้องขยันและมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมตามอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมาย บางครั้งอาจส่งผลกระทบต่อความเดือดร้อนของประชาชน เช่น การตั้งด่านตรวจค้นตามท้องถนน การตรวจค้นในเคหสถาน ตำรวจภูธรภาค 1 (Provincial Police Region 1) ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่รับผิดชอบพื้นที่ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (Ayutthaya Provincial Police) ได้ตระหนักถึงปัญหาภาพลักษณ์ของตำรวจ ได้กำหนดนโยบายเพื่อวางแนวทางให้ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นำมาปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างภาพลักษณ์ตำรวจให้มีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้นเพื่อให้เกิดการรับรู้คุณภาพการให้บริการที่ดีและเกิดทัศนคติที่ดีต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งนโยบายดังกล่าวได้วางแนวทางการสร้างภาพลักษณ์ไว้ 4 ด้านคือ ด้านการให้บริการบนสถานี ด้านการอำนวยความสะดวกธรรมชาติทางอาญา ด้านการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และด้านจรรยา

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้ตำรวจทันกับการเปลี่ยนแปลงในการทำงานและการสร้างภาพลักษณ์ในปัจจุบันและอนาคตที่จะเกิดขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์โดยรวมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตลอดจนเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการทำงานของข้าราชการตำรวจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยคุณภาพการให้บริการ
- 2.2 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยนวัตกรรม
- 2.3 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 2.4 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีจำนวน 808,360 คน และขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยการเปิดตารางเลขสุ่มสูตรการหากลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (1970)

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามด้านประชากรศาสตร์ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยคุณภาพการให้บริการ ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านนวัตกรรม ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตำรวจจราจรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือประกอบด้วยความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ประเมินค่า IOC ของข้อคำถามในแบบสอบถาม ทั้งหมด 43 ข้อ ซึ่ง ในแต่ละด้านอยู่ระหว่าง 0.754 - 0.913 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 ถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสูง

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด ให้กับประชาชนทั่วไปในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้ง 16 อำเภอ ครอบคลุมทั้ง 26 สถานีตำรวจในสังกัด ตำรวจจราจรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.3 การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเบื้องต้น ได้แก่ แจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ สถิติวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการเก็บข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชนมีระดับการศึกษาปริญญาตรี และมีรายได้ส่วนใหญ่ 10,000 – 20,000 บาทต่อเดือน

4.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยคุณภาพการให้บริการ

ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยคุณภาพการให้บริการโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการให้บริการบนสถานี อยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.66) อันดับที่ 2 คือ ด้านการจราจร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.67) อันดับที่ 3 คือ ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.76) และอันดับที่ 4 อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการอำนวยความสะดวกทางอาญา ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 0.73)

4.3 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านนวัตกรรม ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านนวัตกรรมโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านนวัตกรรมกระบวนการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.68) อันดับที่ 2 คือ ด้านนวัตกรรมบริการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.79) และอันดับที่ 3 คือ ด้านนวัตกรรมการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.73)

4.4 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยภาพลักษณ์

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตำรวจภูธร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อันดับที่ 1 คือ สำนักงานตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีโลโก้สัญลักษณ์ที่สามารถจดจำได้ง่ายสีและสัญลักษณ์ มีความโดดเด่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.74) อันดับที่ 2 คือ ผู้บริหารสำนักงานตำรวจเป็นผู้มีประสบการณ์การบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.83) อันดับที่ 3 คือ สำนักงานตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีลานจอดรถที่อำนวยความสะดวก และปลอดภัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.82) อันดับที่ 4 คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวนเพียงพอต่อการให้บริการประชาชนในพื้นที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.83) อันดับที่ 5 คือ สำนักงานตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสม ประชาชนสามารถติดต่อได้อย่างสะดวก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.78) อันดับที่ 6 คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความเชี่ยวชาญในการให้บริการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.91) อันดับสุดท้าย คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจให้บริการประชาชนด้วยความเอาใจใส่ คุงญาติมิตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.93)

4.5 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยคุณภาพการให้บริการส่งผลต่อภาพลักษณ์
ตำรวจภูธร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานการวิจัย	ผลการ ทดสอบ
สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยคุณภาพการ ประกอบด้วย ด้านการให้บริการบนสถานี ด้านการอำนวยความสะดวกทางอาญา ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และด้านการจราจร ให้บริการส่งผลต่อภาพลักษณ์ตำรวจภูธร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ยอมรับ สมมติฐาน

*นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5

จากตารางที่ 1 แสดงสมมติฐานปัจจัยด้านคุณภาพการ ด้านการให้บริการบนสถานี ด้านการอำนวยความสะดวกทางอาญา ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และด้านการจราจรให้บริการส่งผลต่อภาพลักษณ์ตำรวจภูธร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ 1

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยนวัตกรรมส่งผลต่อภาพลักษณ์ตำรวจภูธร จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานการวิจัย	ผลการ ทดสอบ
สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยนวัตกรรม ประกอบด้วย ด้านนวัตกรรมบริการ ด้านนวัตกรรมกระบวนการ ด้านนวัตกรรมการบริหารจัดการส่งผลต่อภาพลักษณ์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ยอมรับ สมมติฐาน

*นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5

จากตารางที่ 2 แสดงสมมติฐานปัจจัยด้านนวัตกรรมบริการ ด้านนวัตกรรมกระบวนการ และด้านนวัตกรรมการบริหารจัดการส่งผลต่อภาพลักษณ์ตำรวจภูธร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ 2

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยคุณภาพการให้บริการประกอบด้วย ด้านการให้บริการบนสถานี ด้านการอำนวยความสะดวกธรรมชาติทางอาญา ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และด้านการจราจรส่งผลต่อภาพลักษณ์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งยอมรับสมมติฐาน เนื่องจากการให้บริการบนสำนักงานตำรวจมีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ให้คำแนะนำตามบริเวณจุดบริการต่างๆ One stop service ให้แก่ประชาชนที่มาติดต่อตลอด 24 ชั่วโมงและมีสิ่งอำนวยความสะดวกบริการประชาชน รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการได้อย่างเหมาะสมด้วยการติดประกาศเกี่ยวกับขั้นตอนการใช้บริการ ระยะเวลาในการใช้บริการในกรณีต่างๆให้ประชาชนได้เห็นอย่างชัดเจน ประกอบสำนักงานตำรวจมีการปรับปรุงภูมิทัศน์อย่างสม่ำเสมอ รักษาความสะอาดสถานที่ให้บริการ บ้านพัก และดูแลทำความสะอาดห้องน้ำซึ่งแยกเป็นสัดส่วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wanichdumrongsak Sangduen (2012) ผลการวิจัยพบว่า การให้บริการที่ดีจากสำนักงานธนาการเกียรตินาคินส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีของธนาการโดยธนาการมีเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ มีความทันสมัยพร้อมอำนวยความสะดวกให้แก่ลูกค้าหรือประชาชนที่ใช้บริการอีกทั้งภายในบริการทั้งภายนอกและภายในสำนักงานให้บริการมีความสะอาดเรียบร้อยและมีพนักงานตามจุดต่างๆภายในสำนักงานธนาการคอยให้คำแนะนำลูกค้าที่เข้าใช้บริการได้อย่างเหมาะสม และพนักงานธนาการเกียรตินาคินให้บริการลูกค้า ประชาชนด้วยความรวดเร็วเพื่อสนองต่อความต้องการของลูกค้าซึ่งพนักงานมีความซื่อสัตย์ในการให้บริการลูกค้าด้วยความรับผิดชอบไม่เอาเปรียบลูกค้าซึ่งทำให้ลูกค้ามีทัศนคติที่ดีต่อสำนักงานธนาการและเกิดภาพลักษณ์ที่ดีและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sukprasert Rassmee (2008) ผลการวิจัยพบว่าโรงแรมมีการมุ่งเน้นการให้บริการแก่ลูกค้าที่เข้าใช้บริการโดยพนักงานมีบุคลิกภาพที่ดีมีการให้ข้อมูลการให้บริการต่างๆอย่างละเอียด ครบถ้วนพร้อมทั้งอำนวยความสะดวกจากการให้บริการทั้งการประสานงาน การชี้แจง แนะนำต่างๆเกี่ยวกับการใช้บริการอย่างใกล้ชิด รวดเร็วและมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคม และรักษาสິงแวดล้อมใกล้เคียง เป็นผลให้ลูกค้าเกิดความประทับใจต่อการใช้บริการและสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ธุรกิจโรงแรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างต่อเนื่อง

5.2 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านนวัตกรรม ประกอบด้วย ด้านนวัตกรรมบริการ ด้านนวัตกรรมกระบวนการ ด้านนวัตกรรมการบริหารจัดการ ส่งผลต่อภาพลักษณ์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งยอมรับสมมติฐาน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น การใช้กล้องถ่ายภาพแทนเจ้าหน้าที่ตำรวจในการกวดขันวินัยจราจรของ

ประชาชนซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นำเทคโนโลยีอื่นๆ มาใช้ในการรายงานความก้าวหน้าของคดีความให้แก่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอพร้อมจัดทำโครงการใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์ให้เกิดประสิทธิภาพต่อการให้บริการประชาชนสูงสุด และเจ้าหน้าที่ตำรวจนำอาสาสมัคร จิตอาสา เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานให้แก่ประชาชนและนำวิธีการปฏิบัติงานใหม่ๆ มาปรับใช้ในขั้นตอนการสืบสวนพร้อมคิดค้นบริการใหม่ๆ เพื่อสร้างความสะดวกให้แก่ประชาชน เช่น การชำระค่าปรับผ่านทางไปรษณีย์ อีกทั้งสำนักงานตำรวจมีระบบการให้บริการประชาชนอย่างต่อเนื่อง สะดวก รวดเร็วและถูกต้องประกอบกับการกำหนดบริหารขั้นตอนการให้บริการในด้านต่างๆ มีความเหมาะสมให้แก่ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Natee Phanuwat (2011) ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมการบริหารในด้านต่างๆ ทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารบุคคล และด้านบริหารทั่วไปมีผลต่อภาพลักษณ์ของโรงเรียนในพื้นที่พิเศษ โดยที่ประชาชนใกล้เคียงเกิดความไว้วางใจต่อโรงเรียนและทำให้กับชุมชนใกล้เคียงเกิดการยอมรับต่อการดำเนินงานของโรงเรียน เนื่องจากการบริหารจัดการแนวทางการปฏิบัติงาน การพัฒนาหลักสูตร โครงการความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนให้มีการประสานงานให้ความร่วมมือทางวิชาการในรูปแบบต่างๆ ที่แปลกใหม่ทันสมัยให้แก่องค์กรและชุมชนได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thananunsophon Ketsuphich (2015) ผลการวิจัยพบว่าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคใช้เทคโนโลยีสู่นวัตกรรมในการบริการให้แก่พนักงานและประชาชนโดยการประชุม การสัมมนา และกิจกรรมต่างๆ ของการไฟฟ้าให้ประชาชนได้ทราบอย่างรวดเร็วและแม่นยำ อีกทั้งประชาชนได้ใช้นวัตกรรมบริการที่ทันสมัย ซึ่งเป็นผลประโยชน์ต่อพนักงานในองค์กรและประชาชนที่ใช้บริการ ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกประทับใจต่อการใช้บริการและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (พีอีเอ) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mingthat Thitimom (2006) ได้ศึกษาเรื่องภาพลักษณ์ของธนาคารออมสินหลังการปรับเปลี่ยนเอกลักษณ์องค์กรตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่าธนาคารออมสินมีนวัตกรรมการให้บริการที่ทันสมัยมากขึ้น เพิ่มส่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่ประชาชน เช่น สมุดเงินฝากและบัตรอิเล็กทรอนิกส์ มีรูปแบบใหม่ ง่ายต่อการใช้บริการเป็นผลให้ธนาคารออมสินมีภาพลักษณ์ที่ดีเพิ่มมากขึ้นหลังจากปรับเปลี่ยนเอกลักษณ์ต่างๆ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตั้งนั้น ผู้บังคับบัญชาตำรวจภูธรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในฐานะผู้บริหารองค์กรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถนำผลลัพธ์ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้กำหนดข้อเสนอแนะไว้ดังต่อไปนี้

1) ด้านการให้บริการบนสถานี ผู้กำกับสถานีตำรวจควรจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานสำหรับคนพิการ รวมถึงการปรับปรุงภูมิทัศน์และรักษาความสะอาดโดยรอบที่ทำการและจัดเวรเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้บริการประชาชนอย่างเพียงพอ

2) ด้านการอำนวยความสะดวกทางอาญา ผู้บังคับบัญชาควรส่งเสริมให้ได้บังคับบัญชาโดยเฉพาะพนักงานสอบสวนหมั่นออกเยี่ยมเยียนประชาชนที่ได้รับความเสียหายอย่างใกล้ชิด เพื่อเพิ่มความสบายใจ และมีการแจ้งความคืบหน้าทางคดีแก่ผู้เสียหายอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจุบัน รวมถึงการออกไปรับแจ้งความนอกสถานีเพื่อความสะดวกของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้น

3) ด้านการป้องกันอาชญากรรม ผู้บังคับบัญชาควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม ผ่านทางช่องทางประชาสัมพันธ์ต่างๆ เช่นเสียงตามสายในชุมชน หรือการออกไปสิ่งเตือนภัยในกรณี que พบเห็นประชาชนมีเหตุและทรัพย์สินที่มีความเสี่ยงจะถูกโจรกรรม รวมถึงการให้สายตรวจหมั่นออกตรวจเยี่ยมประชาชนเพื่อคลายความวิตกกังวล เรื่องการจะเกิดอาชญากรรมในพื้นที่ เป็นต้น

4) ด้านการจราจร ผู้บังคับบัญชาควรจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้ความรู้การใช้รถใช้ถนนให้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งปลูกฝังวินัยการใช้รถใช้ถนนให้กับเด็ก และเยาวชน เพื่อสร้างค่านิยมที่ถูกต้องต่อไป

5) ด้านนวัตกรรมบริการ ตำรวจภูธร จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ จัดทำโครงการใหม่ ๆ ที่มีความสร้างสรรค์และเกิดประสิทธิภาพต่อการให้บริการกับประชาชน

6) ด้านนวัตกรรมกระบวนการ ตำรวจภูธร จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีการส่งผ่านข้อมูลอาชญากรรมผ่านช่องทางสังคมโซเชียล เช่น ไลน์ เฟสบุ๊ก เป็นต้น เพื่อความรวดเร็วของการสื่อสารและการให้บริการประชาชน

7) ด้านนวัตกรรมการบริหารจัดการ ตำรวจภูธร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรมีการสำรวจความต้องการของประชาชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นข้อมูลการพัฒนาการให้บริการแก่ประชาชนต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เท่านั้น ซึ่งผลการวิจัยนั้นจะได้ความคิดเห็นในลักษณะใกล้เคียงกันจึงควรมีศึกษาเปรียบเทียบกับพื้นที่ใกล้เคียง หรือต่างภาคที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน เพื่อเกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ให้แก่ประชาชนได้สูงสุด ซึ่งจะช่วยลดปัญหาในด้านต่างๆ ของประชาชนและสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สูงสุดต่อไป

2) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณซึ่งมีลักษณะการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่กำหนดกรอบในการตอบไว้ชัดเจนอาจทำให้ไม่ได้ข้อมูลที่แท้จริงในเชิงคุณภาพ ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยในเชิงคุณภาพโดยการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากประชาชนอย่างใกล้ชิดเพื่อการได้เก็บข้อมูลที่เป็นประโยชน์และตรงประเด็นในการทำวิจัยครั้งต่อไป

References

- Mingthat, Thitimon. (2006). *Image of Government Savings Bank After Changing Organization Identity Responding to Samut Prakarn People's Opinion*. Public Administration Program in General Administration, Burapha University.
- Natee, Phanuwat. (2012). *Innovation in The Management of Educational Institutes in Special Area Under Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 3* (Master of Thesis). Chiang Rai Rajabhat University.
- Sukprasert, Rassmee. (2008). *Effect of Corporate Value and Service Quality on Corporate Image of Hotel Business in Northeastern, Thailand*. (Master of Thesis). Mahasarakham University.
- Thananunsophon Ketsuphich. (2015) *Innovation Communication for Image Provincial Electricity Authority (PEA) and Effective integration information's channel in Thailand* (Doctor of Thesis). Krirk University.

การสื่อสารทางการเมืองเพื่อสถานะภิกษุณีในประเทศไทย:

ศึกษากรณีภิกษุณีธัมมนันทา

POLITICAL COMMUNICATION FOR THE STATUS OF “BHIKKHUNIS” IN
THAILAND : THE CASE OF DHAMMANANDA BHIKKHUNI

อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า* นันทนา นันทวโรภาส**

Apinyar Chatchorfa, Nantana Nantavaropas

Received: January 24, 2019

Revised: March 23, 2019

Accepted: March 26, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบททางการเมืองที่มีผลต่อการสื่อสารทางการเมืองเรื่องสถานะภิกษุณีในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมืองของภิกษุณีธัมมนันทาในการต่อสู้เพื่อสถานะภิกษุณีในประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยมีการอธิบายและนำทฤษฎีการสื่อสารของเดวิด เค เบอร์โล (David K. Berlo) ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมืองของไบรอัน แมคแนร์ (Brian McNair) มาเป็นหลักในการศึกษา โดยได้เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก การค้นคว้าวิจัยจากเอกสารทางวิชาการ

ผลการวิจัยพบว่า

1. บริบททางการเมืองในช่วงปี พ.ศ.2544-2559 ส่งผลเป็นอย่างมากต่อกระบวนการสื่อสารทางการเมืองเพื่อสถานะภิกษุณีในประเทศไทยของภิกษุณีธัมมนันทา ท่านเป็นหญิงไทยคนแรกที่ได้บวชเป็นภิกษุณีตามเถรวาทนิกายที่ประเทศศรีลังกาเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2546 ท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดทรงธรรมกัลยาณี ที่ได้ทำการบวชให้กับสตรีที่ต้องการบวชเป็นภิกษุณี ในเรื่องนี้มหาเถรสมาคมได้มีมติห้ามมิให้มีการบวชภิกษุณีขึ้นในประเทศไทย

2. ผู้วิจัยได้พบว่ากระบวนการสื่อสารทางการเมืองเพื่อสถานะภิกษุณีในประเทศไทยของภิกษุณีธัมมนันทาเป็นไปตามทฤษฎีการสื่อสารของเดวิด เค เบอร์โล และทฤษฎีการสื่อสารของ

* Doctor of Philosophy In Political Communication Krirk University.

** Dean of Political Communication College Krirk University.

ไบรอัน แมคแนร์ ท่านมีคุณสมบัติเทียบพร้อมในฐานะ ‘ผู้ส่งสาร’ เนื่องจากท่านได้ปริญญาเอกด้านศาสนาพุทธ อดีตอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีประสบการณ์การค้นคว้าวิจัยด้านพุทธศาสนา นอกจากนี้ท่านยังได้รับการบ่มเพาะจากมารดาของท่านซึ่งได้บวชเป็นภิกษุณีในนิกายมหานิกายจากประเทศไต้หวันเมื่อ พ.ศ.2514 ดังนั้น ‘สาร’ ที่ท่านสื่อออกมาจึงมุ่งให้สาธารณชนตระหนักถึงสถานะที่ต่ำต้อยของภิกษุณี และมุ่งรณรงค์ให้นานาชาติให้การยอมรับ ภิกษุณีธัมมัตถามีผลงานที่เป็นข้อเขียนมากมายที่ได้สื่อสารออกไปหลาย ‘ช่องทางการสื่อสาร’ ทั้งสื่อหลักและสื่อใหม่ ‘ผู้รับสาร’ ของธัมมัตถามีอาทิ กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ องค์การศาสนา และมหาเถรสมาคม กลุ่มภิกษุณีสงฆ์ แม่ชี และองค์กรสตรี กลุ่มนักวิชาการ และปัญญาชน กลุ่มสื่อมวลชน กลุ่มประชาชนและญาติธรรมทั่วไป

ข้อสังเคราะห์จากวิจัยซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการสื่อสารทางการเมืองสรุปได้ดังนี้

(1) การสื่อสารเพื่อสถานะภิกษุณีในประเทศไทยจะประสบความสำเร็จต้องส่งเสริมให้สตรีมีพลัง มีขบวนการที่เป็นเอกภาพและกว้างขวางมากขึ้น (2) การต่อสู้เพื่อสถานะของภิกษุณีในไทยสะท้อนให้เห็นความไม่เท่าเทียมกันในระบบสังคมและวัฒนธรรมไทย (3) การเรียกร้องสถานะภิกษุณีจะต้องเกิดจากศรัทธามหาชน จึงสัมฤทธิ์ผล (4) ความเป็นผู้กล้าท้าทายขนบทางศาสนา อาจนำพาความเปลี่ยนแปลงสู่สังคมไทย (5) การรับรู้เนื้อหาของสาร อาจส่งผลกระทบต่อเชิงบวกหรือเชิงลบขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้รับสาร

คำสำคัญ : กระบวนการสื่อสารทางการเมือง, สถานะภิกษุณี

ABSTRACT

The research findings were as follows. 1. The Thai political contexts from B.E.2544 to 2559 did contribute a great deal to the political communication process of Dhammananda Bhikkhuni in her struggle for the status of ‘bhikkhunis’ in Thailand. On 25 February B.E.2546, she was the first Thai to have been ordained as a full ‘bhikkhuni’ in a Theravada monastic lineage in Sri Lanka. She is the abbess of Songdhammakalyani Monastery who offered ordination to women who would like to become ‘bhikkhunis’. This posed a challenge to the Sangha Supreme Council of Thailand which forbids bhikkhuni’s ordainment in Thailand.

2. It was found that the political communication process of Dhammananda Bhikkhuni in her struggle for the status of Bhikkhunis in Thailand was in line with David K. Berlo’s Communication Model and Brian McNair’s Political

Communication Model. As a Ph.D holder in Buddhism, a university academic with vast experiences in Buddhist studies, and a well-groomed daughter of a Bhikkhuni mother, who was ordained in a Dharmaguptaka lineage in Taiwan in B.E.2514, Dhammananda Bhikkhuni was well-qualified as a key message sender of the Thai Bhikkhuni movement. The ‘messages’ she delivered were meant to make the Thai public aware of the low status of ‘bhikkhunis’ and to gain its recognition internationally. As a prolific writer, her channels of communication were various; she made full use of both the main and new media. The groups she targeted to receive her messages were, namely religious organizations, especially the Sangha Supreme Council of Thailand, Buddhist monks and nuns, women’s groups, academics, scholars, members of the media, dhamma practitioners and the public in general.

The above research findings can be synthesized as follows: (1) Successful political communication for the status of ‘bhikkhunis’ in Thailand requires womens’s empowerment, a more unified movement and a broader scale of mobilization. (2) The struggle for the status of ‘bhikkhunis’ reflects inequality in the social and cultural perceptions of Thai society. (3) The struggle for the status of ‘bhikkhunis’ in Thailand requires popular support. (4) Daring to challenge religious establishments can lead to fundamental social changes. (5) Effective message delivery can either lead to positive or negative impacts depending on attitudes of message receivers.

Keywords: Political Communication Process, The Status of Bhikkhunis.

1. บทนำ

การเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการฟื้นฟูสถานะของสามเณรีและภิกษุณีในประเทศไทยครั้งแรกเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2470 สมัยรัชกาลที่ 7 ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทยที่ได้ก่อให้เกิดการถกเถียงกันอย่างกว้างขวาง โดยเริ่มจากนายรินทร์ ภาชิต มีความคิดว่า “การเข้าถึงหลักพระธรรมของเพศชายและเพศหญิง ยังเป็นไปอย่างไม่เสมอภาคเท่าเทียมกัน การไม่มีสามเณรีและภิกษุณีในสังคมไทย ถือเป็นกีดกันสิทธิของสตรีเพศมิให้เข้าสู่บรรพชา” จึงสนับสนุนให้

บุตรสาวของตน ได้แก่ นางสาวสาระ และนางสาวจงดี ภาชิต และสตรีผู้สนใจร่วมบวชเป็นสามเณรีรวม 8 รูป และอุทิศอาคารของสถานพุทธบริษัทให้เป็น “วัตรนาริวังค์” เพื่อประกอบกิจการทางศาสนาของสามเณรี ต่อมากรมหลวงชินวราวุฒินิวัตน์ สมเด็จพระสังฆราช ทรงมีพระบัญชา “ห้ามมิให้พระภิกษุไทยบวชสตรีเป็นภิกษุณี ลิกขมานา หรือสามเณรี” ลงนามวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ.2471 คณะสงฆ์จึงออกคำสั่งห้ามมิให้เจ้าอาวาสวัดใดให้ที่พำนักกับสามเณรี แต่เจ้าอาวาสวัดบางแห่งยังคงให้ที่พำนักแก่สามเณรี และชาวบ้านยังคงตักบาตรกับสามเณรีเช่นเดิม โดยเหตุผลว่า เป็นผู้สำรวมในธรรมวินัย (Phiksune Thummanantha, 2004) ต่อมาเจ้าหน้าที่ได้จับกุมสามเณรีที่วัตรนาริวังค์มาดำเนินคดี 4 รูป และศาลจังหวัดนนทบุรีได้พิพากษาจำคุก แต่สามเณรีสละไม่ยอม ผู้คุมจึงส่งให้นักโทษหญิงจับกอดพื้นแล้วตั้งจิ้วรอกในที่สาธารณะ และถูกจำคุกเพียงรูปเดียวเป็นเวลา 7 วัน ในข้อหาไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งศาล (Komchadluek, 15 September 2012) จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2478 รัฐสภาได้มีมติให้จับกุมภิกษุณีและสามเณรี โดยให้เจ้าหน้าที่ถอดจิ้วรอกสามเณรีออก นายนรินทร์ ภาชิต เห็นว่าเป็นการกระทำเกินกว่าเหตุ จึงทำฎีกาขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระบรมราชวินิจฉัยฎีกามีความสรุปว่า เห็นควรให้นายนรินทร์เลิกล้มความคิดเรื่องที่จะฟื้นฟูภิกษุณีเสีย (Sakdina Chatkul Na Ayuthaya, 1998) นายนรินทร์ ภาชิต จึงยุติบทบาท และถือเป็นการยุติการรื้อฟื้นสามเณรีและภิกษุณีครั้งแรกของประเทศไทย (Kunlavee Prapapornhipat, 2005)

การรื้อฟื้นภิกษุณีครั้งที่สอง เริ่มขึ้นโดยนางวรมัย กบิลสิงห์ ภรรยาของนายก่อเกียรติ ษ์ภูเสน อดีต ส.ส.จังหวัดตรัง พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นนักเขียนและนักข่าวการเมืองที่มีชื่อเสียงในขณะนั้น ได้อุทิศตนรับใช้พระศาสนาด้วยการออกบวช ถือศีล 8 ใส่ชุดขาว ต่อมาในปี พ.ศ.2499 ได้บรรพชาเป็นสามเณรี โดยท่านเจ้าคุณพระพรหมมุนี (ผิน สุวโจ) รองเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร เป็นพระอุปชฌาย์ และใส่ชุดเหลืองอ่อนที่เรียกว่า สีตอกบวบ แทนจิ้วรอกของสามเณรี ต่อมาในปี พ.ศ. 2514 ได้ไปอุปสมบทเป็นภิกษุณีที่ประเทศไต้หวัน และได้ครองเพศบรรพชิตจวบจนมรณภาพในปี พ.ศ.2546 อย่างไรก็ตาม การบวชของภิกษุณีวรมัย กบิลสิงห์ ที่ได้รับการบวชจากพุทธศาสนาฝ่ายมหายานครั้งนี้ คณะสงฆ์ไม่ได้มีท่าทียอมรับหรือปฏิเสธ เพราะเห็นว่าเป็นนักบวชต่างนิกาย อีกทั้งไม่มีสตรีไทยคนอื่นๆ บวชตาม จึงถือเป็นการรื้อฟื้น “ภิกษุณี” แต่ไม่ใช่ “ภิกษุณีสงฆ์” และเนื่องจากไม่มีมวลชนรองรับ จึงไม่มีการต่อต้านเรื่องนี้ในที่สาธารณะ (Phiksune Thummanantha, 2004)

การรื้อฟื้นสถานะภิกษุณีครั้งที่สาม เริ่มโดยนางฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ นักวิชาการด้านพุทธศาสนาได้บรรพชาเป็นสามเณรี เมื่อปี พ.ศ.2544 และอุปสมบทเป็นภิกษุณี เมื่อปี พ.ศ.2546 จากประเทศศรีลังกา มีฉายาว่า “ธัมมฉันทา” การบวชของภิกษุณีธัมมฉันทาถือเป็นจุดเริ่มต้นของ

การรื้อฟื้นสถานะภิกษุณีในประเทศไทยอย่างแท้จริง เพราะได้สร้างผลกระทบให้แก่สังคมไทยในวงกว้าง โดยเฉพาะพระสงฆ์ส่วนใหญ่ที่มีท่าทีปฏิเสธและไม่ยอมรับ แม้ภิกษุณีธัมมันทาจะอธิบายถึงที่มาว่าถูกต้องตามพระธรรมวินัย แต่ก็ยังไม่ได้รับรองทางกฎหมายและมหาเถรสมาคม จึงทำให้บทบาทภิกษุณีมีจำกัด เนื่องจากถูกกำหนดให้อยู่เฉพาะในสถานะอุบาสิกา (The Nation (Weekly), 6-12 February 2015) อีกทั้งคำสั่งพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราลริวิวัฒน์ พระสังฆราชเจ้า พ.ศ.2471 ยังคงมีผลบังคับใช้ ทำให้ภาครัฐ มหาเถรสมาคม นักวิชาการ หรือประชาชนบางกลุ่ม ออกมาต่อต้านการอุปสมบทเป็นภิกษุณี แต่ในขณะเดียวกันก็มีนักวิชาการหลายท่านมีความเห็นว่าการบวชเป็นภิกษุณีนั้นสามารถกระทำได้ เพราะเป็นสิทธิเสรีภาพของการนับถือศาสนา และหากการแสดงออกซึ่งศาสนาที่ตนนับถือ มิได้ทำให้สังคมเดือดร้อน หรือเป็นภัยต่อสังคมแล้ว ย่อมเป็นสิทธิที่สามารถกระทำได้ จึงทำให้กระแสต่อต้านการบวชเป็นภิกษุณีเบาบางลง (Wutthichai Aumbumrung, 2007) ความเปลี่ยนแปลงที่ภิกษุณีธัมมันทาได้นำมาสู่สังคมไทยคือ การที่ผู้หญิงสามารถเข้าถึงพุทธศาสนาในฐานะนักบวช และเติมเต็ม “พุทธบริษัทสี่” อันประกอบด้วย “ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา” และได้จัดตั้ง “เครือข่ายภิกษุณีสงฆ์ไทย” เพื่อความเป็นกลุ่มก้อนของภิกษุณีในประเทศไทยให้มีทิศทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสืบทอดพุทธศาสนาตามพุทธดำรัสของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างแท้จริง (Chayada Sidaphong, 2014) พร้อมกับผลักดันการบวชภิกษุณีในประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับและถูกต้องตามกฎหมาย รวมไปถึงการเรียกร้องให้ภาครัฐหันมาส่งเสริม สนับสนุน และการเปิดโอกาสให้สตรีได้บวชเป็นภิกษุณีอย่างถูกต้อง ภิกษุณีธัมมันทาจึงทำการสื่อสารทางการเมืองเพื่อสถานะภิกษุณีในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 จนถึงปัจจุบัน โดยนำประสบการณ์การเผยแพร่พุทธศาสนาจากนานาชาติมารณรงค์ในประเทศไทย การสื่อสารทางการเมืองของภิกษุณีธัมมันทาจึงเป็นส่วนสำคัญที่ผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางศาสนา สังคม และบทบาทของสตรีในประเทศไทยอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน จนทำให้เกิดเป็นกระแสต่อต้านการจำกัดสิทธิเสรีภาพสตรี ซึ่งขัดหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้มีสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา และให้หญิงชายต่างมีสิทธิเสมอภาคเท่าเทียมกัน จึงนำเสนอใจว่ากระบวนการสื่อสารทางการเมืองของภิกษุณีธัมมันทา เพื่อผลักดันให้รัฐบาลและมหาเถรสมาคมเปิดโอกาสให้สตรีไทยได้บวชเป็นภิกษุณี อันเป็นสิทธิโดยชอบธรรมที่ผู้หญิงควรจะได้รับอย่างเท่าเทียมทางกฎหมาย ในฐานะภิกษุณีเฉกเช่นเดียวกับผู้ชายนั้นเป็นอย่างไร จึงเป็นที่มาของการวิจัยในหัวข้อ “การสื่อสารทางการเมืองเพื่อสถานะภิกษุณีในประเทศไทย : ศักยภาพภิกษุณีธัมมันทา” เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านการสื่อสารทางการเมือง อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาบริบททางการเมืองที่มีผลต่อการสื่อสารทางการเมืองเรื่องสถานะสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

2.2 เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมืองของสิทธิมนุษยชนในการต่อสู้เพื่อสถานะสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 การศึกษาครั้งนี้ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลหลายส่วนประกอบกันให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนทุกด้านในบริบทการเมืองที่แตกต่างกัน เพื่อนำมาใช้ศึกษากระบวนการสื่อสารทางการเมืองของสิทธิมนุษยชนว่าเป็นอย่างไร และศึกษาเฉพาะในห้วงเวลา พ.ศ. 2546-2559 เท่านั้น

3.2 การศึกษานี้จำเป็นต้องอาศัยตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษา และเพื่อให้เข้าถึงแหล่งข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญ โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากเอกสารมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของสิทธิมนุษยชน เพื่อให้การศึกษามีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยผู้ศึกษาใช้ข้อมูลจากการวิจัยเอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ หนังสือที่เน้นการสื่อสารของสิทธิมนุษยชน อาทิเช่น ธรรมนูญทนายอานอร์ ค.คิด ข.เขียน พระพุทธศาสนาในประเทศไทย เป็นต้น ส่วนเอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือพิมพ์รายวันและหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ที่นำเสนอข่าวสิทธิมนุษยชน อาทิเช่น หนังสือพิมพ์มติชน ไทยรัฐ กรุงเทพธุรกิจ มติชนสุดสัปดาห์ และเนชั่นสุดสัปดาห์ เป็นต้น โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตีความร่วมกับข้อมูลอื่นๆ

2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ด้วยคำถามสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ประกอบด้วยสิทธิมนุษยชน กลุ่มผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิดสิทธิมนุษยชน จำนวน 3 คน กลุ่มสิทธิมนุษยชน จำนวน 4 รูปคน กลุ่มสิทธิมนุษยชน จำนวน 4 รูปคน กลุ่มแม่ชี จำนวน 3 คน กลุ่มสตรีที่มีบทบาทในการต่อสู้เรียกร้องความเสมอภาคทางเพศ จำนวน 2 คน กลุ่มนักวิชาการด้านปรัชญาและศาสนา จำนวน 2 รูปคน และกลุ่มประชาชนผู้ปฏิบัติธรรม จำนวน 3 รูปคน

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 บริบททางการเมืองที่ส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองของภิกษุณีธัมมฉันทา มีดังนี้ นับตั้งแต่ที่ภิกษุณีธัมมฉันทาได้อุปสมบทเป็นภิกษุณีที่ประเทศศรีลังกาในปี พ.ศ.2546-2559 นั้น ก่อให้เกิดข้อคัดค้านถึงการได้มาของสถานภาพความเป็นภิกษุณีในสังคมอย่างมาก ทำให้มหาเถรสมาคมและพระสงฆ์หลายรูปออกมาคัดค้านการรื้อฟื้นภิกษุณีเป็นอย่างมาก (Kunlavee Prapapomphipat, 2005) รัฐบาลจึงได้ออกมาชี้แจงว่าสตรีมีเสรีภาพที่จะบวชเป็นภิกษุณีได้ตามความเชื่อของตน แต่รัฐบาลไม่มีอำนาจไปบังคับมหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์เถรวาทให้ยอมรับสิทธิเสรีภาพดังกล่าว เพราะมหาเถรสมาคมก็มีเสรีภาพในการรักษาไว้ซึ่งจารีตขององค์กรรัฐบาลจึงไม่สามารถออกกฎหมายเพื่อรับรองสถานะภิกษุณีดังกล่าวได้ (Wutthichai Aumbumrung, 2007) ต่อมา พ.ศ.2552 มหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์วัดหนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี ได้มีมติให้ถอดวัดโพธิญาณ เมืองเพชร ประเทศออสเตรเลีย ออกจากการเป็นสาขาของวัดหนองป่าพง เนื่องจากวัดโพธิญาณ ซึ่งเป็นสาขาของวัดหนองป่าพงเป็นวัดที่ก่อตั้งโดยหลวงปู่ชา สุภัทโท เป็นพระสงฆ์ที่ได้รับการยอมรับว่าเคร่งครัดในเรื่องการปฏิบัติมากที่สุดรูปหนึ่งของประเทศไทย แต่กลับดำเนินการอุปสมบทภิกษุณีให้กับสตรีชาวต่างชาติ 4 คน เป็นการกระทำที่ละเมิดระเบียบของคณะสงฆ์เถรวาทเป็นอย่างมาก จึงตัดขาดวัดโพธิญาณจากองค์กร ดังนั้น วัดโพธิญาณจึงไม่มีต้นสังกัด และส่งผลให้ไม่ได้รับการดูแลจากทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและมหาเถรสมาคมด้วย (Komchadluek, 19 December 2009) ต่อมาในปี พ.ศ.2557 มหาเถรสมาคมได้มีคำสั่งห้ามพระภิกษุสงฆ์ทำการบรรพชาอุปสมบทสตรีเป็นภิกษุณีในประเทศไทย เนื่องจากได้มีการอุปสมบทภิกษุณีสงฆ์ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยที่จังหวัดสงขลา

พระพุทธศาสนาสายเถรวาทนี้ไม่อาจบรรพชาสามเณรีและอุปสมบทสตรีเป็นภิกษุณีขึ้นได้อีก พร้อมกับมีมติให้เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับ กวดขันให้มีการถือปฏิบัติตามประกาศของพระสังฆราชเจ้า พ.ศ.2471 พระวรธรรมคติดของพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก และมติมหาเถรสมาคม พ.ศ.2545 โดยมีคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคมครั้งที่ 26/2527 และครั้งที่ 18/2530 ห้ามภิกษุสงฆ์ทำพิธีอุปสมบทให้สตรีเป็นภิกษุณี ดังนั้นหากวัดใดทำการบวชภิกษุณี จึงอาจถือว่าละเมิดระเบียบคณะสงฆ์ไทย และถูกตัดขาดจากมหาเถรสมาคมในทันที (Dailynews, 12 December 2014) ซึ่งคำสั่งและมติของมหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์เถรวาทดังกล่าว ล้วนส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองของภิกษุณีธัมมฉันทา ในระหว่างปี พ.ศ. 2546 - 2559 ทั้งสิ้น

4.2 กระบวนการสื่อสารของภิกษุณีธัมมันทาเพื่อสถานะภิกษุณีในประเทศไทย ภายใต้กรอบ SMCR ของเดวิด เค เบอร์โล (David K. Berlo) มีดังต่อไปนี้

1) ภูมิหลังของผู้ส่งสาร ภิกษุณีธัมมันทา มีนามเดิมว่า นางฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ เกิดวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ.2487 เป็นชาวกรุงเทพมหานครโดยกำเนิด บิดา คือ นายก่อเกียรติ ษ์ภูเสน อดีต ส.ส.จังหวัดตรัง พรรคประชาธิปัตย์ ต่อมาได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุและมรณภาพภายใต้ร่มกาสาวพัสตร์ มารดา คือ นางวรมัย กบิลสิงห์ นักข่าวและนักเขียนชื่อดัง ต่อมาได้อุปสมบทเป็นภิกษุณีที่ประเทศไทยได้วัน และเป็นผู้ก่อตั้งวัตรทรงธรรมกัลยาณี เพื่อใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมและเผยแพร่พระธรรมคำสอนให้แก่สตรีที่สนใจ (Phiksunee Thummanantha, 2004) ภิกษุณีธัมมันทาจบการศึกษาชั้นมัธยมจากโรงเรียนราชินีบน ปริญญาตรีเกียรตินิยม สาขาปรัชญา จากมหาวิทยาลัยศานติเกตุ ประเทศอินเดีย ปริญญาโทและเอก สาขาศาสนา จากมหาวิทยาลัยแมคมาสเตอร์ ประเทศแคนาดา ต่อมาได้สมรสและมีบุตรชาย 3 คน ภิกษุณีธัมมันทาเริ่มงานสอนที่มหาวิทยาลัยแมคมาสเตอร์ ประเทศแคนาดา ต่อมา พ.ศ.2516-2543 ได้เป็นอาจารย์ประจำภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จนกระทั่งปี พ.ศ.2544 จึงบรรพชาเป็นสามเณรีจากคณะภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ ประเทศศรีลังกา ได้รับฉายาว่า “ธัมมันทา” และในปี พ.ศ. 2546 ได้อุปสมบทเป็นภิกษุณีที่ประเทศศรีลังกา ถือได้ว่าเป็นภิกษุณีสายเถรวาทรูปแรกของประเทศไทย ปัจจุบันภิกษุณีธัมมันทาจำพรรษาอยู่ที่วัตรทรงธรรมกัลยาณี (ภิกษุณีอาราม) จังหวัดนครปฐม (Phiksunee Thummanantha, 2004)

2) ความรู้และทักษะในการสื่อสารของผู้ส่งสาร ภิกษุณีธัมมันทาเป็นผู้ส่งสารที่มีทักษะในการสื่อสารเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นทักษะในการเขียนที่ถ่ายทอดออกมาจากมุมมองของนักวิชาการ นักปรัชญา และนักสตรีนิยม จึงทำให้งานเขียนของภิกษุณีธัมมันทามีความลุ่มลึกในวิธีถ่ายทอดและสำนวนภาษา สามารถสร้างศรัทธาให้แก่ผู้รับสารได้เป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีทักษะในการพูด มีความกล้าที่จะแสดงจุดยืนของตนเอง สามารถชี้ประเด็นได้กระชับและชัดเจนเป็นที่นิยมของสื่อต่างๆ จึงมักได้รับนิมนต์ไปออกรายการที่เกี่ยวกับศาสนาเป็นประจำ

3) ทศนคติของผู้ส่งสาร ภิกษุณีธัมมันทามีทศนคติที่มุ่งมั่นอย่างแรงกล้าในการยกระดับนักบวชสตรีในประเทศไทย โดยผลักดันและส่งเสริมสถานภาพของสตรีในการอุปสมบทเป็นภิกษุณีอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีทศนคติว่ารัฐบาลควรออกกฎหมายรองรับสถานภาพของภิกษุณีที่มีอยู่ในราชอาณาจักรไทย ตามสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรอง และมหาเถรสมาคมต้องละทิ้งอคติทางเพศ โดยเปิดโอกาสให้สตรีเข้ามาสืบทอดพุทธศาสนาตามพุทธดำรัสขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างแท้จริง

4. ระบบสังคมและวัฒนธรรม

ภิกษุณีธัมมันทา ถือเป็นผู้ส่งสารที่มีระบบสังคมและวัฒนธรรมต่างกับผู้รับสาร เนื่องจากเป็นนักบวชสตรี ซึ่งแปลกแยกแตกต่างจากสังคมของผู้รับสารที่ไม่มีภิกษุณี ทำให้มหาเถรสมาคม คณะสงฆ์ และประชาชนส่วนใหญ่ออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านภิกษุณีธัมมันทา ส่งผลให้เป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารเรื่องสถานะภิกษุณีเป็นอย่างยิ่ง

4.3 เนื้อหาของสารที่ภิกษุณีธัมมันทาได้สื่อสารออกสู่สาธารณะ

1) สถานะของภิกษุณีต้องมีกฎหมายรองรับสถานภาพ สังคมไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบันนั้น ส่วนใหญ่จะรับรู้หรือยอมรับเฉพาะผู้ชายที่ได้รับการอุปสมบทเป็นภิกษุ หรือพระภิกษุสงฆ์เท่านั้น แม้ว่าสตรีในสังคมไทยมีความต้องการ ที่จะศึกษาธรรมะ การปฏิบัติธรรม รวมทั้งการปฏิบัติตนตามหลักคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ตาม อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” (Phiksune Thummanantha, 2004) จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการดำรงสถานะภิกษุณีไม่ได้เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย แต่กลับไม่มีกฎหมายออกมารองรับสถานภาพดังกล่าว ภิกษุณีธัมมันทาจึงพยายามเคลื่อนไหวเรียกร้องและผลักดันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้รัฐบาลและมหาเถรสมาคมออกบทบัญญัติทางกฎหมาย เพื่อรองรับสถานภาพของภิกษุณีที่มีอยู่ในราชอาณาจักรไทย และเปิดกว้างให้ภิกษุณีสามารถดำเนินการใดๆ ทางราชการได้ อาทิเช่น การขออนุญาตตั้งวัด การมีหนังสือราชการรับรองสถานภาพภิกษุณี เป็นต้น เพื่อให้การปฏิบัติศาสนกิจของภิกษุณีสามารถสนับสนุนส่งเสริม และเผยแพร่กิจการของพระพุทธศาสนา อีกทั้งการเปิดโอกาสให้ภิกษุณีเข้ามามีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาสังคมให้แก่ประเทศชาติ จะทำให้เป็นที่ประจักษ์แก่นานาชาติว่าประเทศไทยเป็นเมืองพุทธศาสนาอย่างแท้จริง (Chayada Sidaphong, 2014)

2) ต้องต่อสู้ เรียกร้อง สิทธิ และความเสมอภาคทางเพศในพระพุทธศาสนา นับตั้งแต่ภิกษุณีธัมมันทาได้รับการบรรพชาเป็นสามเณรีในปี พ.ศ.2544 และได้อุปสมบทเป็นภิกษุณี ในปี พ.ศ.2546 ที่ประเทศศรีลังกา ซึ่งแม้ว่าจะไม่เป็นที่ยอมรับจากมหาเถรสมาคมของประเทศไทย เพราะได้รับการสืบสานการอุปสมบทภิกษุณีมาจากมหายาน แต่ถือเป็นปรากฏการณ์ครั้งแรกของสังคมไทยที่สตรีสามารถดำเนินชีวิตทางธรรมในฐานะนักบวชได้ ทำให้ภิกษุณีและสามเณรีมีกระแสตอบรับจากสังคมที่ดีขึ้นจากอดีตเป็นอย่างมาก และในขณะเดียวกันการดำรงสถานะนักบวชของภิกษุณีธัมมันทายังเป็นการเรียกร้องสิทธิและความเสมอภาคทางเพศในพระพุทธศาสนาอีกด้วย

เนื่องจากภิกษุณีธัมมัตถามีความเชื่อมั่นว่าผู้หญิงและผู้ชายมีศักยภาพเท่าเทียมกันในการบรรลุธรรม การที่ผู้หญิงอยากบวชเป็นภิกษุณีนั่นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ และการดำรงอยู่ในสถานะของนักบวชนั้น เป็นการเอื้อต่อการปฏิบัติธรรมให้สามารถทำได้อย่างเข้มข้น แต่สังคมไทยกลับมีความขัดแย้งทางโลกกันอยู่ (Phiksune Thummanantha, 2004) ภิกษุณีธัมมัตถาจึงพยายามสร้างความเข้าใจให้สังคมได้รับรู้ข้อมูลอย่างชัดเจนและถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อป้องกันมิให้รัฐบาลและมหาเถรสมาคมมากำหนดกรอบในการดำเนินกิจกรรมทางศาสนากับผู้หญิงเหมือนอย่างเช่นในอดีตที่ผ่านมา

3) เติมเต็มพุทธบริษัทสี่ในพระพุทธศาสนาด้วย “การรื้อฟื้นภิกษุณีสงฆ์” จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ประเทศไทยไม่เคยมีภิกษุณีสงฆ์มาก่อน จนกระทั่งในปี พ.ศ.2470 แต่ต่อมาประเทศไทยได้มีข้อห้ามภิกษุหรือสามเณรบวชผู้หญิงให้เป็นภิกษุณี สามเณรี หรือสิกขมานา จนเป็นเหตุให้ประเทศไทยมีเพียงสามพุทธบริษัท ได้แก่ ภิกษุ อุบาสก และอุบาสิกาเท่านั้น จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ.2546 ประเทศไทยจึงมีพุทธบริษัทสี่ครบในที่สุด จากการอุปสมบทของภิกษุณีธัมมัตถาเพื่อสืบสานพระธรรมวินัยของภิกษุณีในอดีตกาล ซึ่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกชัดเจนว่า พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้สตรีบวชเป็นพระภิกษุณีได้ และยังไม่เคยทรงเพิกถอนการอนุญาตให้มีการบวชภิกษุณีสงฆ์โดยภิกษุสงฆ์ จึงเท่ากับว่า “ภิกษุ” สงฆ์ยังมีสิทธิ์บวชภิกษุณีอยู่เช่นเดิม ตามสิทธิแห่งพุทธบัญญัติ โดยไม่ผิดพระธรรมวินัย” (Phiksune Thummanantha, 2004) ภิกษุณีธัมมัตถาจึงถือตามพุทธานุญาตที่มีอยู่เดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลง โดยได้จัดบรรพชาหมู่สามเณรีภาคฤดูร้อนขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.2552 ณ วัดทรงธรรมกัลยาณี จังหวัดนครปฐม ดำเนินมาต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน และได้ก่อตั้ง “เครือข่ายภิกษุณีแห่งประเทศไทย (คภท.)” เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ.2556 เพื่อให้ภิกษุณีที่กระจายอยู่ใน 21 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ พะเยา สงขลา นครปฐม ระยอง นครราชสีมา ชัยภูมิ ยโสธร และจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น ให้มีทิศทาง การปฏิบัติที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ซึ่ง “การรื้อฟื้นภิกษุณีสงฆ์” ดังกล่าว มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสืบทอดพุทธศาสนาตามพุทธดำรัสขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างแท้จริง (Suthada Meakrungruengkul, 2014)

4) ช่องทางในการส่งสาร (1) สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น คอลัมน์ธรรมลีลา ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ หนังสือสืบสายภิกษุณีสงฆ์ พ.ศ.2556 หนังสือภิกษุณี ผู้หญิงเก่งในดวงจันทร์ หนังสือบนเส้นทาง โพธิ์ตัด หนังสือเรื่องของภิกษุณีสงฆ์ เป็นต้น (2) สื่อวิทยุ เช่น รายการธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ ออกอากาศทางสถานี วิทยุบาเรตีโอ FM 105.25 Mhz เป็นต้น (3) สื่อใหม่ เช่น เว็บไซต์ของภิกษุณีธัมมัตถา เนื้อหาในเว็บไซต์ประกอบด้วยข้อมูลครบถ้วน ทั้งประวัติ ความเป็นมา ข่าวสาร

กิจกรรม มัลติมีเดีย ทั้งภาพและวิดีโอที่เกี่ยวกับภิกษุณีธัมมฉันทา ผู้ที่สนใจจึงสามารถเข้าชมการบรรยายธรรมจากเว็บไซต์ได้โดยตรง และภิกษุณีธัมมฉันทาที่มีผู้ติดตามจำนวน 3,740 คน (<https://www.facebook.com/thai.bhikkhunis> Search on 8 August 2016.) โดยรูปแบบการสื่อสารทาง Facebook จะเน้นประชาสัมพันธ์ข่าวสาร กิจกรรม ภาพถ่าย และการสัมมนาต่างๆ ของภิกษุณีธัมมฉันทา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมี YouTube ที่เป็นช่องของวัตรทรงธรรมกัลยาณี (ภิกษุณีอาราม) สำหรับเก็บคลิปวิดีโอการบรรยายธรรมต่างๆ ของภิกษุณีธัมมฉันทา เป็นต้น (4) ผู้รับสาร ผู้รับสารในกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของภิกษุณีธัมมฉันทา ได้แก่ ภิกษุณี แม่ชี นักวิชาการ สื่อมวลชน สตรีที่เลื่อมใสในศาสนา และประชาชนทั่วไป ส่วนพระสงฆ์ องค์กรศาสนา และมหาเถรสมาคม มีแนวโน้มที่จะปฏิเสธสารของภิกษุณีธัมมฉันทา

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 การจะเคลื่อนไหวเรียกร้องสถานะของภิกษุณีในประเทศไทย จึงจำเป็นต้องหาเครือข่ายภิกษุณีสงฆ์นานาชาติ และองค์กรสิทธิสตรีต่างประเทศมาร่วมผลักดัน เพื่อให้มหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์ไทย ยอมรับสตรีในฐานะนักบวชที่ใกล้เคียงกับพระภิกษุต่อไปในอนาคต

5.2 ในการจะสร้างการยอมรับให้ภิกษุณีเป็นที่ยอมรับในประเทศไทย ควรจะมีการกระทำอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องด้วยการสร้างการยอมรับในกลุ่มของกรมศาสนาและมหาเถรสมาคมเป็นกลุ่มแรก เพราะหากกลุ่มดังกล่าวให้การยอมรับ ก็จะสามารถสร้างความศรัทธาให้ประชาชนยอมรับในการมีภิกษุณีในสังคมไทยได้มากขึ้นตามไปด้วย

5.3 ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรจะเพิ่มความสนใจในศึกษาข้อมูล ด้วยการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของภิกษุณีองค์อื่นในการเรียกร้องเพื่อสถานะภิกษุณีด้วย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในการวิจัยมากและเห็นถึงข้อดีข้อเสียที่เกิดขึ้นจากการสื่อสาร รวมทั้งผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นในสังคมไทย

References

- Aumbamrung Wuthichai. (2007). *Sathanaphap lae Bodbat khong Phiksunee nai Parathet Thai*. Sinlapasart (Master of Thesis). Thammasat University.
- Berlo David K. (1960). *The Process of Communication*. New York: Holt Rinehart & Winston Inc.
- Chatkul Na Ayuthaya Sakdina. (1998). *Cheewit Naewkid lae Kam Thorsu Khong Narin Kung Khon Kwang Lok*. Bangkok: Matichon.

- Jirayusawad Thanomsak. (2009). *Sen Thang Su Fun Nayokrathamontree Khonti 27 Abhisith Vessasiwa*. Bangkok: Phanyachon.
- Khao Sod Editorial Board. (2010). *BunthekPlutsapha 53 Kwamchingjak Khansod KwamTai 90 Sop*. Bangkok. Khaosod.
- King Prajadhipok's Institute. (2007). *Rathathummanoon Hang Rachaanajakthai Phutsakarad 2007*. Nonthaburi: King Prajadhipok's Institute.
- Lasswell, Harold D. (1966). *The Structure and Function of Communication in Society. Public Opinion and Communication*” New York : Free Press.
- Matichon Editorial Board. (2014). *203 Wan Shutdown Yingraak Phetsakarad Korsorchor*. Bangkok: Matichon.
- Matichon information Center. (2015). *Bantuk PathetThai*. Pi 2557. Bangkok: Matichon.
- Matichon Political (2008). News Team. *Cha Chare Chao 3 Sakodroi Kwam khad Yeng*. Bangkok: Matichon.
- Nanthawaropas Nanthana. (2015). *Seusankanmuang: Thisadee lae Karn Prayuk Chai*. Bangkok: Massmedia.
- Phiksunee Thummanantha. (2004). *Phiksunee Kub Bodbath Ruang Phetsaphap Nai Sangkhom Thai*. Chiangmai: Soun Satri Suksa Khana Sankhomsard Chiangmai University.
- Prapapornpipat Kunlavee. (2005). *Karn thor su khong Phisunee Songtherawat : Jak Srilanka Su Thai*, WarasarnPhuthasart, Chulalongkorn University Phee 12 Chabab Thi 2 May-August.
- Satawathin Porama.(1998). *Karnseesan Muanchon: Krabounkarn Lae Thisadee*. Bangkok: Phappim.
- Sidaphong Chayada.(2014). *Botbatkarn Pahthhana Satrichengput: Koraneesuksa Watsong Tham Kanlayanee Phisukaram* (Master of Thesis). Ramkhamhang University.
- Sorthanasathien Suraphong.(2002). *Lak Lae Thisadee Karn Wijai Thang Sankhonsard*. Bangkok: Prasitphan and Printing.

บทบาทและการสื่อสารในสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง : ศึกษาในห้วงเวลา
ปี พ.ศ. 2554-2556

ROLES AND COMMUNICATIONS DURING PARLIAMENTARY SESSIONS OF
WOMEN MEMBERS OF PARLIAMENT DURING B.E. 2554-2556

กนกวรรณ วิลาวลัย*

Kanokwan Vilawan

Received: January 24, 2019

Revised: March 16, 2019

Accepted: March 23, 2019

บทคัดย่อ

บทความ เรื่อง “บทบาทและการสื่อสารในสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง : ศึกษาในห้วงเวลาปี พ.ศ.2554-2556” ศึกษาใน 2 ประเด็นคือ 1) บริบททางการเมืองที่ส่งผลต่อบทบาทและการสื่อสารในสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง ในห้วงเวลาปี พ.ศ.2554-2556 และ 2) บทบาทและการสื่อสารในสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง ในห้วงเวลาปี พ.ศ. 2554-2556 การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กรอบทฤษฎีแบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองตามแนวคิดของ Brian McNair ประกอบกับแนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติตามแนวคิดของ James N. Danziger โดยเก็บข้อมูลเอกสารจากรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรไทย ชุดที่ 24 ประกอบกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ข้อค้นพบตอบคำถามวิจัยมีดังนี้

1. พระราชบัญญัตินิรโทษกรรม ที่เสนอโดยรัฐบาลนายกรัฐมนตรีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ถือเป็นบริบททางการเมืองที่ส่งผลต่อบทบาทและการสื่อสารของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง ภายในสภาเกิดเหตุการณ์วุ่นวาย มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงลากเก้าอี้ประธานสภาผู้แทนราษฎรลงจากบัลลังก์ ทำให้เกิดภาพลักษณ์ด้านลบของสภาผู้แทนราษฎรอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ของสภาผู้แทนราษฎรไทย ส่วนภายนอกสภามีการจัดเวทีปราศรัยประท้วง เดินขบวนปิดสถานที่ราชการ ก่อให้เกิดความวุ่นวายเสียหายจนนายกรัฐมนตรีนางสาวยิ่งลักษณ์

* Political Communication College, Kirk University

สภาผู้แทนราษฎร แต่สถานการณ์ทางการเมืองยังคงร้อนแรง จนในที่สุดเกิดการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557

2. การแสดงบทบาทและการสื่อสารเป็นไปตามทฤษฎีการสื่อสารทางการเมืองของ Brian McNair สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงแสดงบทบาทและการสื่อสารผ่านการอภิปรายในประเด็นต่างๆ ตามบทบาทหน้าที่นั้น สื่อมวลชนให้ความสำคัญนำเสนอไปยังประชาชนในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การนำเสนอเป็นข่าวในหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ บทความในหนังสือพิมพ์ สื่อใหม่ ส่วนบทบาทของฝ่ายนิติบัญญัติตามแนวความคิดของ James N. Danziger ถึงแม้ว่าจะไม่โดดเด่นเท่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชายด้วยเหตุจำนวนที่แตกต่างกันมาก แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงก็สามารถแสดงบทบาทได้ครบถ้วนตามองค์ประกอบหลักของฝ่ายนิติบัญญัติ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงเสนอร่างพระราชบัญญัติ 12 ฉบับจากจำนวนทั้งสิ้น 48 ฉบับ การตั้งกระทู้ถามทั่วไปและกระทู้ถามสด 83 กระทู้จากจำนวน 352 กระทู้เพื่อติดตามการทำงานของรัฐบาล การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลโดยการเสนอญัตติทั่วไปและญัตติทั่วไปเพื่อขออภิปรายไม่ไว้วางใจ รวม 9 ญัตติ

ข้อสังเคราะห์จากการวิจัย 3 ประการ

1. การแสดงบทบาทและการสื่อสารทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของสภาผู้แทนราษฎรโดยรวมทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งควรระมัดระวังมิให้เกิดภาพลักษณ์ในด้านลบเกิดขึ้น

2. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงยังขาดบทบาทในฐานะผู้เชี่ยวชาญในประเด็นที่ตนเองนำเสนอต่อสาธารณะ

3. เพศหญิงไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการทำงานในบทบาทสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งบางสถานการณ์กลับเป็นข้อได้เปรียบ

คำสำคัญ : การสื่อสารทางการเมือง, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง, สภาผู้แทนราษฎร

ABSTRACT

The research, entitled “Roles and Communications During Parliamentary Sessions of Women Members of Parliament During B.E.2554-2556”, has two objectives; (1) To study the political contexts which contributed to the roles and communications during parliamentary sessions of Thai women members of parliament (MPs) during B.E.2554-2556; and (2) To study the roles and

communications during parliamentary sessions of Thai women members of parliament (MPs) during B.E.2554-2556.

This is a qualitative research under the political communication framework of Brian McNair and James N. Danzinger's concepts concerning the roles and responsibilities of political actors. The research techniques employed were documentary research of 148 official records of parliamentary debates during the 24th House of Representatives parliamentary sessions as well as in-depth interviews.

The research findings of this study are as follows:

First, it was found that the controversial Amnesty Bill B.E.2556, proposed by the government of Yingluck Shinawatra, Thailand's first female prime minister, was alleged to have created the unprecedentedly chaotic atmosphere and projected the worst image in the history of the House of Representatives. The proposed bill prompted commotion in parliament, followed by a stern protest from opposition Democrat MPs, and an attempt by a female Democrat MP to remove the chair of the House Speaker. Outside of the Parliament building, fierce protests to the proposed bill were organized resulting in blockades of government offices and public chaos. Despite the dissolution of Parliament by the Yingluck's government, the critical political situation remained uncontrollable; the military was then prompted to stage a coup d'état on 22 May B.E.2557.

The second finding, their roles and communications were in line with the political communication model of Brian McNair; these women MPs did play a significant role in parliamentary deliberations and manage to have caught media attention and able to communicate with the public through a variety of media channels, namely, newspaper, TV, radio, magazines as well as social media. With respect to James N. Danzinger's concepts concerning the roles and responsibilities of political actors, it was found that although their roles in legislation were not so outstanding as their male counterparts due to their much smaller numbers; they have, however, competitively performed all major legislative duties, namely

introducing 12 out of 48 legislative bills, asking 83 out of 352 parliamentary questions, monitoring and scrutinizing government's performances and proposing general motions as well as 9 motions of no confidence.

The above research findings can be synthesized as follows

1. The roles and communications during parliamentary sessions of Thai women MPs did portray both positive and negative images of the House of Representatives as a whole; it is recommended that negative images be avoided.

2. Thai women MPs are yet to fully perform their roles as experts in raising matters of public importance.

3. Being women is no obstacle to perform duties as members of parliament; in some circumstances, it gives them an edge over their male counterparts.

Keywords: Political communication, women members of Parliament, House of Representative.

1. บทนำ

ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครอง ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2475 จากนั้นเป็นต้นมา ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญจะให้สิทธิทางการเมืองแก่หญิงเท่าเทียมกับชาย แต่ความเป็นจริงในทางปฏิบัติ กลับต้องใช้เวลาถึง 17 ปี จึงได้มีหญิงที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามามีบทบาทในสภาผู้แทนราษฎรเป็นคนแรกในปี พ.ศ. 2492 คือนางอรพินท์ ไชยกาล ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง 5 ครั้ง ก่อนปี พ.ศ. 2516 จำนวนหญิงที่เข้าสู่บทบาททางการเมืองเป็นตัวเลขหลักเดียวไม่ถึง ร้อยละ 3 ในการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2539 มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงร้อยละ 10 ปี พ.ศ. 2544 ร้อยละ 9.2 การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 ร้อยละ 10.6 ส่วนในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ร้อยละ 11.67 เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.8 จากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 (Office of The Election Commission of Thailand, 2012, p. 376) ซึ่งในการเลือกตั้งครั้งนี้ถือว่าเป็นมิติใหม่ทางการเมืองไทย ที่ผู้ลงสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ หมายเลข 1 ของพรรคเพื่อไทย คือ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ใช้ระยะเวลาหาเสียงเพียง 49 วันก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คนที่ 28 และเป็นนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของประเทศไทย

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยชุดที่ 24 จากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 รวมทั้งหมด 500 คน มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงทั้งหมด 84 คน

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นเป็นผู้ที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่ง James N. Danziger (2005) ได้อธิบายแนวคิดบทบาทหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติไว้ 3 ประการ คือ

1. บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและนโยบายสาธารณะ (Enactment of Legislation)
2. บทบาทหน้าที่เป็นตัวแทนผลประโยชน์และความต้องการของพลเมืองเจ้าของทรัพยากร (Representation of the Citizenry)
3. บทบาทหน้าที่ในการตรวจสอบฝ่ายบริหาร (Oversight of the Executive) จากแนวคิดของ James N. Danziger (2005) สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 (The Secretariat of The House of Representatives, 2012, p.5-6) โดยสรุปดังนี้

(1) อำนาจหน้าที่ในการตรากฎหมาย หมายถึง การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ, การตราพระราชบัญญัติ, การควบคุมการตรากฎหมายที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ, การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด, และการให้ความเห็นชอบในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

(2) อำนาจหน้าที่ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน หมายถึงการสอดส่องดูแลการทำงานของฝ่ายบริหารด้วยวิธีที่รัฐธรรมนูญกำหนด คือ การรับทราบคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี, การตั้งกระทู้ถาม, การเสนอญัตติ

(3) อำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบเรื่องสำคัญ เช่น การรับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ และการให้ความเห็นชอบการตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ รวมถึงให้ความเห็นชอบในสนธิสัญญาระหว่างประเทศ

(4) อำนาจในการเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง

เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง ได้รับการเลือกตั้งเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรก็ต้องมีบทบาทเช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชาย กล่าวคือ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องทำหน้าที่แสดงบทบาทและการสื่อสารในสภา และอภิปรายนำเสนอปัญหาต่างๆ เสนอและอภิปรายร่างพระราชบัญญัติ การเสนอญัตติและอภิปรายในญัตติ อภิปรายเป็นการทั่วไป ไม่ไว้วางใจฝ่ายบริหาร การตั้งและอภิปรายกระทู้ถาม ฯลฯ เหล่านี้ล้วนเป็นการสื่อสารที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นการนำปัญหาของประชาชนเข้าสู่การแก้ไขในสภา โน้มน้าวให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเห็นด้วยและลงมติสนับสนุน ขณะเดียวกันก็เป็นการสื่อสารกับประชาชนที่รับฟังการประชุมสภาผู้แทนราษฎรผ่านการถ่ายทอดทางสถานีโทรทัศน์กรมประชาสัมพันธ์ช่อง 11, โทรทัศน์รัฐสภา และ

วิทยุรัฐสภา เมื่อการสื่อสารในสภาสำคัญเช่นนี้ ผู้ที่ทำหน้าที่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องมีทั้งความรู้และทักษะในการสื่อสาร เพื่อจะสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนผู้รับฟังการอภิปราย ซึ่งจะส่งผลต่อคะแนนนิยมในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาถึงบริบททางการเมืองที่ส่งผลต่อบทบาทและการสื่อสารในสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงในห้วงเวลาปี พ.ศ. 2554-2556

2.2 เพื่อศึกษาถึงบทบาทและการสื่อสารในสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง ในห้วงเวลาปี พ.ศ. 2554-2556

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกใช้แบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองของ Brian McNair (1995) ผสมเข้ากับแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของฝ่ายนิติบัญญัติของ James N. Danziger (2005) และอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงชุดที่ 24 จากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ผ่านบริบททางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2554-2556 โดยศึกษาเนื้อหาในส่วนบทบาทจากการตรากฎหมาย การตั้งกระทู้ถามทั่วไปและกระทู้ถามสด การเสนอญัตติ ในส่วนของการสื่อสารเป็นการศึกษาจากการอภิปรายในสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงรวมตลอดจนถึงที่สุดการปฏิบัติหน้าที่ จำนวน 84 คน โดยศึกษาจากรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรในห้วงเวลาดังกล่าว

3.2 ขอบเขตด้านระยะเวลา เป็นการศึกษาในช่วงสมัยการประชุมสภาชุดที่ 24 สมัยสามัญทั่วไป ปี 1 ครั้งที่ 1 ตั้งแต่วันอังคารที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2554 - สมัยสามัญทั่วไป ปี 3 ครั้งที่ 28 วันพฤหัสบดีที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556

3.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกตามคุณสมบัติที่เป็นเป้าหมายของงานวิจัย จากการพิจารณาเปรียบเทียบ (Judgmental Sampling) และการแนะนำ (Snowball Sampling) จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงที่มีบทบาทอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎร 2) กลุ่มสมาชิกผู้แทนราษฎรชาย 3) กลุ่มสื่อมวลชน ปฏิบัติหน้าที่ที่นักข่าวประจำสภาผู้แทนราษฎร 4) กลุ่มนักวิชาการ 5) กลุ่มประชาชน จากหลากหลายอาชีพ ข้าราชการ พนักงาน

รัฐวิสาหกิจ นักธุรกิจ นักการเมือง แม่ค้า เป็นต้น ทั้งที่อยู่ในเขตเลือกตั้งและนอกเขตเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงที่ เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยอาศัยตนเองเป็นเครื่องมือหลัก เพื่อให้เข้าถึงแก่นและสาระในเรื่องวิจัยอย่างแท้จริง ใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) มุ่งหาคำตอบจาก ผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคลแบบไม่กำหนดจากมาตรฐาน (Unstandardized Interview) และแบบกึ่งมาตรฐาน (Semi - standardized Interview) ตรวจสอบข้อมูลโดยวิธีสามเส้า ตามแนวคิดของ Supang Chantavanich (2010) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สมบูรณ์มากขึ้น ยังศึกษาจากแหล่งข้อมูลหลักคือ บันทึกรายงานการประชุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ชุด 24 รวม 148 ฉบับ ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2554-วันที่ 8 ธันวาคม 2556 รวมถึงหนังสือ บทความ และงานวิจัยต่างๆ จากนั้น จึงนำข้อมูลทั้งหมดทั้งจากเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาประกอบกันและงานวิจัยเชิงคุณภาพ จะต้องอาศัยการเรียบเรียงและพรรณนาเพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงบริบทสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วย

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม เป็นบริบททางการเมืองสำคัญที่ส่งผลต่อการแสดงบทบาทและการสื่อสารของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง การปฏิบัติหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปตามปกติ แต่เมื่อมีการนำร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมเข้าสู่การพิจารณาของสภา ได้ก่อให้เกิดความวุ่นวาย มีการประท้วงต่อเนื่อง เกิดความขัดแย้งรุนแรง ขว้างปาสิ่งของ ลากเก้าอี้ประธานสภาโดย ส.ส.หญิง เป็นเหตุการณ์ที่สร้างภาพลักษณ์ด้านลบอย่างไม่เคยปรากฏในสภาผู้แทนราษฎรไทย

ผู้วิจัยได้สรุปบทบาทและการสื่อสารของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงในสภาผู้แทนราษฎรในสมัยการประชุม ปี พ.ศ. 2554-2556 เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) บทบาทและการสื่อสาร ด้านการตรากฎหมายและนโยบายสาธารณะ

ในสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 มีการพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติรวมจำนวนทั้งสิ้น 48 ฉบับ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง 9 คน ได้แสดงบทบาทด้านการเสนอกฎหมายผ่านการเสนอร่างพระราชบัญญัติรวมกันทั้งสิ้น 12 ฉบับ ในจำนวนนี้เสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาล 11 ฉบับ และฝ่ายค้าน 1 ฉบับ ส่วนบทบาทด้านการสื่อสารโดยการอภิปรายมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง จำนวน 38 คน ได้อภิปรายในสภาผู้แทนราษฎร การอภิปรายมากที่สุดเกิดขึ้นในช่วงของการอภิปรายร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ

รายจ่ายประจำปี ตลอดทั้ง 5 สมัยประชุม ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงคนใดอภิปรายครบทั้ง 5 สมัยประชุม สมาชิกที่อภิปราย 4 สมัยประชุมมี 4 คน สมาชิกที่อภิปรายได้ 3 สมัยประชุมมี 4 คน สมาชิกที่อภิปรายได้ 2 สมัยประชุมมี 7 คน สมาชิกที่อภิปรายได้ 1 สมัยประชุมมี 24 คน

2) บทบาทและการสื่อสาร ด้านการเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของประชาชนผ่านการตั้งกระทู้ถามทั่วไปและกระทู้ถามสด

สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 มีการตั้งกระทู้ถามสด 187 กระทู้ และกระทู้ถามทั่วไปตอบในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร 165 กระทู้ รวม 352 กระทู้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงรวม 35 คน ทั้งรัฐบาลและฝ่ายค้านตั้งกระทู้ถามทั่วไปและกระทู้สดถามรัฐมนตรีรวม 83 กระทู้ โดยผู้ที่เสนอกระทู้มากกว่า 1 กระทู้มี 19 คน เนื้อหาในกระทู้ถามส่วนมากทั้งหมด เป็นกระทู้ถามเกี่ยวกับสาธารณูปโภคพื้นฐานเช่น การขอติดตั้งไฟฟ้า การขอติดตั้งประปาชุมชนหมู่บ้าน การติดตามการก่อสร้างถนนทางหลวง ถนนสายรองเชื่อมระหว่างตำบล ตลอดจนการสร้างและบำรุงรักษาสาธารณสุขสถานเช่นโรงเรียน วัด โรงพยาบาลแทบทั้งสิ้น ส่วนกระทู้ถามที่เป็นแนวนโยบายมีจำนวนไม่มาก

3) บทบาทและการสื่อสาร ด้านการตรวจสอบฝ่ายบริหาร ผ่านการเสนอญัตติและญัตติทั่วไปเพื่อขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

ในสมัยสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 24 นี้ มีการยื่นญัตติเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณารวม 40 ญัตติ เป็นญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล 5 ญัตติ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงเสนอญัตติ 9 ญัตติ และอภิปรายในญัตติรวม 11 คน ในส่วนของการอภิปรายญัตติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงร่วมอภิปราย 4 คน แต่ยังไม่ได้แสดงบทบาทที่โดดเด่นในฐานะผู้เปิดการอภิปรายในญัตติสำคัญ

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 การสื่อสารของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงในสภาผู้แทนราษฎร เป็นไปตามทฤษฎีการสื่อสารทางการเมืองของ Brian McNair (1995) คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในฐานะต้นธารของการสื่อสาร ได้แสดงบทบาทการทำงานผ่านสื่อมวลชนแขนงต่างๆ อันได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ สื่อใหม่ ไปสู่ประชาชนผู้รับสาร โดยการอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎร อภิปรายร่างพระราชบัญญัติ, การตั้งกระทู้ถามทั่วไปและกระทู้ถามสด และการเสนอญัตติทั่วไปและญัตติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี ได้อภิปรายเพื่อโน้มน้าวใจให้เพื่อนสมาชิกเห็นความสำคัญของร่างพระราชบัญญัติกระทู้ หรือญัตติของตนและขอมติสนับสนุนจากเพื่อนสมาชิก เมื่ออภิปรายกระทู้ถามต่อรัฐมนตรีก็

สามารถอภิปรายประเด็นได้ชัดเจนเพื่อให้รัฐมนตรีนำปัญหาไปแก้ไข ตลอดจนถึงการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี ได้แสดงให้เห็นเพื่อนสมาชิกเห็นคล้อยตามว่าไม่สมควรไว้วางใจรัฐมนตรีคนดังกล่าวได้ เพราะเหตุใด ซึ่งโดยทั่วไปสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงย่อมต้องการให้สื่อมวลชนเผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดีของตนเองเพื่อให้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

5.2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงได้แสดงบทบาทในสภา ตามกรอบแนวคิดเรื่องบทบาทฝ่ายนิติบัญญัติของ James N. Danziger (2005) ครบถ้วน แม้จะไม่โดดเด่นเท่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชาย โดยการแสดงบทบาทด้านการเสนอกฎหมายนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงเสนอกฎหมายที่หลากหลายครอบคลุมด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การเกษตร สาธารณสุขและคุณภาพชีวิต การการบริหารราชการแผ่นดิน ด้านการติดตามการทำงานของฝ่ายบริหารด้วยการตั้งกระทู้ถาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงตั้งกระทู้สอบถามรัฐมนตรีผู้เกี่ยวข้อง ทั้งในคำถามการทำงานระดับนโยบายของรัฐบาลและระดับท้องถิ่นคือเรื่องสาธารณูปโภคพื้นฐานโดยมุ่งเป้าหมายเพื่อจัดสรรงบประมาณให้แก่ท้องถิ่น บทบาทด้านการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงเสนอญัตติสำคัญเรื่องปัญหาที่ดินทำกิน ปัญหาการบริหารจัดการน้ำ และญัตติขอเปิดอภิปรายเป็นการทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรี มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงร่วมอภิปรายในญัตติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีตั้งแต่ปี 2554-2556 รวม 4 คนคือ นางสาวรังสีมา รอดศรีศรี, นางสาวรัชดา ธนาดิเรก, นางผุสดี ตามไท, และนางอัญชลี วานิช เทพบุตร และตลอด 5 สมัยประชุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงเสนอญัตติรวม 9 ญัตติ และมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงอภิปรายรวม 11 คน ดังนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงเสนอและอภิปรายในร่างพระราชบัญญัติ, การตั้งกระทู้, และการเสนอญัตติไม่มากและโดดเด่นเท่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชาย เนื่องจากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงมีจำนวนน้อยกว่า อีกทั้งยังมิได้รับการวางบทบาทให้โดดเด่นในฐานะผู้เปิดอภิปรายทั้งในญัตติสำคัญ แต่ถือได้ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงได้แสดงบทบาทหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติตามแนวคิดของ James N. Danziger (2005) อย่างครบถ้วน

5.3 บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง ยังจำกัดอยู่ภายใต้ข้อบังคับของพรรคการเมือง เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยจะต้องสังกัดพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง จึงต้องแสดงบทบาทอยู่ภายใต้ข้อบังคับพรรค และยังคงอยู่ภายใต้การตัดสินใจของกรรมการบริหารพรรคการเมือง จึงส่งผลต่อการแสดงบทบาททั้งในและนอกสภา โดยผู้วิจัยพบว่า พรรคการเมืองส่งผลต่อการแสดงบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยรวม กล่าวคือ ในพรรคการเมืองขนาดใหญ่มีการสนับสนุนการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่เริ่มต้นเป็น

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เช่นพรรคประชาธิปัตย์จะฝึกฝนให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องพูดปราศรัยให้ได้ ส่วนพรรคเพื่อไทยสนับสนุนการทำงานคือการตั้งคณะทำงานของพรรค ประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรุ่นพี่ ซึ่งเป็นอดีตข้าราชการระดับปลัดกระทรวง อธิบดี และผู้เชี่ยวชาญต่างๆ เข้ามาสนับสนุนการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง ถ้าจะเสนอกฎหมายก็จะมีทีมงานที่กฎหมายช่วยดูแลตรวจสอบค้นคว้าเนื้อหาให้อย่างเป็นทางการจนถึงการเขียนร่างพระราชบัญญัติ ถ้าอภิปรายจะมีทีมงานเตรียมเนื้อหาข้อมูลให้คำแนะนำ กฎระเบียบบางประการในพรรคการเมืองหรือในสภาผู้แทนราษฎร อาจไม่เอื้อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงทำงานได้อย่างอิสระ เช่น โควตกำหนดสัดส่วนกระทุ้งรายภาคหรือมติพรรคที่ทำให้สมาชิกพรรคไม่มีอิสระในการลงคะแนนเสียง ส่วนพรรคขนาดกลาง เช่น พรรคภูมิใจไทยนั้น เป็นพรรคที่เปิดโอกาสแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงอย่างเต็มที่ ผู้บริหารพรรคให้คำปรึกษาในการเขียนร่างพระราชบัญญัติ การเขียนตั้งกระทุ้งเพื่อให้ดูน่าสนใจได้ประเด็นและทำให้สื่อมวลชนติดตามการอภิปรายที่มีสาระและได้ประเด็น แต่มีข้อจำกัดเล็กน้อยคือทีมงานช่วยเหลืออาจไม่หลากหลายเท่าพรรคขนาดใหญ่ จึงต้องระมัดระวังการทำงานทุกอย่างด้วยตนเองเพื่อไม่ให้ผิดพลาดและไม่ขัดต่อกฎหมาย ด้านหนึ่งอาจจะลำบากมากกว่าสมาชิกจากพรรคใหญ่ อีกด้านคือ ถ้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงจะโดดเด่นได้ต้องรู้และเข้าใจแก้ปัญหาในพื้นที่เลือกตั้ง พัฒนาคณะเองอยู่เสมอ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเพื่อนสมาชิกเพื่อแก้ไขปัญหาให้ประชาชนสัมฤทธิ์ผล ประกอบกับการได้รับการสนับสนุนจากกรรมการบริหารพรรค หรือผู้มีอำนาจในพรรคเพื่อช่วยผลักดันให้ได้รับโอกาสสร้างผลงานให้สื่อมวลชนได้ให้ความสนใจและรายงานเป็นข่าวเผยแพร่ไปยังประชาชน

ข้อสังเคราะห์

(1) บทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงในสภา ส่งผลต่อภาพลักษณ์ทั้งบวกและลบของสภาผู้แทนราษฎร การแสดงบทบาทการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ถ้าเป็นบทบาทที่เหมาะสมย่อมส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีของสภาผู้แทนราษฎร แต่ถ้าสมาชิกคนใดแสดงบทบาทที่ไม่เหมาะสมก็ย่อมส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเช่นกัน

(2) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงยังขาดบทบาทในฐานะผู้เชี่ยวชาญในประเด็นที่นำเสนอ ผู้วิจัยค้นพบว่า การแสดงบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง ทั้งการตั้งกระทุ้ง การตรากฎหมาย การตั้งญัตตินั้น ไม่ได้บ่งบอกว่าตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงคนนั้นได้แสดงบทบาทความเชี่ยวชาญหรือมีองค์ความรู้ในเรื่องนั้นๆ อย่างในฐานะเป็นผู้รู้ แต่เป็นการอภิปรายในฐานะผู้พูดโดยมีการจัดทำข้อมูลสนับสนุนให้ ซึ่งหมายความว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนนั้นแสดงบทบาทอภิปรายในฐานะ “ผู้พูด” แต่ไม่ได้แสดงบทบาทได้ในฐานะ “ผู้เชี่ยวชาญรู้จริง”

(3) เพศไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง ผู้วิจัยพบว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงทุกคนพูดสอดคล้องไปทางเดียวกันเลยว่า ความเป็นเพศหญิงไม่ได้ทำให้เสียเปรียบทางการเมืองใดๆ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ประชาชนทั่วไปควรเข้าใจบทบาทและการสื่อสารของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงว่าการแสดงออกต่างๆ นั้นมิได้ดำเนินไปอย่างอิสระเต็มที่ แต่มีกรอบของพรรคการเมือง, บริบททางการเมือง, กฎระเบียบและกฎหมายต่างๆ รวมถึงความคาดหวังของผู้สนับสนุนในพื้นที่ อย่างไรก็ตามการแสดงบทบาทและการสื่อสารใดๆ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องอยู่บนวิถีระบอบประชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญและบรรทัดฐานที่เหมาะสม ควรมีสถาบันที่ส่งเสริมเพิ่มพูนความรู้ในด้านกฎหมาย สังคม เศรษฐกิจ ระเบียบวิธีการปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงรุ่นใหม่, ผู้เชี่ยวชาญประจำตัวและผู้ช่วย ส.ส.

6.2 ควรมีสถาบันที่ส่งเสริมเพิ่มพูนความรู้ ในด้านกฎหมาย สังคม เศรษฐกิจ ระเบียบวิธีการปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงรุ่นใหม่, ผู้เชี่ยวชาญประจำตัวและผู้ช่วย ส.ส.สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง ต้องก้าวข้ามความแตกต่างระหว่างพรรค ก้าวข้ามความเป็นฝ่ายค้าน-รัฐบาล และก้าวข้ามความเป็นเพศหญิงหรือชาย เพื่อผลักดันสร้างสรรค์วาระสำคัญด้านใดด้านหนึ่งที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงเห็นร่วมกัน อันเป็นวาระทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคหรือระดับโลก

6.3 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง ต้องก้าวข้ามความแตกต่างระหว่างพรรค ก้าวข้ามความเป็นฝ่ายค้าน-รัฐบาล และก้าวข้ามความเป็นเพศหญิงหรือชาย เพื่อผลักดันสร้างสรรค์วาระสำคัญด้านใดด้านหนึ่งที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงเห็นร่วมกัน อันเป็นวาระทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคหรือระดับโลก

References

- Supang Chantavanich. (2010) *Qualitative Research*. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Office of The Election Commission of Thailand. (2012) *A General Election for The 24th House of Representatives*, Bangkok: Rungsilp Printing.

The Secretariat of The House of Representatives, (2012) *Authorities and Duties of The National Assembly*, Bangkok: Bureau of Printing Services, The Secretariat of The House of Representatives.

The Secretariat of The House of Representatives, (2014) *The Conclusion of The National Assembly Set 24 and The Conclusion of The Joint Sitzings of The National Assembly (1 August 2011- 8 December 2013)*, Bangkok: Bureau of Printing Services, The Secretariat of The House of Representatives.

Brian McNair. (1995) *An Introduction to Political Communication*. London :
Routledge.

James N. Danziger. (2005). *Understanding The Political World: A Comparative Introduction to Political Science*. New Jersey: Pearson Education, Inc.

การกำหนดยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน
THE STRATEGY FORMULATION OF BUDDHISM PROPAGATION OF
THAI DHAMMADUTA FOR ASEAN COMMUNITY ENTERTING.

กรกต ชาบันดิต* เกษมชาติ นเรศเสนีย์** ประสารโชค ฐวະณุตี***

Korakoth Chabandit, Kasemchart Naressenie, Prasarnchoke Thuvanuti

Received: February 10, 2019

Revised: March 21, 2019

Accepted: March 22, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน 3) เพื่อนำเสนอการกำหนดยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน

การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Method) ประชากรได้แก่พระธรรมทูตไทยจำนวน 1,547 รูป การวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการโดย สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 รูป และสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 รูป การวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการโดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 306 รูป ซึ่งสุ่มด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ เครซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ

* Doctor of Public Administration, Valaya Alongkorn Rajabhat University under The Royal Patronage.

** College of Management Innovation, Valaya Alongkorn Rajabhat University under The Royal Patronage..

*** College of Management Innovation, Valaya Alongkorn Rajabhat University under The Royal Patronage.

ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient)

ผลการวิจัยพบว่า

การดำเนินงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า คณะบริหารงานด้านพระธรรมทูตสายต่างประเทศมีการประชุมวางแผน กำหนดเป้าหมาย อย่างชัดเจน และกำหนดวิสัยทัศน์ครอบคลุมและสอดคล้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีต และปัจจุบัน มีการติดตามและประเมินผลยุทธศาสตร์อย่างต่อเนื่อง มีระบบและกลไกในการติดตาม และประเมินผล ส่งผลให้จำนวนของพระธรรมทูตเพิ่มขึ้น และผู้มีความสนใจในพระพุทธศาสนา เพิ่มขึ้น

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย ด้านหลักธรรม ด้านองค์การ ด้านบุคลากร และด้านงบประมาณ การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันโดยภาพรวม พบว่า ทุกด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในสู่ประชาคมอาเซียน ($r = 0.803$, $p\text{-value} = 0.000$)

การกำหนดยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า ยุทธศาสตร์ที่ 1 : สร้างความมั่นคงในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในประชาคมอาเซียน เป็นการสร้างความมั่นคงโดยเน้นที่การกำหนดยุทธศาสตร์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างเป็นเอกภาพ และขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยุทธศาสตร์ที่ 2 : สร้างองค์การภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน เป็นการสร้างองค์การภาคีเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยกระดับการบริหารจัดการองค์การให้มีศักยภาพในระดับสากล โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย พัฒนาระบบงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ยุทธศาสตร์ที่ 3 : เพิ่มและพัฒนาพระธรรมทูตให้มีศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาคมอาเซียน เป็นการสร้างพระธรรมทูตให้มีจำนวนเพิ่มขึ้น และพัฒนาพระธรรมทูตให้มีศักยภาพในการเผยแผ่ ส่งเสริม สนับสนุน การศึกษาให้พระธรรมทูตมีความรู้ทั้งในพุทธศาสตร์และศาสตร์สมัยใหม่

คำสำคัญ: การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, พระธรรมทูต, ประชาคมอาเซียน

ABSTRACT

Objective of this search were: 1) to study the Buddhism propagation of Thai Dhammaduta to the ASEAN community, 2) to study the factors that are related to the Buddhism propagation of the Thai Dhammaduta to the ASEAN Community and 3) to propose the strategy formulation of Buddhism propagation of the Thai Dhammaduta to the ASEAN community.

Methodology of this research was mixed methods research of the quantitative and qualitative researches. Population was 1,547 Thai Dhammaduta. The qualitative research conducted by interviewing with 30 key informants and focus group discussion with 9 expert persons. The quantitative research conducted by studying 306 simples which selected by Simple Random Sampling. Simple size was defined by using the Krejcie and Morgan formula. The tool used for data collection was 5 levels rating scale questionnaire with at reliability level of 0.98 Statistics used to analyze data were frequency, percentage, mean, standard deviation and Pearson's Correlation Coefficient.

Findings were as follows:

The Buddhism propagation of Thai Dhammaduta to the ASEAN community found that; the committee of Thai Dhammaduta met for planning, defined the goal clearly and defined the vision according to the Buddhism propagation form the past to the present, there are tracking and evaluating the strategies continues, there are process and mechanism for tracking and evaluating. Therefore, number of Thai Dhammaduta and interested people in Buddhism was increased.

The factors that related to Buddhism propagation of Thai Dhammaduta to the ASEAN community were; Buddhism principle aspect, organization aspect, personnel aspect and budgeting aspect. Analyzing of Pearson's Correlation Coefficient in overall found that all aspects was positive related with propagation of Buddhism of Thai Dhammaduta to the ASEAN community ($r = 0.803$, $p\text{-value} = 0.000$)

Strategy formulation for Buddhism propagation of Thai Dhammaduta to the ASEAN community found that: first strategy; creating the stability of Buddhism propagation of Thai Dhammaduta to the ASEAN community was creating stability focused on strategy formulation to be the same direction and unity and requesting cooperation from related department about Buddhism propagation, second strategy; creating the network partner organization for the mechanism of Buddhism propagation of Thai Dhammaduta to the ASEAN community was creating network partner organization to drive Buddhism propagation, increasing the level of organization management to global by using the cooperation of network partner and working process development to be achieved, third strategy; increasing and development Dhammaduta to be potential for Buddhism propagation of Thai Dhammaduta to the ASEAN community was increasing the number of Dhammaduta and development Dhammaduta to be potential for Buddhism propagation, promoting and supporting the education for Dhammaduta in Buddhism and modern science.

Keywords: Buddhism Propagation, Dhamma, ASEAN community.

1. บทนำ

ปัญหาและอุปสรรคของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน แต่พอสรุปองค์รวมได้ว่า ด้านบุคคลการคือพระธรรมทูตเองบางประเทศยังไม่เข้าใจภาษา วัฒนธรรมของประเทศที่ตนไปเผยแผ่ดีพอ ทำให้การสื่อสารกับคนในประเทศนั้นได้ไม่ดีพอ ด้านองค์กรสงฆ์ที่มีส่วนในการดูแลพระธรรมทูตยังไม่เข้มแข็งพอจึงให้การสนับสนุนและดูแลได้ไม่ทั่วถึง แม้ปัจจุบันจะมีหลายหน่วยงานที่กำกับดูแลโดยตรงแต่ก็ยังไม่ครอบคลุมได้ไม่ทั่วถึง เช่นศูนย์ควบคุมดูแลพระไปต่างประเทศก็ทำหน้าที่อย่างหนึ่ง สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตก็ทำหน้าที่อีกอย่าง อบรมพระธรรมทูตแล้ว ส่วนการคัดเลือกว่าพระสงฆ์รูปใดจะได้เดินทางไปประเทศไหนนั้นเป็นอีกหน่วยงานหนึ่ง เมื่อผ่านเกณฑ์พิจารณาแล้วก็ต้องผ่านขั้นตอนในการขอหนังสือเดินทาง ขอวีซ่าเข้าประเทศ บางประเทศยากมากและให้เวลาในการพำนักในประเทศนั้นๆ น้อยมาก (Phramaha Boonthai Punyamano, 2009)

นอกจากนี้ พระธรรมโกศาจารย์ ยังได้ให้ทัศนะต่อบุคลากรทางศาสนาที่ทำการเผยแผ่พุทธศาสนาเชิงรุกในต่างประเทศอีกว่า พระนักเผยแผ่หรือพระธรรมทูตที่มีความรู้ความสามารถแต่ไม่ประสบความสำเร็จ ก็เพราะปัญหาเชิงยุทธศาสตร์ พระนักเผยแผ่บางรูปสามารถบรรยาย และทำการสอนดี แต่ไม่สามารถครองใจคน จึงไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นพระต้องทำงานอย่างมืออาชีพ โดยทำการวิเคราะห์ มีการวางแผนก่อนลงมือปฏิบัติการจริง ศัพท์สมัยปัจจุบันที่เรียกว่า SWOT Analysis คือการวิเคราะห์สถานการณ์ใน 4 ด้านซึ่งได้ยกตัวอย่างไว้อย่างน่าสนใจยิ่งว่า จุดแข็ง (Strength) เช่น ความเข้มแข็งของชุมชนไทยในต่างแดนมีมาก การบริจาครูป การชอบเข้าวัดของคนไทย ฯลฯ จึงเป็นจุดแข็งของการเผยแผ่พุทธศาสนาอย่างมาก จุดอ่อน (Weakness) เช่น ภาษาที่อ่อนด้อย ไม่มีการบริหารจัดการที่ดี ฯลฯ จะต้องเร่งปรับปรุงแก้ไขเพื่อพลิกให้เป็นจุดแข็งให้ได้ โอกาส (Opportunity) เช่น คนอังกฤษ เป็นคนอนุรักษนิยม ชอบเรื่องศาสนา, คนอเมริกัน ชอบลองของใหม่, คนศรีท้าวพระในเมืองไทยมีจำนวนมหาศาล มีโอกาสมหาศาล นี่คือทุนทางสังคมของคนไทย สิ่งคุกคาม (Threat) เช่น คนบวชน้อยลง รุ่นลูกไม่ยอมเข้าวัด ฯลฯ พระนักเผยแผ่ต้องปรับท่าทีอย่างไรให้เหมาะสม (Proactive Buddhism for propagation,(Online). Source: <https://www.gotoknow.org/posts/475379>, 18 / January / 2019)

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาเบื้องต้น ผู้วิจัยมีความสนใจทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การกำหนดยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน โดยเห็นว่าประเทศกลุ่มประชาคมอาเซียนมีความแตกต่างและความหลากหลายทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยเฉพาะความแตกต่างทางศาสนา ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาคมอาเซียนมีความลำบากยิ่งต่อพระธรรมทูตไทย เนื่องจากกลุ่มประเทศในประชาคมอาเซียนบางประเทศไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนาหรือบางประเทศนับถือพระพุทธศาสนา น้อย อาทิ ประเทศบรูไน ดารุสซาลาม สาธารณรัฐอินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย เป็นต้น ดังนั้นการที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังกลุ่มประเทศประชาคมอาเซียนต้องอาศัยยุทธศาสตร์และวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสังคมและวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศประชาคมอาเซียน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการดำเนินงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน

2.3 เพื่อนำเสนอการกำหนดยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) โดยได้กำหนดการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลัก และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นส่วนเสริม และได้ทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 ท่าน และได้ทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) จำนวน 6 - 9 ท่าน การวิจัยเชิงปริมาณ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan,1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 306 ท่าน

3.2 ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1) การดำเนินงานของพระธรรมทูต ประกอบด้วย การวางแผนดำเนินงาน, การดำเนินงานตามแผน, การติดตามและประเมินผล 2) ปัจจัยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ด้านบุคลากร, ด้านองค์การ, ด้านหลักธรรม, ด้านงบประมาณ ตัวแปรตาม ได้แก่ การกำหนดยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำมาตั้งเป็นคำถามปลายเปิด (Open - Ended Questionnaire) โดยใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยได้ยึดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลัก (Purposive Sampling) 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นแบบประเมิน (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับตามหลักการของลิเคิร์ท (Phichit Phithaktheptsombat,2005)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองและมีผู้ช่วยนักวิจัย การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพนี้ มีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-depth Interview) การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองพร้อมกับผู้ช่วยนักวิจัย โดยได้ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาสังเคราะห์ และเรียบเรียง จำแนกอย่างเป็นระบบโดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยพยายามรักษาสำนวนเดิมไว้ วิเคราะห์จากการจัดบันทึก (Note-based Analysis) วิเคราะห์จากการถอดคำบันทึกเสียง (Tape-based Analysis) และวิเคราะห์จากความจำ (Memory-based Analysis) จัดพิมพ์ข้อมูลทั้งหมดเพื่อจัดหมวดหมู่ของข้อมูล (Category Data) ตามคุณสมบัติ (Properties) ของมโนทัศน์ (Concept) แต่ละการสนทนาแยกข้อมูลพรรณนาความให้เชื่อมโยงและสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การดำเนินงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน สามารถสรุปโดยภาพรวมได้ว่า แผนการดำเนินงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน มีการประชุมวางแผนก่อนการกำหนดยุทธศาสตร์โดยคณะบริหารงานด้านพระธรรมทูต ได้กำหนดเป้าหมายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กำหนดวิสัยทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างครอบคลุมและสอดคล้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีตและปัจจุบัน มีการกำหนดพันธกิจที่สอดคล้องกับแผนการเผยแผ่หรือนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อการนำแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ สำหรับการดำเนินการตามแผนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียนนั้น ได้มีการดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ โดยกำหนดกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ดำเนินกิจกรรมหรือโครงการโดยยึดตามพันธกิจมีผลดำเนินการกำหนดกลยุทธ์ที่นำไปสู่เป้าหมายที่ชัดเจน มีระบบและกลไกในการดำเนินการกำหนดกลยุทธ์ที่ชัดเจน ในส่วนของการติดตามและประเมินผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการติดตามและประเมินผลยุทธศาสตร์อย่างต่อเนื่อง โดยมีระบบและกลไกในการติดตามและประเมินผลผ่านจำนวนของพระธรรมทูตที่เพิ่มขึ้น จำนวนของผู้มีความสนใจในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีการเปิดโอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล มีการกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินผลที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะเพิ่มศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในประชาคมอาเซียน

สำหรับการผลการวิเคราะห์ระดับความเห็นการกำหนดยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน ด้านการดำเนินงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยการวางแผนการดำเนินงาน

มากที่สุด ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ การดำเนินตามแผน และการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับมากตามลำดับ

4.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน

1) ด้านหลักธรรม มีจุดแข็ง คือ พระพุทธศาสนามีคัมภีร์พระไตรปิฎกที่เด่นชัด มีหลักการปฏิบัติที่ชัดเจน และสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย จุดอ่อน คือ ความเข้าใจในหลักธรรมที่การเผยแผ่การใช้ภาษาเฉพาะในชื่อเฉพาะหลักธรรม และวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ โอกาส คือ ประชาชนทุกคนมีโอกาสในการเรียนรู้หลักธรรม มีหลักธรรมสากลเดียวกัน และเผยแผ่หลักธรรมได้ตลอดเวลาทุกโอกาส และอุปสรรค คือ อุปกรณ์ เครื่องมือ และสื่อต่างๆ และหลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินชีวิตของประชาชนในประเทศนั้นๆ

2) ด้านองค์การ จุดแข็ง มีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นองค์การในการคัดเลือกพระธรรมทูต และมีองค์การเครือข่ายทางพระพุทธศาสนาร่วมระหว่างประเทศและต่างประเทศ จุดอ่อน คือ ด้านความรู้ในเรื่องของการบริหารจัดการองค์การ ปัจจัยการเชื่อมโยงกันองค์การเครือข่ายทางพระพุทธศาสนา และการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานขององค์การ โอกาส คือ สามารถพัฒนาองค์การเครือข่ายทางพระพุทธศาสนา สร้างศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน และมีคณะกรรมการบริหารสหภาพพระธรรมทูตไทยในอาเซียน อุปสรรค คือ สภาพภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน กฎหมายท้องถิ่น กฎหมายระหว่างประเทศ และความร่วมมือในการบริหารจัดการองค์การของทุกภาคส่วน

3) ด้านบุคลากร จุดแข็ง คือ มี ระบบและกลไกในการคัดเลือก บุคลากรที่มีประสิทธิภาพ บุคลากร มีคุณสมบัติตามเป้าประสงค์ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จุดอ่อน คือ ขาดเทคนิคและวิธีการเผยแผ่ที่หลากหลาย บุคลากรยังไม่มี ความแตกต่างในด้านหลักธรรมและหลักภาษา และการติดตามประเมินผลไม่ต่อเนื่อง โอกาส สามารถพัฒนาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่ที่หลากหลายได้ พัฒนาและทำความเข้าใจหลักธรรมและหลักภาษา มีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง อุปสรรค คือ ความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม และแรงจูงใจในใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำงานของพระธรรมทูตไทย

4) ด้านงบประมาณ จุดแข็ง คือ มีพลังศรัทธาสนับสนุนจากชาวพุทธ และมีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จุดอ่อน งบประมาณการเผยแผ่มีจำนวนจำกัด ขาดความรู้เรื่อง การจัดการงบประมาณ แต่ไม่มีการจัดตั้งกองทุนในการบริหารงบประมาณ อย่างเป็นทางการ โอกาส คือ หาแหล่งสนับสนุนงบประมาณเพิ่ม พัฒนาความรู้เรื่องจัดการงบประมาณ จัดตั้ง

กองทุนในการบริหารงบประมาณ อุปสรรค ได้แก่ เป้าหมายด้านงบประมาณไม่ตรงกัน งบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน และ ขาดการติดตาม ประเมินผลช่วยเหลือ พระธรรมทูตอย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับระดับความเห็นต่อปัจจัยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยด้านหลักธรรมมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านบุคลากร ด้านองค์การ และด้านงบประมาณ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

4.3 การกำหนดยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน

1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 : สร้างความมั่นคงในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในประชาคมอาเซียน เป็นการสร้างความมั่นคงในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในประชาคมอาเซียน เป็นการกำหนดยุทธศาสตร์ของพระธรรมทูตให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างเป็นเอกภาพ ซึ่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะมั่นคงถาวรต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจของหน่วยงาน องค์การหลายๆ ส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน การที่พระพุทธศาสนามีความมั่นคงเจริญ สืบทอดมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันนั้น เพราะอาศัยศาสนทายาทหรือพุทธบริษัททั้ง 4 คือ พระสงฆ์ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เมื่อพุทธบริษัททั้ง 4 นี้มีความเข้มแข็ง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาย่อมมีความเจริญ มั่นคงตามลำดับ การสร้างความมั่นคงในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในประชาคมอาเซียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการส่งเสริมสวัสดิภาพและสวัสดิการให้แก่บุคลากรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ทันสมัยเป็นปัจจุบัน และการสนับสนุน ส่งเสริมให้ใช้กลไกระบบคณะกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทุกระดับในการดำเนินงาน และหน่วยงาน หรือองค์การที่อุปถัมภ์ ส่งเสริม สนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 : สร้างองค์การภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน องค์การภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน เป็นการยกระดับการบริหารจัดการองค์การของพระธรรมทูตทั้งภายในและภายนอกให้มีศักยภาพเทียบเท่ากับองค์การการเผยแผ่หลักคำสอนทางศาสนาอื่นๆ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย พัฒนาระบบงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์เพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอาเซียนร่วมกัน พัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้เพื่อให้วัดในประชาคมอาเซียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธโดยวิธีการส่งเสริมองค์การภาคีเครือข่ายให้

เข้มแข็ง ด้วยการส่งเสริมองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้แก่องค์กรภาคีเครือข่ายเพื่อให้มีการดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเกิดประโยชน์สูงสุด การสร้างองค์การภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยองค์การเครือข่ายที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง มากที่สุด อยู่ในระดับมาก มีการจัดตั้งและพัฒนาศักยภาพขององค์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างทั่วถึงในอาเซียน มีรูปแบบการสร้างความร่วมมือในการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม มีการระดมสรรพกำลังในการสนับสนุน ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และมีองค์กรทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีตามลำดับระดับมาก

3) ยุทธศาสตร์ที่ 3: เพิ่มและพัฒนาพระธรรมทูตให้มีศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาคมอาเซียน การเพิ่มและพัฒนาพระธรรมทูตให้มีศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาคมนั้น ต้องอาศัยกระบวนการกลั่นกรองพระธรรมทูตให้เป็นมีความรู้ความสามารถ ซึ่งศาสนบุคคลมีศักยภาพในการเผยแผ่นั้นเป็นนักเผยแผ่ เป็นนักเทศน์ เป็นพระสอนศีลธรรม ต่างมีศักยภาพภายในตนเอง การพัฒนาศักยภาพของพระธรรมทูตต้องอาศัยหลักวิชาการและหลักนวัตกรรมที่ทันสมัย พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน ซึ่งการเพิ่มและพัฒนาพระธรรมทูตให้มีศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาคมอาเซียนได้กำหนดยุทธ์ไว้คือ กลยุทธ์ ส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาหลักสูตรพระธรรมทูต เพื่อให้พระธรรมทูตมีความรู้ความแตกฉานในหลักพุทธธรรม และเพื่อเพิ่มและพัฒนาศักยภาพของพระธรรมทูตในประชาคมอาเซียน การสร้างองค์การภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการพัฒนาศักยภาพผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความรู้ความแตกฉานในหลักพุทธธรรม มากที่สุด อยู่ในระดับมาก มีการพัฒนาศักยภาพให้มีอุดมการณ์ความสามารถ ทักษะ และวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง และ จำนวนบุคลากรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และระบบการประเมิน ศักยภาพและขีดความสามารถของบุคลากร มีระบบและกลไกในการสรรหาบุคลากรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 การดำเนินงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน การดำเนินงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยนั้น มีการประชุมวางแผนก่อนการกำหนดยุทธศาสตร์โดยคณะบริหารงานด้านพระธรรมทูตอย่างต่อเนื่อง ได้กำหนดเป้าหมายในการ

เผยแผ่พระพุทธศาสนา กำหนดวิสัยทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาครอบคลุมและสอดคล้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีตและปัจจุบัน มีรูปแบบและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปตามหลักพุทธโอวาทซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Phramaha Suriya Wonmethi (2013) ทำงานวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวคิดและหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา พบว่า แนวคิด วิธีการและเป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตเป็นไปตามหลักพุทธโอวาท แสดงธรรมให้เหมาะสมกาลเทศะ มีเหตุผล แสดงธรรมด้วยจิตเมตตา โดยมุ่งประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ ไม่แสดงธรรมโดยยกตนข่มท่านและไม่เสียดีสีข่มผู้อื่น เป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ เพื่อประโยชน์เกื้อกูล ความสุข แก่บุคคลทั้งที่เป็นชาวพุทธและมีใจชาวพุทธ มุ่งที่จะพัฒนาศักยภาพของบุคคลในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง

5.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน 1) ด้านหลักธรรม พระพุทธศาสนามีคัมภีร์พระไตรปิฎกที่เด่นชัด มีหลักการปฏิบัติที่ชัดเจน และสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย ประชาชนทุกคนมีโอกาสในการเรียนรู้หลักธรรม มีหลักธรรมสากลเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakhrusuwithanphatthanabandit (Sukanya Aruno) (2014) ได้กล่าวไว้ในเรื่อง “พระพุทธศาสนาในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคม” พบว่า ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในประเทศลาวมีความแนบแน่นอยู่กับประชาชนเป็นอย่างมาก การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาไว้เป็นแบบอย่าง ทำให้วัฒนธรรมและความสัมพันธ์ของคนในชาติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน จึงทำให้พระพุทธศาสนาในสาธารณรัฐประชาธิปไตยลาวยังคงมีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและความสัมพันธ์ทางสังคมที่แนบแน่นอยู่กับประชาชนและผ่านกาลเปลี่ยนแปลงในยุคต่างๆ จนสามารถดำรงอยู่อย่างมั่นคงถาวรถึงปัจจุบัน

2) ด้านองค์การ มีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นองค์การในการคัดเลือกพระธรรมทูต และมีองค์การเครือข่ายทางพระพุทธศาสนา ร่วมระหว่างประเทศและต่างประเทศ สามารถพัฒนาองค์กรเครือข่ายทางพระพุทธศาสนา สร้างศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน และมีคณะกรรมการบริหารสหภาพพระธรรมทูตไทยในอาเซียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Mahathanat Atthuchari (2000) ได้กล่าวถึงบทบาทของวัดไทยในต่างประเทศ ดังนี้ วัดเป็นศูนย์กลางด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ด้านทฤษฎีนั้นเปิดให้มีการเรียนการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ประเพณีอันดีงามทางพระพุทธศาสนา เป็นแหล่งข้อมูลด้านพระพุทธศาสนา วัดเป็นศูนย์กลางด้าน

ข่าวสารข้อมูลซึ่งผู้ที่สนใจสามารถค้นหาได้จากวัด เพราะวัดเป็นบ่อเกิดแห่งสรรพวิชาทุกๆด้าน เช่น ทย ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย วัดในต่างพุทธศาสนา ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรมไปประเทศยังคงรักษาบทบาทของวัดไทยในสมัยโบราณ คือประชาชนจะใช้วัดเป็นสถานที่พบปะพูดคุยได้ทุกเรื่อง

3) ด้านบุคลากร มีระบบและกลไกในการคัดเลือก บุคลากรที่มีประสิทธิภาพ บุคลากรมีคุณสมบัติตามเป้าประสงค์ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ขาดเทคนิคและวิธีการเผยแพร่ที่หลากหลาย บุคลากรยังไม่มีความแตกฉานในด้านหลักธรรมและหลักภาษา และขาดการติดตามประเมินผลไม่ต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha Suriya Wonmethi (2013) ทำงานวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวคิดและหลักการในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา พบว่า การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น พระธรรมทูตยังไม่เข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของประเทศที่ตนไปเผยแพร่ดีพอ ทำให้การสื่อสารกับคนในประเทศนั้นๆ ไม่ได้เท่าที่ควร ด้านองค์กรสงฆ์ที่มีส่วนในการดูแลพระธรรมทูตยังก็ยังไม่เข้มแข็งพอ จึงให้การสนับสนุนและดูแลได้ไม่ทั่วถึง แม้ปัจจุบันจะมีหลายหน่วยงานที่กำกับดูแลโดยตรงแต่ก็ยังคงครอบคลุมได้ไม่ทั่วถึง และระยะเวลาในการพำนักในประเทศนั้นๆ น้อยทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

4) ด้านงบประมาณ มีพลังศรัทธาสนับสนุนจากชาวพุทธ และมีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha Pao Techapanyo (2009) ได้วิจัยเรื่อง “นโยบายการเผยแพร่พระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า นโยบายการเผยแพร่ของมหาเถรสมาคม การเผยแพร่พระพุทธศาสนาภายในประเทศ โดยภาพรวมถือว่าเป็นที่น่าพอใจ นโยบายการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นหน่วยงานของรัฐ รับนโยบายจากรัฐไปดำเนินงานด้านพระพุทธศาสนา เพื่อสนองงานคณะสงฆ์ ในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ วางแผนงานจัดสรรงบประมาณคณะสงฆ์ ประสานงานการบริหารคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามแนวนโยบายของรัฐบาล

5.3 การกำหนดยุทธศาสตร์การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน 1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 : สร้างความมั่นคงในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในประชาคมอาเซียน เป็นการกำหนดยุทธศาสตร์ของพระธรรมทูตให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคง โดยการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพทางปัญญาของพระธรรมทูต ร่วมกันส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในก้าวล้ำทันสมัยกับโลกยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramaha Boonthai Punyamano (2009) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน” ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันการได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอินเทอร์เน็ตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก โดยเนื้อหาหลักอยู่ที่ประวัติขององค์กร หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมขององค์กร รูปแบบการนำเสนอมีหลายอย่างทั้งเอกสารที่เป็นตัวอักษร ภาพ เสียง โดยผ่านเว็บไซต์หลายเว็บในโฮมเพจเดียว กระบวนการในการใช้มีแตกต่างกันออกไปแต่ก็มีองค์ประกอบคล้ายกันคือมีคอมพิวเตอร์ฮาร์ดแวร์ขององค์กร มีโปรแกรมหรือซอฟต์แวร์ในการสร้างเว็บไซต์ได้เอง ข้อมูลมีมากพอและมีการเคลื่อนไหว ระบบการสื่อสารข้อมูลใช้ช่องทางคืออินเทอร์เน็ตแต่มีการเชื่อมต่อหลายแบบแตกต่างกันตามสมควร

2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 :สร้างองค์การภาศึเครือข่ายในการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน เป็นการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน เป็นการยกระดับการบริหารจัดการองค์การของพระธรรมทูตให้มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างภาศึเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramahapao Techapunyo (2009) ได้วิจัยเรื่อง “นโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า นโยบายการเผยแผ่ของมหาเถรสมาคม การเผยแผ่พระพุทธศาสนาภายในประเทศ โดยภาพรวมถือว่าเป็นที่น่าพอใจ เพราะยังมีพุทธศาสนิกชน ให้ความเคารพนับถือให้การสนับสนุนอุปถัมภ์กิจกรรมคณะสงฆ์เป็นอย่างดี แม้จะมีพวกที่ นอกรีตนกรอยอยู่บ้าง ก็เพียงเล็กน้อย การเผยแผ่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับสร้างศรัทธา ยังไกลต่อเป้าหมายอันสูงสุดของพุทธองค์ ยิ่งในต่างแดนถือว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จ ยังไม่อาจสร้างความเชื่อความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่คนต่างชาติต่างภาษาได้เท่าที่ควร แม้จะมีวัดในต่างแดนมากมายแต่ก็ได้เพียงรักษาศรัทธาของคนไทยในต่างแดนเท่านั้น มรรคผลจึงเป็นเรื่องยากที่จะเผยแผ่ในต่างแดนต่างชาติต่างภาษา ส่วนนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นหน่วยงานของรัฐ รับนโยบายจากรัฐไปดำเนินงานด้านพระพุทธศาสนา เพื่อสนองงานคณะสงฆ์ ในการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ วางแผนงานจัดสรรงบประมาณคณะสงฆ์ ประสานงานการบริหารคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามแนวนโยบายของรัฐบาล

3) ยุทธศาสตร์ที่ 3: เพิ่มและพัฒนาพระธรรมทูตให้มีศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาคมอาเซียน โดยอาศัยกระบวนการกลั่นกรองพระธรรมทูตให้เป็นมีความรู้ความสามารถ การพัฒนาศักยภาพของพระธรรมทูตด้วยหลักวิชาการและหลักนวัตกรรมที่ทันสมัย สอดคล้องกับ Phramaha Montri Tikkharo (Siboonhung) (2007) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศในทศวรรษหน้า” ผลการวิจัยพบว่า ด้านบุคลิกภาพภูมิรู้ภูมิธรรม แนวคิดอุดมการณ์ในการทำงานของพระธรรมทูต ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2551-2560) จะต้องเผยแผ่ทาง web site ใช้ภาษาให้เป็นสากลมากขึ้น โดยนำเสนอคำสอนที่เป็น

ภาษาร่วมสมัยที่สุด นำเสนอเป็นสิ่งพิมพ์เป็นเล่มเล็กๆ ที่สะดวกในการหยิบอ่าน, ศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อการสร้างเครือข่ายกระจายการ เผยแพร่ไปยังจุดต่างๆ โดยยึดหลักการตามที่ตามทีพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สร้างพระธรรมทูตให้เป็นผู้มีความรู้และความประพฤติดี และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านนี้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กำหนดนโยบายในการฝึกอบรมและจัดทำหลักสูตรพระธรรมทูตร่วมกันระหว่างพระธรรมทูตไทยและองค์การพระธรรมทูตต่างประเทศในประชาคมอาเซียน หรือศาสนิกต่างประเทศอื่นๆ เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

2) รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีนโยบายในการสร้างความเข้มแข็งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยกำหนดให้มีระบบฐานข้อมูลและระบบเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ระหว่างองค์การพระธรรมทูตไทยและต่างประเทศในประชาคมอาเซียนอย่างชัดเจนและสืบค้นได้

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ฝึกอบรมและจัดทำหลักสูตรพระธรรมทูตร่วมกันระหว่างพระธรรมทูตไทยและองค์การพระธรรมทูตต่างประเทศในประชาคมอาเซียน หรือศาสนิกต่างประเทศอื่นๆ

2) สร้างระบบฐานข้อมูลและระบบเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ระหว่างองค์การพระธรรมทูตไทยและต่างประเทศในประชาคมอาเซียน

6.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษายุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายต่างประเทศ เน้นเฉพาะประเทศใดประเทศหนึ่งในกลุ่มประชาคมอาเซียน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

2) ควรศึกษายุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสายต่างประเทศในทวีปอื่นๆ ที่มีพระธรรมทูตไทยไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อความหลากหลายของงานวิจัย

References

- Krejcie, R. V., and Morgan, D.W.(1970). *Determining Sample Size for Research Activities*. Educational and Psychological Measurement.
- Phichit Phithaktheptsombat.(2005). *12 Concepts of Public Administration: Meaning of Measurement*. Bangkok: Semadharmma Publishing.
- Phramaha Montri Tikkharo (Siboonhung). (2007). *Guidelines for The Propagation of Buddhism of The Dhamma Foreign Lines In The Next Decade* (Master of Thesis). Graduate School: Silpakorn University.
- Phra Mahathanat Atthuchari. (2000). *Overseas Dhammaduta Bhikkhus*. 2nd Edition, Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing School.
- Phrakhrusuwithanphatthanabandit (Sukanya Aruno). (2014). *Integrating Buddhism and Modern Sciences for Sustalable Development of Thailand in ASEAN Community*. Khon Kaen: LP Printing Depot Nana Wittaya LP.
- Phramaha Boonthai Punyamano.(2009). *The Propagation of Buddhism by Using Information Technology of Thai Buddhist Monks at Present* (Doctor of Thesis). Graduate Studies: Mahamakut University, Royal College.

การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรมเมืองปลายแดนเขมรราช
จังหวัดอุบลราชธานี

MANAGEMENT OF CULTURAL TOURISM AREAS IN KHEMARK. UBON
RATCHATHANI

เริงศักดิ์ แก้วเพชร* ซิสิกกา วรรณจันทร์**

Ruengsak Kaewphet, Sisikka wanjang

Received: January 15, 2019

Revised: March 14, 2019

Accepted: March 18, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาประวัติและภูมิโนทัศน์วัฒนธรรมเมืองเขมรราช จังหวัดอุบลราชธานี 2) เพื่อศึกษาแหล่งทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวที่สำคัญภายในเมืองเขมรราช จังหวัดอุบลราชธานี และ 3) เพื่อศึกษาการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเมืองเขมรราช จังหวัดอุบลราชธานี การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพนี้ดำเนินการในพื้นที่อำเภอเขมรราช ซึ่งเลือกแบบเจาะจงได้แก่พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของอำเภอเขมรราช รวมกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 42 คน เลือกแบบเจาะจงประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 14 คน ผู้ให้ข้อมูลเชิงปฏิบัติจำนวน 14 คน และผู้ให้ข้อมูลทั่วไปจำนวน 14 คน ข้อมูลการวิจัยได้รวบรวมจากเอกสาร และการปฏิบัติการภาคสนาม โดยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า อำเภอเขมรราช เดิมมีฐานะเป็นเมืองที่มีบทบาทสำคัญต่อเมืองอื่นๆ เพราะเป็นเมืองที่เทียบได้กับหัวเมืองเอก ขึ้นตรงต่อกรุงเทพมหานคร มิได้ขึ้นกับเมืองอุบลราชธานี เช่นเมืองอื่นๆ และ เมืองเขมรราช ยังมีเมืองขึ้นอีกหลายเมือง เช่น เมืองอำนาจเจริญ เมืองคำเขื่อนแก้ว ยังมี แหล่งทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวที่สำคัญภายในเมืองเขมรราช เช่น หาดทรายสูง แก่งช้างหมอบ ภูอ่าง และ แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา ได้แก่ พระเจ้าใหญ่องค์แสน พระเจ้าใหญ่องค์หมื่น และพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ ส่วนปัญหาการท่องเที่ยวเขมรราชได้แก่ ด้าน

* Faculty of Culture Maharakm University.

** Lecturer, Faculty of Culture Maharakm University.

การประชาสัมพันธ์ การเดินทางไปยังที่ท่องเที่ยวและบริการด้านอาหาร ส่วนด้านพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเมืองเขมรราชู มีการจัดการด้านศิลปจิตรกรรม มีการจัดการแหล่งอารยธรรมโบราณ 2000ปี ตำบลเจียด เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาถึงโบราณวัตถุ และมีการศึกษาหาข้อมูลภายในวัดที่มีภาพศิลปกรรม จิตรกรรมและโบราณวัตถุ ที่มีให้กลุ่มคนที่สนใจมาศึกษาของเก่าแก่ของโบราณในเขตอำเภอเขมรราชูได้ ด้านอาหาร มีการจัดการด้วยการสร้างภาพลักษณ์อาหารให้เกิดความน่าสนใจกับนักท่องเที่ยว และส่วนที่สำคัญซึ่งเป็นจุดดึงดูดกับนักท่องเที่ยวนั้นประกอบไปด้วยการจัดการจำหน่ายสินค้าประเภทอาหาร คาวหวาน ที่นำมาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่ร้านค้าและตลาดถนนคนเดินจะเป็นอาหารพื้นเมือง อาหารทั่วไปที่เป็นการปรุงแบบสดและใหม่ ด้านการแต่งกาย มีการจัดการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายพื้นเมือง และควรค่าที่จะสนับสนุนและส่งเสริมบรรยากาศการท่องเที่ยว และการจับจ่ายซื้อเป็นของฝากโดยการประชาสัมพันธ์ และจัดเดินแบบผ้าพื้นเมืองที่ตลาดถนนคนเดินเขมรราชูยามเย็น ด้านสถานที่ มีการจัดการด้วยการทำแผนที่ท่องเที่ยวบอกเส้นทางไปท่องเที่ยวอย่างี่ต่างๆและการจัดการประชุมและแถลงข่าวเปิดงานการท่องเที่ยวถนนคนเดินเขมรราชูของทางกลุ่มคนรักเขมรราชู การเปิดชมรมรักษ์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเขมรราชู การจดทะเบียนทางวัฒนธรรมขึ้น ระหว่างมหาวิทยาลัยรังสิตกับกลุ่มคนรักษ์เขมรราชู ก็การประชุมเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเขมรราชูเพื่อความก้าวหน้าสู่สากล และการศึกษาดูงานในต่างพื้นที่วัฒนธรรมจากอีสานสู่เหนือร่วมศึกษาแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมที่จังหวัดน่าน ในการเตรียมการพัฒนาต่อยอดถนนสายวัฒนธรรม ถนนคนเดินเขมรราชู โดยสรุปในการศึกษา การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรมเมืองปลายแดนเขมรราชู จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า อำเภอเขมรราชู เป็นเมืองที่มีบทบาทสำคัญต่อเมืองอื่นๆ ในภูมิภาคนี้สภาพปัจจุบันและปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวที่ยังขาดความร่วมมือกับการพัฒนาในหลายด้านที่ควรจะมีการจัดการให้ยั่งยืน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการ, พื้นที่, ท่องเที่ยว, มิติวัฒนธรรม, เมืองปลายแดนเขมรราชู.

ABSTRACT

This research report has objectives with are 1) To study the history and ecology of Khmer culture. 2) To study the resources for tourism in Khemarat. Ubon Ratchathani Province and 3) To study the management of cultural tourism areas in Khemark. Ubon Ratchathani. This qualitative research was conducted in

Khemarat District. The selected area is the tourist area of Khemarat. There were 42 samples. The selectors consisted of 14 main informants. 14 practical informants and 14 general informants. Research data was collected from the literature. And field operations by descriptive analysis.

The Findings Of This Research Were As Follows;

Khemarat is a city that plays an important role in other cities. The city is comparable to the major cities. Direct to Bangkok. Not dependent on the city of Ubon Ratchathani. Like other cities and towns, there are also many cities. Like Amnat Charoen Kham Kha Khaek also has important tourist resources within Khemarat. There are also important tourist resources within the city of Khmerraj, such as Hard-Sai-Sung, ,keng-Chang-Mob, Poo-Ang and surfing. Religious attractions include Phajao-yai-ong-san, Phajao-yai-ong-muen and Phajao-yai-ong-tui. The problem is tourism. Public Relations Traveling to Travel and food service. The cultural tourism area in the city. Management of the art of painting. The ancient civilization of 2000 years, Tambon. Jiara is a tourist attraction to study the artifacts. In addition, There are studies in the temple with fine art. Painting and antiques The old people interested in studying ancient in Khemarat. The people who are interested in learning ancient antiques in the district of Khemarat. About Food is managed by creating a food image that is attractive to tourists. And the important part of the attraction to tourists is the distribution of food. Sweet, soups are sold to most tourists at the shops and markets. General food that is fresh and new. Dress Managed to promote native cotton products. And it should be worth supporting and promoting the tourist atmosphere. And shopping as souvenirs by the public. The local cloth walk is also available at the pedestrian street. Managed by mapping travel routes to travel to different places and meeting and conference inaugurated the travel of the pedestrian Khemarat conservation groups Khemarat. The Open Conservation Society, Culture and Tourism Khemarat. Registration of the cultural the university with a group of people who love Khemarat. Meeting to develop tourist spots in the district Khemarat to advance internationally. And study in the

areas of culture, education, and cultural exchange participants to Nan province. In preparation for the development of the new road culture. Walking Khemarat

In conclusion, the study Management area in the city's cultural dimension Khemarat. Ubon Ratchathani. Found that the Khemarat district is the city that has a role in other cities in the region, current conditions and problems of the lack of cooperation with tourist development in many aspects that should be managed for sustainability. The strengthening of the community to get involved in the management of cultural tourism further.

1. บทนำ

ปัจจุบันความหลากหลายของวัฒนธรรมในสังคมไทยที่แสดงออกถึงความเจริญไปตามยุคสมัย โดยมีรูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ จังหวัด อำเภอก และชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิ์ในการจัดการดูแล ในความหลากหลายของวัฒนธรรมในสังคมไทยที่แสดงออกถึงความเจริญไปตามยุคสมัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือนในยุคปัจจุบัน การแข่งขันในตลาดโลกได้ให้ความสำคัญในการนำเอาวัฒนธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งในตัวผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตนจำหน่ายเพื่อสร้างความแตกต่างและความได้เปรียบทางการแข่งขัน จากคู่แข่ง ซึ่งสอดคล้องกับกระแสเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy)ที่กำลังมาแรง การท่องเที่ยว นับเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ได้นำวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ที่ต่างสนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรม และสัมผัสวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน รวมถึงซื้อของที่ระลึกที่เป็นงานหัตถกรรมผลงานฝีมือที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในประเทศ และวัฒนธรรมนี้เองเป็นตัวขับเคลื่อนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัฒนธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนประเทศซึ่งอาจจะถูกเผยแพร่ออกไปในรูปแบบการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญยิ่ง ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประเทศ (ผศ.ดร.ชิลิกา วรณจันทร์ การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, 2559) ในขณะเดียวกันก็เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจชุมชนของคนในท้องถิ่นอีกด้านหนึ่งด้วย การท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับทุนทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ ชุมชน สังคม ประเพณี อยู่ในฐานะการเป็นบริบททางวัฒนธรรมจึงมีความน่าสนใจอย่างยิ่ง(บุญยสฤกษ์ อเนกสุข แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, 2558)

สังคมโลกที่มีการพัฒนาและเดินหน้าอยู่ตลอดเวลา หนึ่งในภาคีเคลื่อนไหวและพัฒนาอย่างต่อเนื่องแบบไม่หยุดนิ่ง นั่นคือวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่พัฒนาไปพร้อมกับการท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของตนเอง และการนำเอาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชน มาเป็นทุนวัฒนธรรมทางการท่องเที่ยว บ่งชี้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แสดงอัตลักษณ์ของคนในชุมชนท้องถิ่นที่ยังคงมีความดั้งเดิมมาใช้เป็นทุนทางการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมอย่างมาก นั่นคือการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) แต่ในการจัดการท่องเที่ยวเช่นนี้ชุมชนจักต้องเข้าใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และให้บริการในด้านต่างๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ จากเดิมที่มีทุนทางวัฒนธรรม ความพร้อมของชุมชน ที่จะร่วมมือกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนให้เกิดรูปแบบการจัดการบริหารการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างถูกต้องและจะต้องได้รับความร่วมมือในทุกๆด้านให้กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของจังหวัดอุบลราชธานี ด้วยมีทัศนียภาพที่ติดกับแม่น้ำโขงที่สวยงาม รวมไปถึงสถานที่ท่องเที่ยวเช่น หาดทรายสูง แก่งช้างหมอบ พระลานเหล็ก ภูรัง ภูพนมดี ภูยอ ร่วมถึงวัดและโบราณสถาน ตลอดจนสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในเมืองเขมราฐ เช่น ถนนคนเดินที่มีการพัฒนารูปแบบให้มีการนำสินค้าพื้นเมืองมาจัดจำหน่าย และการแสดงจากกลุ่มชุมชนที่ใช้ชื่อว่า ชมรมคนรักเขมราฐ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงให้ความสนใจทำการวิจัย การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรมเมืองปลายแดนเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ให้มีความน่าสนใจและได้รับการสนับสนุนพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจากภาครัฐและเอกชนให้มีความพร้อมและสามารถเป็นชุมชนต้นแบบในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรม และคงอนุรักษ์ไปพร้อมกับการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อไป

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของเมืองเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเมืองเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อศึกษาการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรมเมืองเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

3.ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรมเมืองปลายแดนเขมรราชู จังหวัดอุบลราชธานีทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการด้านพื้นที่ท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรมเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวและให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเป็นต้นฉบับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมรู้จักการบริหารจัดการในการดำเนินชีวิต

3.2 ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informants) จำนวน 42 คน โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก(In-Depth interview)และการสนทนากลุ่ม(Focus Group Discussion)

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองปลายแดนเขมรราชู จังหวัดอุบลราชธานี

3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยทำการศึกษารวบรวมข้อมูลการวิจัย ตั้งแต่ เดือน มกราคม 2560 ถึงเดือน พฤศจิกายน 2560 รวมระยะเวลา 11 เดือน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และใช้การสำรวจภาคสนาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบสังเกต และแบบสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานเป็นแนวทางให้ได้มาซึ่งรายละเอียดของข้อมูลจากเครื่องมือต่างๆ เริ่มต้นจากข้อมูลเชิงประจักษ์ หาข้อสรุปและนำมากำหนดกรอบแนวคิดทำการพิสูจน์ เพื่อหาคำตอบโดยการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กันผู้เข้าร่วมวิจัย (Participants) ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้ให้การสนับสนุนการเรียนรู้ ชาวชุมชน และผู้เข้ารับการศึกษาจากชุมชนกับการรวบรวมข้อมูลหาข้อสรุป โดยใช้แนวคิดและทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์) ในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

เครื่องมือในการวิจัย (Research Instruments)

ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant observation) และการบันทึกเหตุการณ์ประจำวัน ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอด ปี พ.ศ. 2560

การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือวิจัย โดยดำเนินการ ดังนี้

(1) นำข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือหลายรูปแบบมาจัดระเบียบข้อมูล (data organizing) เพื่อให้เกิดองค์รวม ของความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ให้ข้อมูลอยู่ใน สภาพที่พร้อมจะนำไปวิเคราะห์ได้สะดวก ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ได้จากงานวิจัยภาคสนาม และส่วนที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ แหล่งภูมิปัญญาพื้นบ้าน แหล่งความรู้ชุมชน องค์ความรู้และภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

(2) เชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกัน เพื่อบอกเรื่องราวของสิ่งที่ศึกษา

(3) ทำการวิเคราะห์สร้างข้อสรุป แล้วนำผลการ วิเคราะห์และข้อสรุปที่ได้มาบูรณาการ เพื่อให้เกิดองค์รวม ของกระบวนการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรมเมืองปลายแดน เขมรราชู

(4) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล มาหาข้อสรุป

(5) นำรูปแบบใหม่ที่ได้ เสนอปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการนำรูปแบบใหม่ที่ได้มาใช้ในระดับชุมชน

4. ผลการวิจัย

สามารถแยกประเด็นเรื่องการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรมเมืองปลายแดน เขมรราชู จังหวัด อุบลราชธานี ได้ดังต่อไปนี้

การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ให้กับนักท่องเที่ยว ในด้านของอาหารก็จะมีโรงแรมจัดทำเป็นอาหารเช้าให้กับนักท่องเที่ยวหรือนักท่องเที่ยวที่ไม่มีอาหารเช้าก็สามารถไปที่ ร้าน โโกเต็ก หรือ ร้านกาสะลอง อาหารเช้าเริ่มเปิดบริการให้นักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวที่มาหลังจากทานอาหารเช้าเสร็จ ก็จะเข้าไปสักการะที่พระเจ้าใหญ่องค์แสงวัดโพธิ์แล้วก็วันกลางวัดเหนือสามวัดในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเขมรราชู และถ้าจะเดินทางต่อ เราก็จะสามารถเดินทางไปเที่ยวที่หาดทรายสูงซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับถนนคนเดิน ซึ่งก็อยู่ในเขตอำเภอเมืองเขมรราชูแล้วก็เลยตอบไปถึงวัดหลวงพ่อบางซึ่งมีพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อและก็มีหาดชมดาวและก็เส้นทางไปต่อได้ที่ สามพันโบกหรือว่าโขงเจียม คือใน แหล่งท่องเที่ยวเขมรราชูนอกจากที่เรามีตลาดถนนคนเดินและก็นในเรื่องของวัฒนธรรมก็จะมีวัดทั้งสามวัดที่กล่าวข้างต้นแล้วก็มีเป็นศาลปู่ตาซึ่งภูมิจังหวัดเมืองของเขมรราชูก็สามารถที่จะไปสักการะแล้วก็ขอพรได้ตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายถ้าลูกหลานจะไปเป็นทหารหรือว่าจำเป็น และก็นในเรื่องของวัฒนธรรมก็จะมีวัดทั้งสามวัดที่กล่าวข้างต้นแล้วก็มีเป็นศาลปู่ตาซึ่งภูมิจังหวัดเมืองของเขมรราชูก็สามารถที่จะไปสักการะแล้วก็ขอพรได้ตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายถ้า

ลูกหลานจะไปเป็นทหารหรือว่าไปเรียนหนังสือเค้าก็จะไปขอที่ศาลปู่ตามันก็จะอยู่เส้นถนนอรุณประเสริฐเส้นหลักที่จะเข้าเข้ามาที่เข้มไม่ได้วัดโพธิ์ก็จะมีพระแก้วมรกตแล้วก็พระหยกซึ่งเจ้าอาวาสได้มาจากสหรัฐอเมริกาและก็มีท่านพญานาคองค์ใหญ่ที่อยู่ริมโขงหลังวัดโพธิ์อันนี้ก็สามารถไปขอพรและสักการะได้ แต่ตอนนี้โฮมสเตย์เราก็คือพร้อมแล้วซึ่งผ่านมาตรฐานการอบรมซึ่งอยู่ในขั้นตอนที่เราจะต้องขอขอใบรับรองจากการท่องเที่ยวการที่รับรองว่าโฮมสเตย์เราได้มาตรฐานสามารถที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้และก็ต่อไปในอนาคตก็คือ ที่คุยกับการท่องเที่ยวไว้ก็คือเราอยากได้จักรยานเพื่อมาให้กับกลุ่มโฮมสเตย์ได้ให้นักท่องเที่ยวที่มาพักที่โฮมสเตย์สามารถที่จะปั่นจักรยานเที่ยวชมเมืองได้ซึ่งริมโขงเราสิ่งที่เราอยากได้ก็คืออยากได้ทางเดินเท้าปั่นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ปั่นจักรยานเที่ยวชมทัศนียภาพ ริมโขงแล้วก็ในช่วงเช้าซึ่งเราอยู่ในขั้นตอนที่ว่าพูดคุยและมีโยธาธิการเข้ามาออกแบบในถนนคนเดินทางปั่นและก็หลานกิจกรรมวัฒนธรรมของเราซึ่งต่อไปนั้นเราคิดว่าถ้าโฮมสเตย์เค้ามีจักรยานเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เช่าหรือว่าไว้บริการนักท่องเที่ยว ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะสร้างรายได้ให้กับชุมชนและกลุ่มโฮมสเตย์ได้แต่ถ้าพูดถึงของฝากก็จะมีกล้วยตากซึ่งกล้วยตากเขมรอาจจะไม่เหมือนที่อื่นจะมีรสชาติหวานโดยธรรมชาติแล้วก็จะนุ่มซึ่งกรรมวิธีในการทำกล้วยตากของเราจะไม่เหมือนที่อื่นซึ่งเราก็จะใช้แต่ธรรมชาติในการที่จะตากกล้วยแล้วก็มีในช่วงของฤดูกาลต้นหนาวจนถึงเดือนมิถุนายนซึ่งเราจะต้องใช้ได้ธรรมชาติแล้วก็ใช้ลมในการตากกล้วยซึ่งรสชาติหวานตามธรรมชาติซึ่งเราจะไม่ใช้น้ำผึ้งซึ่งตรงนี้สามารถจะเป็นของฝากได้แต่เราก็จะมีการขนาดผลิตภัณฑ์ของกล้วยตากให้เป็นสากลซึ่งตอนนี้กลุ่มชาวบ้านที่ทำก็ยังไม่คงที่ กำลังวางโครงการว่าเราจะทำเป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งผลิตกล้วยตากซึ่งจะให้กลุ่มชาวบ้านมาร่วมกันทำเพื่อสามารถที่จะทำให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานของนักท่องเที่ยวที่สนใจในการที่จะทำกล้วยตากมาดูแหล่งผลิตกล้วยตากของเขมรด้วย อันนี้ถือว่าเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของเขมรเลยสมัยก่อนเค้าก็จะข้ามเข้ามาขายของป่าเขาก็จะซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคจากเขมรลาวไปที่ประเทศลาวบ้านเขา นอกจากนี้เขมรยังมีกลุ่มวัฒนธรรมคือกลุ่มร้องเล่นเต้นรำมีการประกวดร้องเพลงเมืองเขมซึ่งเราก็หาเยาวชนมาร่วมเปิดเวทีให้เยาวชนได้มาแสดงออกความสามารถและเราก็มีการประกวดร้องเพลงลูกทุ่งซึ่งเราก็จัด ขึ้นในปีแรกปี 2557 และเราก็ได้นักร้องก็คือฝ่าย อาจารย์สลา คุณวุฒิเค้าก็เห็นแววเค้าก็เลยแต่งเพลงให้ร้องเขาก็แต่งเพลงให้เข้ากับจังหวะท่าเต้นแล้วนอกจากนี้เค้าก็ยังมาหาคนในชุมชนเพื่อเป็นประกอบเพลงบาสะโลบเราก็มีการรวมกลุ่มกันหลังจากที่เสร็จเราก็ได้คุยกันกับกลุ่มชาวบ้านว่าถนนคนเดินเราน่าจะมีการสร้างสีสันในการร้องเล่นเต้นรำเป็นลานวัฒนธรรม และยังเป็นการผ่อนคลายเป็นการมาพบปะสังสรรค์การออกกำลังกายกันได้ แต่ในเรื่องของวัฒนธรรมได้ช่วยกันอนุรักษ์และการส่งเสริมซึ่งเราก็มีภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในพื้นที่ อันนี้เราก็สามารถที่จะช่วยดูแลช่วยเหลือตัวเองได้

ส่วนหนึ่งก็คือปี 2559 เราก็ได้รับงบประมาณมาจากกระทรวงวัฒนธรรมในการที่จะมาส่งเสริมกิจกรรมถนนคนเดินแล้วก็ปีนี้ได้คุยกันเบื้องต้นเราก็จะต่อยอดจากปีที่แล้วในการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งงบประมาณมัน ก็ไม่ต้องใช้เยอะแต่ในส่วนที่มันเกินศักยภาพของเทศบาลเราอยากจะได้หลังกิจกรรมวัฒนธรรมซึ่งเวลาเราจะจัดงานแต่ละครั้งมีนักท่องเที่ยวเยอะมากแต่ว่าสถานที่ของเราค่อนข้างจะไม่เพียงพอและเราก็ทราบว่ากรมโยธาได้มาออกแบบบริมโขงไทยเราในการที่เราร้องขอลานกิจกรรมแล้วก็ทางเดินต่างๆแต่ว่างบประมาณเราก็ยังไม่รู้ว่าเราจะได้จากหน่วยงานไหน ก็อยากจะให้หน่วยงานที่มีศักยภาพในการส่งเสริมในเรื่องของด้านลานวัฒนธรรมแล้วก็ทางเดินทางปั่นจักรยาน และก็พัฒนาต่อยอดของพี่น้องในชุมชนอย่างนี้น้อยถ้าเรามีทางปั่นจักรยานเราก็จะสร้างรายได้ให้กับพี่น้องซึ่งเป็นกลุ่มของโฮมสเตย์ซึ่งเราก็สามารถให้นักท่องเที่ยวปั่นจักรยานชมทัศนียภาพได้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีการจัดการอย่างชัดเจน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต
2. ควรมีป้ายบอกเส้นทางคมนาคมเข้าถึงตัวอำเภอเขมราฐสามารถเดินทางได้หลายทาง และถนนมีการพัฒนาสะดวกสบายแต่เส้นทางคมนาคมที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งยังไม่มีการพัฒนาถนนมากนักอีกทั้งป้ายบอกทางที่ยังมีน้อย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรพัฒนา เพิ่มเติมให้มากยิ่งขึ้น
3. ควรมีการปรับปรุงแก้ไข มีการแต่งตั้งสมาคม ชมรม เพื่อตรวจสอบมาตรฐานที่พัก เพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว
4. ควรมิกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเทศกาลประเพณี สามารถสร้างขึ้นเองได้โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของกิจกรรมกับแหล่งท่องเที่ยว เช่น การมีบ้านโบราณที่เก่าแก่สามารถสร้างกิจกรรมเปิดบ้านเก่าให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวไทยโบราณ และศึกษาประวัติศาสตร์ของบ้านโบราณ

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรแบ่งแยกแต่ละประเภทให้ชัดเจนซึ่งสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของเขมราฐมีมากทั้งทางธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ ทางวัฒนธรรม เพื่อการสื่อความหมายที่เข้าใจง่ายแก่นักท่องเที่ยว

2.ควรจัดงบประมาณในการทำป้ายเส้นทางคมนาคมและแผนที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาได้สะดวกสบาย

3.ควรปรับปรุงเพิ่มเติมสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ตู้ ATM ร้านสะดวกซื้อ ร้านขายของที่ระลึก

4.ควรจัดการแหล่งท่องเที่ยวระหว่าง ชุมชน ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ในการพัฒนา ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว ให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจน

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ครั้งต่อไป

1.ควรทำการวิจัย เรื่อง ความประทับใจจากกิจกรรมท่องเที่ยว อันเป็นการนำไปสู่การเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างคนใน ชุมชนกับนักท่องเที่ยว

2.ควรทำการวิจัย เรื่อง การจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรเพื่อการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว

3.ควรทำการวิจัย เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น ที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว

Reference

- BINNS, T. & NEL, E. (2002). Tourism as a local development strategy in South Africa. *The Geographical Journal*, 168(3): 235-247.
- Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination in the future. *Tourism Management* Vol. 21 No.1. pp. 97-116.
- Centre for Development and Enterprise (Cde). (1996). South Africa's Small Towns: New Strategies for Growth and Development. ค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2555, จาก http://www.cde.org.za/article.php?a_id=za.
- Donaldson, R. (2007). Tourism in Small Town South Africa. In Rogerson, C.M. & Visser, G. eds. *Urban Tourism in the Developing World: the South African Experience*. New Jersey.J.Pelasol.(2012). Igcabugao: A Potential Tourist Destination in the Southern Part of Iloilo,

Philippines. International Peer Reviewed Journal JPAIR Multidisciplinry Research is being certified for QMS ISO 9001:2008 by the Anglo Japanese American Registrars of the United Kingdom.

MARAIS, L. & ATKINSON, D. (2006). Towards a post-mining economy in a small town: Challenges, Obstacles and Trends. Paper presented at the Desert Knowledge Australia Conference 3-6 November 2006: Alice Springs.

SHARPLEY.(2002). Tourism and Development: Concepts and Issues. Clevedon: Channel View.

TRIBE, J. (2005). *The Economics of Recreation, Leisure & Tourism*. Third Edition. Oxford: Elsevier.

ธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการให้และการรับ
บริการในจังหวัดนครราชสีมา

THE LAUNDRY BUSINESS WITH COIN-OPERATED WASHING MACHINES
TO CULTIVATE A CULTURE OF GIVING AND RECEIVING SERVICES
IN NAKHON RATCHASIMA

วรินทร์ชญา ภูติพรสวัสดิ์*

Warinchaya Puditpornsawat

Received: January 15, 2019

Revised: March 10, 2019

Accepted: March 12, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาของการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาของการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ 3) เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการให้และการรับบริการ การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยการใช่วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการใช้ แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการประชุมเชิงปฏิบัติการ ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป รวม 60 คน ซึ่งได้คัดเลือกพื้นที่แบบเจาะจงใน 3 ชุมชน ของเทศบาลนครนครราชสีมา คือ ชุมชนการเคหะ ชุมชนพานิชเจริญ และชุมชนสีปรีพัฒนา นำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า ในพื้นที่วิจัยชุมชนเทศบาลนครนครราชสีมาที่มีการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ โดยเริ่มต้นมาจากการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยมือ พร้อมกับมีการบริหารจัดการการจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ มีมานานประมาณ 25 ปีกว่ามาแล้ว หรือประมาณปี พ.ศ. 2535 โดยจุดเริ่มต้นแรกๆคือย่านชุมชนรอบโคราช อพาร์ตเมนต์ และได้พัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญด้วยและการ

* Faculty of Culture Maharakm University.

บริการการรับจ้างอบรีดเสื้อผ้า ด้วยเครื่องซักผ้าธรรมดาผาบนและผาหน้า ขนาดเครื่องเดียวขนาด 3.5 กิโลกรัมขึ้นไป โดยในการรับซักอบรีดเสื้อผ้าเป็นส่วนใหญ่ ผู้มารับบริการชักรันนั้นมักจะเป็นนักเรียน นักศึกษารอบพื้นที่สถาบันการศึกษา

จากการศึกษาการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ เพื่อเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการให้และการรับบริการ ของเทศบาลนครนครราชสีมา พบว่า ส่วนใหญ่ของคนลงทุนในบริการซักผ้าหยอดเหรียญที่เปิดเป็นร้านที่มีการบริการตลอด 24 ชั่วโมง โดยร้านประกอบธุรกิจบริการซักผ้าหยอดเหรียญนี้จะมีคนเฝ้า โดยร้านซักผ้าหยอดเหรียญจะกระจายตามบริเวณโดยรอบสถานศึกษา และย่านที่พักของนักศึกษาและคนมีงานทำ ปัญหาที่พบของธุรกิจซักผ้าหยอดเหรียญคือ ร้านบริการซักผ้าหยอดเหรียญไม่มีคนเฝ้า การซ่อมบำรุงเครื่องซักผ้าทิ้งช่วงนานเกินไป และปัญหาการรัดตู้หยอดเหรียญในร้านที่เจ้าของไม่ได้เฝ้าประจำ รวมทั้งการทุบทำลายเครื่องซักผ้าในเวลาวิกาลโดยไม่ทราบสาเหตุ

พัฒนาการการปลูกฝังวัฒนธรรมการให้และรับบริการซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ พบว่า เจ้าของธุรกิจส่วนใหญ่มีจิตสำนึกในการ เมื่อมีปัญหาจะต้องแก้ไขให้ลูกค้า เต็มใจให้บริการ พร้อมน้อมรับคำติชมของลูกค้า และรักกับงานที่ตนเองให้บริการ เวลาที่ลูกค้ามาใช้บริการเกิดปัญหาอะไรต้องรีบให้การแก้ไขแก่ลูกค้าทันที การทำธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้า ส่วนใหญ่ที่ร้านจะมีป้ายคำแนะนำ เบอร์โทรศัพท์เมื่อลูกค้าเกิดปัญหา

คำสำคัญ: เครื่องซักผ้า,หยอดเหรียญ, วัฒนธรรม,การให้,รับบริการ

ABSTRACT

The objectives of this research 1) To study the history of laundry business management with coin-operated washing machines. 2) To study current conditions and the problem of managing a laundry business with a coin-operated washing machine. 3) To improve the management of the laundry business with coin-operated washing machines and cultivate a culture of giving and receiving services. This research was conducted by using qualitative research methodology using questionnaire survey, interviews, and workshop. Data were collected from 60 participants and informants. The three specific communities of Nakhon Ratchasima Municipality are Keha community, Panich Charoen Community and Suepsiri Pattana Community. The research was carried out by descriptive analysis.

The research finding wears as follows:

In the community research area of Nakornratchasima Municipality, the laundry business started with the management of hand washing business . The laundry business with a coin-operated washing machine has managed around 25 years or more since about 1992. The first point is the neighborhood around Korat Apartment. The company has also improved the management of the laundry business with coin-operated laundry machines and clothing services. One or more 3.5 kg conventional washing machine, the top and the front door were used for the most clothing laundry. Visitors to the laundry service are usually students around the campus. Study on the management of laundry business with coin-operated washing machines to cultivate a culture of giving and receiving services in the municipality of Nakhon Ratchasima. It was found that most of the people invest in a coin operated laundry service open 24 hours a day. These shops will not have a laundress. Coin-operated laundry is spread around the campus and the students and workers' residences. The problem of coin laundry business are : coin operated laundry service did not have a laundress, the maintenance of the washing machine was too long to repair and the vending machine was in the shop where the owner did not keep watch, including breaking up the washing machine for a time without knowing the reason.

Develop a culture of giving and receiving services found that most business owners are conscious to solve problems for customers, willing to service, get customer feedback and love the service. The problems should be resolved immediately to customers. Mostly, the shop will have a badge, phone number for customer problems.

Keywords: Washing Machines, Coin-Operated, Culture, Giving , Receiving, Services.

1. บทนำ

ในปัจจุบันนี้การทำธุรกิจมีอิทธิพลอย่างมากต่อชีวิตประจำวันและมีความจำเป็นต่อเศรษฐกิจ ทั้งนี้เนื่องจากมนุษย์มีความต้องการเป็นพื้นฐาน และเพื่อชวนขายให้ได้มาซึ่งสิ่งต่าง ๆ

สำหรับมาตอบสนองความต้องการของตนเองและครอบครัว จึงก่อให้เกิดกิจกรรม (Activities) ประเภทต่าง ๆ ที่ถือว่าเป็นธุรกิจขึ้น ธุรกิจจึงเกิดขึ้นโดยมีจุดมุ่งเพื่อจะบำบัดหรือสนองความต้องการของมวลมนุษยชนเอง (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2554 : 7-8) ดังนั้นการบริหารจัดการ จึงเป็นพลังผลักดันที่ครอบคลุมไปทั่วสังคมของมนุษย์ เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการว่าจ้างแรงงาน เป็นแหล่งที่ใช้ทรัพยากรมากที่สุด เป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดรายได้และภาษีอากร ซึ่งแต่ละปัจจัยดังกล่าวนี้มีอิทธิพลที่จะก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม ความสำเร็จของธุรกิจขึ้นอยู่กับความสามารถและความชำนาญของมนุษย์ตลอดจนสุขภาพและความคิดอ่าน เพราะพลังคนเป็นสิ่งสำคัญในการประกอบการ วิจิตร ศรีสอาน (2536 : เว็บไซต์) กล่าวว่า ในการบริหารจัดการนั้น ถือว่าองค์ประกอบสำคัญมีสองส่วน คือ “งาน” และ “คน” ในขณะที่ทรัพยากรการบริหารที่สำคัญมี 4 อย่าง หรือที่เรียกย่อๆ ว่า 4Ms ซึ่งได้แก่ บุคลากร (Man) เงิน (Money) วัสดุ อุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) หากมีการบริหารจัดการปัจจัยทั้ง 4 ด้านอย่างมีประสิทธิภาพจะทำให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยการบริหารจัดการ “งาน” และ “คน” อย่างมีประสิทธิภาพตามธุรกิจต่าง ๆ นั้นมิได้ตั้งขึ้นแต่เพียงเพื่อแสวงหากำไรเท่านั้น หากยังได้ทำประโยชน์ให้กับสังคมโดยการจัดให้มีสินค้าและบริการสนองต่อความต้องการของสังคมด้วย (อลงกต ศรีนุรักษ์. 2554 : 2-3) ธุรกิจเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญนั้น เป็นธุรกิจที่กว้างไกล เหมาะสำหรับนักลงทุนสมัยนี้ ซึ่งนอกจากจะมีความเสี่ยงต่ำมากแล้วนั้น ยังทำให้ไม่ต้องจ้างลูกจ้าง ในการดำเนินธุรกิจเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ รวมถึงธุรกิจหยอดเหรียญอื่นๆ จะมีรายได้ที่เข้าทุกวัน เพียงมีทำเล เช่น อพาร์ทเมนต์ คอนโดมิเนียม แพลต ตึกแถว พื้นที่หน้าบ้าน หอพักต่างๆ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันนั้นก็มิทุกแห่งหน ซึ่งธุรกิจนี้ ก็ได้ผลการตอบรับจากผู้ใช้อย่างดีเยี่ยมทีเดียว ซึ่งเกือบทุกอพาร์ทเมนต์ จาก 6-8 แห่งที่นักวิจัยได้สัมภาษณ์มานั้น ปรากฏว่า ร้อยละ 80 ของลูกค้าที่มีความต้องการ อุปโภค เครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ รวมถึงตู้น้ำ (เครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ. 2556: เว็บไซต์) ซึ่งลูกค้าได้ให้เหตุผลว่า ได้รับความสะดวก เป็นการประหยัดเวลาในแต่ละวัน

จากสภาพของสังคมในนครราชสีมาปัจจุบันที่ธุรกิจการซักผ้าหยอดเหรียญ ที่มีการขยายตัว มีการแข่งขันกันสูง และความต้องการความสะดวกสบายของผู้ที่อาศัยในบ้านเช่า คอนโดมิเนียม และหอพัก ในย่านชุมชน และชุมชนใกล้สถาบันการศึกษา ที่ต้องการความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต และเหตุผลที่มาจากลูกค้าส่วนใหญ่ในการใช้บริการเครื่องหยอดเหรียญ ร้อยละ 80 ของ ผู้อาศัยที่อพาร์ทเมนต์ มีความต้องการที่สูงนั่นคือ ข้อดีในการผลักดันและขยายธุรกิจ เครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ ตู้น้ำหยอดเหรียญ และธุรกิจหยอดเหรียญทุกประเภท (ศุภณีย์วิชัย กสิกรไทย. 2540 : 35-40) โดยที่การเริ่มต้นลงทุนนั้นต้องอาจลงทุนดูธุรกิจก่อนก็ได้ ถ้าลูกค้าน้อย

ก็สามารถย้ายทำเลได้ ผลกระทบที่ตามมาคือวัฒนธรรมการชักเสื้อผ้าแบบดั้งเดิมของชุมชนไม่ได้รับการสืบทอด คนสมัยใหม่ละเลย เน้นความสะดวกสบายในชีวิตประจำวันตนจนลืมความเป็นสังคม และวัฒนธรรมความเป็นไทย เหตุผลที่ผู้วิจัย สนใจศึกษาคือ เป็นปรากฏการณ์ใหม่ทางสังคม ที่ไม่เคยมีการวิจัยเอาไว้ และเป็นธุรกิจที่มีการจัดเชิงพาณิชย์ เพื่อให้ทราบความเป็นมาของการบริหารจัดการธุรกิจ สภาพปัจจุบัน และปัญหาการบริหารจัดการธุรกิจชักผ้าด้วยเครื่องชักผ้าหยอดเหรียญ รวมทั้งการบริหารจัดการธุรกิจเครื่องชักผ้าหยอดเหรียญ เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการให้และการรับบริการ อันจะเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยระดับสูงและเรียนรู้ช่องทางของการประกอบธุรกิจบริการชักผ้าที่เกี่ยวข้องยุคสังคมปัจจุบันในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของการบริหารจัดการธุรกิจชักผ้าด้วยเครื่องชักผ้าหยอดเหรียญ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาของการบริหารจัดการธุรกิจชักผ้าด้วยเครื่องชักผ้าหยอดเหรียญ
3. เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจชักผ้าด้วยเครื่องชักผ้าหยอดเหรียญ เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการให้และการรับบริการ

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้ ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นมาของการบริหารจัดการธุรกิจชักผ้าด้วยเครื่องชักผ้าหยอดเหรียญ โดยมีขอบเขตของการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ได้แก่

1. ศึกษาความเป็นมาของการบริหารจัดการธุรกิจชักผ้าด้วยเครื่องชักผ้าหยอดเหรียญ จากเอกสาร บทความ กฎหมาย ระเบียบ
2. ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาของการบริหารจัดการธุรกิจชักผ้าด้วยเครื่องชักผ้าหยอดเหรียญจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ศึกษาพัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจชักผ้าด้วยเครื่องชักผ้าหยอดเหรียญ เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการให้และการรับบริการ เพื่อพัฒนาให้ลูกค้า ได้รับความสะดวกในการบริการและทำให้ประหยัดเวลาในแต่ละวันของการดำรงชีพ

3.2. ขอบเขตด้านประชากร

จากกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป รวม 60 คน

3.3.ขอบเขตด้านพื้นที่

ซึ่งได้คัดเลือกพื้นที่แบบเจาะจงใน 3 ชุมชน ของเทศบาลนครนครราชสีมา คือ ชุมชน การเคหะ ชุมชนพานิชเจริญ และชุมชนสี่ศิริพัฒนา

4.วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการให้และการรับบริการ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็น การวิจัยและพัฒนา (Research and Development R&D) โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document Data) และข้อมูลในภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยและ วิธีดำเนินการวิจัยดังนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือเก็บรวบรวม ข้อมูล ประกอบด้วย แบบสำรวจ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) แบบ สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) และการ ประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

3.1 แบบสำรวจ (Basic Survey) เพื่อใช้สำรวจพื้นที่ที่ทำการวิจัย ข้อมูลพื้นฐาน ประวัติความเป็นมาของการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ สภาพปัจจุบัน และ ปัญหาของการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ

3.2 แบบสังเกต (Observation) เป็นการรวบรวมข้อมูล ศึกษาเหตุการณ์ เพื่อให้เข้าใจการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ และพฤติกรรมการให้บริการและการมารับบริการของผู้บริโภค โดยผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือแบบสังเกต ดังนี้

1) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เพื่อสังเกต ซักถาม และจดบันทึก

2) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพียงสังเกตการดำเนินกิจกรรมอยู่ห่าง ๆ โดยไม่มีใครรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ คือ

1) การสัมภาษณ์ (Interview) ใช้การสัมภาษณ์รายบุคคลและการสัมภาษณ์รายกลุ่ม (Group Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบมีโครงสร้าง (structure Interview) และ ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) .เพื่อศึกษาพัฒนาการ

บริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการให้และการรับบริการ

2) การสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด การบริหารจัดการธุรกิจ การให้และการรับบริการ และทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม(Cultural Diffusion Theory)ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์(Symbolic Interactionism Theory) นำมาร่างคำถามที่จะใช้ใน การสัมภาษณ์ (Interview) นำไปทดลองใช้และนำแก้ไขเพิ่มเติมแบบสัมภาษณ์ (Interview) ต่อจากนั้น นำแบบสัมภาษณ์ (Interview) นั้นมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์และนำไปใช้เก็บ รวบรวมข้อมูล

5. ผลการวิจัย

จากการศึกษาความเป็นมาของการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ พบว่า

การเริ่มต้นการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ ในพื้นที่วิจัยชุมชนเทศบาลนครนครราชสีมา นั้นมีการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ โดยเริ่มต้นมาจากการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยมือพร้อมกับมีการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ มีมานานประมาณ 25 ปีกว่ามาแล้ว หรือประมาณปี พ.ศ. 2535 โดยจุดเริ่มต้นแรกๆคือย่านชุมชนรอบโคราชอพาร์ทเมนต์ และได้พัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญด้วยการบริการการรับจ้างอบรีดเสื้อผ้า ด้วยเครื่องซักผ้าธรรมดาผาบขนและผาหน้า ขนาดเครื่องเดียวขนาด 3.5 กิโลกรัมขึ้นไปโดยเป็นธุรกิจซักแบบหยอดเหรียญอย่างเดียวแบบผาบขน นำมาให้บริการซักแก่ลูกค้าทั้งนักเรียน นักศึกษาและผู้ทำงาน แล้วนำไปตากที่ห้องพักในอพาร์ทเมนต์ที่ตนเอง โดยเครื่องซักผ้าเป็นแบบธรรมดาผาบขนมีเครื่องประมาณ 3-5 เครื่องเป็นอย่างน้อย ขนาดเครื่องซักผ้าบริการ 3-5 กิโลกรัมขึ้นไป เช่าซื้อและพัฒนามาเป็นจัดหาเครื่องซักผ้าขนาดใหญ่ผาบขนและผาหน้ามาบริการติดเครื่องหยอดเหรียญด้านข้าง และมีเป็นเครื่องอบผ้าขนาดใหญ่มารับจ้างหยอดเหรียญ ประมาณ 5 กิโลกรัมขึ้นไป โดยให้บริการควบคู่กับเครื่องเติมเงินโทรศัพท์ เครื่องหยอดเหรียญตู้น้ำดื่ม ให้ผู้ใช้บริการซักผ้าได้รับบริการแบบครบวงจร

ปัญหาของการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ

ด้านบุคลากร พบว่า ส่วนใหญ่ในการบริการซักผ้าหยอดเหรียญที่เปิดบริการตลอด 24 ชั่วโมง จะไม่มีคนเฝ้าทำให้ลูกค้าบางคนที่ไม่เคยใช้เครื่องซักผ้าไม่ทราบว่าจะถามวิธีใช้หรือหาอุปกรณ์การซักได้จากใครจึงต้องจัดหาบุคลากรมาเพื่อให้บริการดูแลลูกค้า ทำความสะอาดร้าน บริการสอบถามแนะนำเมื่อเกิดปัญหาในการซัก

ด้านเงินทุน ธุรกิจส่วนใหญ่ของการซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ จะใช้เงินลงทุนขั้นต่ำตั้งแต่ 250,000 บาท ถึง 500,000 บาท โดยแบ่งเป็นค่าเช่า ห้องแถว ค่าซื้ออุปกรณ์ หากจะทำให้ได้มาตรฐาน จะต้องใช้ตึกที่มาตรฐาน ความกว้างและยาวพอสมควร หรือขนาดระหว่างกว้าง 5.0 x 8.0 เมตร และเงินลงทุนที่มากตั้งแต่ 500,000 บาทขึ้นไปจึงทำให้ขาดเงินลงทุนและมีส่วนน้อยที่ธนาคารจะปล่อยให้กู้โดยส่วนใหญ่ธนาคารจะปล่อยให้กู้เฉพาะลูกค้ารายเก่าและรายใหม่ในวงเงินที่ไม่เพียงพอ ด้วยธนาคารจะเลือกลูกค้า ปล่อยกู้หมุนเวียนเงินลงทุนอย่างอื่นมากกว่าธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ

ด้านวัสดุอุปกรณ์ วัสดุที่ใช้ในการลงทุนบริการซักผ้าหยอดเหรียญนอกเหนือจากเครื่องซักผ้าและกล่องหยอดเหรียญ ผู้ลงทุนทำธุรกิจนี้จะต้องจัดทำวัสดุอุปกรณ์ ทั้งทำแทนเหล็กกรองเครื่อง เดินท่อน้ำพีวีซีเข้า-ออก ท่อน้ำทิ้ง ร้อยสายไฟฟ้าให้เป็นระเบียบ ทำระบบถังเก็บน้ำเพื่อสำรองน้ำเวลาฉุกเฉินของการให้บริการ การลงทุนจัดหาผงซักให้บริการ และน้ำยาปรับความนุ่มน้ยาสักผ้าขาว และของใช้ที่มีไว้สำรองการบริการ

ด้านการจัดการ การทำธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญในปัจจุบันจะเพิ่มมากขึ้นตั้งเรียงรายตามห้องเช่า รอบสถานศึกษา อพาร์ทเมนต์และคอนโดมิเนียม โดยการลงทุนทำธุรกิจนี้นั้นจะมองที่ภาวะความหนาแน่นของชุมชนหรือสถานที่ที่มีการก่อสร้างที่พักอาศัย คอนโดมิเนียม หรือ อพาร์ทเมนต์หากลงทุนตั้งเครื่องไม่เหมาะสมก็จะทำให้ขาดทุน ต้องมียามรักษาความปลอดภัยเพื่อป้องกันไม่ให้เครื่องถูกลักขโมย ต้องมีแผ่นป้ายอธิบายการใช้ หรือขั้นตอนวิธีการซักด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ ต้องมีป้ายบอกทางที่ตั้งของร้าน ร้านต้องสะอาดเป็นระเบียบตกแต่งร้านให้ดึงดูดลูกค้า ทันสมัยทั้งสีสันทัน และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของร้าน

ด้านคู่แข่ง การลงทุนธุรกิจซักผ้าหยอดเหรียญผู้ให้บริการมองว่าอยู่ที่ความพร้อมของการบริการ หรือความมาตรฐานของร้าน ซึ่งสิ่งที่จะต้องมาอันดับแรกคือ การแข่งขันบริการด้านราคา และรองลงมาคือค่าบริการลูกค้า และการมีสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น เช่น แก้วน้ำร้อน มุมวารสารหรือหนังสืออ่านเล่น การมีคนดูแลการบริการลูกค้า หรือการมีบริการแลกเปลี่ยนเหรียญสำหรับหยอดเครื่องซักผ้าการมีตะกร้าสำรองบริการ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้มาใช้บริการมีที่จอดรถเพียงพอสำหรับบริการลูกค้าช่วงมารับบริการ

ด้านเทคโนโลยี การบริการซักผ้าหยอดเหรียญในยุคปัจจุบัน เจ้าของกิจการจะต้องสรรหาเครื่องที่ทันสมัยรุ่นใหม่ๆ ทั้งฝาหน้า ฝาหลังมาบริการ โดยต้องเป็นเครื่องซักผ้าที่มีหย็ห้อคุ่นหู คนใช้บริการ เช่น ซัมซุง โตชิบา ซิงเกอร์ เป็นต้น เพราะหากเครื่องซักผ้าที่มีบริการ ไม่คุ่นหู หรือไม่ถูก

สายตา เครื่องต้องใหม่ หรือเทคโนโลยีไม่ตกุ่น.ต้องมีเครื่องให้เพียงพอกับความต้องการของลูกค้า เพราะบางร้านมีจำนวนน้อยต้องรอคิวนานกว่าจะได้ซักเสื้อผ้า

ผลการศึกษาพัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการให้และการรับบริการ พบว่า

เจ้าของธุรกิจส่วนใหญ่มีจิตสำนึกในการ เมื่อมีปัญหาจะต้องแก้ไขให้ลูกค้า เต็มใจให้บริการ พร้อมน้อมรับคำติชมของลูกค้า และรักกับงานที่ตนเองให้บริการ เวลาที่ลูกค้ามาใช้บริการเกิดปัญหาอะไรต้องรีบให้การแก้ไขแก่ลูกค้าทันที การทำธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้า ส่วนใหญ่ที่ร้านจะมีป้ายคำแนะนำ เบอร์โทรศัพท์เพื่อลูกค้าเกิดปัญหา และเจ้าของร้านจะแนะนำลูกค้าที่มาใช้บริการด้วยความเต็มใจเสมอ หากหยอดเหรียญขณะใช้เครื่องมีปัญหาจะคืนเงินแก่ลูกค้าที่มาใช้บริการเสมอลูกค้าจะเป็นเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย คนทำงานรอบชุมชนที่มีบ้านเช่า หอพัก และอพาร์ทเมนต์ คุณลักษณะภายใน ความกระตือรือร้น ความรับผิดชอบ ความเต็มใจ อารมณ์มั่นคงในด้านการให้และรับบริการอย่างดี อารมณ์ดียิ้มง่ายเป็นมิตรที่ดีต่อผู้มาใช้บริการซักผ้าหยอดเหรียญ บางร้านจะมีตู้แช่จำหน่ายเครื่องดื่ม ขนมขบเคี้ยว มีอุปกรณ์ตะกร้า ถังน้ำสำรองไว้บริการลูกค้าเพิ่มเติมกับลูกค้าที่มาใช้บริการและจะต้องมีการรับประกันเรื่องการซักผ้าหากมีการฉีกขาด หรือเครื่องปั่นแห้งผ้าทำให้ผ้าชำรุด

6. อภิปรายผล

การศึกษา การบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ เพื่อเพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการให้และการรับบริการ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยมือพร้อมกับการบริหารจัดการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ มีมานานประมาณ 25 ปีกว่ามาแล้ว หรือประมาณปี พ.ศ. 2535 โดยจุดเริ่มต้นแรกๆ คือ ย่านชุมชนรอบโคราชอพาร์ทเมนต์ และได้พัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญด้วยและการบริการการรับจ้างอบรีดเสื้อผ้า ด้วยเครื่องซักผ้าธรรมดาผาบขนและผ้าหนา ขนาดเครื่องเดี่ยวขนาด 3.5 กิโลกรัมขึ้นไปปรมการบริการซักผ้า สอดคล้องกับทฤษฎีของ Everett Roger การแพร่กระจายทางเทคโนโลยีที่ยอมรับมากที่สุดในโลก ที่เรียกว่า ทฤษฎี Diffusion of Innovation โดยที่สังคมมนุษย์จะมีใช้เทคโนโลยีหนึ่งเทคโนโลยีใดในสังคมได้ต้องผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประดิษฐ์ และผู้ใช้ในสังคม (Interactive between Innovator and User) กลับไปกลับมาหลายครั้งจนเกิด “การยอมรับ” หรือที่เรียกว่า Technology Adoption กระบวนการนี้เป็นสิ่งที่นักวิจัยและนักการตลาดด้านการยอมรับ

เทคโนโลยีของสังคมให้ความสนใจเป็นพิเศษ เช่นเดียวกับ มีดส์ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2544 : 55-60) ในทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์กล่าวว่า ชีวิตในสังคมสามารถดำเนินไปได้ ถ้าการตีความสัญลักษณ์มาร่วมใช้ โดยสมาชิกในสังคมร่วมกัน แต่ถ้าไม่ก็สื่อสารกันไม่ได้ ดังนั้นสัญลักษณ์ร่วม (Common Symbols) จึงเป็นวิธีเดียวที่มนุษย์จะปฏิสัมพันธ์กันได้

สภาพปัจจุบัน และปัญหาของการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ พบว่า ธุรกิจบริการซักผ้าหยอดเหรียญ ในด้านคน เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ การจัดการ คู่แข่ง และเทคโนโลยี โดยในการแข่งขันทางธุรกิจจะต้องมีความพร้อมของการบริการ หรือความมาตรฐานของร้าน ซึ่งสิ่งที่จะต้องมาอันดับแรกคือ การแข่งขันบริการด้านราคา และรองลงมาคือ การบริการลูกค้า และการมีสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นพร้อมด้วย สอดคล้องกับ จุฬารัตน์ กัณฑ์ศิลป์ และคณะ (2544 : 65-80) ได้ศึกษาความเป็นไปได้ของการลงทุนธุรกิจบริการซักอบรีดโดยใช้เครื่องจักรอัตโนมัติแบบหยอดเหรียญ พบว่า ในการทำธุรกิจซักอบรีดให้ประสบความสำเร็จนั้น มีองค์ประกอบหลายประการของส่วนประสมทางการตลาด ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นหลักใหญ่ๆ ที่สำคัญ 4 ประการ คือ ผลผลิตภัณฑ์ของการซักอบรีด การกำหนดราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการขาย ด้านผลผลิตภัณฑ์ของการซักอบรีดซึ่งก็คือ การให้บริการ ดังนั้นธุรกิจนี้จึงจะต้องดำเนินการให้ผลผลิตภัณฑ์มีสภาพที่ดี สามารถสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ทันทั่วทั้งที่ และที่สำคัญจะต้องมีความสะดวกสบายในการคมนาคม แตกต่างจาก เตชนิธิ สุประดิษฐ์ (2547 : ก-ข) ได้ศึกษาพฤติกรรมการซักรีดเสื้อผ้าของผู้เช่าหอพักในเขตตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าพฤติกรรมการซักรีดเสื้อผ้าของกลุ่มผู้ที่ไม่ใช้บริการร้านซักรีดเสื้อผ้า โดยวิธีการซักด้วยมือเอง มีความถี่ในการซักรีดเสื้อผ้าจำนวน 2 ครั้งต่อสัปดาห์ และในอดีตเคยใช้บริการซักรีดเสื้อผ้าแต่เนื่องจากซักไม่สะอาดจึงยกเลิกการใช้บริการร้านซักรีดเสื้อผ้า ในการพัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการให้และการรับบริการ ลักษณะของผู้ให้บริการมีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความเต็มใจให้บริการ มีความรับผิดชอบ ใส่ใจต่อการให้บริการ ผู้บริการซักผ้าหยอดเหรียญส่วนใหญ่จะไม่มีมารับประกันบริการ สอดคล้องกับหลักการให้บริการของกุลธน ธนาพงศ์ธร (2530 : 303-304) สอดคล้องกับพฤษ สิงหรรกิจ (2544 : 45-60) ได้ทำการศึกษาเรื่องความพึงพอใจของลูกค้าต่อคุณภาพการบริการของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด ในการบริการ 4 ด้าน ด้านคุณภาพผู้ให้บริการ ด้านพฤติกรรมการให้บริการ ด้านการสร้างบรรยากาศงานบริการ และด้านการให้บริการทางโทรศัพท์อยู่ในระดับมาก

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผลการศึกษาความเป็นมาของการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ พบว่า ทำธุรกิจนี้โดยเลือกทำเลที่ตั้งเป็นย่านชุมชน เช่น อพาร์ตเมนต์ คอนโดมิเนียม หอพักนักเรียน นักศึกษา หรือที่มีห้องเช่า จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรมีหน่วยงานรับผิดชอบเข้ามาควบคุมตรวจสอบคุณภาพน้ำเสียจากธุรกิจซักผ้าหยอดเหรียญ

1.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาของการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ พบว่า ธุรกิจบริการซักผ้าหยอดเหรียญ ในด้านคน เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ การจัดการ คู่แข่ง และเทคโนโลยี โดยในการแข่งขันทางธุรกิจจะต้องมีความพร้อมของการบริการ หรือความมาตรฐานของร้าน ซึ่งสิ่งที่จะต้องมาอันดับแรก จึงมีข้อเสนอแนะว่า การดำเนินธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ ควรมีหน่วยงานของรัฐเข้ามามีส่วนในการตรวจสอบมาตรฐานธุรกิจจากสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อรักษาคุณภาพบริการและผลประโยชน์ของผู้บริโภคที่อาจจะเกิดมีปัญหในชุมชนนั่นเอง

1.3 ผลการศึกษาพัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการให้และการรับบริการ พบว่า บริการซักผ้าหยอดเหรียญส่วนใหญ่ไม่มีคนเฝ้าร้าน ลักษณะของผู้ให้บริการมีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความเต็มใจให้บริการ มีความรับผิดชอบ ใส่ใจต่อการให้บริการผู้บริการซักผ้าหยอดเหรียญส่วนใหญ่ จึงมีข้อเสนอแนะว่า พาณิชยจังหวัดควรได้เข้าไปดูแลในด้านคุณภาพธุรกิจชุมชนให้มีคุณภาพการบริการที่ใส่ใจความรับผิดชอบการบริการผู้บริโภคในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนที่ทำธุรกิจบริการหยอดเหรียญอื่นในอนาคตด้วย

2.2 ควรมีการศึกษาในเรื่องการลงทุนในธุรกิจบริการหยอดเหรียญในกลุ่มประเทศประชาคมอาเซียน

2.3 ควรมีการศึกษาการสร้างโอกาสในธุรกิจการซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญและกับการลงทุนบริการหยอดเหรียญอื่นๆ ในอนาคต

Reference

Department of Non-Formal Education. (2554). General business. Bangkok : n.d.

- Jularatana Kantasin and Others. (2544). The study of the possibility of investment in washing vending machine business. Chiang Mai : Chiang Mai Rajabhat University.
- Laundry with coin-operated washing machines. (2556). The process of washing vending machine. <<http://www.JSK2545.com>> June 24, 2556.
- Tachnithi Supradit. (2547). The study of a resident behavior of using the washing vending machine at dormitory In Tambon Chang, Peuak Amper Muang, Chiang Mai. Studying and researching by themselves. Bachelor of Business Administration Chiang Mai : Payap University.
- Pharuehas Singhaworakit. (2544). The satisfaction of customers while using bank of Krungsri Ayudhya Public Company service(limited) The thesis of Master of Business Administration, Bachelor of Business Administration Mahasarakham University.
- Kasikornthai Center Research. (2540). The surveying a laundry service behavior and the laundry user opinion in Bang Kok Bangkok : Kasikorn Bank.
- Alonakort Sornnulak. (2557). What does business mean. <http://www.learners.in.th/blogs/posts/427440> August 3, 2557.
- Somsak Srisantisuk. (2544). The study of society and culture idea methodology and theory. Khonkaen : Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Humanities and Social Sciences Khonkaen University.
- Wijittara Srisaun. (2536). Philosophy and development administration Unit 1. Bangkok : Sukhothai Thummathirat University.
- Tanapongsathon Kulthon. (2530). Benefit and Service In Human Resources Management handout, Bachelor of General Management (7th ed.) Nonthaburi : Sukhothai Thummathirat University.

การจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวขนาดเล็ก อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี
 MANAGEMENT OF SMALL TOURIST AREA IN KHEMARAJ DISTRICT,
 UBON RATCHATHANI PROVINCE

เริงศักดิ์ แก้วเพชร* ซิสิกกา วรรณจันทร์**

Ruengsak Kaewphet, Sisikka wanjang

Received: January 15, 2019

Revised: March 24, 2019

Accepted: March 27, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาการท่องเที่ยวของเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็ก อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบความพร้อมทางการท่องเที่ยวของเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็ก อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็กของอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวซึ่งได้จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 6 ประการ คือ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodations) และกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ใช้รูปแบบการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 42 ตัวอย่าง และแบบสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้ได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วน

ผลการวิจัยพบว่า

อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานีมีองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (Accommodations) และกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities)

ส่วนใหญ่ความพร้อมทางการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง สามารถพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็กแห่งใหม่ได้ จึงมีการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวเพื่อให้มีความพร้อมทางการท่องเที่ยวและเป็นเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็กแห่งใหม่ในอนาคตได้ ต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการ, พื้นที่, เมืองท่องเที่ยว, เมืองขนาดเล็ก, อำเภอเขมราฐ

ABSTRACT

This research its purpose is 1) To study the history of small tourist towns in Khemaraj District, Ubon Ratchathani Province. 2) To study the tourism readiness of small tourist towns in Khemaraj District, Ubon Ratchathani Province. 3) To present a guideline to develop a small tourist town of Khemaraj. Ubon Ratchathani . A new tourist attraction. Based on the tourism component, the 6 related research papers were reviewed. Attraction, Accessibility, Amenities, Ancillary services, Accommodations and Activities. The research method used in this research is a qualitative research model. Combined with structured interviews . 42 samples and a questionnaire for visitors to Khemarat District. Ubon Ratchathani To get the complete information.

The finding of this research were as floows:

There are tourist elements in Khemaraj District, Ubon Ratchathani Province. . Attraction, Accessibility, Amenities, Ancillary services, Accommodations and Activities. Most of the tourist availability is moderate. Can be developed into a new tourist town. Tourism development has been proposed in order to be ready for tourism and a new tourist destination in the future.

Keywords: Management, Area, Tourist town, Small town, Khemaraj District

1.บทนำ

เมื่อ 30 ปีที่แล้ว เกิดจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ที่นิยมเดินทางเสาะแสวงหาอะไรใหม่ๆ และมีการบอกต่อแบบปากต่อปากรวมไปถึงการแนะนำผ่าน คู่มือท่องเที่ยว (วุฒิกร สินธุวาทีน, 2554) กระแสนิยมการท่องเที่ยวในปัจจุบันล้วนแต่เป็นการหลีกเลี่ยงความจำเจของคนในสังคมที่วุ่นวาย หันมาท่องเที่ยวเมืองที่ห่างไกลความเจริญมาก รวมไปถึงการวิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขงซึ่ง

ห่างไกลความเจริญจากเมืองใหญ่ เป็นวิถีชีวิตของการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย มีเมืองริมโขงที่น่าสนใจเมืองหนึ่งในประเทศไทย จากนิตยสารเพื่อการท่องเที่ยวฉบับหนึ่ง (อนุสารอ.ส.ท, 2551) ได้เขียนแนะนำให้กับนักท่องเที่ยวผู้ที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวที่ห่างไกลความเจริญในหัวข้อ “5 เมืองที่ น่าไปเที่ยว” ซึ่งเมืองเขมราฐเป็น 1 ใน 5 เมืองท่องเที่ยวขนาดเล็กที่น่าสนใจและสอดคล้องกับคอลัมน์ของหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง คือคอลัมน์ “มองเมือง: เขมราฐ เสน่ห์บ้านโบราณริมโขง” (หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์, 2554) แนะนำการท่องเที่ยวเมืองเขมราฐไว้ว่า “ความที่เป็นเมืองเล็ก สะท้อนถึงจำนวนประชากรที่ค่อนข้างจะบางตา ก็ส่งผลให้บรรยากาศโดยรวมของบ้านเมืองนี้ค่อนข้างจะสงบเงียบชีพจรของเมืองเป็นจังหวะเนิบช้า สบายๆ เหมาะอย่างยิ่งสำหรับใครก็ตามที่เบื่อความวุ่นวายของเมืองหลวง แต่ฝันถึงวิถีชีวิตผ่อนคลาย อยากหลบมุมพักผ่อนในอำเภอเล็กๆ ริมโขงแบบไม่คาดหวังอะไรมาก แค่มายเปลี่ยนบรรยากาศและลิ้มรสปลาน้ำโขงในสารพัดเมนู เขมราฐไม่น่าจะทำให้ใครผิดหวังกับบรรยากาศอันเรียบง่ายตามประสาเมืองชนบท ” จึงทำให้เมืองเขมราฐเป็นเมืองเล็ก ๆ เมืองหนึ่งที่น่าจับตามองในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยในอนาคต อีกทั้ง The Centre for Development and Enterprise (CDE) ยังแนะนำว่าการเจริญเติบโตของเมืองเล็ก ๆ การต่ออายุสามารถกำหนดให้การพัฒนาของเมืองเล็ก ๆ เป็นศูนย์กลางของคนเกษียณอายุและสถานที่ท่องเที่ยว (CDE, 1996) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเมืองเล็ก ๆ จึงเจริญเติบโต ดึงดูดประชากรในเมืองช่วงเวลาที่เดินทางมาพักผ่อนวันหยุดสุดสัปดาห์และวันหยุดพักผ่อน (Donaldson, 2007) รวมไปถึงกระแสการท่องเที่ยวในประเทศไทยที่นิยมในปัจจุบันคือ การไปเที่ยวเมืองที่เป็นเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็ก (Small Town) ไม่ว่าจะเป็น อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดน่าน ที่กำลังได้รับความนิยม ซึ่งกระแสนิยมการไปเที่ยวเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็ก (Small Town)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาการท่องเที่ยวของเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็ก อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี
- 2.2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบความพร้อมทางการท่องเที่ยวของเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็ก อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี
- 2.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็กของอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

3. ขอบเขตการวิจัย

3.ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองปลายแดนเขมรราชู จังหวัดอุบลราชธานี

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรมเมืองปลายแดนเขมรราชู จังหวัดอุบลราชธานีทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการด้านพื้นที่ท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรมเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวและให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเป็นต้นฉบับการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมรู้จักการบริหารจัดการในการดำเนินชีวิต

3.2 ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informants) จำนวน 42 คน โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก(In-Depth interview)และการสนทนากลุ่ม(Focus Group Discussion)

๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองปลายแดนเขมรราชู จังหวัดอุบลราชธานี

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบสังเกต และแบบสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานเป็นแนวทางให้ได้มาซึ่งรายละเอียดของข้อมูลจากเครื่องมือต่างๆ เริ่มต้นจากข้อมูลเชิงประจักษ์ หาข้อสรุปและนำมากำหนดกรอบแนวคิดทำการพิสูจน์ เพื่อหาคำตอบโดยการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กันผู้เข้าร่วมวิจัย (Participants) ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้ให้การสนับสนุนการเรียนรู้ ชาวชุมชน และผู้เข้ารับการศึกษาดูงานจากชุมชนกับการรวบรวมข้อมูลหาข้อสรุป โดยใช้แนวคิดและทฤษฎี ตลอดงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์) ในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

เครื่องมือในการวิจัย (Research Instruments)

ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant observation) และการบันทึกเหตุการณ์ประจำวัน ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ปี พ.ศ. 2560

การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือวิจัย โดยดำเนินการ ดังนี้

(๑) นำข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือหลายรูปแบบมาจัดระเบียบข้อมูล (data organizing) เพื่อให้เกิดองค์รวม ของความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ให้ข้อมูลอยู่ใน สภาพที่พร้อมจะนำไปวิเคราะห์ได้สะดวก ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ได้จากงานวิจัยภาคสนาม และส่วนที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ แหล่งภูมิปัญญาพื้นบ้าน แหล่งความรู้ชุมชน องค์ความรู้และภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

(๒) เชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกัน เพื่อบอกเรื่องราวของสิ่งที่ศึกษา

(๓) ทำการวิเคราะห์สร้างข้อสรุป แล้วนำผลการ วิเคราะห์และข้อสรุปที่ได้มาบูรณาการ เพื่อให้เกิดองค์รวม ของกระบวนการการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรมเมืองปลายแดน เขมรราชู

(๔) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล มาหาข้อสรุป

(๕) นำรูปแบบใหม่ที่ได้ เสนอประชาชนชาวบ้าน และผู้นำชุมชน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการนำรูปแบบใหม่ที่ได้มาใช้ในระดับชุมชน

๔. ผลการวิจัย

สามารถแยกประเด็นเรื่องการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรมเมืองปลายแดน เขมรราชู จังหวัด อุบลราชธานี ได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยด้านการท่องเที่ยวสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ให้กับนักท่องเที่ยว ในด้านของอาหารก็จะมีโรงแรมจัดทำเป็นอาหารเช้าให้กับนักท่องเที่ยวหรือนักท่องเที่ยวที่ไม่มีอาหารเช้าก็สามารถไปที่ ร้านโกเต็ก หรือ ร้านกาสะลอง อาหารเช้าเริ่มเปิดบริการให้นักท่องเที่ยวที่มาจากทานอาหารเช้าเสร็จ ก็จะเข้าไปสักการะที่พระเจ้าใหญ่องค์แสงวัดโพธิ์แล้วก็วันกลางวัดเหนือสามวัดในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเขมรราชู และถ้าจะเดินทางต่อ เราก็จะสามารถเดินทางไปที่หาดทรายสูงซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับถนนคนเดิน ซึ่งก็อยู่ในเขตอำเภอเมืองเขมรราชูแล้วก็เลยตอบไปถึงวัดหลวงพ่อกวางซึ่งมีพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อและก็มีหาดชมดาวและก็เส้นทางไปต่อได้ที่ สามพันโบกหรือว่าโขงเจียม คือใน แหล่งท่องเที่ยวเขมรราชูนอกจากที่เรามีตลาดถนนคนเดินและก็ในเรื่องของวัฒนธรรมก็จะมีวัดทั้งสามวัดที่กล่าวข้างต้นแล้วก็มีเป็นศาลปู่ตาซึ่งภูมิลานเมืองของเขมรราชูก็สามารถที่จะไปสักการะแล้วก็ขอพรได้ตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายถ้าลูกหลานจะไปเป็นทหารหรือว่าจำเป็น และก็ในเรื่องของวัฒนธรรมก็จะมีวัดทั้งสามวัดที่กล่าวข้างต้นแล้วก็มีเป็นศาลปู่ตาซึ่งภูมิลานเมืองของเขมรราชูก็สามารถที่

จะไปสักการะแล้วก็ขอพรได้ตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายถ้าลูกหลานจะไปเป็นทหารหรือว่าไปเรียนหนังสือ
 คำก็จะไปขอที่ศาลปู่ตามันก็จะอยู่เส้นถนนอรุณประเสริฐเส้นหลักที่จะเข้าเข้ามาที่เข้มไม่ได้วัดโพธิ์ก็
 จะมีพระแก้วมรกตแล้วก็พระหยกซึ่งเจ้าอาวาสได้มาจากสหรัฐอเมริกาและก็มีท่านพญานาคองค์
 ใหญ่ที่อยู่ริมโขงหลังวัดโพธิ์อันนี้ก็สามารไปขอพรและสักการะได้ แต่ตอนนี้โฮมสเตย์เราก็คือพร้อม
 แล้วซึ่งผ่านมาตรฐานการอบรมซึ่งอยู่ในขั้นตอนที่เราจะต้องขอขอใบรับรองจากการท่องเที่ยวการที่
 รับรองว่าโฮมสเตย์เราได้มาตรฐานสามารถที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้และก็ต่อไปในอนาคตก็คือ ที่
 คุยกับการท่องเที่ยวไว้ก็คือเราอยากได้จักรยานเพื่อมาให้กลุ่มโฮมสเตย์ได้ให้นักท่องเที่ยวที่มาพักที่
 โฮมสเตย์สามารถที่จะปั่นจักรยานเที่ยวชมเมืองได้ซึ่งริมโขงเราสิ่งที่เราอยากได้ก็คืออยากได้ทางเดิน
 เท้าปั่นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ปั่นจักรยานเที่ยวชมทัศนียภาพ ริมโขงแล้วก็ในช่วงเช้าซึ่งเราอยู่ใน
 ขั้นตอนที่ว่าพูดคุยและมีโยธาธิการเข้ามาออกแบบในถนนคนเดินทางปั่นและก็หลานกิจกรรม
 วัฒนธรรมของเราซึ่งต่อไปนั้นเราคิดว่าถ้าโฮมสเตย์เค้ามีจักรยานเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เช่าหรือว่าไว้
 บริการนักท่องเที่ยว ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะสร้างรายได้ให้กับชุมชนและกลุ่มโฮมสเตย์ได้แต่ถ้าพูด
 ถึงของฝากก็จะมีกล้วยตากซึ่งกล้วยตากเขมรอาจจะไม่เหมือนที่อื่นจะมีรสชาติหวานโดยธรรมชาติ
 แล้วก็จะมีขนมซึ่งกรรมวิธีในการทำกล้วยตากของเราจะไม่เหมือนที่อื่นซึ่งเราก็จะใช้แต่ธรรมชาติใน
 การที่จะตากกล้วยแล้วก็จะมีในช่วงของฤดูกาลต้นหนาวจนถึงเดือนมิถุนายนซึ่งเราจะต้องใช้ได้
 ธรรมชาติแล้วก็ใช้ลมในการตากกล้วยซึ่งรสชาติหวานตามธรรมชาติซึ่งเราจะไม่ใช่แป้งซึ่งตรงนี้
 สามารถจะเป็นของฝากได้แต่เราก็จะมีการขนาดผลิตภัณฑ์ของกล้วยตากให้เป็นสากลซึ่งตอนนี้กลุ่ม
 ชาวบ้านที่ทำก็ยังไม่คงที่ กำลังวางโครงการว่าเราจะทำเป็นแหล่งเรียนรู้แหล่งผลิตกล้วยตากซึ่งจะให้
 กลุ่มชาวบ้านมาร่วมกันทำเพื่อสามารถที่จะทำให้เป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานของนักท่องเที่ยวที่
 สนใจในการที่จะทำกล้วยตากมาดูแลแหล่งผลิตกล้วยตากของเขมรรัฐด้วย อันนี้ถือว่าเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิม
 ของเขมรรัฐเลยสมัยก่อนเค้าก็จะข้ามเข้ามาขายของป่าเขาที่จะซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคจากเขมรรัฐ
 ไปที่ประเทศลาวบ้านเขา นอกจากนี้เขมรรัฐยังมีกลุ่มวัฒนธรรมคือกลุ่มร้องเล่นเต้นรำมีการประกวด
 รันท่วงเมืองเขมซึ่งเราก็หาเยาวชนมาร่วมเปิดเวทีให้เยาวชนได้มาแสดงออกความสามารถและเราก็มี
 การประกวดร้องเพลงลูกทุ่งซึ่งเราก็จัด ขึ้นในปีแรกปี 2557 และเราก็ได้นักร้องก็คือฝ้าย อาจารย์
 สลา คุณวุฒิเค้าก็เห็นแววเค้าก็เลยแต่งเพลงให้ร้องเขาก็แต่งเพลงให้เข้ากับจังหวะท่าเต้นแล้ว
 นอกจากนี้เค้าก็ยังมาหาคนในชุมชนเพื่อเป็นประกอบเพลงบาสะโลบเราก็มีการรวมกลุ่มกันหลังจาก
 ที่เสร็จเราก็ได้คุยกันกับกลุ่มชาวบ้านว่าถนนคนเดินเราน่าจะมีการสร้างสีสันในการร้องเล่นเต้นรำ
 เป็นลานวัฒนธรรม และยังเป็นการผ่อนคลายเป็นการมาพบปะสังสรรค์การออกกำลังกายกันได้ แต่ใน
 เรื่องของวัฒนธรรมได้ช่วยกันอนุรักษ์และการส่งเสริมซึ่งเราก็มีภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในพื้นที่ อันนี้เรา

ก็สามารถที่จะช่วยดูแลช่วยเหลือตัวเองได้ส่วนหนึ่งก็คือปี 2559 เราก็ได้รับงบประมาณมาจากกระทรวงวัฒนธรรมในการที่จะมาส่งเสริมกิจกรรมถนนคนเดินแล้วก็ปีนี้ได้คุยกันเบื้องต้นเราก็จะต่อยอดจากปีที่แล้วในการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งงบประมาณมัน ก็ไม่ต้องใช้เยอะแต่ในส่วนที่มันเกินศักยภาพของเทศบาลเราอาจจะได้หลังกิจกรรมวัฒนธรรมซึ่งเวลาเราจะจัดงานแต่ละครั้งมีนักท่องเที่ยวเยอะมากแต่ว่าสถานที่ของเราค่อนข้างจะไม่เพียงพอและเราก็ทราบว่าการโยธาได้มาออกแบบริมโขงไทยเราในการที่เราร้องขอลานกิจกรรมแล้วก็ทางเดินต่างๆแต่ว่างบประมาณเราก็ยังไม่รู้ว่าเราจะได้จากหน่วยงานไหน ก็อยากจะให้หน่วยงานที่มีศักยภาพในการส่งเสริมในเรื่องของด้านลานวัฒนธรรมแล้วก็ทางเดินทางปั่นจักรยาน และก็พัฒนาต่อยอดของพี่น้องในชุมชนอย่างนี้น้อยถ้าเรามีทางปั่นจักรยานเราก็จะสร้างรายได้ให้กับพี่น้องซึ่งเป็นกลุ่มของโฮมสเตย์ซึ่งเราก็สามารถให้นักท่องเที่ยวปั่นจักรยานชมทัศนียภาพได้

2. ผลการวิจัยคาดว่าจะได้นำข้อมูลทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญภายในเมืองเขมราฐ จ.อุบลราชธานี มาส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญอีกแห่งของประเทศทางกระทรวงวัฒนธรรมได้คัดเลือกเอาอำเภอเขมราฐธานี เป็นตลาดประชารัฐ ที่กระทรวงเข้าไปช่วยเขมราฐ ก็คือในเรื่องของการทำเส้นทางวัฒนธรรมที่พอไปเขมราฐแล้วจะไปไหนได้บ้างก็มีพิพิธภัณฑ์บ้านเจียดจากพิพิธภัณฑ์บ้านเจียดก็จะมาในเรื่องของผ้าก็คือบ้านตัวจากบ้านตัวก็มาตลาดจากตลาดก็ไปที่บ้านลาดเจริญที่จะไปลองเรือก็จะมีต้นไม้ทรงคุณค่าที่กระทรวงวัฒนธรรมก็คือต้นหว้าคู่ บ้านลาดเจริญเราก็ทำเส้นทาง โดยเราได้รับงบประมาณจากวัฒนธรรมให้กระจายจากเขมราฐเราก็ได้เอาอาจารย์มาช่วยเค้าอบรมชาวบ้านเกี่ยวกับเรื่องท่องเที่ยวให้มีโฮมสเตย์ก็มีชาวบ้านเข้าร่วมอยู่หลายหลัง ก็อบรมเรื่องโฮมสเตย์อบรมเรื่องการทำของที่ระลึก ถ้าพูดถึงความเข้มแข็งของเขมราฐก็คือในเรื่องสถานที่มันได้แต่ถ้าเกิดเทียบกับเชียงคาน แต่เขมราฐเค้าก็ถือว่ามาใหม่ โดยให้เขาเข้าไปดูงานจากเชียงคานแต่สถานที่ก็คล้ายกันเลยกับเชียงคาน แล้วก็มีการที่เก่าแก่เป็นเส้นทางให้ความร่วมมือถนนสายวัฒนธรรมหรือว่าถนนคนเดินถ้าเค้าไม่ให้ความร่วมมือมันจะยากกว่ายากนี่ก็คือได้เฉพาะหน่วยงานราชการไปลง ทางราชการเค้าก็อยากเอาไปลงที่แม่น้ำมูล แต่มันต้องได้ประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่ายถ้าเค้าเสียประโยชน์มันก็จะเกิดความลำบากต้องย้ายไปย้ายมาทำให้ชาวบ้านเข้าออกลำบาก ถ้าพูดถึงชุมชนเขมราฐผมว่าความเข้มแข็งของเขมราฐมาแล้วตอนนี้เพียงแต่ว่าตอนนี้มันยังที่จะสามารถเปิดได้ตลอดมันเปิดได้แค่ศุกร์เสาร์อาทิตย์ โดยกิจกรรมยามเช้ามันต้องเป็นที่ท้องถิ่นเค้าจัดเช่นการตักบาตรตอนเช้าตักข้าวเหนียว ถ้าจะทำก็ต้องให้เทศบาลเขาดำเนินการให้มีกิจกรรมในช่วงเช้า เขมราฐจะไม่เหมือนโขงเจียม โขงเจียมสามารถเที่ยวได้ทั้งวันแต่เขมราฐถ้าเป็นเวลาราชการกลางวันก็ไม่ว่าจะไปไหน ถ้าจะไปก็คงไปหาดทรายสูงแต่ถ้าไป สามพันโบก มันก็จะกลายเป็น

อำเภอใหม่แล้วมันก็จะไม่ใช่ท่องเที่ยวเขมรรัฐ จุดเด่นของเขมรรัฐตอนนี้ก็คือผ้าย้อมครามซึ่งมีการพัฒนาต่อยอดในเรื่องของลายผ้ามีเรื่องราวมีตำนาน เพื่อให้มี. ขยายให้มันแตกต่างกับผ้าย้อมครามของจังหวัดสกลนครเราต้องทำให้นักท่องเที่ยวอยากซื้อตรงนี้จะพัฒนาต่อยอด ในเรื่องของสินค้าและวัฒนธรรมส่วนเรื่องอาหารก็มีแค่ เรื่องปลาแม่น้ำโขงก็จะเป็นอาหารอีสานพวกส้มตำ โดยเราต้องเข้าไปอบรมพัฒนาในเรื่องของความสะอาด โดยกิจกรรมก็จะมีจุดเด่นก็คือการแข่งเรือสองแผ่นดินโดยได้ขอถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเทพฯ ผมขออนุญาตประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีที่กำลังเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวถ้ามาอุบลราชธานีคงพลาดไม่ได้ที่จะไปถนนสายวัฒนธรรมเขมรรัฐธานีที่อำเภอเขมรรัฐในส่วนของสายวัฒนธรรมอำเภอเขมรรัฐก็มีการเปิดตัวให้นักท่องเที่ยวได้ไปเดินชมไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยจุดเด่นก็คือเรื่องของรำตงหว่ายซึ่งเป็นต้นกำเนิดรำตงหว่ายที่เขมรรัฐโดยจะมีการแสดงทางด้านวัฒนธรรมและจะมีการสาธิตไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของผ้าย้อมครามเรื่องของของกินของใช้ อยากฝากให้ท่านได้มาแวะชมตลาดประชารัฐที่อำเภอเขมรรัฐธานี จังหวัดอุบลราชธานี

3. ผลการวิจัยคาดว่าจะทำให้ทราบสภาพปัจจุบันและปัญหาเพื่อนการพัฒนาการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเมืองเขมรรัฐ จ.อุบลราชธานี ให้เป็นชุมชนยั่งยืนทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรม การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรมเมืองปลายแดนเขมรรัฐ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัญหาการจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอำเภอเขมรรัฐ จังหวัดอุบลราชธานี มีปัญหาดังนี้

สถานที่ท่องเที่ยว

1. ปัญหาด้านการบริการข้อมูลการท่องเที่ยว ไม่มีการรณรงค์ส่งเสริมการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น ข้อมูลสารสนเทศไม่ครบถ้วนและไม่ทั่วถึง ไม่มีป้ายและแผนผังการท่องเที่ยวที่ชัดเจนตามรายทางไปจนถึงแหล่งท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวบางกลุ่มหลงทาง

2. ปัญหากิจกรรมของการท่องเที่ยว ขาดประสบการณ์ ขาดการประสานงานกับกลุ่มต่างๆในชุมชน ไม่มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและไม่มีการเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวในครั้งข้างหน้า

3. ปัญหาด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ขาดการโฆษณาประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวไม่เป็นปัจจุบัน ขาดการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น ไม่มีการอบรมหรือให้ความรู้การเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ท้องถิ่นที่ดีเพื่อให้กับชุมชนโดยไม่เจาะจงว่าจะเป็นคนใดคนหนึ่ง หรือการจัดอบรมให้ความรู้กับผู้สนใจในชุมชน รณรงค์ทุกรูปแบบให้ตระหนักถึง

ความสำคัญของการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ในท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนรักและหวงแหนชุมชนของตน พร้อมทั้งช่วยกันอนุรักษ์มรดกด้านธรรมชาติ ด้านประวัติศาสตร์ และด้านศิลปวัฒนธรรม

4. ปัญหาเรื่องการคมนาคม การเดินทางจากที่พักไปยังชุมชนแหล่งท่องเที่ยว เช่น ไม่มีรถประจำทาง มีรถบริการไม่เพียงพอ บริการเฉพาะเวลา เป็นต้น

เทศกาลและประเพณี

1. ปัญหาการจัดเทศกาลและประเพณี ที่ขาดการวางแผนในเรื่องต่างๆ และขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานในชุมชน และหน่วยงานมักปิดความรับผิดชอบในเรื่องการทำงานร่วมกัน

2. ปัญหาการจัดเทศกาลและประเพณี มักจะจัดเฉพาะช่วง หรือฤดูกาลท่องเที่ยว เลยทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลและประเพณีขาดความต่อเนื่องบ้าง

3. ปัญหาถนนเส้นทางรอบเมืองเขมราฐ จะพบปัญหาคือจุดบริการหรือร้านค้าที่จำหน่ายของเพื่อที่จะนำมาใส่บาตร ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปซื้อได้ที่เดียวคือในตัวตลาดเช้า สำหรับของที่ใส่บาตรนักท่องเที่ยวต้องเป็นผู้เลือกซื้อเองโดยไม่มีร้านค้าที่จำหน่ายของใส่บาตรโดย

ผลิตภัณฑ์พื้นเมือง

1. ปัญหา ไม่มีการจำหน่ายของที่ระลึกที่มีมาตรฐานทั้งในชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยว

2. ช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวของที่ระลึกมักมีราคาแพงเกินไป

3. ปัญหาบรรจุภัณฑ์ของที่ระลึกไม่ดึงดูดต่อการซื้อของที่ระลึกจากนักท่องเที่ยวมากนัก

4. ผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดจะผลิตเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยว แต่ในกรณีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นกลุ่ม เป็นคณะ ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตไว้ไม่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เนื่องจากขาดวัตถุดิบ

ด้านที่พัก

1. ปัญหาด้านที่พัก จะมีที่พักเฉพาะของเอกชนในอยู่ริมแม่น้ำโขงในตัวอำเภอที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและในตัวเมืองตามระยะทางประมาณไม่เกิน 4 กิโลเมตร เช่น โรงแรม รีสอร์ท และโฮมสเตย์เป็นสถานที่พักส่วนน้อย และที่พักโฮมสเตย์ในแหล่งท่องเที่ยวที่เข้ากับบรรยากาศท้องถิ่นยังมีค่อนข้างน้อยไม่ดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วย

5. อภิปรายผล

จากผลการวิจัย การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวในมิติวัฒนธรรมเมืองปลายแดนเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี มีประเด็นที่นำมาอภิปราย สรุปผลได้ ดังต่อไปนี้

อำเภอเขมราฐ เป็นอำเภอชายแดน อยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดอุบลราชธานี มีที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด ระยะห่างจากตัวจังหวัด ประมาณ 105 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพมหานคร ระยะทางประมาณ 750 กิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 9 ตำบล 123 หมู่บ้าน มีพื้นที่ประมาณ 526.75 ตารางกิโลเมตร และมีอาณาเขต ดังนี้ ทิศเหนือ จรดแนวฝั่งแม่น้ำโขง บริเวณตรงข้ามเมืองสองคอนแขวงสะหวันเขต ประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เป็นแนวยาวตามลำน้ำโขง ทิศตะวันออก จรดแนวฝั่งแม่น้ำโขงบริเวณตรงข้ามเมืองคอนพะเพ็ง โดยเทศบาลและประเพณี ที่สำคัญของอำเภอเขมราฐ ได้แก่ 1) แข่งเรือยาวประเพณีสองฝั่งโขง ไทย-ลาว ลำน้ำโขง หน้าเทศบาลขมราฐ เดือนตุลาคมของทุกปี 2) กิจกรรมถนนคนเดินอำเภอเขมราฐ ทุกวันเสาร์ที่ 2 และวันเสาร์ที่ 4 ของเดือน 3) ประเพณีสงกรานต์ แก่งช้างหมอบ เทศบาลตำบลเทพวงศา 13-15 เมษายน และ 4) ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา เทศบาลเขมราฐ ในเดือนกรกฎาคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรม 9 ประการ (ภูสวัสดิ์ สุขเลี้ยง, 2545 : 55-60)

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเมืองเขมราฐ มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ โดยสภาพปัจจุบันและปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวเขมราฐเกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นเมือง เทศกาลประเพณี และที่พัก สอดคล้องกับ (Richards, 1995 : ed) ได้กล่าวไว้ถึงองค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 8 ประการ เป็นองค์ประกอบของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม The European Center for Traditional and Regional Cultures หรือ ECTARC คือ

1 ด้านศิลปะ/จิตรกรรม มีการจัดการแหล่งอารยธรรมโบราณ 2000ปี ตำบลเจียด เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาถึงโบราณวัตถุ ที่มีมากมายให้ได้ศึกษาดู ภายในจัดสถานที่ให้คล้ายกับได้มาดูบ้านเก่าและของเก่าๆ ซึ่งทำให้ดูเหมือนได้อยู่ในยุคสมัยนั้นจริงๆ

2 ด้านอาหาร มีการสร้างภาพลักษณ์และความน่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยว และส่วนที่สำคัญซึ่งเป็นจุดดึงดูดกับนักท่องเที่ยว นั้นประกอบไปด้วยการจัดจำหน่ายสินค้า สินค้าประเภทอาหาร คาวหวาน ที่นำมาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นอาหารที่เป็นการปรุงแบบสดใหม่ ชนิดวันต่อวันโดยนำเสนอรูปแบบของอาหารท้องถิ่นที่ไม่อาจพบเห็นได้ตามร้านค้าไป โดยใช้วัตถุดิบภายในชุมชน

3 ด้านการแต่งกาย มีการจัดการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายพื้นเมือง และควรค่าที่จะสนับสนุนและส่งเสริมบรรยากาศการท่องเที่ยว และการจับจ่ายซื้อเป็นของฝาก ดังนั้นทางมหาวิทยาลัยรังสิตจึงเข้ามามีบทบาทส่งเสริมการถ่ายทอดรูปแบบการแต่งกายผ้าพื้นเมืองไปยัง

สายต่านักท่องเที่ยว ที่เดินทางมายังเขมรรัฐ โดยการประชาสัมพันธ์ การแถลงข่าวการจัดเดินแบบ ผ้าฝ้ายพื้นเมืองที่แปรรูปแล้ว เป็นต้น

4 ด้านสถานที่ มีแหล่งท่องเที่ยวอำเภอเขมรรัฐ มีการจัดการด้วยการทำแผนที่ท่องเที่ยว บอกเส้นทางไปท่องเที่ยวยังที่ต่างๆ มีการประชุมระดมแนวคิดในการวางกรอบการพัฒนาในอนาคต และส่งเสริมการจัดให้มีการแสดงศิลปวัฒนธรรมด้านต่างๆในพื้นที่ถนนคนเดินเขมรรัฐอีกด้วย

5 ด้านขนบธรรมเนียม/ประเพณี มีการแสดงออกทางวัฒนธรรม เป็นการแสดงออกของสมาชิกภายในชุมชนและกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตที่มีการทำข้อตกลงกับอำเภอเขมรรัฐ อันเป็นการส่งเสริมและสืบสานวัฒนธรรมอันมีคุณค่าต่อการนำเสนอภาพลักษณ์ที่ดีกับนักท่องเที่ยว ดังนั้นทางชุมชนควรจะมีมติในการแสดงออกทางวัฒนธรรมของชุมชนให้มีความเหมาะสม ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เกิดความรู้สึกประทับใจและมีความสุขในการเดินทางเข้ามาหาประสบการณ์ทางด้านการท่องเที่ยวกับทางชุมชนถนนคนเดินเขมรรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการของ Fayol 14 ประการ(วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2556 : เว็บไซต์) ยังเป็นหลักเกณฑ์ที่ได้ใช้ปฏิบัติอยู่จนทุกวันนี้ เพราะไม่ว่าเราจะยกเอากิจการใดก็ตามขึ้นมาแยกแยะดู ก็จะเห็นว่างานบริหารขององค์กรเหล่านี้ มีการจัดแบ่งหน้าที่ของผู้บริหารไว้ใกล้เคียงกับหลักเกณฑ์ แตกต่างจาก Taylor ใช้วิธีเริ่มพิจารณาจัดการมาจากระดับปฏิบัติการจากข้างล่าง และมุ่งสนใจพิจารณาในระดับงานที่เป็นงานปฏิบัติการที่ฐาน เช่นเดียวกับชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540 : 321) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ไว้ว่าเป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยว ที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์ เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และวิถีชีวิตผู้คน หรือสามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีจัดการอย่างชัดเจน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต

2. ควรมีป้ายบอกเส้นทางคมนาคมเข้าถึงตัวอำเภอเขมรรัฐสามารถเดินทางได้หลายทาง และถนนมีการพัฒนาสะดวกสบายแต่เส้นทางคมนาคมที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งยังไม่มีการพัฒนาถนนมากนักอีกทั้งป้ายบอกทางที่ยังมีน้อย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรพัฒนาเพิ่มเติมให้มากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการปรับปรุงแก้ไข มีการแต่งตั้งสมาคม ชมรม เพื่อตรวจสอบมาตรฐานที่พัก เพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

4. ควรมีกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเทศกาลประเพณี สามารถสร้างขึ้นเองได้โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของกิจกรรมกับแหล่งท่องเที่ยว เช่น การมีบ้านโบราณที่เก่าแก่ สามารถสร้างกิจกรรมเปิดบ้านเก่าให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวไทยโบราณ และศึกษาประวัติศาสตร์ของบ้านโบราณ

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรแบ่งแยกแต่ละประเภทให้ชัดเจนซึ่งสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของเขมรนั้นมีมาก ทั้งทางธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ ทางวัฒนธรรม เพื่อการสื่อความหมายที่เข้าใจง่ายแก่นักท่องเที่ยว

2. ควรจัดงบประมาณในการทำป้ายเส้นทางคมนาคมและแผนที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาได้สะดวกสบาย

3. ควรปรับปรุงเพิ่มเติมสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ตู้ ATM ร้านสะดวกซื้อ ร้านขายของที่ระลึก

4. ควรจัดการแหล่งท่องเที่ยวระหว่าง ชุมชน ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ในการพัฒนา ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว ให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจน

6.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัย เรื่อง ความประทับใจจากกิจกรรมท่องเที่ยว อันเป็นการนำไปสู่การเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างคนใน ชุมชนกับนักท่องเที่ยว

2. ควรทำการวิจัย เรื่อง การจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรเพื่อการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับผู้ประกอบการท่องเที่ยว

3. ควรทำการวิจัย เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น ที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว

Reference

- Boi, Paul Owusu. “Residents’ Attitudes and Perceptions Toward National Parks and Ecotourism Development in Ghana : The Case of Dome Community in the Casellas, Antonia P. “The Barcelona Model? Agents, Policies and

- Planning Dynamics in Tourism Development,” *Dissertation Abstracts International*. 64(6) : 2282-A ; December, 2003.
- Richards, Greg. *Cultural Tourism in Europe*. CABI, Wallingford, 1995.
- Hurlbert, Diana H. “Learning From Those Who Have Gone Before : Three Case Studies Of Planning Strategie to Manage Tourism as Development in the Western United States,” *Maters Abstracts International*. 41(2) : 407 ; April, 2003.
- Liu, Abby Yi-chun. “Human Resources Development and Planning for Tourism : CaseStudies From PR China and Malaysia,” *Dissertation Abstracts International*. 63(8) : 2934-A ; February, 2003.
- Lu, Shiau-Yun. “Control Power, Tourism Development and Conservation : Planning an Island with a Traditional Culture,” *Dissertation Abstracts International*. 67(4) : 1561-A ; October, 2006.
- Mitz, Robyn. “A Community’s Perspective on Tourism Development,” *Maters Abstracts International*. 45(3) : unpagged ; June, 2007.
- Sprecher, Dawn Marie. “Making Democracy Work Civic Mekong River,” *Dissertation Abstracts International*. 40(60) : 1442 ; December 2002.
- Stem, Caroline Jeanine. “The Role of Local Development in Protected Area Management : A Comparative Case Study of Ecotourism in Costa Rica,” *Dissertation Abstracts International*. 62(7) : 3009-B ; January, 2002.
- Xie, Philip Feifan. *Authenticating Cultural Tourism : Folk Villages in Hainam, China*. *Dissertation Abstracts International*. 64(10) : 3843-A ; April, 2004.

ความพึงพอใจที่มีผลต่อการใช้บริการร้านซักผ้าด้วยเครื่องหยอดเหรียญ

ของประชาชนจังหวัดนครราชสีมา

CUSTOMERS' SATISFACTION ON THE SERVICE WITH COIN-OPERATED WASHING MACHINES' LOCATED IN NAKHONRATCHASIMA PROVINCE

วรินทร์ชญา ภูดิทพรสวัสดิ์* มนตรี ศรีราชเลา**

Warin^chaya Pudit^pornsawat, Montri Srirachalao

Received: January 15, 2019

Revised: March 21, 2019

Accepted: March 26, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) ศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการร้านซักอบรีดของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 2) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านซักอบรีดของผู้บริโภค ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้ใช้บริการร้านซักอบรีดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เท่ากับ 100 เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือ การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling) มาวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำเสนอเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60.00) มีอายุระหว่าง 30 ปีถึง 39 ปี (ร้อยละ 37.50) สถานภาพโสด (ร้อยละ 53.27) การศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 68.53) เป็นพนักงาน/ลูกจ้างเอกชน (ร้อยละ 55.28) รายได้ระหว่าง 10,000 ถึง 30,000 บาท (ร้อยละ 55.00) อาศัย บ้านส่วนตัว (ร้อยละ 53.00) สมาชิกในครอบครัว 3 ถึง 4 คน (ร้อยละ 41.00) ใช้บริการร้านซักอบรีด ช่วงเวลาหลัง 17.00 น. เป็นต้นไป (ร้อยละ 65.00) ใช้บริการทุกประเภทที่ทางร้านให้บริการ เหตุผลสำคัญคือ ไม่มีเวลาว่าง ความถี่ในการใช้บริการ 1-2 ครั้ง ต่อสัปดาห์ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการต่อ สัปดาห์คือ 101 ถึง 200 บาท จำนวนผ้าโดยเฉลี่ยที่นำมาซักอบรีด / ซักแห้ง หรือรีดอย่าง เดียวในแต่ละ

* Faculty of Culture Mahasarakrm University.

** Faculty of Culture Mahasarakrm University.

ครั้งนี้คือ 6 ถึง 10 ขึ้น รูปแบบการคิดค่าบริการในการซักอบรีดคือต่อชิ้น ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า อายุมี ความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายและ อิทธิพลของบุคคลในการใช้บริการ ระดับ การศึกษามีความสัมพันธ์กับช่วงเวลาและ ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ อาชีพมีความสัมพันธ์กับช่วงเวลา ประเภทการให้บริการ ความถี่ในการ ให้บริการ ค่าใช้จ่าย และ อิทธิพลของบุคคลในการใช้บริการ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับ ประเภทของการให้บริการ และ ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการสถานที่ อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับ ช่วงเวลา ประเภทของการให้บริการ ค่าใช้จ่าย และ อิทธิพลของ บุคคลในการใช้บริการและจำนวน สมาชิกใน ครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความถี่ในการใช้บริการ อิทธิพลของบุคคล และ รูปแบบการ คิดค่าบริการ ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านซัก อบรีดคือ ด้านคุณภาพบริการ รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมการตลาด และที่ให้ความสำคัญน้อย ที่สุดคือด้านราคาและวิธีการชำระเงิน

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ, บริการ, ร้านซักอบ รีด, จังหวัดนครราชสีมา

ABSTRACT

The objectives of this survey research were to 1) study the behavior of using the service of laundry located in Nakhonratchasima Province 2) study the marketing mix related to the decision of customers in using the service. Population under study included all customers in Mueng District, Nakhonratchasima using the service of the laundry. Size of the sample was 100 customers. Questionnaire was a tool used to collect the data. Sampling was conducted using convenience sampling .data analysis by descriptive interpretation. **The findings of this research were as follows:** The majority of samples were female (60.00 percent), 30 to 39 years of age (37.50 percent), single (53.27 percent) bachelor degree holders (68.53 percent) working as employees in private company (55.28 percent) with monthly income between 10,000 to 30,000 baht (55.00 percent) The majority of them owned a house of their own (53.00 percent) with 3-4 family members (41.00 percent). They visited the laundry after 5 p.m. (65.00 percent) used all kinds of services provided. Main reason given for the use of service was that they had no time to do the laundry themselves. Frequency of using the service was once or twice a week

.Expense made for using the service was between 101 to 200 baht. The number of items brought to the laundry for washing, ironing, and dry cleaning or solely for ironing was “between “6-10. Payment made was on the basis of piece serviced. Hypothesis test showed that age was correlated to expense paid for service, that marital status was correlated to the expense made and the person influential to the use of service, that education was correlated to the time of visit and the expense made, that occupation was correlated to the time of visit – to the frequency in the use of service and to the person influential to the decision, that monthly income was correlated to the types of services used and the expense made. The type of residence was correlated to the time of visit –to the expense made- to the person influential to the decision. Finally, number of family members was correlated to the frequency in the use of service, the person influential to the decision and the basis of payment charged. The study also revealed that most influential factor in the marketing mix was quality of service followed by marketing promotion. The two least influential factors were price and method of payment.

Key words: Satisfaction, Service, laundry, Nakhonratchasima Province

1.บทนำ

เสื้อผ้ามีความสำคัญ เป็นหนึ่งในปัจจัยที่จำเป็นสำหรับมนุษย์เรา นอกจากนี้ มนุษย์ยังนำผ้ามาใช้ประกอบในการดำรงชีวิต ด้านอื่นๆ อีกมากมาย เช่น ใช้เป็นผ้าเช็ดตัว ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน ผ้าห่ม ผ้าผ่าน และอื่นๆ หากไม่มีสิ่งเหล่านี้ก็ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีการ ทำความสะอาดก่อนที่จะนำผ้าเหล่านี้มาใช้ อีกครั้งหนึ่ง ตั้งแต่โบราณกาลมาแล้ว การทำความสะอาด เราใช้การซักด้วยแรงงานคน ต่อมา ในสมัยปฏิวัติอุตสาหกรรม ได้มีผู้คิดค้นประดิษฐ์เครื่องท่อนแรงขึ้นเมื่อปีค.ศ. 1907 เป็นต้นมาเลยนแบบวิธีการซักผ้าที่ใช้ไม้พาดแล้วมีแกนสำหรับพาดอีกครั้งหนึ่ง จึงใช้มือหมุนทำให้สะดวกและสะอาดมากขึ้น จากนั้นก็ มีการเริ่มพัฒนาการเพิ่มขึ้นเป็นมีที่รีดผ้า เพื่อให้ผ้าแห้งเร็วอีกด้วย อีก 13 ปีต่อมา ก็เริ่มใช้มอเตอร์แทนมือหมุน จนถึงปีค.ศ.1939 ได้ มีการพัฒนาเป็นเครื่องที่มีระบบการทำงานอัตโนมัติมากขึ้น จนถึงปัจจุบันมีการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพการทำงานของเครื่องสามารถตั้งโปรแกรมการซักให้เหมาะสมกับเนื้อผ้าได้ (เพ็ญรุ่ง จุริมาศ.2528 : 1)

สำหรับประเทศไทย ได้มีการพัฒนาการบริการที่เกี่ยวกับการซักเสื้อผ้าจากเดิมที่ให้บริการโดยใช้แรงงานคนรับจ้างซักอบรีด ซึ่งเป็นการหารายได้อีกรูปแบบหนึ่งของแม่บ้านที่มีเวลาว่าง การรับจ้างนี้เริ่มกันมานานตั้งแต่สมัยใช้โซดาไฟซักผ้าแล้วมาใช้สบู่อะไรอย่างเช่นไลต์จนกระทั่งถึงยุคของผงซักฟอก ในปัจจุบัน การจ้างมี 2 รูปแบบ คือ การไปให้บริการซักถึงบ้าน วิธีนี้จะทำได้เฉพาะคนที่รู้จักคุ้นเคยและไว้ใจได้อีกวิธีหนึ่งคือ การรับผ้ามาซักที่บ้านแล้วบริการนำส่งคืน แต่วิธีการทั้งสองนี้ก็ยังมีข้อจำกัดทางด้านแรงงานที่ใช้กำลังคน และยิ่งขึ้นกับสภาพภูมิอากาศ เพราะการทำให้ผ้าแห้งต้องอาศัยแสงแดดซึ่งมักมีปัญหาเมื่อเข้าสู่ฤดูฝนปัญหา ในสภาวะปัจจุบันนี้สังคมมีเปลี่ยนแปลงมากขึ้นเวลาที่ซักรีดเสื้อผ้าด้วยตัวเองมีน้อยโดยเฉพาะสังคมในเมือง เช่นจังหวัดนครราชสีมา ประชาชนทำงานนอกบ้านมากขึ้นทั้งชาย และหญิง จึงไม่มีเวลาทำงานบ้าน รวมทั้งซักรีดเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อชีวิตประจำวันในแต่ละวัน จึงจำเป็นต้องพึ่งร้านบริการซักอบรีด เป็นการประหยัดเวลา และสะดวกมากขึ้น จะได้มีเวลาไปทำงานมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้า ร้านที่ให้บริการได้นำเอาเครื่องจักร และอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการซักอบรีดสามารถซักอบผ้าให้แห้งได้รวดเร็วและมีเครื่องรีดผ้าที่ทันสมัย ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้

จากการที่วิถีการดำรงชีวิตของผู้คนในปัจจุบันได้เปลี่ยนไป คนส่วนใหญ่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านส่งผลให้มีเวลาว่างในการทำงานบ้านน้อยลงโดยเฉพาะการซักรีดเสื้อผ้า แม้ว่าปัจจุบันแม่บ้านสามารถหาซื้อเครื่องซักผ้าที่มีประสิทธิภาพสูงไว้คอยอำนวยความสะดวกให้กับตนเอง ในการซักผ้าและทำให้ผ้าแห้งได้อย่างรวดเร็วแล้วก็ตามแต่การรีดเสื้อผ้าซึ่งต้องใช้เวลาและความพิถีพิถันค่อนข้างมากเพื่อให้เสื้อผ้าเรียบน่าสวมใส่นับเป็นปัญหาสำคัญอย่างมากสำหรับแม่บ้านที่ต้องทำงานนอกบ้านและมีเวลาในการทำงานบ้านน้อย โดยเฉพาะในเขตธุรกิจที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก การใช้บริการร้านซักอบรีดของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเพราะพฤติกรรมและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ต้องแข่งขันกับเวลาที่มีความต้องการความคล่องตัว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยจูงใจในการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านซักอบรีด ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา ว่าแตกต่างกันอย่างไร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดทิศทางการปรับปรุงให้บริการ หรือกำหนดกลยุทธ์ในการให้บริการของร้านซักอบรีด ในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการร้านซักอบรีดของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
- 2) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านซักอบรีดของผู้บริโภค

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1.ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัย ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีผลต่อการใช้บริการร้านซักผ้าด้วยเครื่องหยอดเหรียญของประชาชน จังหวัดนครราชสีมาโดยมีขอบเขตของการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ได้แก่

- 1.ศึกษาความเป็นมาของการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ จากเอกสาร บทความ กฎหมาย ระเบียบ
- 2.ศึกษาปัจจัยส่วนประสมการตลาดของการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2.ขอบเขตด้านประชากร

จากกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป รวม 100 คน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องความพึงพอใจที่มีผลต่อการใช้บริการร้านซักผ้าด้วยเครื่องหยอดเหรียญของประชาชน จังหวัดนครราชสีมาผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็น การวิจัยและพัฒนา (Research and Development R&D) โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document Data) และข้อมูลในภาคสนาม (Field Study)ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยและ วิธีดำเนินการวิจัยดังนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือเก็บรวบรวม ข้อมูล ประกอบด้วย แบบสำรวจ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) แบบ สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview)

3.1 แบบสำรวจ (Basic Survey) โดยสำรวจพื้นที่ที่ทำการวิจัย เพื่อใช้ศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการร้านซักอบรีดของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และศึกษาปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านซักอบรีดของผู้บริโภค

3.2 แบบสังเกต (Observation) เป็นการรวบรวมข้อมูล ศึกษาเหตุการณ์ เพื่อให้เข้าใจการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ และพฤติกรรมการให้บริการและการมารับบริการของผู้บริโภค โดยผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือแบบสังเกต ดังนี้

1) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เพื่อสังเกต ซักถาม และจดบันทึก

2) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพียงสังเกตการดำเนินกิจกรรมอยู่ห่าง ๆ โดยไม่มีใครรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ คือ

1) การสัมภาษณ์ (Interview) ใช้การสัมภาษณ์รายบุคคลและการสัมภาษณ์รายกลุ่ม (Group Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบมีโครงสร้าง (structure Interview) และ ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เพื่อใช้วิเคราะห์พฤติกรรมการใช้บริการร้านซักอบรีดของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และศึกษาปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านซักอบรีดของผู้บริโภค

2) การสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด การบริหารจัดการธุรกิจ การให้และการรับบริการ และทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion Theory) ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism Theory) นำมาร่างคำถามที่จะใช้ใน การสัมภาษณ์ (Interview) นำไปทดลองใช้และนำแก้ไขเพิ่มเติมแบบสัมภาษณ์ (Interview) ต่อจากนั้น นำแบบสัมภาษณ์ (Interview) นั้นมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์และนำไปใช้เก็บ รวบรวมข้อมูล

5. ผลการวิจัย

ความพึงพอใจที่มีผลต่อการใช้บริการร้านซักผ้าด้วยเครื่องหยอดเหรียญของประชาชน จังหวัดนครราชสีมา ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายในการใช้บริการสถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับค่าใช้จ่ายและ อิทธิพลของบุคคลในการใช้บริการ ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับช่วงเวลาและ ค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ อาชีพมีความสัมพันธ์กับช่วงเวลา ประเภทการให้บริการ ความถี่ในการให้บริการ ค่าใช้จ่าย และอิทธิพลของบุคคลในการใช้บริการ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับประเภทของการใช้บริการ และ ค่าใช้จ่ายในการใช้

บริการสถานที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์กับช่วงเวลา ประเภทของการใช้บริการ ค่าใช้จ่าย และ อิทธิพลของบุคคลในการใช้บริการและจำนวนสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความถี่ในการใช้บริการ อิทธิพลของบุคคล และ รูปแบบการคิดค่าบริการ

ผลการศึกษายังพบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านซักอบรีดคือ ด้านคุณภาพบริการ รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมการตลาด และที่ให้ความสำคัญน้อยที่สุดคือด้านราคาและวิธีการชำระเงิน

สรุปและอภิปรายผล ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการใช้บริการร้านซักอบรีดอยู่ในระดับมีผลมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านคุณภาพในการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 โดยให้ความสำคัญมากที่สุดในเรื่อง ความสะอาดในการซัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ครรชิต ยศพรไพบูลย์ (2544 : 1 - 6) ที่กล่าวถึง ปัจจัยสำคัญที่จำเป็นต่อธุรกิจในปัจจุบัน คือ คุณภาพการบริการ ในด้านความน่าเชื่อถือ ซึ่งผู้ให้บริการจะต้องแสดงความน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ควรให้บริการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมในการให้บริการด้วยความมั่นใจ ซึ่งนอกจากด้านคุณภาพการให้บริการแล้ว รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมการตลาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 โดยให้ความสำคัญในระดับมากในเรื่อง ความสุภาพและอัธยาศัยของพนักงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 รองลงมาคือ ด้านสถานที่และความสะอาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 โดยให้ความสำคัญในระดับมากในเรื่อง เดินทางสะดวกมีที่จอดรถสะดวกสบาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 รองลงมาคือ ด้านราคาและวิธีชำระเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 โดยให้ความสำคัญในระดับมากในเรื่อง ความคุ้มค่าของราคากับคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ตามลำดับกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการใช้บริการซักอบรีด ในช่วงเวลา หลัง 17.00 น . มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเกษม ยอวิทยา (2542) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธุรกิจซักอบรีด กรณีศึกษาร้านซินไฮ้สาขาชั้นนี้แจ้งวัฒนะ ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นพนักงานลูกจ้างบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 55.00 จึงนิยมมาใช้บริการหลังเลิกงาน และมีเหตุผลในการมาใช้บริการร้านซักอบรีดที่เหมือนกันคือไม่มีเวลาว่างเป็น ส่วนใหญ่ ส่วนระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน และ จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่แตกต่างกันนั้น จากการศึกษาพบว่าไม่มี ความแตกต่างกันในระดับความต้องการส่วนประสมการตลาด ได้แก่ คุณภาพการบริการ ความคุ้มค่าของราคากับคุณภาพ ความสะดวกในการเดินทางอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ

6. อภิปรายผล

การศึกษา ความพึงพอใจที่มีผลต่อการใช้บริการร้านซักผ้าด้วยเครื่องหยอดเหรียญของประชาชน จังหวัดนครราชสีมา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยมือพร้อมกับมีการบริหารจัดการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ มีมานานประมาณ 25 ปีกว่ามาแล้ว หรือประมาณปี พ.ศ. 2535 โดยจุดเริ่มต้นแรกๆ คือ ย่านชุมชนรอบโคราชอพาร์ทเมนต์ และได้พัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญด้วยการบริการการรับจ้างอบรีดเสื้อผ้า ด้วยเครื่องซักผ้าธรรมดาผาบ่นและผาหน้า ขนาดเครื่องเดี่ยวขนาด 3.5 กิโลกรัมขึ้นไปบริการบริการซักผ้า สอดคล้องกับทฤษฎีของ Everett Roger การแพร่กระจายทางเทคโนโลยีที่ยอมรับมากที่สุดในโลก ที่เรียกว่า ทฤษฎี Diffusion of Innovation โดยที่สังคมมนุษย์จะมีใช้เทคโนโลยีหนึ่งเทคโนโลยีใดในสังคมได้ ต้องผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประดิษฐ์ และผู้ใช้ในสังคม (Interactive between Innovator and User) กลับไปกลับมาหลายครั้งจนเกิด “การยอมรับ” หรือที่เรียกว่า Technology Adoption กระบวนการนี้เป็นสิ่งที่นักวิจัยและนักการตลาดด้านการยอมรับเทคโนโลยีของสังคมให้ความสนใจเป็นพิเศษ เช่นเดียวกับ มิตส์ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2544 : 55-60) ในทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์กล่าวว่า ชีวิตในสังคมสามารถดำเนินไปได้ ถ้าการตีความสัญลักษณ์มารวมใช้ โดยสมาชิกในสังคมร่วมกัน แต่ถ้าไม่ก็สื่อสารกันไม่ได้ ดังนั้นสัญลักษณ์ร่วม (Common Symbols) จึงเป็นวิธีเดียวที่มนุษย์จะปฏิสัมพันธ์กันได้

สภาพปัจจุบัน และปัญหาของการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ พบว่า ธุรกิจบริการซักผ้าหยอดเหรียญ ในด้านคน เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ การจัดการ คู่แข่งและเทคโนโลยี โดยในการแข่งขันทางธุรกิจจะต้องมีความพร้อมของการบริการ หรือความมาตรฐานของร้าน ซึ่งสิ่งที่จะต้องมาอันดับแรกคือ การแข่งขันบริการด้านราคา และรองลงมาคือบริการลูกค้า และการมีสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นพร้อมด้วย สอดคล้องกับ จูฟาร์ตัน กัณฑ์ศิลป์ และคณะ (2544 : 65-80) ได้ศึกษาความเป็นไปได้ของการลงทุนธุรกิจบริการซักอบรีดโดยใช้เครื่องจักรอัตโนมัติแบบหยอดเหรียญ พบว่า ในการทำธุรกิจซักอบรีดให้ประสบความสำเร็จนั้น มีองค์ประกอบหลายประการของส่วนประสมทางการตลาด ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นหลักใหญ่ๆ ที่สำคัญ 4 ประการ คือ ผลผลิตภัณฑ์ของการซักอบรีด การกำหนดราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการขาย ด้านผลผลิตภัณฑ์ของการซักอบรีดซึ่งก็คือ การให้บริการ ดังนั้นธุรกิจนี้จึงจะต้องดำเนินการให้ผลผลิตภัณฑ์มีสภาพที่ดี สามารถสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ทันทั่วถึง และที่สำคัญจะต้องมีความสะดวกสบายในการคมนาคม แตกต่างจาก เตชนิธิ สุประดิษฐ์ (2547 : ก-ข) ได้ศึกษา

พฤติกรรมการซักรีดเสื้อผ้าของผู้เช่าหอพักในเขตตำบลข้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าพฤติกรรมการซักรีดเสื้อผ้าของกลุ่มผู้ที่ไม่ใช้บริการร้านซักรีดเสื้อผ้า โดยวิธีการซักด้วยมือเอง มีความถี่ในการซักรีดเสื้อผ้าจำนวน 2 ครั้งต่อสัปดาห์ และในอดีตเคยใช้บริการซักรีดเสื้อผ้าแต่เนื่องจากซักไม่สะอาดจึงยกเลิกการใช้บริการร้านซักรีดเสื้อผ้า ในการพัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมการให้และการรับบริการ ลักษณะของผู้ให้บริการมีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความเต็มใจให้บริการ มีความรับผิดชอบ ใส่ใจต่อการให้บริการ ผู้บริการซักผ้าหยอดเหรียญส่วนใหญ่จะไม่มีมารับประกันบริการ สอดคล้องกับหลักการให้บริการของกุลธนะ ธนาพงศ์ธร (2530 : 303-304) สอดคล้องกับพฤษ หัสสิงหะ (2544 : 45-60) ได้ทำการศึกษาเรื่องความพึงพอใจของลูกค้าต่อคุณภาพการบริการของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด ในการบริการ 4 ด้าน ด้านคุณภาพผู้ให้บริการ ด้านพฤติกรรมการให้บริการ ด้านการสร้างบรรยากาศงานบริการ และด้านการให้บริการทางโทรศัพท์อยู่ในระดับมาก

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่มีความแตกต่างกันในด้าน เพศ ระดับการศึกษาและ จำนวนสมาชิกในครอบครัว นั้นมีความต้องการในด้าน ส่วนประสมการตลาดที่เหมือนกัน และส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในด้านคุณภาพการบริการ โดยเน้นความสำคัญอยู่ที่ความสะอาดในการซัก ดังนั้นธุรกิจร้านซักอบรีดในเขตนี้จำเป็นต้องรักษามาตรฐานคุณภาพการบริการโดยให้เป็นที่เชื่อถือในด้านความสะอาดในการซักพร้อมทั้งควรปรับปรุงพัฒนาการให้บริการด้านความเรียบร้อยในการรีดการได้รับคืนตามเวลาที่ต้องการ และรักษาชื่อเสียงของร้านไว้เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ร้าน สร้างความประทับใจ พอใจให้แก่ลูกค้า และกลับมาใช้บริการอีก หรือนำไปบอกต่อสมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลที่อยู่รอบข้างส่วนบริการที่จัดให้แก่ผู้รับบริการควรเป็นไปในลักษณะ ปฏิบัติง่าย สะดวกสบาย สั้นเปลืองทรัพยากรไม่มาก และไม่เป็นการยุ่งยากแก่ ผู้บริการหรือผู้ใช้บริการมากจนเกินไปซึ่งพบว่ากลุ่ม ตัวอย่างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้านราคาและวิธีการชำระเงินน้อยที่สุด โดยเน้นความสมเหตุสมผล หรือความคุ้มค่าของราคากับคุณภาพมากกว่าดังนั้น ควรรักษารูปแบบราคาสมเหตุสมผลอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานของธุรกิจ ไม่ควรใช้กลยุทธ์ด้านราคาเพราะจะทำให้ภาพลักษณ์ของร้าน เสียไปในสายตาของลูกค้า ทั้งนี้ควรเพิ่มการให้บริการรับชำระเงินด้วยบัตรเครดิต เพื่อเพิ่มอำนาจในการซื้อของลูกค้าซึ่ง น่าจะช่วยให้ลูกค้า มีการใช้บริการบ่อยครั้งมากขึ้น และยังเป็นกา

เพิ่มกลุ่มเป้าหมายที่เพิ่งเริ่มเข้าสู่วัยทำงานได้อีกทางหนึ่งด้วย โดยยึดหลักว่าค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการบริการจะต้องไม่มากจนเกินกว่าผลที่จะได้รับ มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความพึงพอใจมากขึ้น

จากผลการศึกษายังพบอีกว่า กลุ่มตัวอย่างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้านการเดินทางสะดวกมีที่จอดรถสะดวกสบายซึ่งรวมถึง การสร้างความน่าเชื่อถือ ความปลอดภัยต่อรถที่มาจอด และความสะอาดให้เกิดขึ้นกับผู้มาติดต่อหนึ่งกลุ่มตัวอย่างในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมาให้ความสำคัญด้านความสุภาพและอัธยาศัยของพนักงานหน้าร้านอย่างสม่ำเสมอ จึงควรมุ่งปลูกฝังพนักงานให้มีความอ่อนน้อม พุดจาสุภาพและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการช้อปปิ้ง สามารถให้คำแนะนำแก่ลูกค้าได้ (เช่น การแนะนำลูกค้าในการทำความสะอาดเสื้อผ้า ว่าควรทำทุกวันหลังจากใช้แล้ว การดูแลรักษาเครื่องแต่งกาย)

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการตั้งแต่ ก่อนเข้ารับบริการ และหลังจากรับบริการ เพื่อหาจุดบกพร่องหรือจุดอ่อน โดยการวัด ระดับความพึงพอใจของลูกค้าที่มีต่อการ ให้บริการช้อปปิ้ง และนำมาปรับปรุงเพื่อให้ ลูกค้าได้รับความพึงพอใจมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาในเรื่องการลงทุนในธุรกิจบริการหยอดเหรียญในกลุ่มประเทศประชาคมอาเซียน
3. ควรมีการศึกษาการสร้างโอกาสในธุรกิจการซักผ้าด้วยเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญ และกับการลงทุนบริการหยอดเหรียญอื่นๆ ในอนาคต

Reference

- Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination in the future. *Tourism Management* Vol. 21 No.1. pp. 97-116.
- Centre for Development and Enterprise (Cde). (1996). *South Africa's Small Towns: New Strategies for Growth and Development*. ค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2555, จาก http://www.cde.org.za/article.php?a_id=za.
- Donaldson, R. (2007). *Tourism in Small Town South Africa*. In Rogerson, C.M. & Visser, G. eds. *Urban Tourism in the Developing World: the South African Experience*. New Jersey.J.Pelasol.(2012). *Igcabugao: A Potential Tourist Destination in the Southern Part of Iloilo*,

Philippines. International Peer Reviewed Journal JPAIR Multidisciplinry Research is being certified for QMS ISO 9001:2008 by the Anglo Japanese American Registrars of the United Kingdom.

Marais, L. & Atkinson, D. (2006). Towards a post-mining economy in a small town: Challenges, Obstacles and Trends. Paper presented at the Desert Knowledge Australia Conference 3-6 November 2006: Alice Springs.

Sharpley.(2002). Tourism and Development: Concepts and Issues. Clevedon: Channel View.

Tribe, J. (2005). *The Economics of Recreation, Leisure & Tourism*. Third Edition. Oxford: Elsevier.

ภูมิปัญญากับการพัฒนา: บทวิเคราะห์ว่าด้วยการบวชป่าเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
WISDOM AND DEVELOPMENT: AN ANALYSIS ON THE TREE ORDINATION FOR
SUSTAINABLE DEVELOPMENT

สายชล ปัญญาชิต* พฤทธิ ศุภเศรษฐศิริ**

Saichol Panyachit, Prit Supasetsiri

Received: February 23, 2019

Revised: March 23, 2019

Accepted: March 26, 2019

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้นำเสนอข้อถกเถียงทางทฤษฎีระหว่างแนวคิดภูมิปัญญา และการพัฒนา โดยพิจารณาภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติของการประยุกต์นำองค์ความรู้ภูมิปัญญาไปสู่งานเชิงรูปธรรมของการพัฒนา นอกจากนั้นยังให้ความสำคัญกับการพิจารณานัยสำคัญของวิวัฒนาการทางความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นแนวคิดศาสนาสากลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างองค์ความรู้ไปสู่แนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืน การนำเสนอแนวคิดและปฏิบัติของ “การบวชป่า” ในสังคมไทย เป็นกรณีศึกษาเพื่อทำความเข้าใจพลวัตของภูมิปัญญากับการพัฒนาที่มีการผสมผสานความเชื่อทางวัฒนธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพิธีกรรมดังกล่าวถือเป็นรูปแบบทางวัฒนธรรมที่ผ่านการสั่งสมองค์ความรู้มาในระบบคุณค่าทางวัฒนธรรม รวมทั้งยังมีปฏิบัติการที่ต่อเนื่องจากสถาบันทางสังคมทั้งศาสนา การปกครองและการศึกษา เพื่อเรียนรู้และพัฒนาให้กิจกรรมการบวชป่าเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืนในสังคมไทยต่อไป

คำสำคัญ : ภูมิปัญญากับการพัฒนา, การบวชป่า, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ABSTRACT

This article argues a theoretical controversy of local wisdom and development by taking into account the theory and the practicality of integrating local wisdom into concrete development. Furthermore, this article focuses on the

* Ph.D. Students In The Field of Arts and Culture Research, Graduate School and Faculty of Fine Arts Srinakharinwirot University.

** Srinakharinwirot University.

significance of the evolution of local wisdom in universal religions associated with sustainable knowledge development. The presentation of the concept and practice of a forest ordination ceremony in Thai society is a case study aimed to understand the dynamic of local wisdom and development that integrates cultural beliefs. This shows that the aforementioned ceremony is considered a cultural pattern which goes through the acquisition of knowledge in the system of cultural values. There is also a continuing process of social institutions including religion, government, and education in order to study and include the forest ordination ceremony as a part of sustainable development in Thai society.

Keywords: Wisdom and Development, The Tree Ordination, Sustainable Development.

1.บทนำ : สถานะของการศึกษาภูมิปัญญาและการพัฒนา

การก้าวเข้าสู่สังคมแห่งเทคโนโลยีข่าวสารและสังคมดิจิทัล ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไปอย่างรวดเร็ว การตัดสินใจของภาครัฐที่จะมีผลต่อคนจำนวนมากถูกกำหนดโดยข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) หรือกระบวนการทัศน์ของการพัฒนาแบบเศรษฐกิจทุนนิยม ส่งผลให้การสร้างตัวชี้วัดของการพัฒนาถูกครอบงำด้วยมิติทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าที่สามารถวัดผลได้ชัดเจน จะด้วยความบังเอิญหรือสถานการณ์ระดับสากลได้ครอบงำกระบวนการคิดต่อการพัฒนาก็ตาม รูปแบบของการพัฒนาดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมต่อท้องถิ่นมากขึ้น อาทิ ผลกระทบต่อสิทธิชุมชน ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้าน การเคลื่อนย้ายเข้ามาของทุนนิยมแปลกหน้าหรือการจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตเพื่อให้ตอบสนองต่อระบบตลาดสมัยใหม่ ตลอดจนการจำเป็นต้องย้ายที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับการขยายความเป็นเมืองและเขตอุตสาหกรรมที่มากขึ้น

กระแสความพยายามรื้อฟื้นและธำรงรักษาให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) หรือสิทธิชุมชน (Community rights) เป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดทิศทางของการพัฒนาทางเลือกในสังคม โดยข้อเสนอส่วนใหญ่มักพิจารณาให้มอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าเป็นผลของการสั่งสมองค์ความรู้ที่ได้จากแหล่งวัฒนธรรม รวมทั้งมีการบูรณาการระบบคุณค่า ความเชื่อ และวิถีการที่จะประยุกต์เพื่อจัดการปัญหาหรือยกระดับคุณภาพของท้องถิ่นให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามพลวัตของความรู้และ

ลักษณะของการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ได้สร้างความหมายและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญากับการพัฒนาในมิติที่ซับซ้อนมากกว่าการอนุรักษ์หรือรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

การส่งเสริมให้ภูมิปัญญากลายเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนแบ่งออกได้ชัดเจนเป็น 2 ลักษณะ ประการที่หนึ่งคือการพัฒนาให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลายเป็นทุนทางเศรษฐกิจ ที่สนองต่อสังคมสมัยใหม่มากขึ้น งานของ Preecha Kuwinpan (2004) ที่ชื่อว่า “พะเยาท่ามกลางโลกาภิวัตน์กับความเป็นท้องถิ่น: หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์กับการท่องเที่ยว” เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการทำความเข้าใจภูมิปัญญาท้องถิ่นในฐานะของการพัฒนาทุนทางเศรษฐกิจ ข้อเสนอทางมานุษยวิทยาที่สำคัญต่อการสร้างความเข้าใจว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นยกระดับให้กลายเป็นสินค้า OTOP (สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์) มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน 3 ประการ กล่าวคือด้านเศรษฐกิจ ได้สร้างให้เกิดรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นและขยายรูปแบบทางสินค้าออกสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ด้วย ด้านสังคม ได้ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีความเป็นเครือญาติและการผูกโยงกันทางวัฒนธรรมและประเพณี ขณะเดียวกันก็สามารถจัดรูปแบบกลุ่มได้ในลักษณะองค์กรสมัยใหม่ เพื่อรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการบริหารสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และด้านวัฒนธรรม ได้ยกระดับความเป็นชุมชนขึ้นในกลุ่มตัวแทนชาวบ้านที่ประกอบอาชีพ ผ่านการทำสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยเมื่อสามารถสร้างชื่อเสียงจากผลงานได้ ก็ทำให้เกิดความรักในภูมิปัญญาท้องถิ่น นวัตกรรมที่เกิดจากศิลปะพื้นบ้าน รวมทั้งยังภูมิใจกับภูมิปัญญาของตนเองยิ่งขึ้น (Preecha Kuwinpan, 2004: 137-142) สอดคล้องอย่างยิ่งกับการศึกษาของ Prit Supasetsiri (2014) ที่เสนอว่าการเข้ามาส่งเสริมให้เกิดสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลของภาครัฐ ได้ช่วยขยายตลาดและยกระดับมาตรฐานของสินค้าให้กับกลุ่มผู้ผลิตมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างสรรค์และอนุรักษ์ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและนวัตกรรมพื้นบ้าน มิได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ รวมทั้งสร้างบุคลากรในชุมชนรุ่นใหม่ ให้เข้ามารับบทบาทการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไว้ได้อีกด้วย (Prit Supasetsiri, 2014: 28-30)

การทำความเข้าใจสถานะของภูมิปัญญากับการพัฒนา ได้ถูกตั้งคำถามในเชิงวิพากษ์และท้าทายมากขึ้น งานชิ้นหนึ่งที่พยายามทบทวน ตีแผ่และเสนอให้พิจารณาว่าภูมิปัญญากับสังคมไทยได้ใกล้เคียงที่จะเสริมเส้นภารกิจทางวิชาการ คืองานของ Paritta Chalernpow Koanantakool (2005) ที่เสนอว่า การศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาในสังคมไทย ได้ก่อให้เกิดความตื่นตัวต่อการศึกษารอบด้านใน 4 มิติคือ (1) องค์ความรู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับท้องถิ่น ชุมชนต่างๆ (2) ระบบการถ่ายทอดและถอดบทเรียนกระบวนการของภูมิปัญญาอย่างเป็นระบบ หรืออาจกล่าวได้ว่ามีการประมวลและวิเคราะห์ความรู้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ (3) การทำความเข้าใจวัฒนธรรมหรือระบบ

คุณค่าของชาวบ้านที่มีต่อภูมิปัญญา และ (4) การศึกษาภูมิปัญญาในฐานะวาทกรรมของอำนาจที่ใช้เพื่อต่อรองเอกลักษณ์ของชุมชนชนบทกับอำนาจรัฐและกระแสโลกาภิวัตน์ (Paritta Chalernpow Koanantakool, 2005: 26-27) สิ่งที่เป็นข้อถกเถียงที่ตามมาคือ สถานะของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาในสังคมไทย อาจไม่จำเป็นต้องมีการทำความเข้าใจเพิ่มเติมอีก เพราะการศึกษาที่ผ่านมามีกรอบคลุมรูปแบบและลักษณะของภูมิปัญญากับการพัฒนาอย่างครบถ้วน

แม้ว่าจะมีความพยายามทำหายขององค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาภูมิปัญญาแต่พลวัตทางสังคมและวัฒนธรรมได้แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการการประยุกต์นำภูมิปัญญา มาใช้กับการพัฒนาตามแต่ละยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน ข้อเสนอของ Hathairat Punyopashtambha (2018) ได้ชี้ให้เห็นถึงวิวัฒนาการเกี่ยวกับการส่งเสริมภูมิปัญญากับการพัฒนาสุขภาพในสังคมไทย ผ่านการดำเนินการของคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติที่เห็นประโยชน์ของการประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักการสาธารณสุขสากล จนนำไปสู่การกำหนดแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภูมิปัญญาไทย สุขภาพวิถีไทย เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการใช้และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ ขณะที่ Ratchadaporn Ketanon Neawheangtham (2018) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการเพิ่มมูลค่า และคุณค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ เพื่อส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสังคมไทยให้มากเพราะปัจจุบันสังคมไทยได้รับความสนใจ กระบวนการผลิตและผลลัพธ์ของสินค้าที่คำนึงถึงสุขภาพอนามัยมากขึ้น จึงเป็นโอกาสของผลิตภัณฑ์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะเพิ่มช่องทางการขยายตัวของตลาดผู้ซื้อ (Ratchadaporn Ketanon Neawheangtham, 2018:994-995) จากแนวทางการอธิบายดังกล่าว จึงจะเห็นได้ว่าการศึกษเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในปัจจุบัน พลวัตตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม โดยมีวิวัฒนาการที่ก้าวข้ามการศึกษาเชิงองค์ความรู้ การถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา ไปสู่การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างสรรค์และบูรณาการการประยุกต์ภูมิปัญญากับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น

2. ศาสนาสากล: มิติการพัฒนาทางเลือกและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทบาทที่เปลี่ยนไปอย่างชัดเจนขององค์กรและขบวนการทางศาสนาในสังคมปัจจุบัน ได้สะท้อนผ่านกระบวนการตั้งคำถามขององค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ รวมทั้งการแสดงออกถึงความเคร่งครัดตามพิธีกรรม ประเพณี และความเชื่อของศาสนิกชนที่ถูกมองว่าลดลง ความท้าทายดังกล่าวได้ผลักดันให้องค์กรทางศาสนาพยายามปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยมากยิ่งขึ้น การสร้างกิจกรรมเพื่อสังคมเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ที่องค์กรศาสนาในระดับสากลพยายามผลักดันให้เกิดขึ้น

อย่างชัดเจน เห็นได้จากการเคลื่อนไหวของขบวนการทางศาสนาข้ามพรมแดน ที่มีองค์ประกอบที่หลากหลายและมีพันธกิจที่ครอบคลุม ทั้งการเผยแผ่ การทำกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนการจัดตั้งศาสนสถานให้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการก้าวข้ามบทบาทของการเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เชิงพิธีกรรมไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการพัฒนา จึงเป็นคุณสมบัติสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาทางศาสนากับความพยายามปรับภารกิจและยุทธศาสตร์ขององค์กรศาสนา ให้มีบทบาทในฐานะของการสร้างแนวทางการพัฒนาทางเลือกรู้ขึ้นในสังคมปัจจุบัน

การครอบงำรูปแบบและกำหนดนโยบายอย่างชัดเจนของภาครัฐต่อการพัฒนา ถือเป็นรูปแบบสำเร็จรูปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมพื้นฐานที่เกิดขึ้นทั่วโลก แต่ผลกระทบประการหนึ่งจากการปรับตัวสู่สังคมอุตสาหกรรม สังคมทุนนิยมและโดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร ได้สะท้อนให้เห็นความล้มเหลวของการพัฒนา ที่เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ขยายตัวมากขึ้น แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทางเลือกที่มีความเหมาะสมในแต่ละบริบททางสังคม และวัฒนธรรมจึงได้รับการขยายความคิดมากยิ่งขึ้น งานของ Atchara Rakyutidharm (2011) ได้เสนอโมโนทัศน์พื้นฐานเพื่อการทำ ความเข้าใจการพัฒนาทางเลือกในสังคมไทยว่า เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยมีภาคประชาสังคมเป็นผู้นำทางความคิดและเชิงปฏิบัติการให้กับชุมชนท้องถิ่นต่างๆ เพื่อต่อรองนโยบายและอำนาจในการบริหารจัดการกิจกรรมการพัฒนา กับภาครัฐและนายทุน ที่สามารถกำหนดกฎหมาย และเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างเสรีมากกว่ากลุ่มประชาชน อย่างไรก็ตาม ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยการพัฒนา ยังเป็นเครื่องมือของกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนในการผลิตซ้ำการกำหนดแนวทางการพัฒนา จนอาจกล่าวได้ว่ายังไม่สามารถเป็นการพัฒนาที่นำไปสู่ทางเลือกให้กับชุมชนได้อย่างเหมาะสม (Atchara Rakyutidharm, 2011: 32-40) อันที่จริง ข้อเสนอที่ชัดเจนลักษณะนี้ ถูกกล่าวถึงมาเป็นระยะเวลายาวนานในแวดวงการศึกษาสังคมวิทยากับการพัฒนาอย่างยั่งยืน งานของ Surichai Wun'Gaeo (2011) ได้เปิดพรมแดนความรู้สำคัญของการตระหนักต่อเงื่อนไขการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่อาจละเลยภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงมีข้อเสนอที่ว่า การกำหนดศักยภาพขององค์กรระดับท้องถิ่น (Capacity building) เพื่อสร้างความเท่าเทียมของการพัฒนาตามกระแสโลกาภิวัตน์ ที่กำลังมีบทบาทสำคัญเข้าสู่ชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น จนอาจเรียกได้ว่าเป็นคำอธิบายสำคัญที่เฝ้าเตือนเรื่องผลกระทบการพัฒนาหรือการเตรียมการสร้างการพัฒนาทางเลือกรู้ขึ้นในสังคมไทย

ท่ามกลางความพยายามก่อร่างกลุ่มการพัฒนาทางเลือกรู้ขึ้นมา กลุ่มการพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนาเป็นหนึ่งในกลุ่มการพัฒนาที่พยายามขับเคลื่อนบทบาทการพัฒนาในสังคมไทย งานของ Kate Crosby (2014) นักวิชาการชาวอังกฤษที่ให้ความสนใจต่อการศึกษาศาสนาของ

พระพุทธศาสนาในประเทศไทย ได้ชี้ให้เห็นว่าพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบันได้เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการพัฒนาและการผลักดันนโยบายการพัฒนาร่วมกับฝ่ายการเมืองในท้องถิ่น เพื่อผลประโยชน์ของชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้กับวัด นอกจากนี้งานวิจัยสำคัญที่อธิบายการมีบทบาทขององค์กรทางพระพุทธศาสนาในระดับชุมชนกับการพัฒนาในสังคมไทยปัจจุบันคืองานของ Phramaha Suthit Apakaro and et al (2014) ที่ชื่อว่า “การเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา” ได้ศึกษาบทบาทขององค์กรทางพระพุทธศาสนาทั่วประเทศกว่า 15 จังหวัด และสรุปให้เห็นสถานการณ์และแนวโน้มการทำงานของพระสงฆ์ในปัจจุบันว่า องค์กรทางพระพุทธศาสนาในฐานะสถาบันทางสังคมหรือการสร้างบทบาทร่วมเป็นเครือข่ายการทำงานพัฒนา มีศักยภาพในการพัฒนาสังคมและสุขภาวะองค์กรร่วมซึ่งเป็นการพัฒนาที่กำลังเป็นที่สนใจของสังคมไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาที่หลักการพระพุทธศาสนาสรุปรวมเรียกว่า “ภาวนา4” ได้แก่ ประการหนึ่งการพัฒนาด้านกายภาพสิ่งแวดล้อม พื้นที่การเรียนรู้และการทำงานร่วมกัน (กายภาวนา) ประการที่สองการพัฒนาพฤติกรรมกรรมส่งเสริมการทำงานพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ ประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนการลดการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน (ศีลภาวนา) ประการที่สามการพัฒนาจิตใจของประชาชนในสังคม โดยใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในเครื่องมือสนับสนุน (จิตตภาวนา) และประการสุดท้ายการพัฒนาปัญญาของชุมชนและสังคม มุ่งเน้นการสร้างการเรียนรู้ในการพัฒนาสุขภาวะและการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้เกิดจากการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนาในระดับพื้นที่ (ปัญญาภาวนา)

ขณะที่ในระดับสากล บทความชิ้นสำคัญที่ช่วยปูพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนาสากลกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือผลงานของ Evan Berry ศาสตราจารย์ด้านปรัชญาและศาสนาแห่ง American University ที่ชื่อว่า “Religion and Sustainability in Global Civil Society” โดยงานชิ้นนี้ได้สำรวจข้อมูลจากองค์กรที่ทำงานด้านการพัฒนาเอกชน (NGOs) ทั้งองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือสากล องค์กรที่เป็นกลุ่มชาวคริสต์ และองค์กรที่เป็นกลุ่มชาวฮินดู เป็นต้น ข้อค้นพบที่ชัดเจนประการหนึ่งคือท่ามกลางความหลากหลายของแนวทางการทำงาน และกลุ่มเป้าหมายของแต่ละองค์กรที่แตกต่างกัน กลับปรากฏว่าทุกองค์กรพัฒนาเอกชนให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดยองค์กรทางศาสนาจะมีจุดร่วมกันในการขับเคลื่อนงานคือการพยายามใช้กระบวนการพัฒนาคุณค่าทางจริยธรรม เพื่อผลักดันให้กระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืนเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น (Evan Berry, 2014: 247-248)

จึงจะเห็นได้ว่า องค์กรการพัฒนาระหว่างประเทศคาดหวังและพยายามผลักดันให้องค์กรศาสนาสาขากต่างๆ เป็นภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้เกิดในสังคมปัจจุบัน ขณะเดียวกันองค์กรศาสนาเอง ก็เข้าใจถึงความสำคัญของการปรับบทบาทหรือนำเสนอแนวความคิดการพัฒนาที่ประยุกต์เข้ากับแนวคิดหรือหลักปฏิบัติของศาสนาตนเอง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าทางศาสนาที่สามารถปรับตนเองให้คงสถานะและบทบาทในสังคมสมัยใหม่ได้ ดังนั้น ขบวนการทางศาสนาที่ก้าวข้ามพรมแดนออกสู่การสร้างกิจกรรมการพัฒนาอย่างเข้มข้นมากขึ้น จะเป็นการขยายภาพแทนของความเป็นศาสนาที่คำนึงถึงการพัฒนาที่ตอบสนองต่อสังคม สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารปัจจุบัน

3. บทสรุป: นัยสำคัญของภูมิปัญญาไทยกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การนำเสนอภูมิปัญญากับการพัฒนา ถูกขยายภาพอย่างชัดเจนในหลายมิติ อาทิ การส่งเสริมให้เกิดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้พัฒนาไปสู่การเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อประยุกต์วิจัยและพัฒนาเป็นศาสตร์และองค์ความรู้ทางสุขภาพเชิงบูรณาการ ตลอดจนการผลักดันให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในสังคมปัจจุบัน อย่างไรก็ตามข้อเสนอที่แตกต่างออกไปในส่วนนี้ จะกล่าวถึงเฉพาะพิธีกรรมการบวชป่าในฐานะภูมิปัญญาของสังคมไทย ที่มีพัฒนาการผ่านการเป็นสังคมฐานคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา อีกทั้งการมีวัฒนธรรมที่เข้าใจระบบคุณค่าทางสัญลักษณ์ที่เป็นภาพแทนทางพระพุทธศาสนา ว่ามีความสำคัญและมีคุณค่าสูงส่งทางจิตใจ รวมทั้งได้รับความเคารพนับถือจากคนส่วนใหญ่ในสังคม ดังนั้นการนำคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา โดยการนำสัญลักษณ์ผ้าเหลืองรวมทั้งพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นกลวิธีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและป่าไม้ จึงถือเป็น ภูมิปัญญาสำคัญที่สามารถประกอบสร้างให้ บริบททางสังคมและวัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา ตลอดจนองค์ความรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาสังคม หลอมรวมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการพัฒนาอย่างยั่งยืน

งานชิ้นสำคัญที่มีส่วนต่อการทำความเข้าใจพิธีกรรมและภูมิปัญญาบวชป่า คือการศึกษาของ Susan Darlington ศาสตราจารย์ด้านมานุษยวิทยาและเอเชียศึกษาแห่ง Hampshire College ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แสดงวิวัฒนาการและความสำคัญอย่างเด่นชัดของภูมิปัญญาการบวชป่า โดยเสนอว่า การบวชต้นไม้เกิดขึ้นครั้งแรกช่วงปี พ.ศ. 2533 – 2536 ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงความคิดครั้งใหญ่ในสังคมไทย เพราะโครงการดังกล่าวเป็นการรื้อฟื้นภูมิปัญญาพื้นบ้านอันประกอบไปด้วยความเชื่อทางศาสนาและภูตผีพื้นบ้าน โครงสร้างอำนาจอย่างเป็นทางการในท้องถิ่น ตลอดจนพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ที่สามารถปกป้องผืนป่าในช่วงเวลาที่มีการมอบ

สัมปทานป่าไม้ และการขยายตัวของ การลักลอบตัดป่าไม้เถื่อนมีจำนวนมากขึ้น (Darlington, Susan M, 2016: 120-122) ปฏิบัติการที่มีการผสมผสานภูมิปัญญาพื้นบ้านเข้ากับการปกป้อง ทรัพยากร ตลอดจนระบบวัฒนธรรมและการยังชีพของคนในท้องถิ่นที่ผูกติดอยู่กับป่าไม้ ถือเป็น คุณูปการสำคัญที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญา พระพุทธศาสนา และการพัฒนา ในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากการวิเคราะห์ถึงแนวคิดพื้นฐานของการทำความเข้าใจการบวชป่าในฐานะภูมิ ปัญญาของการพัฒนา งานของ Avery Morrow (2011) ที่ชื่อว่า “Tree Ordination as Invented Tradition” เสนอให้เห็นถึงภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาที่ถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของสังคมไทย ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์ทางประเพณีของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้ในชุมชนชนบท ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาถือเป็นเงื่อนไขสำคัญ

การบวชป่าจึงถือเป็นการสั่งสมและรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นในสังคมไทย ซึ่ง ประกอบด้วยวิถีวัฒนธรรมพื้นบ้าน ระบบความเชื่อ รวมทั้งเป้าหมายของการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น การที่ผู้นำชุมชนในแต่ละท้องถิ่นให้ความสำคัญกับสัญลักษณ์ทาง พระพุทธศาสนา จนเกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมการสร้างความร่วมมือเพื่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความพยายามใช้วัฒนธรรมพื้นบ้านและลักษณะความเชื่อ ท้องถิ่น ต่อรองกับการพัฒนากระแสหลักที่จำเป็นต้องเข้ามาดึงดูดทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ออกไป แม้ว่าการระดมทรัพยากรทางภูมิปัญญาบวชป่า จะจำเป็นต้องอาศัยความสามัคคีและการ ทำงานต่อเนื่องยาวนาน เพื่อสร้างให้เกิดความเชื่อมั่นต่อผู้คนในชุมชนว่าผลของการรักษาป่าไม้ใน ชุมชนจะเป็นประโยชน์ที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต จนสามารถกล่าวได้ว่าการบวชป่าถือเป็นภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่เป็นต้นแบบหนึ่ง ของการพยายามสถาปนากการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เป็นรูปแบบเฉพาะของ สังคมไทย

4. บทสรุป: ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมพื้นบ้านสู่การเป็นนวัตกรรมทางสังคม

การก้าวเข้าสู่สังคมเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสาร ได้ส่งผลกระทบหนึ่งอย่างสำคัญคือการ กิดกันองค์ความรู้ที่ไม่มีความเป็นวิทยาศาสตร์ หรือไม่สามารถสร้างนวัตกรรมที่เป็นรูปธรรมให้มี บทบาทต่อสังคมน้อยลง การศึกษาหรือการพยายามใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมพื้นบ้านให้สามารถ ดำรงอยู่ได้ จึงจำเป็นต้องผลักดันให้มีการอธิบายและมาประยุกต์เพื่อการสร้างประโยชน์ให้กับสังคม อย่างชัดเจน กระบวนการถอดบทเรียนเกี่ยวกับการบวชป่าเป็นหนึ่งในการศึกษา ที่ช่วยสะท้อน คุณค่าของภูมิปัญญาและการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านออกมาในรูปแบบของนวัตกรรมทางสังคม กล่าวคือเป็นภารกิจที่ช่วยขับเคลื่อนให้สังคมลดความเหลื่อมล้ำได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ

ความหมายที่ Alongkorn Khutrakun (2010) ได้รวบรวมและสรุปความหมายของนวัตกรรมกรรมทางสังคมว่า คือการสร้างแนวทางหรือวิธีการใหม่ ที่นำไปสู่การปรับรูปแบบพฤติกรรม และเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหา ตลอดจนเกิดกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมมากขึ้น หากพิจารณาองค์ประกอบของการเปลี่ยนผ่านภูมิปัญญาบวชป่าที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต แบบแผนปฏิบัติพื้นบ้านในสังคมไทยจะพบว่า กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับ LIST Model (Phra Suthee Rattanapundit, 2018). ซึ่งมีแนวคิดที่สำคัญดังนี้

1. Learning การเรียนรู้ คือการสร้างองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับบุคคล องค์กร และสังคม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจและมีแนวปฏิบัติในการที่จะพัฒนาตนเอง และสังคมให้มีความก้าวหน้า เกิดการเปลี่ยนแปลง และนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ดังนั้น การเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ที่เชื่อมโยงจากอดีต สู่ปัจจุบัน และอนาคตจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา การค้นหาข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น (วิจัย) เพื่อนำไปสู่กระบวนการและวิธีการวิธีการที่เหมาะสมกับการวิจัย การพัฒนาสังคม และการสร้างความสุขอย่างสร้างสรรค์

2. Innovation นวัตกรรม คือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกฝน วิเคราะห์ และพัฒนาตนเองดังกล่าว สิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ ต่อยอด จะออกผลเป็น ผลงานการสร้างสรรค์หรือ “นวัตกรรม” ของบุคคลและสังคม ผลงานและนวัตกรรมดังกล่าว จะกลายเป็นสิ่งสำคัญที่สร้างกระบวนการใหม่ แนวคิดใหม่ ที่มีประสิทธิผลและมีพลังการเปลี่ยนแปลงมากกว่า หรือกลายเป็นสินค้าและบริการได้ แต่เหนืออื่นใด คือ การได้ใช้ความ ความคิด และจินตนาการที่เป็นกระบวนการทางปัญญา ดังนั้น การมีผลงานและนวัตกรรมเกิดขึ้น จึงเป็นเสมือนว่าทุกฝ่ายได้ใช้ความรู้ ความคิด จินตนาการที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาและการปฏิบัติได้จริงในชีวิต

3. Sustainable Action การปฏิบัติการเพื่อความยั่งยืน คือการตระหนักต่อความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีกระบวนการที่นำไปสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและความเป็นธรรมในสังคม จะทำให้สังคมและระบบนิเวศเกิดดุลยภาพ ดังนั้น การสร้างสรรค์นวัตกรรมและพลังการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่คำนึงถึงคนรุ่นต่อไป และอนาคตของโลกที่มีความสมดุลในระบบนิเวศ การมีเทคโนโลยีที่เหมาะสม จะทำให้สังคมมีการพัฒนาที่สมดุลเกื้อกูลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณภาพของสังคม

4. Transformation การเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ คือการเปลี่ยนแปลงจากความคิดและการสร้างสรรค์ของบุคคลอื่น เช่น บิดา มารดา ครูอาจารย์ เพื่อน เป็นต้น แต่ในความเป็นจริงมนุษย์ทุกคนสามารถที่สร้างพลังและการเปลี่ยนแปลงให้เกิดในตัวเองได้และสามารถที่จะสร้างพลังนั้นให้เกิดขึ้นกับผู้อื่นได้ การเป็นผู้ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงสังคมร่วมกันย่อมจะเป็นสิ่งที่

ทรงพลังมากกว่า ดังนั้น การทำให้บุคคลและสังคมมีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์จะนำไปสู่การเป็นสังคมที่มีคุณภาพ เป็นสังคมที่ทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกัน สามารถสร้างความเสมอภาคยุติธรรม และสร้างการแบ่งปันให้เกิดขึ้นได้ การคำนึงถึงผลประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียวมิใช่การสร้างสรรคที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนและความสุขของผู้คนในสังคม การเปลี่ยนแปลงที่แท้เกิดจากการมีความรัก ความเมตตา และปัญญาสาธารณะ (Universal intelligence) ที่ทำให้ทุกฝ่ายมีอนาคตที่ดีร่วมกัน

จะเห็นได้ว่า การสังส่องค์ความรู้และการเรียนรู้จากภาคปฏิบัติการของการบวชป่าในสังคมไทย ได้ถูกปรับรูปแบบให้หลากหลายตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งจากเดิมที่เป็นการนำกระบวนการและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาสัญลักษณ์สำคัญของการดำเนินกิจกรรมได้เปลี่ยนผ่านไปสู่การปรับให้กลุ่มโครงสร้างอำนาจอย่างเป็นทางการในท้องถิ่น เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา ตลอดจนองค์กรพัฒนาเอกชน ได้เข้ามาร่วมเรียนรู้และปรับกระบวนการให้มีความยั่งยืนมากขึ้น อย่างไรก็ตามการพัฒนาให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลายเป็นนวัตกรรมทางสังคม จำเป็นต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืนให้สม่าเสมอ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ให้ต่อเนื่อง ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้พัฒนาองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป และรับเอาแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนของยุคสมัยไปประยุกต์ดำเนินการร่วมกันได้มากขึ้น

References

- Alongkorn Khutrakun. (2010). *Social Innovation: Case studies of local Initiatives in Northern Thailand*. (Doctor of Thesis). Bangkok National Institute of Development Administration.
- Atchara Rakyutidharm. (2011, July - December). Alternative Development of Main Stream. *Journal of Sociology and Anthropology*. 30(2), 13.
- Berry, Evan. (2014). Religion and Sustainability in Global Civil Society Some Basic Findings from Rio+20. *Worldviews*. 18(3), 269-288.
- Blackwell, A. G.; & Colmenar R. (2000 March - April). Community-Building: From Local Wisdom to Public Policy. *Public health Reports*. 115(2-3), 161-166.
- Crosby, Kate. (2014). *Theravada Buddhism Continuity, Diversity, and Identity*. WestSussex: Registered.

- Darlington, Susan M. (2016). *The Ordination of a Tree: The Thai Buddhist Environmental Movement*. Translated by Naiyana Nagavajara. Bangkok: Suan Nguen Mee Ma.
- Hathairat Punyopashtambha. (2011). *Local Wisdom and Development*. Bangkok: Rungrueng.
- Morrow, Avery. (2011). Tree Ordination as Invented Tradition. *ASIA Network Exchange*. 19(1), 53-60.
- Paritta Chalernpow Koanantakool. (2011). *Review wisdom and challenge knowledge. in Thai wisdom- Foreign wisdom. pp 1-88*. Bangkok: The Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre.
- Phra Suthee Rattanapundit. (2018). *List Model for Research and Social Development*. Bangkok: Buddhist Research Institute and Healthy Organization Promotion Section, Thai Health Promotion Foundation.
- Preecha Kuwinpan. (2004). *Phayao Under Globalization and Localization: One Tambon One Product and Tourism*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Prit Supasetsiri. (2014, January-June). Thai Contemporary Benjarong Ware: A Case Study of OTOP Benjarong Ware in Samutsakorn Province. *Humanities Journal*. 21(1), 13-34.
- Ratchadaporn Ketanon Neawheangtham. (2018, January - April). The Guideline of the Local Wisdom Product Development for Promote Creative Economy in Nakhonpathom Province. *Veridian e-Journal*. 10(1), 994-1013.
- Surichai Wun'gaeo. (2002). *Sustainable development in Globalization and The Direction of Thailand*. Bangkok: Center of social Development Faculty of Political Sciences Chulalongkorn University.
- Thanyawat Rattanasak. (2007, May - August). Local Wisdom and Rural People Empowerment. *Thai Journal of Public Administration*. 5(2), 13.

สุนทรียศาสตร์ผ่านความงามทางภาษาและวัฒนธรรมไทย
AESTHETICS THROUGH THE BEAUTY OF LANGUAGE AND THAI
CULTURE

กิตติยา รัศมีแจ่ม* ฤดี กมลสวัสดิ์**

Kittiya Rutsamejam, Ruedee Kamonsawad

Received: February 22, 2019

Revised: March 03, 2019

Accepted: March 23, 2019

บทคัดย่อ

สุนทรียภาพของภาษาและจินตนาการของวรรณคดีเกิดขึ้นจากการใช้ภาษาที่เรียบง่าย ใกล้เคียงกับภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันที่สามารถให้นำหน้าหนกของการย้าความรู้สึกและการถ่ายทอดความคิดของผู้แต่งได้อย่างตรงไปตรงมา ผู้แต่งสามารถสื่อสารมายังผู้อ่านได้อย่างแนบเนียน โดยทั่วไปจินตนาการของผู้แต่งสามารถสร้างสัมผัสทางอารมณ์หรือการรับรู้ความงามทางภาษาได้อย่างซาบซึ้ง จะเห็นได้ว่างานประพันธ์ที่ใช้ฉันทลักษณ์ชนิดเดียวกันอาจให้สัมผัสทางอารมณ์ต่างกัน สุนทรียภาพของภาษาและจินตนาการของกวีจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ด้วยความสามารถของกวีผู้ใช้ประโยชน์จากอัจฉริยภาพของภาษาไทย รวมไปถึงการพรรณนาความที่เกินกว่าความเป็นจริงเพื่อสื่อความหมายของภาษาที่ลึกซึ้งและสวยงามจะเห็นได้ว่าวรรณคดีนอกจากจะมีคุณค่าด้านความงามทางภาษาแล้วยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิต สะท้อนค่านิยมสถานะความเป็นอยู่ ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีของสังคมในอดีตด้วย และช่วยยกระดับจิตใจเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนของคนในสังคม อีกทั้งรวบรวมคติธรรมและคำสอนจากวรรณคดี ไว้เป็นแนวทางให้ผู้อ่านได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงชุมชนสังคมทั่วไป เนื่องจากดั้งเดิมสังคมไทยในอดีตมีการยกระดับจิตใจด้วยหลักศาสนาและใช้ศาสนาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดวิถีชีวิตและคุณธรรม ซึ่งปรากฏในวรรณคดีคำสอนและสุภาษิตซึ่งคนไทยได้ใช้เป็นหลักยึดเหนี่ยวสืบทอดกันมาช้านานตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน และได้ยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติตนตามวิถีทางที่ถูกที่ควรตลอดมา

คำสำคัญ : สุนทรียศาสตร์, ความงามทางภาษา, วัฒนธรรมไทย

* Bansomdejchopraya Rajabhat University.

** Bansomdejchopraya Rajabhat University.

ABSTRACT

Aesthetics of language and imagination of literature came from the use of the simple language which was similar to language that used in daily day, this emphasized on feeling and it conveyed thinking of the authors clearly. The authors can communicate to the readers easily. The imagination of the authors can construct aesthetics with temper or awareness of the beauty of language impressively. Hence, the poetry which used the same prosody might be different feeling, The aesthetics of language and imagination of poetry could be happened by the ability of poets who took the genius of Thai language, including exaggeration to communicate the meaning of language deeply and beautifully. We could see that literature was not only the worth of beauty, but also it was the culture heritage that gave an expression of life, social value of living, belief, culture, tradition of the previous society. These provided entertainment for readers and they were the guide of behavior of people in society. Moreover, there were morals and teaching from literature for readers who wanted to take information for analysis about the way of thai people's life by starting from their family to general community because Thai people in the past rose their mind by learning from religion and taking moral principles specified the way of life and virtue that appeared in teaching literature and proverb, Thai people have continued from Sukhothai until nowadays and they look the principles to behave in the right way in this. day and age.

Keywords: Aesthetics, the Beauty of Language, Thai Culture

1. บทนำ

เนื่องจากสุนทรียศาสตร์, สุนทรียภาพ, สุนทรียะและสุนทรียวิทยา ล้วนเป็นเรื่องของมนุษย์ที่มีความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ เป็นลักษณะนามธรรมที่มีต่อธรรมชาติและงานศิลปะทุกสาขา จึงไม่สามารถสรุปความรู้สึกต่าง ๆ นั้นให้เป็นหนึ่งเดียวได้ดังที่ Wirun Tangcharoen (2003 : 28) ได้กล่าวถึง สุนทรียะหรือความงามอาจเป็นความงามของศิลปกรรม ธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อมรวมทั้งความประณีตงดงามของจิตใจความประณีตงดงามของการใช้ชีวิตส่วนตัวและชีวิตที่มีส่วนร่วมกับศิลปกรรม (Fine Art) สุนทรียภาพจึงหมายถึงรวมถึง ความรู้สึกในความงาม ภาพที่งดงามทั้งที่อยู่ในความคิดหรือภาพของความงามในสมอง (Image of Beauty) แม้ว่ามนุษย์จะมีศักยภาพการรับรู้ความงามที่สามารถสัมผัสหรือรับความงามได้ต่างกัน ความงามที่อาจเกิดจากภาพจากเสียง จากจินตภาพจากตัวอักษร หรือจากประสาทสัมผัสอื่นๆ แต่ศาสตร์หรือวิชาที่เกี่ยวกับความงาม ตามแนวคิดของชาวตะวันตกนั้น สุนทรียศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาตะวันตกที่มีรากเหง้า มาจากปรัชญากรีกโบราณ ที่มุ่งแสวงหาความรักในภูมิปัญญา (Love of Wisdom) ที่มุ่งแสวงหาความจริง ความดี และความงาม ยังหมายรวมไปถึงความงามทางภาษา เรื่องราวของวิถีชีวิตชาวบ้าน ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาไม่ว่าจะด้วยวิธีการบอกเล่าจดจำหรือจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นเรื่องราวที่แสดงให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ความคิดความเชื่อ สภาพสังคม ค่านิยม ของชาวบ้านในท้องถิ่นต่างๆ ที่สำคัญวิถีชาวบ้านยังมีความสัมพันธ์กับภาษาอย่างแยกกันไม่ออกเพราะต้องอาศัยภาษาเป็นสื่อในการถ่ายทอดทำให้เราให้เห็นความหมายและความไพเราะแตกต่างกันไป การศึกษาวิถีชีวิตของไทยจะทำให้เราเข้าใจและรู้จักวิถีชีวิตของไทยอันเป็นพี่น้องร่วมสังคมร่วมวัฒนธรรมเดียวกัน และยิ่งรู้จักวิถีชีวิตของบรรพชนไทยในอดีตที่ผ่านมาด้วย

2. ความหมายของสุนทรียศาสตร์

ความหมายของสุนทรียศาสตร์ Ari Sutthiphan (1990 : 239) และ Sakon Phungamdi (2004 : 30) ต่างกล่าวถึงสุนทรียศาสตร์ในเชิงที่ทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกเบิกบานยินดี อิ่มเอิบใจ โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นคุณค่า และเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ของมนุษย์ ซึ่งทำให้มนุษย์เกิดความซาบซึ้งในสิ่งที่แอบแฝงซ่อนเร้นเพื่อสร้างความนิยมชมชื่นร่วมกันตามลักษณะรูปแบบของผลงานที่มนุษย์สร้างขึ้นทุกแขนงทั้งนี้คุณค่าของความงามตามแนวคิดของสุนทรียศาสตร์จะเกี่ยวข้องกับความงาม (Aesthetic Matters) ซึ่งหมายถึงความงาม (Beauty) ด้วยเหตุนี้ประสบการณ์เกี่ยวกับคุณค่าทางความงามจึงมีความหมายเดียวกับการเกิดประสบการณ์ทางสุนทรียะ อย่างไรก็ตามมนุษย์แต่ละคนจะสามารถรับรู้ถึงคุณค่าของความงามในระดับที่ต่างกัน แม้จะเป็นเหตุการณ์หรือสิ่งเดียวกัน เนื่องจากมนุษย์มีเงื่อนไขทางกายภาพและทางจิตใจที่ต่างกัน หรือแม้แต่ Photchananukrom Chabap Ratchabandittayasathan (2011 : 1244) ให้ความหมายของสุนทรียภาพว่าหมายถึง ความงามในธรรมชาติหรือศิลปะที่แต่ละบุคคลสามารถเข้าใจและรู้สึกได้ตามความเข้าใจและตามความรู้สึกของแต่ละคนที่มีต่อความงามในธรรมชาติหรืองานศิลปะ ดังนั้นอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า สุนทรียศาสตร์ คือ การศึกษาถึงความงามทั้งในงานศิลปะและในธรรมชาติ

มนุษย์สามารถรับรู้คุณค่าของความงามทั้งในผลงานด้านศิลปะและความงามของธรรมชาติได้ด้วยประสาทสัมผัสเพื่อให้เกิดความซาบซึ้งเบิกบาน ยินดี อิ่มเอิบใจซึ่งหมายรวมถึงการรับรู้ในสุนทรียภาพด้านความงามทั้งหมดนั่นเอง

3. ความงามของภาษาผ่านจินตนาการของกวี

เมื่อเรากล่าวถึงภาษาในเบื้องต้นนั้น “ภาษา” คือระบบของสัญลักษณ์ที่ประกอบด้วยเสียงพูดของมนุษย์ที่กำหนดขึ้นเพื่อการสื่อสารในสังคม ภาษาพูดย่อมเกิดขึ้นก่อนภาษาเขียน และกำหนดตัวอักษรต่างๆเป็นเครื่องหมายแทนเสียงอีกทีหนึ่ง ซึ่งวรรณคดีในระยะแรกไม่ว่าจะสังคมใดก็ตามคือวรรณคดีมุขปาฐะ แม้ในสมัยที่มีวรรณคดีลายลักษณ์แล้ววรรณคดีมุขปาฐะก็ยังปรากฏอยู่ เช่น ในกิจกรรมการเล่นดอกสร้อย สักวา หรือเล่นเพลง ฉ่อย ลำตัด มโนห์รา กลอนลำ ฯลฯ

ภาษาในวรรณคดีส่วนใหญ่เป็นภาษาที่มีอยู่แล้วในสังคมในการประพันธ์อาภพลิกแพลง ภาษาปกติให้มีลักษณะผิดแผกไปจากความเคยชินเพื่อผลของการสื่อสาร ไม่ว่าจะในด้านเสียง ความหมาย หรือไวยากรณ์ ลักษณะดังกล่าวทำให้ภาษาในวรรณคดีให้สัมผัสพิเศษกว่าภาษาโดยปกติดังที่เสฐียรโกเศศกล่าวไว้ในการศึกษาวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์ว่า “วรรณคดี ในความหมายอีกนัยหนึ่ง หมายถึงบทประพันธ์ซึ่งมีลักษณะเด่นในเชิงประพันธ์มีค่าทางอารมณ์และความรู้สึกแก่ผู้อ่านผู้ฟัง...” ลักษณะเด่นในเชิงประพันธ์ดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานและขอบเขตของอัจฉริยภาพของภาษา กล่าวคืออัจฉริยภาพของภาษานั้นสามารถแบ่งออกเป็น 4 ส่วนย่อยคือ อัจฉริยภาพด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนผู้แต่งย่อมต้องเข้าใจอัจฉริยภาพของภาษา ทั้งด้านเสียง ไวยากรณ์ และความหมาย อัจฉริยภาพของภาษาในงานประพันธ์ก็เช่นกัน เช่น โคลงเป็นคำประพันธ์ที่เกิดขึ้นในขณะเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยมี 3 ระดับ ผู้แต่งสามารถปรุงแต่งภาษาปกติให้มีลักษณะพิเศษโดยการเน้นเสริมเติมตัดหรือพลิกแพลงภาษาได้โดยไม่ขัดกับระบบและอัจฉริยภาพของภาษา ทั้งนี้ก็เพื่อสัมฤทธิ์ผลของการสื่อสารหรือความพึงพอใจทางสุนทรียะนั่นเอง หรือตัวอย่างจากบุคคลที่มีอัจฉริยภาพด้านภาษาและการสื่อสารสังเกตได้จาก การที่คนๆนั้นสามารถพูดได้หลายภาษา พูดได้น่าสนใจสื่อสารใจความสำคัญตามความต้องการได้ ฟังแล้วจับใจความได้ดี แล้วนำมาสรุปได้ อ่านหนังสือแล้วสรุปมาเล่าให้ฟังได้ เขียนเรียงความหรือบทความได้น่าสนใจ มีความเข้าใจในโครงสร้างของภาษา ไวยากรณ์ และรากศัพท์ เป็นต้น

ลักษณะเด่นของภาษาในเชิงประพันธ์ย่อมปรากฏได้ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง เช่นการซ้ำเสียงพยัญชนะเพื่อย้ำนำหน้าของความรู้สึกและจินตนาการ การซ้ำคำเพื่อสร้างสมดุลทาง

โครงสร้างและโยงความคิดเชิงเปรียบเทียบดังตัวอย่างการซ้ำคำ เช่น ในลิลิตยวนพ่ายกวีเล่นคำว่า “หาย” ที่ต้นและท้ายบทให้ซ้ำกัน ดังนี้

เป็นสร้อยโสภิตพัน	อุปรมา
โสรมสรวงศิริธรางค์	เวียไว้
จงคงคู่กล้า	ยีนโยค
หายแผ่นดินฟ้าไหม้	อย่าหาย

(ลิลิตยวนพ่าย) (Lilit Yuan to Retreat)

สื่อความว่าขณะที่แผ่นดินและฟ้าหายไปด้วยไฟกลับเผาไหม้ จากบทประพันธ์กวีใช้คำว่า “จงคง” และ “อย่าหาย” ซึ่งภาวะตรงกันข้ามของธรรมชาติเห็นได้ว่าผลปรากฏด้วยความเชื่อจากบทประพันธ์อันเป็นนฤมิตรกรรมในอำนาจบงการของมนุษย์จึงใช้ “จง” และ “อย่า” กำกับคำกริยาของประโยคในลักษณะคำสั่งในบทที่ 3 และ 4 ของโคลง (Duangmon Chitchamnong and Suchitra Chongsathitwatthana 2012 : 7) นอกจากนี้ให้เห็นความไพเราะที่มีความสวยงามของการใช้คำแล้วยังเห็นการให้น้ำหนักของคำด้วยเช่นกัน

กล่าวได้ว่าสุนทรียภาพของวรรณคดีเกิดจากการใช้ภาษาที่สนองจุดประสงค์ของการสื่อสาร ผู้รับสารจำเป็นต้องเอาใจใส่ต่อการอ่านอย่างละเอียดโดยไม่อาจกระทำได้ด้วยการเล่นคำหรือถอดคำประพันธ์จากสารได้เพียงผิวเผิน ความรู้สึกนึกคิด อาจปรากฏเป็นชั้นความหมายในระดับต่างๆกัน ถ้อยคำในภาษาอาจไม่บอกความรู้สึกโดยตรงแต่จะบรรยายหรือพรรณนาเป็นภาพแสง สี และความเคลื่อนไหวต่างๆ ความประสานกันขององค์ประกอบเหล่านี้เกิดขึ้นด้วยพลังของการจัดระบบแรงกระทบอารมณ์ของผู้แต่งซึ่งเรียกว่า **จินตนาการ** อันเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของสุนทรียภาพ และการต้องการสื่อความงามของภาษาให้ผู้อ่านเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

บทบาทของภาษาในวรรณคดีจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียภาพอย่างเหนียวแน่น สุนทรียภาพเป็นเรื่องของคุณภาพแห่งศิลปะภาษาที่มีบทบาทในการสื่อสาร ผู้ประพันธ์จึงต้องเลือกสรรถ้อยคำเพื่อให้เกิดความไพเราะเพื่อแสดงออกถึงความคิด อารมณ์ของตนเอง ด้วยเหตุนี้ ผู้ประพันธ์จึงต้องสร้างสรรค์วรรณกรรมด้วยภาษาที่มีคุณค่าทางสุนทรียะ และถ่ายทอดจนผู้อ่านเกิดจินตภาพไปตามจินตนาการของกวีการถอดภาพในใจออกมาเป็นถ้อยคำก็ต้องกระทำด้วยการเลือกสรรถ้อยคำด้วยจุดมุ่งหมายที่จะสร้างภาพในจินตนาการนั้นให้ปรากฏซ้ำอย่างใกล้เคียงที่สุดในจินตนาการของผู้อ่าน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างบทพรรณนาชมโฉมนางในวรรณคดีที่เราจะพบได้ซ้ำกันในวรรณคดีหลายเรื่อง และดูเหมือนกวีต่างยึดถือเป็นแบบฉบับ จนกลายเป็นประเพณีของการแต่งวรรณคดีดังที่เรียกว่าปรัมปราคติทางวรรณคดี (Literary Tradition) ดังเช่น การชมโฉมว่า

หน้างามเหมือนเดือนเพ็ญ ฟันงามเหมือนนิลเจียรไนตามแนวปริมปราศติ หรือจะชมอย่างค่านิยมปัจจุบันว่าฟันขาวเหมือนไข่มุกก็ตาม ล้วนเป็นจินตนาการลักษณะแคบตายตัว เพราะเป็นการแสดงแรงกระทบอารมณ์ที่คล้ายตามกัน ผู้รับสารจะไม่ตอบสนองอะไรมากไปกว่าการนึกเห็นความงาม ผ่องนวลของใบหน้า ความดำขลับแวววาวหรือขาวเป็นประกายของฟันที่เรียงกันเป็นระเบียบ หรือจากบทพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนาเมื่ออิเหนายกทัพออกจากเมืองหมันหยยาเพื่อรบศึกกะหมังกูหนิงที่มาติดพันเมืองดาหาอยู่นั้นได้คร่ำครวญถึงนางทั้งสามผู้ชญา ดังคำประพันธ์ต่อไปนี้

ว่าพลางทางชมคณานก	โผผกจับไม้อิงมี
เบญจวรรณจับวัลย์ชาลี	เหมือนวันพีเกลสามสุตามา
นางนวลจับนางนวลนอน	เหมือนพีแนบนวลสมรจินตะหรา
จากพรากจับจากจันรรจา	เหมือนจากนางสการะวาที
แขกเต้าจับเต้าร้างร้อง	เหมือนร้างห้องมาหารัศมี
นกแก้วจับแก้วพาที	เหมือนแก้วพีทั้งสามสั่งความมา

(อิเหนา) (Inao : Wannakadeewijak)

กลวิธีในคำประพันธ์ที่ยกมานี้เป็นที่รู้จักกันว่า “การเล่นคำ” เป็นการนำคำที่มีเสียง

กลวิธีในคำประพันธ์ที่ยกมานี้เป็นที่รู้จักกันว่า “การเล่นคำ” ในที่นี้เป็นการนำคำที่มีเสียงเหมือนกันมาเทียบกันโดยไม่คำนึงว่าจะมีความหมายเกี่ยวโยงกันหรือไม่ ก็คือการใช้คำพ้องเสียงนั่นเอง คือ เบญจวรรณ (ชื่อนก) วัลย์ (ไม้เถา) – วัน (เวลา) นางนวล (ชื่อนก) – นางนวล (ชื่อต้นไม้) นวลสมร (คำเรียกนาง) - จากพราก(ชื่อนก) จาก (ชื่อต้นไม้ขึ้นเป็นกออยู่ตามริมฝั่งน้ำกร่อยป่าชายเลน) – จาก (กริยาของตัวละคร) เต้าร้าง (ชื่อต้นไม้ต้นคล้ายหมาก) – ร้าง (กริยาของตัวละคร) และ นกแก้ว (ชื่อนก) – แก้ว (ชื่อต้นไม้) – แก้วพี (คำเรียกนาง)

แก่นความคิดของคำประพันธ์นี้ก็คือประสบการณ์ปัจจุบัน ที่ได้พบเห็นและกลายเป็นเครื่องปลุกเร้าความทรงจำถึงประสบการณ์ในอดีตคือความสัมพันธ์ฉันทมิตรรยา ความใกล้ชิดสนิทสนมด้วยความเสนหา และความพลัดพราก โดยเฉพาะอย่างหลังเป็นประสบการณ์ที่ดำเนินสืบมาจนถึงปัจจุบันขณะคร่ำครวญรำพันถึงนางอันเป็นที่รัก มีจุดมุ่งหมายที่จะแสดงลักษณะที่เรียกว่าจิตประหวัด (association of mind) แต่เป็นการเชื่อมโยงจินตนาการของกวีให้เกิดแรงกระทบอารมณ์ด้วยภาพ ผู้อ่านไม่มีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักนกต่างๆ ที่กล่าวถึง เช่น เบญจวรรณ นางนวล จากพราก แขกเต้า และนกแก้ว ว่ามีลักษณะรูปร่างและสีส่นอย่างไร นอกจากพรากที่จับต้นจากเป็นเครื่องหมายของการจากโดยที่ในความเป็นจริงนั้นนกที่เห็นไม่ได้จากอะไรเลย ผู้ประพันธ์ได้จัดวางไว้ตายตัวแล้วว่าจากพรากก็ต้องเกี่ยวข้องกับการจาก เต้าร้างก็ต้องเกี่ยวข้องกับร้าง นกแก้วก็

ต้องสัมพันธ์กับนางแก้ว โดยไม่มีทางจะนึกเป็นอื่น หรือคิดต่อเนื่องให้กว้างไกลออกไปได้ เอกภาพของคำประพันธ์ดังกล่าว จึงเป็นเอกภาพที่เกิดจากความประสานอย่างง่ายเป็นประสบการณ์อันเฉพาะเจาะจง และเป็นแรงกระทบอารมณ์ที่คล้ายตามกันอย่างสวยงามทั้งความคิดและภาษา

จะเห็นได้ว่าจินตนาการที่ลึกซึ้งกว้างขวางนั้น มีคุณค่ามากกว่างานฝีมือที่เน้นการจำกัดความคิดตามแบบแผน ผู้อ่านจะตอบสนองบทกวีได้กว้างไกลโดยไม่สะดุดอยู่กับการตีความที่หยุดนิ่งตายตัวบ้างคำอาจตีความแตกแขนงออกไปได้หลายอย่าง โดยไม่ทำให้เกิดความฉงนหรือสับสนในการสื่อความหมาย หากยิ่งทำให้รู้สึกว่าการวินิพนธ์นั้นลุ่มลึกและช่วยให้ค้นคิดหาคำตอบมากขึ้น

การสร้างพลังอารมณ์เพื่อให้กระทบใจผู้อ่านเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในวรรณคดีเช่นเดียวกับงานศิลปะอื่นๆ การสร้างความกระทบอารมณ์จะทำให้ผู้อ่านเคลิบเคลิ้มเลื่อนไหลจากโลกแห่งความเป็นจริง โดยอาศัยความชัดเจนทางวรรณศิลป์ทั้งในแง่ศิลปะการแต่งและพลังทางภาษา ความเกินจริงจึงเป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ในการสร้างภาพพจน์ประเภทหนึ่ง (Hypobole) ภาพพจน์ประเภทนี้มีได้มุ่งให้เห็นภาพที่เป็นจริงตามตัวหนังสือ แต่ต้องการให้ผู้อ่านได้ความรู้สึก ฉะนั้นการเกินจริงหรือผิดความเป็นจริงเป็นเอกสิทธิ์ของกวี เพราะมิได้มีจุดประสงค์เพื่อบิดเบือนความจริง แต่ต้องการสร้างพลังทางอารมณ์ความรู้สึกที่อยู่เหนือเหตุผล เช่น การกล่าวว่า “ร้องไห้จนน้ำตาเป็นสายเลือด” เราก็มิได้หมายความว่าจริงแต่ต้องการให้เข้าถึงอารมณ์และความรู้สึกที่หนักหนาและท่วมท้น (Ruenruethai Satchaphan, 2001 : 29)

ในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2 พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์บทชมรถพระที่นั่งของทศกัณฐ์ส่วนหนึ่ง แล้วทรงรับสั่งให้สุนทรภู่แต่งต่อ ภาพของรถพระที่นั่งจากจินตนาการของศิลปินทั้งสองจึงเป็นศิลปวัตถุที่ใหญ่โต น่าสะพรึงกลัวเพราะ “กว้างยาวใหญ่เท่าเขากักรवाल” และ “ดุมดงกงหันเป็นคว้นกว้าง เทียมสิ่งหวังวางข้างละแสน” เวลาที่ทศกัณฐ์ทรงรถนี้ทำให้ “พื้นแผ่นดินกระเด็นไปเป็นจุน นทีตีฟองนองระลอก คลื่นกระฉอกกระฉอนชลชั้นชุ่น เขาพระสุเมรุเอนเอียงอ่อนละมุน อานนทท์หนุนดินดานสะท้อนสะท้อน” ส่วนกองทัพที่ตามมาส่ง “ก้องกัมปนาท” และมากมายจน “บดบังสุริยันตะวันเดือน” ในฐานะผู้อ่านจึงมีต้องสงสัยเลยว่ารถพระที่นั่งองค์นี้เหมาะสมกับพระอิสริยยศของทศกัณฐ์ผู้ยิ่งใหญ่เพียงไร

ภาพเกินจริงในวรรณคดีจึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึก เป็นการย้าความเพื่อให้ความรู้สึกนั้นหนักแน่น เข้มข้นขึ้นไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกใดก็ตาม ลีลาความงามของภาษาผ่านจินตนาการของกวีโดยเฉพาะบทร้อยกรองมีความสอดคล้องกับเสียงของคำที่ใช้ไม่ว่าจะความไพเราะในด้านเสียงสัมผัส เสียงวรรณยุกต์ เมื่อนำมาใช้เหมาะสมก็จะทำให้บทร้อยกรองไพเราะมากยิ่งขึ้น

4. ความสัมพันธ์ของภาษากับวัฒนธรรมไทย

Prasit Kapklon and Niphon Insin (1990: 6) กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมไทย สรุปได้ว่าภาษาไทยเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยเพราะฉะนั้นภาษาไทยจึงมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมไทยสาขาอื่นๆ ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเดียวกัน ภาษาไทยเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมไทยเรามองเห็นและเข้าใจวัฒนธรรมไทยได้ไม่ว่าในอดีตหรือในปัจจุบันภาษาไทยจะสะท้อนให้เห็นความเป็นอยู่ ความเชื่อ ทศนคติ ความคิด ค่านิยม สภาพสังคมของคนไทยได้อย่างกระจ่างชัด ตัวอย่างเช่น สำนวนพูดที่คนไทยนิยมพูดกันเมื่อเกิดปัญหาว่า “ช่างเถอะ ไม่เป็นไร” “ลืมเสียเถิด” “คิดเสียว่าเป็นกรรมของเรา” “กรรมจริง” “ขอภักทินมากกว่านี้” ลักษณะการพูดเช่นนี้สะท้อนให้เห็นความคิดความเชื่อและค่านิยมได้ดี หรือการที่คนไทยนิยมใช้สรรพนามแทนบุคคลที่พูดด้วยและเป็นบุคคลที่อาวุโสกว่ามักใช้ว่า “พี่” “ลุง” “ป้า” “น้า” “อา” หรือตัวอย่างจากวรรณคดีเรื่องอิเหนาพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ตอนที่กล่าวว่า

“ฝ่ายฝูงสาวสาวชาวกรุง	ก็บำรุงรูปโฉมเฉิดฉั่น
ขัดขม้นหนุ่นเนื้อเื้อจันท์	หวิมคมสันกันไร
ที่ลูกเหล่าเฝ้าพงศ์พวกผู้ดี	รูปทรงสงศรีผ่องใส
ช่อนตัวกลัวจะเก็บเป็นนางใน	ถึงมีงานการใหญ่ไม่ไปดู
นางพวกเพ็งตรูณรุ่นสาว	เจ้าบ่าวไปปลุกหอขอสู่
บ้างลอบลักกรักเร้นเป็นซู้	หมากพลูพวงมาลัยให้กัน
พวกหนุ่มหนุ่มพากเพียรเวียนแวดชาย	มุ่งหมายรักใคร่ไฝฝืน
หยอกเอนดินเคียงเมียงมัน	ติดพันพูดจาเป็นแยบคาย
บ้างตีดนิ้วผิวปากทำเพลง	ล้วนนักร้องเจ้าชู้ฉุยฉาย
ลดเลี้ยวเที่ยวเล่นตามสบาย	หญิงชายเป็นสุขทุกคืนวัน”

(อิเหนา) (Inao: Phutthaloetla Naphalai, His Majesty King)

บทกลอนตอนนี้ได้สะท้อนให้เห็นสภาพชีวิต ความคิด และวัฒนธรรมหลายอย่างของคนไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น บางอย่างยังคงสืบทอดมาถึงปัจจุบัน เช่นสาว ๆ ชาวกรุงต่างก็รักสวยรักงาม มีการสூขอและมีการขอหมากันตามประเพณี พวกหนุ่ม ๆ ชอบหยอกเอนเกี่ยวพาราสิ ทั้งฝ่ายหญิงฝ่ายชายต่างก็มีความสุข แม้ว่าปัจจุบันบางอย่างก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่

สิ่งที่สื่อให้เห็นวิถีความเป็นอยู่ของคนรุ่นแล้วรุ่นเล่าคือความสวยงามของภาษาที่สอดคล้องสัมพันธ์กับวัฒนธรรมไทยผ่านเรื่องราวต่างๆ มากมาย

จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมนั้น ทำให้เราได้เห็นความแตกต่างของวัฒนธรรมในหลายแง่มุมที่เป็นความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งสองสิ่งนี้เป็นของคู่กัน จะแยกจากกันไม่ได้ถ้าไม่มีภาษาวัฒนธรรมจะเจริญงอกงามอยู่ในความสนใจของคนได้ยาก เพราะขาดเครื่องมือสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งในทางกลับกันวัฒนธรรมเป็นหลักฐานสำคัญที่จะปรุงแต่งให้ภาษาเกิดระเบียบมีกฎเกณฑ์ด้วยการเพี้ยนคำ และนำมาใช้อย่างเหมาะสมทรงคุณค่าอยู่ในความนิยมทุกยุคสมัย

5. วัฒนธรรมในการใช้ภาษาของสังคมไทย

การใช้ภาษาให้สามารถสื่อความหมายได้ตามจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ซึ่งหลักสำคัญที่สุดของวัฒนธรรมในการใช้ภาษาก็คือ ใช้ภาษา ใช้ถ้อยคำให้เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ ดังตัวอย่างที่ว่าถ้าชาวบ้านพูดกับพระมหากษัตริย์ในโอกาสที่องค์พระประมุขเสด็จเยี่ยมพสกนิกรในท้องถิ่นชนบท ด้วยถ้อยคำธรรมดาสามัญไม่ใช้ราชาศัพท์ ในสถานการณ์อย่างนี้การใช้ภาษาของชาวบ้านอาจไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมการใช้ภาษาไทย แม้ว่าที่ถูกต้องใช้คำราชาศัพท์ก็ตาม แต่ชาวบ้านจะไม่ได้รับคำตำหนิจากใครๆ เพราะเป็นการแสดงความจงรักภักดีตามแบบของชาวบ้าน แต่ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัด ครู อาจารย์ บุคคลที่มีความรู้ กราบทูลองค์พระประมุขด้วยถ้อยคำธรรมดาสามัญโดยไม่ใช้คำราชาศัพท์สถานการณ์เช่นนี้ถือว่าผู้กราบทูลใช้ภาษาไม่ถูกต้องอาจถูกตำหนิติเตียนจากสังคมได้ หรือหากเราจะนิมนต์พระสงฆ์ไปทำบุญขึ้นบ้านใหม่ในสถานการณ์เช่นนี้เราจะใช้คำพูดอย่างไร ขึ้นต้นว่าอย่างไร เราต้องการขอความช่วยเหลือจากอาจารย์ ต้องการให้อาจารย์สอนพิเศษให้ในเรื่องที่ไม่เข้าใจเราจะพูดอย่างไรจึงจะเหมาะสม เมื่อเราไปเยี่ยมเพื่อนที่บ้านขณะที่พบพ่อแม่ของเพื่อนเราจะกล่าวทักทายว่าอย่างไร ถ้าเราได้รับการกำหนดให้พูดแสดงความอาลัยในโอกาสที่เพื่อนร่วมชั้นเรียนคนหนึ่งต้องย้ายโรงเรียนตามผู้ปกครองไปจังหวัดอื่นเราจะพูดอะไรบ้างแสดงความดีใจหรือเสียใจ ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นเรื่องวัฒนธรรมในการใช้ภาษาทั้งสิ้น

Wirachai Michop (1987:13) ได้เสนอแนะหลักของการใช้ภาษาบางสถานการณ์ไว้ดังนี้

1. อายุและประสบการณ์ ผู้ที่มีอายุต่างกันย่อมจะใช้ภาษาไม่เหมือนกัน เช่น เด็กมีภาษาแตกต่างกับผู้ใหญ่ อย่างที่เรียกกันว่าภาษาของเด็ก ผู้ใหญ่รู้ถ้อยคำต่างๆ มากกว่าเด็ก ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากกว่าเด็ก การใช้ภาษาของผู้ที่ต่างวัยกัน และมีประสบการณ์

ต่างกันจึงแยกเพื่อนออกไปเป็นธรรมดา นอกจากนั้นการใช้ภาษาระหว่างผู้ต่างวัยกันยังต่างกัน เช่น ในสังคมไทยผู้ที่มีอาวุโสน้อยกว่าเคารพผู้ที่สูงอายุกว่า จึงใช้ภาษาที่แสดงความยกย่องนับถือ อาทิ ใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า หลู กระผม ดิฉัน ฯลฯ และถ้าพูดกับผู้ที่มีอายุเท่าเทียมกัน หรือเสมอกันมักจะใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า เรา ฉันทัน ผม ฯลฯ ส่วนผู้ที่มีอายุสูงกว่าก็ใช้สรรพนามแทนตัวเองอีกอย่างหนึ่งเป็นต้น

2. ความใกล้ชิด ผู้ที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก ย่อมใช้ภาษาอย่างเป็นกันเองมากกว่า ผู้ที่ใกล้ชิดกันน้อย เช่น การพูดจาของผู้ชายรู้จักกันดี เป็นเพื่อนกันมานานหรือเป็นเกลอกันอาจจะใช้สรรพนามว่า กู มึง อ้าว ลื้อ เอ็ง ข้า ฯลฯ ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการพูดที่ไม่สุภาพ แต่การใช้คำเหล่านี้ใช้พูดกันเป็นการส่วนตัวเท่านั้นจะไม่ใช้พูดต่อหน้าผู้อื่นที่ไม่คุ้นเคยกันส่วนคนที่ไม่รู้จักกัน จะไม่ใช้ภาษาอย่างนี้ ฉะนั้นจึงต้องระมัดระวังการใช้ถ้อยคำ เช่น การใช้สรรพนามว่า ผม ดิฉัน คุณ ท่าน ได้เท่า ฯลฯ ให้ถูกต้องตามครรลองระเบียบของสังคม

3. เพศ ผู้ที่มีเพศต่างกันใช้ถ้อยคำบางอย่างแตกต่างกันไป อย่างเช่นคำสรรพนามและคำขานรับ ผู้หญิงใช้ว่า ดิฉัน ค่ะ ขา เจ้าค่ะ ฯลฯ ผู้ชายใช้ว่า ผม ครับ ขอรับ ขอรับกระผม ฯลฯ คำบางคำใช้เฉพาะผู้หญิงเท่านั้น เช่น อี นาง นางสาว คุณนาย สวยงาม อ่อนช้อย ฯลฯ แต่บางคำก็ใช้เฉพาะผู้ชาย ดังเช่น นาย หล่อ ปึกป็น อ้าย ฯลฯ

4. โอกาส เมื่ออยู่ในโอกาสที่ต่างกันย่อมทำให้ใช้ภาษาผันแปรต่างออกไป เช่น การพูดในที่ประชุมต้องใช้ภาษาแบบแผนที่เป็นพิธีการเมื่ออยู่ต่อหน้าชุมชนที่มีสุภาพสตรีห้ามพูดคำหยาบคายลามก แต่ถ้าอยู่กันเฉพาะผู้ที่คุ้นเคยกันก็ใช้ภาษาแบบเป็นกันเองได้ เช่น ใช้คำว่ารับทาน กิน ที่บ้าน หรือกับผู้รู้จักกันดี หากว่าเขียนเรียงความหรือเขียนทดสอบเลื่อนชั้นเรียนก็ต้องใช้ภาษาแบบแผนซึ่งเป็นที่รับรองกันทั่วไปเป็นต้น

5. อาชีพ บุคคลที่อยู่ในวงอาชีพที่ต่างกัน แม้ว่าจะพูดใช้ภาษากันได้เข้าใจเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังมีศัพท์เฉพาะที่ใช้ซึ่งรู้เรื่องกันเฉพาะในวงอาชีพนั้นๆ อาทิ ศัพท์เฉพาะของแพทย์ ศัพท์เฉพาะของนักวิทยาศาสตร์ ศัพท์เฉพาะของนักธุรกิจ ศัพท์เฉพาะของนักกฎหมาย และศัพท์เฉพาะของครู เป็นต้น

6. การอบรมเลี้ยงดูและการศึกษา ผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูและการศึกษาไม่เหมือนกัน เช่น ผู้ที่ถูกอบรมอย่างมีระเบียบวินัย ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาหรือผู้ที่ได้รับการศึกษา ย่อมใช้ภาษาไม่เหมือนกันบางคนชอบใช้คำหยาบ บางคนใช้ภาษาไม่ถูกโอกาส ก็เพราะไม่ได้รับการศึกษาที่ดีพอนั่นเอง

7. ตำแหน่งและฐานะทางสังคม ได้แก่ ตำแหน่งทางหน้าที่การงานคุณวุฒิและชาติวุฒิ ย่อมทำให้การใช้ภาษาผิดแผกออกไปด้วย อาทิผู้บังคับบัญชาพูดกับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ใช้คำสรรพนามแทนตัวเองและผู้ที่ถูกพูดถึงอย่างหนึ่ง ในทางกลับกันผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาใช้คำสรรพนามพูดกับผู้บังคับบัญชาอีกอย่างหนึ่ง ครูพูดกับศิษย์ใช้สรรพนามแทนตัวเองต่างกับศิษย์พูดกับครู หรือการใช้ภาษาพูดกับพระสงฆ์ และเจ้านายเชื้อพระวงศ์ก็มีภาษาใช้เฉพาะอีกอย่างหนึ่งเป็นต้น

8. สภาพทางภูมิศาสตร์ ผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นต่างกัน สภาพของสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์เป็นตัวกำหนดให้ใช้ภาษาแตกต่างกับผู้ที่อยู่ในถิ่นอื่น เช่น คนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ของประเทศไทยใช้ภาษาไม่เหมือนกันทั้งในด้านการออกเสียงและการใช้ถ้อยคำบางคำ

จะเห็นได้ว่าภาษานั้นสอดคล้องกับวัฒนธรรมกับวิถีของคนไทยอย่างแยกไม่ออก หากเราใช้ภาษาได้ถูกต้องเข้าใจหลักการใช้ภาษาตามสถานการณ์เราจะเข้าใจบริบทของการใช้ภาษาได้อย่างดี เพราะเมื่อเปรียบเทียบกับยุคสมัยในปัจจุบันหลักการใช้ภาษาตามสถานการณ์เหล่านี้ล้วนถูกลืมหายไปตามระยะเวลา ซึ่งบางคนกลับมองว่าไม่ใช่เรื่องสำคัญเสียด้วยซ้ำ แต่หารู้ไม่ว่าเรานั้นเอง ที่กำลังจะทำให้วัฒนธรรมการใช้ภาษาที่ถูกต้องและสวยงามค่อยๆ เลือนหายไปจากสังคมไทย

6. ความสำคัญของภาษาในด้านการสืบทอดวัฒนธรรม

จะเห็นแล้วว่าภาษาไทยกับวัฒนธรรมไทยมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น โดยเฉพาะแง่หนึ่งที่ว่าภาษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาวไทย มีลักษณะสากลเหมือนกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่น และยังมีลักษณะเฉพาะที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ ความเป็นไทยแสดงลักษณะเฉพาะกลุ่มของตนเองหลายประการ ดังที่ Prasit Kapklon and Niphon Insin (1990 : 163) กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมไทยไว้ดังที่จะสรุปเป็นแนวทางให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาในด้านการสืบทอดวัฒนธรรม ดังนี้

1. เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น วัฒนธรรมไทยส่วนใหญ่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาไม่โดยตรงก็โดยอ้อม การทำบุญและประกอบกรุกุลในวันสำคัญทางพุทธศาสนา การทำพิธีหรือประกอบประเพณีต่างๆ ต้องมีพิธีทางศาสนา การสร้างศิลปกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่ก็เนื่องในกิจการศาสนาแทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านวิจิตรศิลป์ ประติมากรรม ภาพเขียน ภาพปั้น แกะสลัก เหล่านี้ล้วนเป็นศิลปะในทางศาสนาทั้งสิ้น

2. เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เนื่องจากพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลางของอำนาจ เป็นศูนย์รวมความสนใจของชาวบ้านมาแต่โบราณกาลวัฒนธรรมไทยส่วนหนึ่งจึงสร้างสมเกี่ยวพันอยู่กับสถาบันนี้ เช่น การใช้คำราชาศัพท์ การสร้างพระบรมมหาราชวังด้วยฝีมือทางสถาปัตยกรรมที่เป็นเลิศ การแต่งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ การมีงานพระราชพิธีต่างๆ มากมาย ดังตัวอย่าง รัฐพิธีพืชมงคล (Wichian Wachiraphahu, 1960 : 232-233 อ้างถึงใน Banthoeng Phaphichit 2006 : 91-92)

งานนี้เป็นประเพณีมาแต่โบราณเดิมถือเป็นงานพระราชพิธีและจัดเป็น 2 งานคือพิธีพืชมงคลและพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญภายหลังเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญได้ถูกยกเลิกไปคงเหลือแต่พิธีพืชมงคลนิมนต์พระสงฆ์ 11 รูป สวดมนต์และสวดคาถาพืชมงคลต่อท้ายสวดมนต์ ที่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระที่นิมนต์มาในงานพิธีนี้ต่างกับงานรัฐพิธีอื่นๆ ไม่ได้นิมนต์โดยถือเกณฑ์วัดหรือตามสมณศักดิ์สูงต่ำ แต่นิมนต์พระราชอาคันเป็นหัวหน้าเพียงรูปเดียวโดยปกติก็ได้แก่ท่านเจ้าคุณพระมงคลทิพมูณี หรือเจ้าคุณพระมงคลเทพมูณี (ในอดีต) ส่วนอีก 10 รูปนั้น นิมนต์เฉพาะเปรียญธรรม 9 ประโยคหรือเปรียญชั้นสูง กระทรวงเกษตรจะจัดนำพันธุ์ข้าวและพันธุ์พืชผักไปตั้งให้พระสวดทำพิธีเมื่อเสร็จพิธีแล้วก็นำพันธุ์ข้าวและพันธุ์พืชผักไปแจกแก่ชาวบ้านชาวสวนต่อไป งานรัฐพิธีพืชมงคลไม่ได้กำหนดวันไว้แน่นอนเหมือนงานรัฐพิธีอื่นแต่ก็ตกอยู่ในเกณฑ์ต้นเดือน 6 หรือเดือนพฤษภาคมโหราหลวงจะเป็นผู้หาฤกษ์ว่าในเดือนนั้นวันใดจะเป็นฤกษ์พืชมงคล แล้วจึงนำความขึ้นกราบบังคมทูลกำหนดงานรัฐพิธีต่อไป มาในปีพุทธศักราช 2503 รัฐบาลได้ฟื้นฟูให้มีพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญขึ้นเช่นแต่ก่อนอีกจึงจัดเป็นงาน 2 งาน วันแรกในวันที่ 1 พฤษภาคมเป็นพิธีพืชมงคลสวดมนต์ที่วัดพระศรีรัตนศาสดารามรุ่งขึ้นวันที่ 2 เป็นวันประกอบพิธีพราหมณ์จรดพระนังคัลแรกนาขวัญที่ท้องสนามหลวง พระยาแรกนาเดินกระบวนอิสริยยศแห่เข้าสู่โรงพิธีพราหมณ์แล้วตั้งสัตยาธิษฐานหยิบฝ้านุ่งแต่งกายไว้พร้อมเมื่อได้เวลาฤกษ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จไปประทับยังพลับพลาพระยาแรกนาพร้อมด้วยนางเทพิยาตราออกจากโรงพิธีมีราชบัณฑิตและพราหมณ์นำไปสู่ที่แรกนาขวัญ เจ้าพนักงานจูงโคเทียมแอกพระยาแรกนาเจิมโคและไถ แล้วจึงไถตะไปโดยรี 3 รอบ โดยขวาง 3 รอบ หว่านธัญพืช พนักงานลั่นฆ้องชัย และโกลบอีก 3 รอบ ปลดโคออกจากแอกพราหมณ์เสียงของกิน 7 สิ่ง ตั้งเลี้ยงโคเสร็จแล้วแห่พระยาแรกนาด้วยกระบวนอิสริยยศออกจากโรงพิธีพราหมณ์ไป

3. เป็นวัฒนธรรมที่ผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมเข้ากับศาสนาพุทธและพราหมณ์ได้อย่างแนบสนิทวัฒนธรรมต่างๆ ของไทย โดยเฉพาะประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ มีทั้งลักษณะดั้งเดิมลักษณะของศาสนาพุทธและลักษณะของศาสนาพราหมณ์ปะปนกัน เช่น ประเพณีขึ้นบ้านใหม่

นภศูลสูงเยี่ยมเทียมเมฆ

รุจิเรขเรื่องรองห้องหล้า

ปราสาทมาศแก้วแววตา

อาภาผ่องค้ำอัมพร”

(กนกนคร) (Kanok Nakorn : Phittayalongkorn, Her Royal Highness Krom Muen)

หรือในตอนที่สุดทรภู่ได้พรรณนาถึงมณฑลที่พระพุทธบาทสระบุรี ไว้ในนิราศพระบาท ซึ่งคำกลอนในตอนนี้สื่อความหมายให้เห็นคุณค่าของสถาปัตยกรรมในสายตาของประชาชนได้ดี ดังนี้

“ทวารที่ตรงหน้าบันไดนาค	มีรูปรากษสสองอสูรขยัน
ส่ายแยกโอษฐ์อำสองตามัน	ยืนยิงฟันแยกเขี้ยวอยู่อย่างเป็น
บันไดนาคนาคในบันไดนั้น	ดูผกผันเพียงจะเลื้อยออกโลดเล่น
ขย้าเขี้ยวขบปากเหมือนนาคเป็น	ตาเขม้นมองมุ่งสะดุ้งกาย
ขึ้นบันไดจะขึ้นไปมณฑลนั้น	สิ่งโตตันสองตัวกระหนาบข้าง
ดูผาดแผ่นเหมือนจะเดินไปตามทาง	ที่ชมพลางขึ้นบนบันไดพลัน”

(นิราศพระบาท) (Journey to Phra Buddhabaat : Sunthorn Phu)

8. เป็นวัฒนธรรมที่เคารพยกย่องผู้อาวุโส พระสงฆ์ และวงศาคณาญาติวัฒนธรรมไทย สั่งสอนถ่ายทอดให้คนไทยเคารพเชื่อฟังผู้หลักผู้ใหญ่ ญาติผู้ใหญ่ และพระสงฆ์องค์เจ้า ทำให้เกิดความอบอุ่นในสังคม

9. เป็นวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงความสนุกสนานร่าเริง นิยมชมชอบความสนุกสนานร่าเริง ไม่ตึงเครียด ขณะที่ทำงานอยู่ในไร่นาหนุ่มสาวก็มีการร้องเพลงโต้ตอบกันอย่างมีความสุข ยามมีงานพิธีหรือประเพณีใดๆ ต้องมีความสนุกสนาน เช่น การละเล่นมหรสพต่างๆ ประกอบอยู่ด้วยเสมอ แม้ในพิธีศพก็ไม่ได้ละเว้น

10. เป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะยืดหยุ่น มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมใหม่อยู่เสมอ มีการประสานระหว่างเก่ากับใหม่ ประสานวัฒนธรรมต่างประเทศให้สอดคล้องกลมกลืนกับวัฒนธรรมไทย มีลักษณะยอมรับมากกว่าลักษณะคับแคบ เช่น การนำเอาเครื่องดนตรีต่างประเทศ (ซิม อังกะลุง) มาบรรเลงร่วมกับวงดนตรีไทย การทำอาหารต่างชาติแต่ปรุงรสแบบไทย (สุกี้ก็ ที่คนไทยปรุงมีลักษณะเป็นอาหารไทยมากกว่าอาหารญี่ปุ่น) เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่คู่มาับสังคมไทย เกิดสุนทรียะที่มนุษย์สามารถรับรู้ถึงคุณค่าความดีความงามและถ่ายทอดได้ทำให้เกิดเอกลักษณ์ของความเป็นไทย และเป็นมรดกที่สำคัญซึ่งเป็นความภูมิใจ แสดงถึงเกียรติภูมิ ศักดิ์ศรีของไทย ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน

ต้องร่วมใจอนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่สืบสานวัฒนธรรมที่ดั่งงามนี้สืบไปเพราะวัฒนธรรมไทย เป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมไทย ทั้งยังเป็นเครื่องวัดความเจริญ หรือความเสื่อมของสังคมได้อย่างชัดเจน

7. สรุป

ความงดงามของสุนทรียศาสตร์นั้นไม่เพียงแต่มองผ่านภาษาและจินตนาการของผู้แต่งที่เกิดขึ้นจากการใช้ภาษาที่สื่อสารมายังผู้อ่านจนทำให้ผู้อ่านเข้าถึงจินตนาการของผู้แต่งผ่านภาษาที่สวยงาม แม้ว่าผู้รับสารบางคนอาจจะรับสารได้ไม่เท่ากันแต่ก็เกิดจินตนาการสร้างสรรค์สัมผัสทางอารมณ์หรือการรับรู้ความงามของภาษาได้อย่างซาบซึ้งเช่นกัน อีกทั้งยังเป็นเครื่องสื่อความหมายให้คนทั่วไปได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม ในขณะที่ภาษาทำหน้าที่สืบทอดวัฒนธรรมประชาชนและผู้ศึกษาย่อมสามารถมองเห็นและเข้าใจสิ่งที่ภาษาได้สะท้อนออกมา การมองเห็นและเข้าใจศิลปวัฒนธรรมของตนเป็นสิ่งที่น่าส่งเสริมให้เกิดขึ้นเป็นอย่างยิ่ง การใช้ภาษาไทยให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย จึงเป็นเรื่องที่หลากหลายและละเอียดลอมมีทั้งที่เป็นหลักการและที่เป็นศิลปะคนที่สามารถใช้ภาษาได้ตามจุดประสงค์อย่างมีศิลปะและมีประสิทธิภาพต้องอาศัยการเรียนรู้และฝึกฝนอย่างจริงจังเพราะเป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชาติและศักดิ์ศรีของชาติที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งถือเป็นความมั่นคงของชาติอย่างชัดเจนโดยมีภาษาเป็นเครื่องมือถ่ายทอดที่สำคัญที่สุด

References

- Banthoeng Pha Phichitchut. (2006). *Tradition Thailand Culture and Faith*. Bangkok : O.E.S.Phrin Ting Hao.
- Duangmon Chitchamnong. (1993). *Aesthetics in Thai*. 2nd Edition, Bangkok: Thammasan.
- Duangmon Chitchamnong and Suchitra Chongsathitwatthana. (2012). *Patterns and Aesthetics and Thai Literature Unit 8, Instructional Materials in Thai Literature*. 2nd Edition, Nonthaburi : Sukhothai Thammathirat Open University.
- Prasit Kapklon and Niphon Insin. (1990). *Language Culture*. Bangkok: Thai Watthanaphanit.
- Ratchabandittayasathan. (2013). *Photchananukrom Chaba Ratchabandittayasathan 2011*. 2nd Edition, Bangkok: Nanmeebooks.

- Ruenruethai Satchaphan. (2011). *Literary Studies*. Bangkok: Tarnpanya Wirun
- Tangcharoen. (2003). *Aesthetics for Life*. 2nd Edition, Bangkok: Santisiri Kan Phim.
- Wirachai Michop. (1987). *Judgment Language and Thai Culture*. Bangkok: Aksonbandit.
- Sakon Phungamdi. (2004). *Visual Basic*. Bangkok: Bookpoint.
- Ari Sutthiphan. (2010). *Aesthetic Experience*. Bangkok: SamnakphimTono.

ลงมือปฏิบัติหรือภาวนามยปัญญาซึ่งเป็นปัญญาขั้นสูงนอกเหนือจากปัญญาที่เกิดจากการอ่านและการฟังหรือสุดตมยปัญญาซึ่งเป็นปัญญาขั้นต้น และปัญญาที่เกิดจากการคิดวิเคราะห์หรือจินตมยปัญญาซึ่งเป็นปัญญาขั้นกลาง โดยการพัฒนาปัญญาต้องเกิดร่วมกับการพัฒนาศรัทธา วิริยะ สติ และสมาธิ ตามหลักพละ 5 จึงจะเกิดผลดี แต่ปัจจุบันผู้เรียนมีปัญหา 1) กระบวนการคิดวิเคราะห์ 2) สติในการเรียนรู้ 3) การเข้าใจบทบาทตนเองอย่างลึกซึ้ง 4) การควบคุมตนเอง 5) ศรัทธาและเป้าหมายที่จะบูรณาการไปสู่ผลการเรียนรู้ทางการศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการประยุกต์ใช้แนวคิดพละ 5 มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล ได้แก่ 1) ศรัทธา: เลือก/พัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศรัทธาต่อการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งในวิชานำไปสู่ความสามารถในการควบคุมตนเอง 2) วิริยะ: พัฒนาเครื่องมือและขั้นตอนการเรียนรู้ เพื่อนำสู่ สติ สมาธิ การเพียรพยายามเพื่อแสวงหาความรู้ทั้งวิธีนิรนัยและอุปนัย 3) สติ: กำหนด กำกับและทวนสอบผลการเรียนรู้โดยผู้เรียนซึ่งเป็นการพัฒนาสติให้เกิดการตระหนักรู้ตนเองด้วยการรู้คิดอย่างมีความหมาย 4) สมาธิ: สร้างบทโต้ตอบสนทนาระหว่างอาจารย์กับผู้เรียนส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการสื่อสารส่งเสริมทำให้ผู้เรียนไม่ฟุ้งซ่าน มีจิตกำหนด จดจ่ออยู่กับการสื่อสารในขณะที่เรียนรู้ ส่งเสริมการสร้างแรงบันดาลใจในการเรียน รวมทั้งการใช้แนวคำถามที่กระตุ้นกระบวนการคิดและการเชื่อมโยงความรู้ 5) ปัญญา: จัดประสบการณ์จริงให้นักศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจากสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นปัญญาในระดับที่สูงขึ้น

คำสำคัญ: พละ 5, การพัฒนาการจัดการศึกษา, การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

Nowadays 21st century learning emphasizes on human thought and analysis to enhance the inspiration of learners to solve the problems and team work knowledge as Thai education 4.0. This will help the learners for transferability of knowledge and skills. According to Buddhist epistemology which emphasized the learners to develop their wisdom from supreme practice or enactive transforming that upper level than both reading and listening (elementary practice) and analysis (intermediate practice). Enactive transformation occurred with development of confidence, energy or effort,

mindfulness and concentration as five mental power of the Buddhism. However the Students were five problems to identify those were 1) Analysis process 2) Consciousness in learning 3) Deep understand on themselves 4) Self-regulation and 5) Faith and goal: learning outcomes

The instructor applied the concept of five mental power to develop the educational for nursing students. There were: 1) Confidence: select/develop the learning media to promote the learner's faith to self-regulation. 2) Effort: develop tools and guideline to help the learner got mindfulness and concentration by searching for both deduction and induction method. 3) Mindfulness: provide and verify the learner's outcome which develop their consciousness to self-awareness and meaningful discovery learning. 4) Concentration: Communicative didactic dialogues to emphasize the communicative skill, be conscious of learning for their inspiration and questioning method to stimulate their thinking process and linked to analysis. 5) Wisdom: prepare the real experience from the real situation to promote the linked skill knowledge that gave rise to the higher wisdom.

Keywords: Five Mental Powers, Application OF Educational Development, 21ST Century Learning.

1. บทนำ

นโยบายไทยแลนด์ 4.0 มีเป้าหมายให้ประเทศไทยก้าวไปสู่ประเทศรายได้สูงโดยใช้ นวัตกรรมทางเศรษฐกิจสังคมและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเพื่อการขับเคลื่อน ประเทศ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ เพื่อเตรียมกำลังคนให้พร้อมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยตามนโยบาย “การศึกษาไทย 4.0” โดยจัดการศึกษาด้วยการบูรณาการเชิงสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมที่กำลังจะก้าวเข้าสู่โลกยุคดิจิทัลที่เน้นนวัตกรรมและการแข่งขันที่สูงขึ้น (National Institute for Child and Family Development, Mahidol University, 2015) นอกจากนี้ทักษะของ บุคคลที่จำเป็นในยุคเศรษฐกิจ 4.0 ได้แก่ การแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน การคิดวิเคราะห์ ความคิด สร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน ความฉลาดทางอารมณ์ การรู้จักประเมินและการตัดสินใจ ความ

ยึดหยุ่นทางความคิด (Kraiyo Pattarawat, 2016) ดังนั้นในระบบการศึกษาควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะที่หลากหลายทั้งทางปัญญาและทางการสื่อสารที่ไม่ได้เน้นแต่เพียงการเป็นบุคคลที่เก่ง มีความรู้ มีความเฉลียวฉลาดแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องการบุคคลที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ มีคุณธรรม จึงจำเป็นต้องมีหลักธรรมะเป็นเครื่องกำกับในการเรียนรู้ควบคู่กันไปด้วย

ในปัจจุบัน พบว่าระบบการศึกษามุ่งเน้นที่การเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาในขณะที่ผู้เรียนนั้นยังไม่สามารถนำความรู้ที่ได้นั้นไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งการเรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นสอนเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะต่างๆ ที่จำเป็นโดยเฉพาะทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณและทักษะในการแก้ปัญหา รู้จักตัวเอง ควบคุมตนเอง เป้าหมายคือพัฒนาการของผู้เรียนที่ครบทุกด้านและด้านพหุปัญญา (Vicharn Panich, 2015) นอกจากนี้ในการศึกษาปัญหาการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครลำปาง พบว่า นักศึกษาพยาบาลยังขาดทักษะต่างๆ เช่น กระบวนการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา การควบคุมตนเองด้วยสติ ความมุ่งมั่น ความคิดสร้างสรรค์ในสิ่งใหม่ๆ รวมถึงการมีศรัทธาและเป้าหมายที่จะบูรณาการสิ่งต่างๆ ไปสู่ผลสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา (Boromrajonani College of Nursing Nakorn Lampang, 2015) จึงมีความจำเป็นต้องปรับกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการฝึกปฏิบัติจริงซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่อง พละ 5 ซึ่งเป็นพลังแห่งความสำเร็จที่จะนำพามนุษย์ให้เกิดการค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างแท้จริง (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) เป็นแนวทางที่ส่งเสริมการเรียนรู้มุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติจริง ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้เห็นและกระตุ้นกระบวนการคิดด้วยตนเอง ด้วยเหตุผลของปัญหาของผู้เรียนในระบบการศึกษาจึงเป็นที่มาของการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่อง พละ 5 ที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การปรับระบบคิด ระบบการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้สู่การปฏิบัติในสถานการณ์ต่างๆ ได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิดทางพระพุทธศาสนา: พละ 5 ในการพัฒนาการจัดการศึกษากับผู้เรียนให้มีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ในศตวรรษที่ 21

3.วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

3.1) แนวคิดไทยแลนด์ 4.0 กับระบบการศึกษาและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

การศึกษาในยุค Thailand 4.0 นอกเหนือจากการให้ความรู้ในเชิงวิชาการแล้วยังต้องส่งเสริมให้บุคคลมีความรักที่จะเรียน มีคุณธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การศึกษาควรเร่งดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ว่าเป็นรูปธรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะที่สามารถปฏิบัติได้จริงโดยเน้นผู้เรียนเป็นฝ่ายแสวงหาความรู้เอง รวมถึงการผลิตองค์ความรู้และนวัตกรรมในอนาคต (Kriengsak Chareonwongsak, 2016) และการพัฒนาระบบการคิดในศตวรรษที่ 21 ก็มุ่งเน้นในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเพราะคนเก่งเพียงอย่างเดียวยังไม่พอแต่จะต้องมีจริยธรรมเป็นเครื่องหนุนเสริมด้วยจึงจะเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิต อีกทั้งผู้เรียนยังควรมีคุณลักษณะของการเป็นนักคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ประสานความร่วมมือ การรู้จักใช้ข้อมูลข่าวสาร เป็นผู้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีความสามารถในการสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคม มีความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคม การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

3.2) แนวคิดหลักธรรมะ: พละ 5 ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

พละ 5 คือ ธรรมอันเป็นกำลังหรือธรรมที่เป็นใหญ่ในกิจของตน เป็นใหญ่ในการกระทำหน้าที่ของตน ทำให้บุคคลมีศรัทธา ไม่มีความเกียจคร้าน ไม่มีความประมาท ไม่มีความฟุ้งซ่าน และ ไม่มีความหลง เป็นพลังทำให้เกิดความมั่นคง ได้แก่ 1) ศรัทธา(สัทธา) หรือ ความเชื่อ (Confidence) คือ ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม เชื่อมั่นว่าบุคคลที่ประกอบแต่กรรมดีย่อม

ได้รับผลดี เชื่อมั่นว่าการเรียนรู้ที่ดีคือการค้นพบความรู้ด้วยตนเองผ่านการคิดวิเคราะห์ห้อย่างมีเหตุผลและเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้จริงโดยอาศัยแรงบันดาลใจภายในตัวบุคคลนั้น 2) วิริยะ หรือ ความเพียร (Energy; Effort) คือ ความเพียรพยายาม ถ้าปรารถนาจะทำการสิ่งใดให้สำเร็จแล้ว ก็มีความเพียรพยายามกระทำไปไม่ท้อถอย มีความเพียรในการเรียนรู้และพัฒนาความรู้ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ 3) สติ หรือ ความระลึกได้ (Mindfulness) คือ ความไม่ปล่อยการคุมใจไว้ได้ ระลึกรู้ตนเองอยู่เสมอว่ากำลังทำอะไร เป็นผู้มีจิตใจที่มั่นคงและควบคุมจิตใจให้เป็นสมาธิได้ง่าย 4) สมาธิ หรือ ความตั้งใจมั่น (Concentration) คือ การทำใจให้สงบแน่วแน่ไม่ฟุ้งซ่าน การมีจิตกำหนดแน่วแน้อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ มีใจจดจ่ออยู่กับงานนั้นๆ 5) ปัญญา หรือ ความรู้ที่แจ่มชัด (Wisdom; Understanding) คือ ความรู้ ความเฉลียวฉลาดสามารถเข้าใจสถานการณ์ต่างๆ พละ 5 เมื่อฝึกแล้วจะส่งผลให้บุคคลมีบุคลิกภาพที่เชื่อมั่นในตนเอง มีความเพียรพยายามสูง มีสติรู้ตัวอยู่เสมอ มีสมาธิในการทำงาน มีสติปัญญาดีและเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว มีพลังจิตเข้มแข็ง ควบคุมตนเองได้ มีการตัดสินใจที่ดี เป็นผู้มีวิจรรณญาณและเข้าใจสถานการณ์ต่างๆ ได้ถูกต้อง (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996)

3.3) แนวคิดพละ 5 ในประเด็นปัญญาที่นำไปสู่การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในเรื่องของปัญญามี 3 ประการ คือ สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภวนามยปัญญา ซึ่งปัญญา คือ ความฉลาดรอบรู้ ความเข้าใจชัดในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ถึงเหตุผล รู้อย่างชัดเจน รู้จักกาลเทศะ การพัฒนาปัญญา 3 ประการ ได้แก่ 1) สุตมยปัญญา เป็นปัญญาที่เกิดจากการได้ฟัง อ่าน การเรียนรู้เรื่องราวผู้อื่น เป็นการสร้างปัญญาขั้นแรกของมนุษย์ เป็นปัญญาที่เกิดจากความเชื่อที่ได้ยินมาหรือสอนต่อกันมา 2) จินตมยปัญญา เป็นปัญญาที่เกิดจากการเอาสุตมยปัญญาที่ได้เรียนรู้มาพิจารณาคูว่า มีเหตุผลควรเชื่อถือได้หรือไม่ ปัญญาที่สำเร็จโดยการคิดพิจารณา ปัญญาที่ได้จากการคิดใคร่ครวญ 3) ภวนามยปัญญา เป็นปัญญาที่เกิดจากการปฏิบัติจนรู้แจ้งเห็นจริงด้วยตนเอง เป็นปัญญาที่แท้จริงที่ต่อยอดจาก สุตมยปัญญาและจิตมยปัญญา โดยภวนามยปัญญาในทางโลกคือการลงมือทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เชี่ยวชาญจนแตกฉานซึ่งการพัฒนาปัญญาต้องพัฒนาจิตและปัญญาควบคู่กันไปและใช้ปัญญาทั้ง 3 ประการนี้อย่างสมดุล การประยุกต์ใช้พละ 5 ในการเรียนรู้จะเน้นปัญญาที่เรียกว่า "ภวนามยปัญญา" คือ ปัญญาที่เกิดจากการปฏิบัติจริง มีการพร่ำสอนตนเองอยู่เสมอโดยอาศัยความมีวิริยะอุตสาหะ มีขันติและความอดทน มีสติที่จะ

ควบคุมตนเอง ผู้เรียนทางการพยาบาลควรเน้นการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้และการใช้สัญญาณการเรียนรู้ในรายวิชาการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม ที่พบว่าการเรียนรู้จากการกระทำที่ผ่านการเรียนรู้จากประสาทสัมผัสต่าง ๆ เป็นการเชื่อมโยงความรู้ในเชิงวิชาการลงสู่การปฏิบัติ ช่วยเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในอนาคต และจะนำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สัมฤทธิ์ผลได้ (Thaworn Lorga et al., 2016)

4. บทวิจารณ์และข้อเสนอแนะ: แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษา

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทั้งแนวคิด พละ 5 องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้นำไปสู่แนวทางการปฏิบัติเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดการเพิ่มมูลค่าทางการศึกษาของผู้เรียน มีการประยุกต์ใช้ความรู้ในระดับที่พัฒนาต่อยอดในระดับที่สูงขึ้น ดังนี้

4.1) ศรัทธา: การเลือก/พัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศรัทธาต่อการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งในวิชา เพื่อนำไปสู่ความสามารถในการควบคุมตนเอง (Self-Regulation) สร้างให้เกิดปัญญาและการมีสติอย่างสมบูรณ์ สำหรับสื่อการสอนมีหลายประเภท (Siripat Jessasaviroj, 2007) ได้แก่ 1) สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ คู่มือ แผนการเรียนรู้นี้ หนังสือ ใบงาน 2) สื่อบุคคลที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดสาระความรู้นับเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีบทบาทสำคัญโดยเฉพาะการโน้มน้าวจิตใจของนักเรียนเพราะสื่อบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดีจะสร้างศรัทธาให้กับผู้เรียนโดยเฉพาะนักศึกษาพยาบาลที่ต้องการจะเป็นพยาบาลที่ดีตามแบบอย่างที่ดีตนเองศรัทธา 3) สื่อวัสดุ เช่น รูปภาพ หุ่นจำลอง 4) สื่ออุปกรณ์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องบันทึกเสียง 5) สื่อบริบทที่ส่งเสริม สนับสนุนการเรียน ได้แก่ สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ห้องปฏิบัติการ แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ในชุมชนที่เป็นสถานที่จริง 6) สื่อกิจกรรม หรือกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ได้แก่ บทบาทสมมติ การสาธิต สถานการณ์จำลอง การจัดนิทรรศการ การทำโครงการ สื่อทั้ง 6 ประเภท ครูผู้สอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับรายวิชาของตนเพื่อสร้างศรัทธาต่อการเรียนรู้โดยเฉพาะสื่อที่สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนสำหรับการสอนนักศึกษาพยาบาลสามารถใช้สื่อประเภทบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดี สื่อบริบท รวมถึงสื่อกิจกรรมที่เป็นใบงานหรือโครงการซึ่งจะช่วยสร้างศรัทธาต่อการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้การศรัทธาในวิชาชีพจะส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการเรียนจนนำไปสู่การรู้คิด และนำไปสู่กระบวนการทางปัญญาการที่จะฝึกนักศึกษาพยาบาลให้มีศรัทธาต้องอาศัยการฝึกฝนจนเกิดความสามารถในการกำกับตนเอง (Self-Regulation) แต่ศรัทธาต้องอยู่บนพื้นฐาน

ของการไม่ม่งมาย ต้องมี “กาลามสูตร” และ “โยนิโสมนสิการ” คือ การทำในใจโดยแยกคาย การคิดพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน ตรวจสอบตัวเองและความเชื่อ (คิดเป็น คิดถูก คิดมีเหตุผล ผ่านการเจียรไนทางความคิด ผ่านการไตร่ตรอง) โดยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเมื่อมี "ศรัทธา" แล้วต้องมี "ปัญญา" กำกับอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะว่าเมื่อมีความเชื่ออย่างเดียวโดยไม่มี ปัญญาก็จะเป็นความเชื่อที่ม่งมายปราศจากเหตุผล นอกจากนี้ความศรัทธาที่ถูกต้องจะนำไปสู่ ความผูกพันระหว่างความสุขและการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกกับการเรียน (Student Engagement) ซึ่งจะเป็นแรงขับเคลื่อนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนที่ดีจะใช้กระบวนการ เรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติของสาระสำคัญของการเรียนรู้ในระหว่างการทำ กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ฝังลึกเป็นความรู้ความเข้าใจและทักษะติดตัว ตลอดไป (Vichai Wongyai And Marut Pataphon, 2015)

4.2) วิริยะ: พัฒนาเครื่องมือและขั้นตอนการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดวิริยะ พยายาม ค้นหาคำตอบ การเพียรพยายามเพื่อแสวงหาคำตอบทั้งวิธีนิรนัยและอุปนัย ผู้สอนไม่ควรสอนให้ เน้นแต่การท่องจำแต่ควรเน้นให้ผู้รู้จักวิธีค้นหาคำตอบทั้งวิธีอนุมานและอุปมาน กล่าวคือ

1) วิธีสอนแบบนิรนัย (Deductive Method) เป็นการสอนที่เริ่มจากกฎ หรือ หลักการต่าง ๆ แล้วให้ผู้เรียนหาหลักฐานเหตุผลมาพิสูจน์ยืนยัน เป็นการวิจัยเพื่อพิสูจน์ทฤษฎีที่มีอยู่แล้วว่าใช้ได้หรือไม่ โดยการใช้ข้อมูลในปัจจุบันไปทดสอบยืนยันโดยผ่านการวิจัย วิธีการสอนแบบนี้ฝึกหัดให้นักเรียนเป็นคนมีเหตุผลไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ จนกว่าจะพิสูจน์ให้เห็นจริง เมื่อผู้เรียนเกิดความเข้าใจในทฤษฎี หลักการ กฎ ข้อสรุป แล้ว ผู้สอนจึงค่อยเสนอสถานการณ์ใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ

2) วิธีสอนแบบอุปนัย (Inductive Method) เป็นการสอนจากรายละเอียดปลีกย่อย ไปหากฎเกณฑ์ กล่าวคือ เป็นการสอนแบบย่อยไปหาส่วนรวมหรือสอนจากตัวอย่างไปหา กฎเกณฑ์ หลักการ ข้อเท็จจริง หรือข้อสรุป โดยการให้นักเรียนทำการศึกษา สังเกต ทดลอง เปรียบเทียบ แล้วพิจารณาค้นหาคำสรุปที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันจากตัวอย่างต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นข้อสรุปซึ่งคล้ายคลึงกับการวิจัยเพื่อพัฒนาทฤษฎีใหม่ สร้างองค์ความรู้ใหม่ สร้าง สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาเพื่อที่จะแก้ไขทฤษฎีที่มีอยู่เดิมๆ

จากการสอน ทั้ง 2 วิธี ครูผู้สอนควรมีบทบาท คือ 1) ให้บริบทการเรียนรู้ที่มีความหมาย เพื่อสนับสนุนแรงจูงใจภายในผู้เรียนและการควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) สร้างรูปแบบการ เรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่รู้แล้วไปสู่สิ่งที่ไม่รู้ คือ ให้เรียนรู้จากสิ่งที่มีประสบการณ์มาก่อน

ไปสู่สิ่งที่เป็นเรื่องใหม่ 3) สร้างความสมดุลระหว่างการเรียนรู้แบบนิรนัยและอุปนัยให้มีความสมดุลในการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาทั้งสองแนวทาง 4) เน้นประโยชน์ของความผิดพลาดเพื่อผู้เรียนได้หาวิธีแก้ไขข้อผิดพลาดไปสู่เป้าประสงค์นั้นได้ถูกต้อง 5) ให้ผู้เรียนแสวงหาประสบการณ์การเรียนรู้ตามสภาพแวดล้อมหรือเหตุการณ์ที่อำนวยความสะดวกและผู้สอนต้องสร้างสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ให้เหมาะสมกับพฤติกรรมผู้เรียน กล่าวคือ ครูผู้สอนที่มีความรักเมตตาต่อศิษย์มากเกินไปหากได้รับมอบหมายให้ดูแลนักศึกษาที่ไม่มีภาวะกระตือรือร้นก็จะเพิกเฉยและไม่ใส่ใจต่อคำถามที่ใช้กระตุ้นการเรียนรู้ เพราะคิดว่าผู้สอนต้องเฉลยในวินาทีสุดท้ายอย่างแน่นอน ในทางกลับกันหากนักศึกษาได้รับมอบหมายให้อยู่กับครูผู้สอนที่มีความเข้มงวดจนเกินไป ผู้เรียนจะเกิดความท้อแท้ เหนื่อยล้าหากผู้เรียนคนนั้นไม่มีความอดทนเพียงพอหรือขาดหลักความเพียรในเรื่องผล 5 ก็จะเป็นบุคคลที่ท้อแท้ไม่สนใจการเรียนต่อไปเช่นกัน (Boromrajonani College of Nursing Nakorn Lampang, 2015) ดังนั้นบทบาทผู้สอนจึงเป็นความท้าทายในการสร้างบทบาทและสถานการณ์ที่สมดุลอย่างเหมาะสมเน้นการเป็นตัวแบบที่ดี เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ในเชิงบวกและสะท้อนความรู้ในเชิงวิชาชีพกับผู้เรียน

3) สติ: กำหนด กำกับและทวนสอบผลการเรียนรู้โดยผู้เรียนซึ่งเป็นการพัฒนาสติให้เกิดการตระหนักรู้ตนเอง (Self-Awareness) ด้วยการรู้คิดอย่างมีความหมาย หากจะเปรียบความสามารถในการควบคุมตนเอง (Self-Regulation) การตระหนักรู้ตนเอง (Self-Awareness) การเรียนรู้โดยการค้นพบอย่างมีความหมาย (Meaningful Discovery Learning) ดังกล่าวของผู้เรียนนั้นก็เปรียบเสมือนกับการใช้ผล 5 โดยเฉพาะตัว สติ เพราะสติเปรียบเสมือนกับหัวลูกศรที่วิ่งด้วยความแหลมคม มุ่งตรงเข้าสู่เป้าหมายด้วยความเฉลียวฉลาด แต่ลูกศรก็ต้องมีความสมดุลพร้อมด้วยกำลังแรงของผล 5 ที่เกี่ยวข้องที่เมื่อยิงออกไปจากคันศรจึงจะพุ่งเข้าสู่เป้าหมายได้อย่างถูกต้อง โดยศรัทธา/สัทธา-ปัญญา เป็นผลที่ควบคู่กันประดุจปีกลูกศรถ่วงสมดุลให้แกกันและกัน คอยพยุงปลายลูกศรให้แล่นตรง ส่วนวิริยะ คู่กับสมาธิ จะช่วยพยุงด้านข้างของลูกศร แต่หากมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากเกินไปลูกศรก็ขาดความสมดุลไม่แล่นตรงพลาดเป้าหมายไป หรือแม้แต่ถ้ามีสติมากเกินไปก็จะตื่นตัวระแวงเกินปกติ ดังนั้นผล 5 เปรียบเสมือนผู้มีพลังที่แข็งแกร่ง ว่องไว มุ่งสู่เป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนจึงควรสังกัสสภาวะภาพของตนเองตามแนวคิดผล 5 ให้เกิดความสมดุลและมีความพอดี

โดยแนวคิดหลักธรรมะทางพระพุทธศาสนาพละ 5 ในเรื่องสติ จะมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีสติในการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจในบทบาทตนเองอย่างลึกซึ้งในการเรียนรู้รวมทั้งในเรื่องการควบคุมตนเอง ด้วยเหตุที่การประยุกต์ใช้แนวคิดพละ 5 จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีศรัทธาอย่างถูกต้อง มีความสามารถในการควบคุมตนเองอย่างมั่นใจ (Self-regulation) เพื่อให้เกิดปัญญาและนำไปสู่การมีสติอย่างสมบูรณ์ คำว่า มีสติอย่างสมบูรณ์คือ การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness) เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติในสถานการณ์จริงจนเกิดเป็นปัญญาเกิดการปรับระบบคิดตนเอง เกิดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ซึ่งการชี้แนะให้ผู้เรียนมีความสามารถในการควบคุมตนเองอย่างเหมาะสมด้วยหลักพละ 5 นั้น มีความสำคัญเพราะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไม่ได้ต้องการเพียงคนเก่งเท่านั้นแต่ต้องการคนที่มีความสามารถที่จะควบคุมตนเองทั้งการศึกษาค้นคว้า การเรียนรู้ด้วยตนเอง การตรวจสอบความถูกต้องในสิ่งที่ตนเองเรียนรู้และนำมาสอบทานหรือตรวจสอบความถูกต้องกับอาจารย์เพื่อยืนยันสิ่งที่ตนเองรู้ (เหมือนการฝึกสติในทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าการสอบทานอารมณ์) นอกจากนี้ยังรวมถึงความสามารถในการที่จะตรวจสอบผลงานของตนเองก่อนส่งมอบให้อาจารย์ผู้สอนอีกด้วย ตัวอย่างเช่น นักศึกษาพยาบาลจะต้องทำแผนการพยาบาลประจำวันของผู้ป่วย ซึ่งต้องมีการค้นคว้าอย่างเป็นระบบ การทบทวนข้อมูลที่ต้องเกี่ยวกับทฤษฎีกับอาการของผู้ป่วย การเขียนรายงานที่ต้อง หากนักศึกษาที่มีความสามารถในการควบคุมตนเอง จะต้องมีการตรวจสอบคุณภาพของงานก่อนส่งมอบให้กับอาจารย์ ไม่ใช่การผลักภาระหน้าที่การตรวจสอบนั้นให้กับอาจารย์แต่เพียงฝ่ายเดียว กรณีดังกล่าวถ้าหากนักศึกษาได้ใช้ความสามารถในการควบคุมตนเองในการเรียนจะเป็นประโยชน์หรือสร้างคุณค่าทางการศึกษาให้เกิดขึ้นอีกด้วย

สำหรับการกำหนด กำกับและทวนสอบผลการเรียนรู้โดยผู้เรียนเพื่อสร้างให้เกิดสติ ประกอบด้วย การที่ครูผู้สอนต้องกำหนดสิ่งที่เป็นผลลัพธ์จากการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ไว้ตั้งแต่แรกเพื่อให้ผู้เรียนได้รับทราบว่า จุดหมายสุดท้ายของการเรียนนั้นต้องการให้บรรลุมาตรฐานผลการเรียนรู้อะไรบ้าง เช่น คุณธรรม จริยธรรม ความรู้ด้านทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงทักษะทางวิชาชีพ เพื่อสะท้อนให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้ถึงเป้าหมายของการเรียนที่จะต้องบรรลุตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความฉลาดทางสุขภาวะตามแนวคิดการเรียนรู้

แบบมีส่วนร่วมและการเรียนรู้โดยการกำกับตนเอง ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างความฉลาดทางสุขภาวะตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการเรียนรู้โดยการกำกับตนเองมีความฉลาดทางสุขภาวะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (Sang ChotBoon, Prayoon Boonchai and Sumran Kumjudpai, 2017) แสดงว่าการเรียนรู้โดยการกำกับตนเองเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนทั้งการสังเกต การตัดสินใจ การมีปฏิสัมพันธ์ต่อการกำหนดเป้าหมายการเรียนของตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

4) สมာธิ: สร้างบทโต้ตอบสนทนาระหว่างอาจารย์กับผู้เรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ (Communicative Didactic Dialogues) ที่เน้นทักษะการสื่อสารส่งเสริมทำให้ผู้เรียนไม่ฟังชัน มีจิตกำหนด จดจ่ออยู่กับการสื่อสารในขณะที่เรียนรู้ ส่งเสริมการสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนและส่งเสริมการสร้างศรัทธาด้วยการใช้แนวคำถาม (Questioning Method) ที่กระตุ้นกระบวนการคิดและการเชื่อมโยงความรู้ที่นำไปสู่การคิดไตร่ตรอง การใช้คำถามเป็นเทคนิคสำคัญในการแสวงหาความรู้ที่มีประสิทธิภาพ เป็นกลวิธีการสอนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิด การตีความ การไตร่ตรอง และนำไปสู่การปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนรู้ การถามช่วยพัฒนาความคิดใหม่ ๆ ช่วยขยายทักษะการคิด ทำความเข้าใจให้กระจ่าง ก่อให้เกิดการทบทวน การเชื่อมโยงระหว่างความคิดต่างๆ ส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็นและเกิดความท้าทาย โดยผู้เรียนจะเรียนรู้จากการคิดเพื่อสร้างข้อคำถามและคำตอบด้วยตนเอง

การใช้คำถามในการสอน คือ การบูรณาการเพื่อพัฒนาไปสู่การคิดไตร่ตรอง (Reflective Thinking) และโครงสร้างกระบวนการคิด ช่วยให้ผู้เรียนได้ไตร่ตรองความเข้าใจของตน สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุงการเรียนรู้ คำถามที่ดีสามารถพัฒนาความคิดผู้เรียนในเชิงเหตุผล วิเคราะห์ วิจักษ์ สัจเคราะห์ หรือประเมินค่าเพื่อจะตอบคำถามซึ่งในทางวิชาชีพการพยาบาลมีความจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับเทคนิคการสอนแบบใช้คำถามได้แก่ 1) การทำบรรยากาศให้ดี เป็นมิตร ให้เกียรติ ไม่คุกคามผู้เรียนให้รู้สึกถูกกดดัน ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายในเชิงบวกโดยยึดหลัก ASA (Attentive, Smile, Acknowledge) = มองหน้าตั้งใจฟัง ยิ้มน้อยๆ ชมเมื่อตอบถูก (เช่น เก่งมาก ดีมาก เห็นด้วย) แต่เมื่อตอบผิดควรมีแนวคำถามสะท้อนคิด เช่น “ทำไมคิดอย่างนั้น” พร้อมทั้งแก้ไขแนวคิดที่ถูกต้องและยึดมั่นในใจเสมอว่าคำตอบในทางคลินิกไม่เคยมีคำตอบเดียว 2) เลือกคำถามที่ดีและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ เลือกคำถามปลายเปิดโดยใช้คำว่า “ทำไม อย่างไร เพราะเหตุใด” ให้นักศึกษาคิดคำตอบเอง พร้อมทั้งแนะแนวการคิดนำทางให้ผู้เรียนโดยใช้คำถามที่นักศึกษาจะต้องนำความรู้

พื้นฐานมาประยุกต์ใช้ 3) ใช้เทคนิคการถามที่ชัดเจนไม่กำกวม เลือกคำถามกว้างๆ ควรถามทีละคำถามและให้เวลาผู้เรียนได้คิดอย่างน้อย 10 วินาที หรือตั้งคำถามแล้วรอคำตอบ ควรหลีกเลี่ยงคำถามนำ ได้แก่ “ใช่ ไม่ใช่” คำถามให้เดา หรือ คำถามชี้แนะ เป็นต้น

นอกจากนี้การตั้งคำถามแบบโซเครติค (Socratic Method) วิธีสอนแบบนี้ใช้การตั้งคำถามให้นักเรียนคิดหาคำตอบหรือตอบปัญหาด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนจะกระตุ้นให้นักเรียนนึกถึงเรื่องต่างๆ ที่เคยเรียนแล้ว นักเรียนจะเรียนด้วยการพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อหาคำตอบที่ถูกต้องและเป็นการเสริมสร้างสติปัญญาให้ผู้เรียนรู้จักแสดงความคิดเห็น อภิปรายแล้วสรุป วิธีสอนแบบนี้เหมาะสำหรับนักเรียนที่ชอบใช้ความคิดค้นคว้าหาความรู้ในสิ่งต่างๆ การตั้งคำถามวิธีนี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดระดับสูงและเป็นคนมีเหตุผล ผู้เรียนไม่เพียงแต่จดจำความรู้ ข้อเท็จจริงได้อย่างเดียว แต่สามารถนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา วิเคราะห์ และประเมินสิ่งที่ถามได้ นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสาระสำคัญของเรื่องราวที่เรียนได้อย่างถูกต้องและกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาข้อมูลมาตอบคำถามด้วยตนเอง ในทางการพยาบาลผู้สอนสามารถตั้งคำถามในการสอนภาคปฏิบัติในขณะที่มีการอภิปรายหรือประชุมปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับผู้ป่วย การสอนและนิเทศข้างเตียงผู้ป่วย รวมถึงอาจจะมีการนำผู้ป่วยเข้ามามีส่วนร่วมในการถามและตอบคำถามซึ่งจะเกิดประโยชน์ในการฝึกภาคปฏิบัติเป็นอย่างมาก

5) จัดประสบการณ์จริงให้นักศึกษาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจากสถานการณ์จริงซึ่งเป็นปัญหาในระดับที่สูงขึ้น การจัดประสบการณ์จริงเป็นสิ่งสำคัญสอดคล้องกับการประเมินผลการวิจัยเชิงมหภาคที่พบว่า กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาศรัทธาและวิริยะ (self-concept strategies) สามารถเพิ่มความรู้ได้สูงสุด (Marzano, R. J., & Kendall, J. S., 2007) และการปฏิบัติจริงจะส่งผลที่เชื่อมโยงถึงมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ในเรื่องนวัตกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การสอนแบบศูนย์การเรียน การใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ การสอนแบบเรียนรู้ร่วมกัน และการเรียนผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต รวมทั้งการออกแบบการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการเรียนเชิงรุก การนำนักศึกษาออกไปนอกพื้นที่ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในสถานการณ์จริงและใช้เครื่องมือในการกระตุ้นระบบการคิดและการสอนที่สามารถนำไปใช้ได้ ตัวอย่างเช่น ในการเรียนการสอนภาคทฤษฎีวิชาการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันการเจ็บป่วย วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครลำปาง ที่ให้นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 2 ออกไปค้นหาข้อมูลทางสุขภาพของ 4 กลุ่มวัย ในชุมชน คือ วัยเด็ก วัยรุ่น

วัยผู้ใหญ่และวัยผู้สูงอายุ โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นและคำถามที่กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพของบุคคลทั้ง 4 ช่วงวัยในสถานการณ์จริง ซึ่งจะเป็นปฐมบทในการต่อยอดความรู้ของผู้เรียนในด้านการสร้างเสริมสุขภาพในระบบครอบครัว และอาจจะส่งผลต่อการเป็นนักสร้างสุขภาพในระดับครอบครัวในอนาคตได้

อุดมการณ์แห่งครูใน ศตวรรษที่ 21 (Teacher As Coach And Facilitator) จะต้องไม่ทำตนเป็น “ผู้รู้” แต่เน้นตั้งคำถามให้ผู้เรียนเกิดการค้นคว้าหรือทดลองปฏิบัติเพื่อหาคำตอบเอง และสร้างความท้าทาย กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความใคร่รู้และชวนขยายอดทนหาคำตอบ เพราะในชีวิตจริงผู้สอนไม่สามารถสอนทุกอย่าง สิ่งให้กับผู้เรียนได้ครบถ้วน สำหรับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) นั้น มีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ ประสบการณ์ การใคร่ครวญด้วยวิจาร์ณญาณ วาทกรรมที่เกิดจากการใคร่ครวญและการกระทำ (Mezirow, Jack., Taylor, Edward W. (2009) โดยการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงจะนำไปสู่การสร้างความคิดเชิงวิเคราะห์ การสะท้อนคิด การเปิดมุมมองใหม่เพื่อนำไปสู่การตีความในความหมายใหม่ ซึ่งปัจจัยที่นำไปสู่การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง คือ สิ่งที่ทำทายเป็นสำหรับอาจารย์ที่สอนทั้งการใช้คำถามที่ท้าทายเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนไปสู่การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง การส่งเสริมความรู้จากประสบการณ์ชีวิตซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้ ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานหลังการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นจากก่อนการจัดการเรียนรู้ (Siriporn Srichantha, 2017) แสดงว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจากสถานการณ์จริงผ่านการใช้โครงการเป็นฐานมีผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

5.บทสรุป

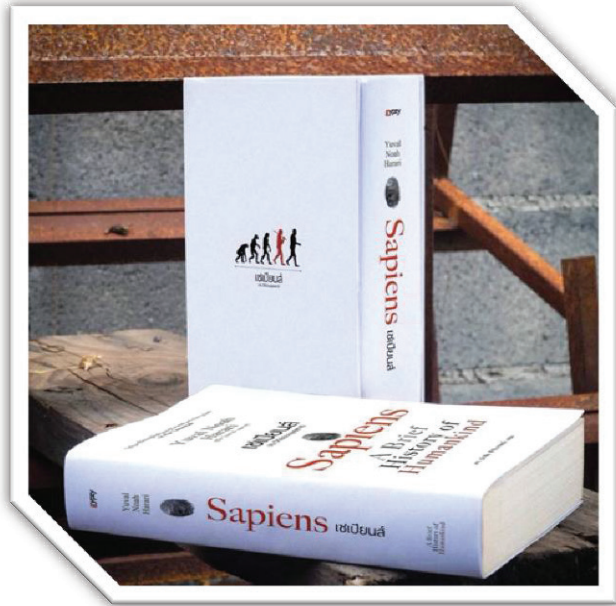
การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะแห่งอนาคตที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาหรือสถานการณ์จริงเป็นตัวกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการปฏิบัติจริง โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจในสิ่งที่ต้องการแสวงหาความรู้ และรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นทีมโดยสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาไทย 4.0 ที่เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้มีคุณภาพสูงด้วยระบบการศึกษา ดังนั้นการปรับระบบคิดของผู้เรียนด้วยการยึดหลักธรรมชาติโดยเฉพาะหลักพอ 5 ที่ส่งเสริมให้เกิดการควบคุมตนเอง การตระหนักรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ด้วยการค้นพบด้วยตนเองด้วยการคิดเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์และการคิดอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการปรับเปลี่ยนระบบการสอนที่เน้นบทบาทผู้สอนในระดับความรู้และกระบวนการคิดผู้เรียนจึงมีความสำคัญ

References

- Boromrajonani College of Nursing Nakorn Lampang. (2015). *Knowledge Management & Academic Problems of Nursing Students*. Lampang: BCNLP.
- Khan, S. (2008). Model-Based Teaching as a Source of Insight for The Design of a Viable Science Simulation. *Technology Instruction Cognition and Learning*. 6, 63-78.
- Marzano, R. J., & Kendall, J. S. (2007). *The New Taxonomy of Educational Objectives*. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin Press. San Francisco, CA. Jossey-Bass.
- Sang Chotboon, Prayoon Boonchai and Sumran Kumjudpai. (2017). Development of Enrichment A Curriculum to Enhance Health Literacy for Primary Students Based on The Concepts of Participatory Learning and Self-Regulated Learning. *Journal of MCU Peace Studies*.6 (Special Issue).323-333.
- Siripat Jessasaviroj. (2016). *Backward Design Learning Management Design*. Bangkok: Faculty of Education Ramkhamhaeng University.
- Siriporn Srichantha. (2017). Project Based Learning in Instructional Methodology and Management in Mathematics 1 Course for Bachelor's Degree Students of the Faculty of Education in Mathematics at Loei Rajabhat University. *Journal of MCU Social Science Review*,6 (1),.127-139.
- Thaworn Lorga et al. (2007). *Doctrine of Learning Through Activities*. Lampang: Boromrajonani College of Nursing Nakorn Lampang.
- Vichai Wongyai and Marut Pataphon. (2015). *Coaching Paradigm to Enhance Learning*. Bangkok: Charansanit Wong Printing.
- Vicharn Panich. (2015). *Enjoy Learning in The 21st Century*. Nonthaburi: SR Printing Mass Products.

Books Review

เซเปียนส์ ประวัติย่อมนุษยชาติ
Sapiens A Brief History of Humankind

หนังสือเรื่อง

เซเปียนส์ ประวัติย่อมนุษยชาติ Sapiens

ไขปัญหาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์และในโลกยุคใหม่..

ผู้เขียน Yuval Noah Harari (ยูวัล โนอาห์ แฮรารี)

ผู้แปล ดร. นำชัย ชีววิวรรธน์

สำนักพิมพ์ ยิปซี

ปีที่พิมพ์ 2018

ผู้เรียบเรียง

พระสุธีวีรบัณฑิต

Phra Sutheevirabundith

พระอุดมสิทธินายก

Phra Udomsittthinayok

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ

Phramaha Krisada Kittisopha

พระมหาสุนันท์ สุนนโท

Phramaha Krisada Kittisopha

ดร.ประเสริฐ ธิลาว

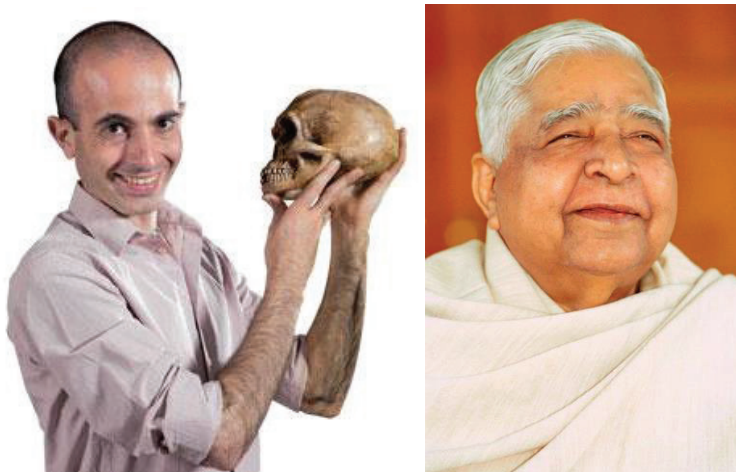
Prasert Thiloa

ดร.พงษ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์

phongphat Chittanurak

1. บทนำ

คำถามจาก “กัลยาณมิตร” ว่า “อ่านหนังสือเล่มนี้หรือยัง” ที่เพิ่งชื่อมา ในชื่อ “เซเปียนส์ ประวัติย่อมนุษยชาติ Sapiens” ที่ยังไม่ได้เกาะพลาสติกออกให้ผู้เรียบเรียงได้เห็น จึงเป็นที่มาของความสนใจ และหาข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือดังกล่าว จาก Online พร้อมมาอ่านหนังสือ ที่ให้ข้อมูลว่า หนังสือเล่มนี้แปลเป็นภาษาอังกฤษในปี ค.ศ. 2014 หลังจากตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 2011 เป็นภาษาฮีบรูว์ (อิสราเอล-ยิว) และมีข้อมูลต่อไปอีกว่า หลังจากตีพิมพ์ฉบับแปลเป็นครั้งแรก ก็ตีพิมพ์ซ้ำแล้วซ้ำอีกอย่างต่อเนื่องจนขายไปมากกว่า 5 ล้านเล่มแล้ว เป็นหนังสือขายดีในสหรัฐอเมริกา ทั้งมีการแปลเป็นภาษาอื่น ๆ แล้วมากกว่า 50 ภาษา รวมทั้งภาษาไทยด้วย ตีตรายชื่อหนังสือขายดีใน The New York Times Best Seller ได้รับการจัดอันดับเป็นหนังสือดีเด่นที่สุดประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2015 โดย Amazon.com ชนะรางวัล National Library of China’s Wenjin Book Award ในฐานะหนังสือที่ตีพิมพ์ดีที่สุดในปี ค.ศ. 2014 เหล่านี้เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวหนังสือว่ามีรายละเอียดอันเนื่องมาจากข้อมูล แต่สำหรับผู้เรียบเรียงมีความสนใจไปที่ Yuval Noah Harari ผู้เขียนที่มีความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการฝึกปฏิบัติกรรมฐานกับ วิปัสณาจารย์โกเอ็นก้า (Goenka, พ.ศ. 2467-2556) ชาวอินเดียผู้เกิดในพม่า โดย Yuval Noah Harari เรียนกรรมฐานและนั่งสมาธิวันละ 2 ชั่วโมงต่อวัน เป็นเวลากว่า 15 ปี และนำไปสู่การเขียนหนังสือในภาษาฮีบรูว์ (อิสราเอล) และถูกแปลเป็นภาษาต่าง ๆ ทั่วโลกกว่า 50 ภาษา เราคงไม่ได้บอกว่า Yuval Noah Harari เป็นชาวพุทธ แต่ต้องการยกมาเป็นกรณีศึกษาว่า หนังสือดังกล่าวน่าจะเป็นประติษฐผลร่วมจากการปฏิบัติสมาธิตามแบบพระพุทธศาสนา อันนี้ถ้าจะเคลมว่าเขาเป็นชาวพุทธก็คงไม่ใช่ แต่จะบอกว่าเขาได้ใช้แนวคิดทางพระพุทธศาสนามาเป็นกลไกหรือเครื่องมือในการได้มาซึ่งการเขียนเรียบเรียงหนังสือที่คลาสสิกอีกเล่มหนึ่งของยุคสมัยก็คงไม่ผิด ซึ่งในการเรียบเรียงนี้จะได้นำสาระบางประเด็นจากหนังสือมาเล่า เพื่อประโยชน์ในการศึกษาสิ่งที่เขาคิด และสะท้อนออกมา ในปรากฏการณ์ของชีวิตที่ชื่อว่า เซเปียน มนุษย์เผ่าสุดท้ายที่ยังคงหลงเหลือมาจนกระทั่งปัจจุบันต่อไป

ภาพ 1 ยูวัล โนอาห์ แฮรารี ผู้เขียนหนังสือ Sapiens กับ โคเอ็งก้า ผู้มีประสบการณ์ร่วมในการสอนกรรมฐาน และปฏิบัติวันละ 2 ชั่วโมง มากกว่า 15 ปี ทั้งกลายเป็นเครื่องมือในการเขียนหนังสือนี้ (ภาพ ออนไลน์, 12 กุมภาพันธ์ 2562)

2. หนังสือ Sapiens เป็นหนังสืออะไร

หนังสือ ถูกนิยามว่าเป็นหนังสือวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐศาสตร์ และอีกหลายศาสตร์ตามแต่จะนิยาม หากพิจารณาตามทัศนะของผู้คนที่หลากหลายดังปรากฏในคำนิยมหนังสือเองดังปรากฏเป็นทัศนะของ รองศาสตราจารย์ ดร. เจษฎา เต็นดวงบริพันธ์ อาจารย์นักวิทยาศาสตร์ชาวไทยที่ได้ชื่อว่าให้องค์ความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์มาตลอดเวลาหลายปี ได้เขียนสะท้อนคิดและถูกตีพิมพ์ในหนังสือว่า “...ขอขอบพระคุณทางสำนักพิมพ์ยิปซีที่ได้แปลหนังสือระดับ Best Seller ในต่างประเทศอย่างหนังสือ Sapiens เล่มนี้ ซึ่งเป็นหนังสือวิทยาศาสตร์อ่านสนุก พร้อม ๆ กับหนังสือวิพากษ์ประวัติศาสตร์อย่างถึงแก่น หาได้ยากในท้องตลาดหนังสือบ้านเรา ออกมาให้คนไทยได้อ่านกัน...” ทัศนะของนักวิทยาศาสตร์ยังให้การยอมรับว่าเป็นหนังสือวิทยาศาสตร์หรือในทัศนะของ ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ ผู้ประกาศตัวว่าเป็นสมาชิกของ Homo Sapiens ได้ให้ทัศนะสะท้อนคิดว่า “...เมื่อพวกเขาได้ "ผงาดขึ้นมาในโลก" เหนือสรรพสิ่งแล้ว จึงเป็นความรับผิดชอบของเราที่จะต้องช่วยกันดูแลรักษาโลกใบนี้ให้เป็นที่พักพิงของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ที่เป็นเพื่อนเพียงแต่ไม่ฉลาดเท่าเราต่อไปอีกนานเท่านั้น...

การเข้าใจประวัติศาสตร์ของมนุษย์ก็คือการเข้าใจปัจจุบันและอนาคต ใครที่อยากรู้ว่าเหตุใดมนุษย์จึงครองโลกได้ในที่สุดต้องอ่านหนังสือเล่มนี้ และใครอยากรู้ชะตากรรมของมนุษย์ต่อไปก็ต้องอ่านหนังสือเล่มนี้เช่นกัน..” หรือทัศนะของโทมัส ศุขปริชา ให้ทัศนะว่า “...Sapiens คือหนังสือที่ทะเยอทะยาน มันบอกเล่าเรื่องราวของมนุษย์ตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่กำเนิดมนุษย์ การดิ้นรนต่อสู้ ความขัดแย้ง การร่วมมือ ความรุ่งเรืองเฟื่องฟู ฯลฯ โดยพยายามรวบรวมทุกมิติแง่มุมแห่งชีวิตเอาไว้ เพื่อสำรวจย้อนกลับเพื่อตอบคำถามว่า ทำไมเราจึงอยู่ ที่นี่ บนโลกใบนี้ยาวนานขนาดนี้...” หรือในทัศนะของนักอ่านอย่างอดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา บาร์ก โอบามา (Barack Obama, 20 มกราคม พ.ศ. 2552/2009 – 20 มกราคม พ.ศ. 2560/2017) ที่เสนอให้ผู้อ่านได้คิดต่อไปว่า “...หนังสือเล่มนี้ให้มุมมองที่รับรู้ได้ว่าพวกเราอยู่ในโลกนี้เป็นเวลาสั้นมากเพียงใด เกษตรกรรมและวิทยาศาสตร์เพิ่งมาอยู่กับเราเพียงเมื่อไม่นานมานี้เอง แต่ก็ถือว่าสมเหตุสมผลเพียงใดที่จะต้องเอาใจใส่กับเรื่องเหล่านี้...” หรือในทัศนะของบิล เกตส์ (Bill Gate) เสนอว่า “...ผมขอแนะนำหนังสือเล่มนี้ให้กับใครก็ตามที่ต้องการมองหาหนังสือประวัติศาสตร์ของมนุษย์ที่สนุกและอ่านแล้วอินไปด้วย...คุณจะรู้สึกว่ายากที่จะวางมันลงทีเดียว...”

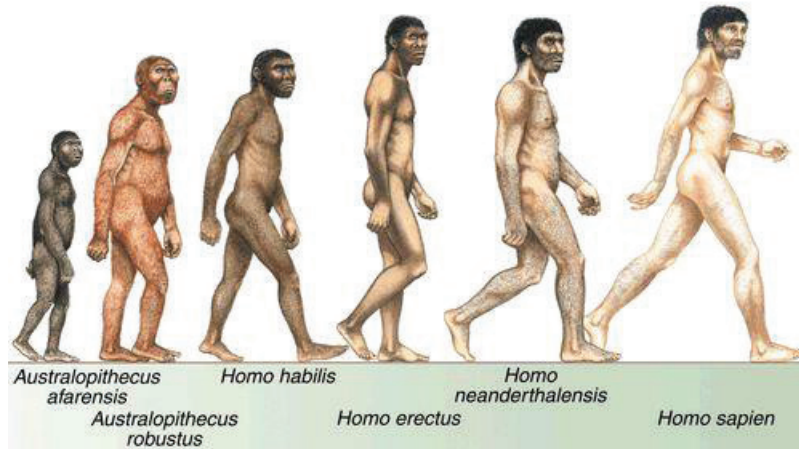
ภาพที่ 2 หนังสือ Sapiens ของ ยูวัล โนอาห์ แฮรารี มีแฟนคลับที่อ่านหนังสือของเขาอย่างอดีตประธานาธิบดี Barack Obama, Bill Gate รวมไปถึง Mark Zuckerberg (ภาพ ออนไลน์, 12 กุมภาพันธ์ 2562)

ทั้งหมดเป็นเพียงทัศนะต่อหนังสือ โดยเฉพาะฉบับภาษาไทยซึ่งทางสำนักพิมพ์ได้นำเสนอต่อสาธารณะ หนังสือสะท้อนมิติของความหลากหลายทั้งในเชิงการเมือง เศรษฐกิจ

ศาสนา ความเชื่อ และวัฒนธรรมก็ไม่ผิด อีกนัยหนึ่งหนังสือดังกล่าวถ้านักการศาสนา เพราะมีกระบวนการทำให้เชื่อหรือพูดในประเด็นทางศาสนา หรือเป็นแนวมนุษยวิทยา เพราะมีเรื่องกำเนิดมนุษย์ หรือเป็นเรื่องพัฒนาการทางการเมืองเพราะมีเรื่องการเมือง เป็นต้น ดังนั้นจากภาพรวมของหนังสือจึงเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นบนการค้นคว้าที่ว่าด้วยเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ และนับเป็นพัฒนาการของมนุษย์ที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องยาวนานจากช่วงสู่ช่วง จนกระทั่งปัจจุบัน

3. หนังสือเล่าเรื่องอะไร

หนังสือ "เซเปียนส์ ประวัติย่อมนุษยชาติ Sapiens" เล่มนี้ มีจุดมุ่งหมายที่เด่นชัดข้อหนึ่งคือ ต้องการอธิบายว่ามนุษย์ชาติเป็นอย่างไรที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้ได้อย่างไร เราเปลี่ยนแปลงจากแค่เป็นมนุษย์เพียงสปีชีส์หนึ่งในหลายสปีชีส์ที่เคยปรากฏขึ้นบนโลก แต่กลายมาเป็นมนุษย์เพียงสปีชีส์เดียวที่หลงเหลืออยู่บนโลกใบนี้ได้อย่างไร ตลอดประวัติศาสตร์อันยาวนานของพวกเรา เกิดความเปลี่ยนแปลง สุขนาฏกรรม และโศกนาฏกรรม อะไรกับพวกเราบ้าง.. ในบรรดาปัจจัยต่าง ๆ ได้ถูกนำมาอธิบายขยายความอย่างทำให้เห็นภาพ (และบางครั้งก็ชวนสะเทือนใจและสลดใจมาก) ไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการควบคุมไฟ ที่ทำให้เรามีอำนาจเหนือสัตว์ต่าง ๆ การพูดคุยสื่อสารและการนิเทศที่ช่วยทำให้คนเราอยู่รวมกันเป็นหมู่เหล่าได้อย่างไม่น่าเชื่อ เกษตรกรรมที่ทำให้มีผลผลิตพืชพันธุ์เป็นกอบเป็นกำ ทำให้ไม่ต้องเป็นคนป่าเร่ร่อนอีกต่อไป ตำนาน.. เรื่องเล่า.. และศาสนา.. ที่ช่วยให้คนเรื่อนหมื่นไปถึงเรื่อนล้านร่วมกันทำเรื่องเหลือเชื่อมากมายได้

ภาพ 3 พัฒนาการของเผ่าพันธุ์มนุษย์ **Sapiens** ตามชื่อหนังสือ (ที่มา ออนไลน์ :

<https://www.philosophytalk.org/blog/being-human-being-here> 14 มีนาคม 2562)

จินตนาการและความเชื่อบางอย่างทำงานร่วมกัน เป็นปัจจัยเสริมให้กันและกัน เงินตราสิ่งประดิษฐ์ที่มีความเชื่อในมูลค่า ที่สะดวกกับการใช้สอยและเก็บสะสม จนกลายเป็นกบดักทำให้มนุษย์บางคนราวกับเป็นทาสที่หมกมุ่นอยู่กับการหาเงินมาครอบครองให้มากที่สุดตลอดชั่วชีวิต ความขัดแย้งและการปะทะทางความคิดที่อาจเป็นต้นตอก่อให้เกิดวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาจนยากเปลี่ยนแปลง วิทยาศาสตร์ที่ช่วยให้เราสุขสบายขึ้น และถึงกับช่วยทำให้มนุษย์มีอำนาจทำลายล้างโลกคล้ายกับเป็นพระเจ้าในตำนานของพวกเขาเอง ผู้อ่าน "Sapiens" เล่มนี้ นอกจากจะรู้สึกสนุกสนานราวกับอ่านนวนิยายด้วยสำนวนการเล่าเรื่อง และเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยจากความรอบรู้ของผู้เขียนแล้ว ยังจะได้พบกับข้อสังเกต สมมุติฐาน และคำอธิบาย ที่กล่าวออกมาอย่างตรงไปตรงมา ชวนให้อึ้งทึ่ง และชวนคิดต่อหรือแม้แต่จะได้แย้งอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งเล่ม! แล้วในเล่มมีอะไร ?

ส่วนที่ 1 การปฏิวัติการรับรู้

- การปฏิวัติที่สำคัญ 3 รูปแบบ เป็นตัวกำหนดเส้นทางประวัติศาสตร์ได้แก่ 1.การปฏิวัติการรับรู้ เริ่มต้นเมื่อ 70,000 ปีมาแล้ว (2) การปฏิวัติเกษตรกรรม เริ่มขึ้นเมื่อประมาณ 12,000 ปีมาแล้ว และ (3) การปฏิวัติวิทยาศาสตร์ เมื่อประมาณเพียง 500 ปีก่อน ซึ่งอาจทำให้ประวัติศาสตร์สิ้นสุด แต่เป็นการเริ่มต้นสิ่งใหม่ที่แตกต่าง

ส่วนที่ 1 การปฏิวัติการรับรู้

-
- ไปอย่างสิ้นเชิง หนังสือเล่มนี้จะบอกเล่าเรื่องราวของการปฏิวัติทั้ง 3 รูปแบบ ที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์และสิ่งมีชีวิตร่วมโลก (หน้า 28-29)
- นักชีววิทยาได้แบ่งสิ่งมีชีวิตออกเป็นสปีชีส์ (Species) โดยสัตว์ที่ถูกจัดอยู่ในสปีชีร์เดียวกันคือสัตว์ที่มีแนวโน้มที่จะสามารถจับคู่ผสมพันธุ์เพื่อให้กำเนิดทายาทที่มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ได้ (หน้า 28)
 - มีความเชื่อผิด ๆ เกี่ยวกับวิวัฒนาการของมนุษย์ที่มองว่ามนุษย์สปีชีส์ต่าง ๆ เรียงลำดับวิวัฒนาการเป็นเส้นตรงเพียงเส้นเดียว โดยเออร์เกสเตอร์ให้กำเนิดอิเรกตัส อิเรกตัสให้กำเนิดนีแอนเดอร์ธัลส์ และนีแอนเดอร์ธัลส์วิวัฒนาการมาเป็นเรา แบบจำลองชนิดเส้นตรงเช่นนี้ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าในช่วงเวลาหนึ่งมีมนุษย์เพียงสปีชีส์เดียวที่อาศัยอยู่บนโลก และสปีชีส์ทั้งหมดก่อนหน้านี้เป็นก็แต่เพียงแบบจำลองเก่าของเรา แต่ในความเป็นจริงแล้วจากช่วงเวลา ๒ ล้านปีที่แล้วจนถึงราว ๑๐,๐๐๐ ปีที่ผ่านมาเป็นบ้านของมนุษย์หลากหลายสปีชีส์ไปพร้อม ๆ กัน (หน้า 32-33)
 - วัตถุประสงค์ของการใช้เครื่องมือหินในยุคต้นโดยทั่วไปคือใช้ทำให้ไขกระดูกแตกออกเพื่อเอาไขกระดูก (หน้า 37)
 - ก้าวที่สำคัญของมนุษย์สู่ยอดห่วงโซ่อาหารก็คือการรู้จักใช้ไฟ มนุษย์บางสปีชีส์อาจรู้จักการใช้ไฟเป็นครั้งคราวมาตั้งแต่ 800,000 ปีก่อน ขณะที่โฮโมเอเรกตัส นีแอนเดอร์ธัลส์ และบรรพบุรุษโฮโมเซเปียนส์ใช้ไฟเป็นกิจวัตรมาราว 300,000 ปีแล้ว (หน้า 39)
 - การคิดค้นเรื่องการปรุงอาหารทำให้มนุษย์สามารถรับประทานอาหารได้หลากหลายชนิด ใช้เวลาในการกินอาหารน้อยลง ทำให้เรามีฟันซี่เล็กลงและลำไส้ที่สั้นลง (หน้า 39)
-

<p>ส่วนที่ 2 การ ปฏิบัติ เกษตรก กรรม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - หลักสำคัญของการปฏิบัติเกษตรกรรม ความสามารถในการทำให้มีคนรอดตายได้มากขึ้นภายใต้สถานการณ์ที่แย่งลง (หน้า 129) - มนุษย์ก็คล้ายกับสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมจำนวนมากที่มีกลไกทางพันธุกรรมและฮอร์โมนที่คอยช่วยควบคุมไม่ให้มีลูกจนมากเกินไป (หน้า 130) - ในที่ใดที่ข้าวสาาลีพบได้มากเป็นพิเศษก็จะพบแหล่งอาหารและสัตว์ป่าที่อุดมสมบูรณ์มากขึ้นไปด้วยเช่นกัน จึงมีกลุ่มคนที่ค่อย ๆ เลิกใช้ชีวิตแบบเร่ร่อนไปเรื่อย และตั้งถิ่นฐานเป็นบางฤดู รวมถึงตั้งค่ายที่พักถาวรเลย (หน้า 134) - ศาสนาหรือระบบคตินิยมที่ซับซ้อนเท่านั้นที่จำทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจเช่นนี้ได้ (หน้า 137) - การปฏิบัติเกษตรกรรมทำให้อารคตกกลายเป็นเรื่องสำคัญมากขึ้นเกินกว่าที่เคยเป็นมาก่อนหน้านั้นมาก เกษตรกรต้องหมั่นคิดเรื่องอนาคตและต้องทำตัวให้เข้ากับแผนงานตามแผน เศรษฐศาสตร์แบบเกษตรกรรมขึ้นอยู่กับวัฏจักรการผลิตแบบเป็นฤดูกาล (หน้า 149) - เรายึดถือสัจธรรมอันเห็นประจักษ์แจ้งชัดในตนว่า มนุษย์ทุกคนล้วนถูกวิวัฒนาการมาอย่างแตกต่างกัน พวกเราเกิดมาพร้อมกับลักษณะต่าง ๆ ที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ และในบรรดาในลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ได้แก่ ชีวิตและการเสาะแสวงหาความพึงพอใจ (หน้า 162) - อักษรที่ไม่สมบูรณ์ไม่สามารถอธิบายภาษาพูดครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งหมด แต่ก็ใช้อธิบายสิ่งที่อยู่นอกเหนือจากขอบเขตของภาษาพูดได้บ้าง อักษรที่ไม่สมบูรณ์อย่างในจารึกคณิตศาสตร์แบบเวอเรียนไม่อาจนำมาใช้เขียนบทกวี แต่ก็ใช้เก็บรักษาข้อมูลบัญชีภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก (หน้า 180)
--	---

ส่วนที่ 3 การรวมเป็นหนึ่งใน
มนุษยชาติ

-
- ศาสนาคือบรรทัดฐานและคุณค่าของมนุษย์ ที่ตั้งอยู่บนความเชื่อในระเบียบแบบแผนของมนุษย์ ทฤษฎีสัมพันธภาพไม่เป็นศาสนา เพราะอย่างน้อยที่สุดก็ไม่ได้ทำให้เกิดบรรทัดฐานและคุณค่าใดในมนุษย์ ฟุตบอลไม่ใช่ศาสนา เพราะไม่มีใครคิดว่ากฎที่มีอยู่สะท้อนให้เห็นถึงคำบัญชาของอภิมนุษย์ อิสลาม พุทธ และคอมมิวนิสต์ ต่างล้วนเป็นศาสนา เพราะทั้งเป็นนั้นเป็นระบบที่ว่าด้วยบรรทัดฐานและคุณค่าของมนุษย์ ที่ตั้งอยู่บนความเชื่อในเรื่องระเบียบแบบแผนของอภิมนุษย์ มีความแตกต่างระหว่างอภิมนุษย์ (Superhuman) และเรื่องเหนือธรรมชาติ (Supernatural) กฎในศาสนาพุทธและกฎประวัติศาสตร์ของมาร์กซิสต่างก็เป็นกฎของอภิมนุษย์ เพราะผู้ตรากฎต่าง ๆ เหล่านี้ขึ้นไม่ใช่มนุษย์สามัญ แต่กระนั้นก็ได้เป็นผู้มีอิทธิฤทธิ์เหนือธรรมชาติ (หน้า 317)
 - สงครามเพื่อความอยู่รอดนั้นหนักหนาและไม่อาจให้อภัยได้แต่ก็เป็นวิธีการเดียวที่จะทำให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ การต่อสู้ดิ้นรนนี้จะจำกัดทุกสิ่งทุกอย่างที่ไม่เหมาะสมสำหรับชีวิต และเลือกเอาทุกอย่างที่สามารถจะอยู่รอดได้ กฎของธรรมชาติเหล่านี้เป็นเรื่องที่ไม่อาจโต้แย้ง สิ่งมีชีวิตแสดงให้เห็นกฎต่าง ๆ เหล่านี้โดยความอยู่รอดของพวกมันเอง กฎพวกนี้ไม่ให้ภัยกับสิ่งมีชีวิตใดเลย ใครก็ตามที่พยายามต่อต้านจะถูกกวาดล้างจนหมดสิ้น ชีวิตวิทยาไม่เพียงแต่สอนเราเกี่ยวกับสัตว์และพืชแต่ยังแสดงให้เห็นถึงกฎต่าง ๆ ที่เราต้องทำตาม และวางแผนงานของเราให้เข้มแข็งต่อการมีชีวิตและการต่อสู้ไปตามกฎเหล่านี้ ความหมายของชีวิตจึงเป็นการต่อสู้ดิ้นรน ผู้ต่อต้านกฎเหล่านี้จึงเป็นบาปที่จะนำมาซึ่งความโศรกเศร้าแก่ตน (หน้า 326)
-

ส่วนที่ 4 การปฏิวัติ
วิทยาศาสตร์

- ประวัติศาสตร์ต่างจากฟิสิกส์และเศรษฐศาสตร์ตรงที่ไม่มีวิธีที่จะใช้ทำนายได้อย่างเที่ยงตรง เราไม่ได้ศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อให้รู้อนาคต แต่เพื่อขยายขอบเขตความคิด เพื่อให้สามารถเข้าใจสถานการณ์ปัจจุบันที่อาจจะได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ (หน้า 335)
- ห่วงโซ่การปฏิวัติวิทยาศาสตร์แบบป้อนกลับ การที่วิทยาศาสตร์จะก้าวหน้าได้นั้นยังต้องการอีกหลายสิ่งหลายอย่างนอกเหนือไปจากการวิจัย ยังขึ้นกับการเสริมแรงกลับ วิทยาศาสตร์ด้วยการเมืองและเศรษฐศาสตร์ สถาบันการเมืองและเศรษฐศาสตร์เป็นสถาบันที่ใช้ทรัพยากร ซึ่งหากไม่ได้ทรัพยากรพวกนี้เสียแล้ว การวิจัยวิทยาศาสตร์ก็เป็นเรื่องที่แทบเป็นไปไม่ได้ ในทางกลับกัน นอกเหนือไปจากสิ่งต่าง ๆ กับสถาบันเหล่านี้ การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ก็ยังช่วยให้อำนาจใหม่ ๆ อีกด้วย ซึ่งมีผลทำให้ได้รับทรัพยากรใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นและทรัพยากรก็ถูกนำกลับมาลงทุนให้กับงานวิจัยต่อไปอีก (หน้า 347)

บทส่งท้าย สัตว์ที่กลายเป็น
พระเจ้า

- แม้ว่าเรามีความสามารถจะทำเรื่องมหัศจรรย์ได้มาก แต่เราก็ยังคงไม่แน่ใจว่าจุดหมายของเราควรจะเป็นเรื่องใดกันแน่และดูเหมือนเราจะไม่พอใจกับที่เป็นอยู่ตลอดเวลา เราพัฒนาจากเรือแคนูมาเป็นเรือแจวโบราณ แล้วก็เรือจักรไอน้ำ จนไปถึงยานกระสวยอวกาศ แต่กลับไม่มีใครรู้ว่าเรากำลังไปที่ใดกันแน่ เราทรงอำนาจกว่าที่เคย แต่กลับมีความนึกคติน้อยมากกว่าจะทำอะไรกับอำนาจเหล่านั้น แยกว่านั่นอีกก็คือมนุษย์ดูจะขาดได้รับความรับผิดชอบมากกว่าที่เคยเป็นมา พระเจ้าที่เราสร้างขึ้นเองเพื่อให้อยู่ร่วมกันได้ จะอย่างไรก็ยังทรงเคารพกฎต่าง ๆ ทางฟิสิกส์ แต่เราไม่เคยรับผิดชอบต่อใครหรือสิ่งใดเลย ทำให้เรามุ่งร้ายต่อสัตว์ต่าง ๆ ร่วมโลกและต่อระบบนิเวศรอบคร้ว เราคิดแต่เรื่องความสะดวกสบายและความสนุกสนานของตัวเอง แต่กระนั้นก็ไม่เคยรู้จักพอ (หน้า 566)

จากในส่วนที่หนึ่งจนถึงบทสุดท้าย ผู้เขียนให้ข้อมูลวิวัฒนาการทางความคิด ข้อเท็จจริง ที่ผสมรวมหลากหลายในมิติที่แตกต่าง โดยสะท้อนออกมาเป็น “จินตทัศน์” ทางความคิด ดังปรากฏในแต่ละช่วงของงานเขียนที่ถูกถ่ายทอดแปลออกมาสู่ภาษาไทย ซึ่งยังคงทั้งเจตนาธรรมและลำดับความคิดได้อย่างชัดเจน แต่สิ่งที่ชัดเจนและทำให้เห็นพัฒนาการของแต่ละช่วงเวลาในแต่ละบทที่นำเสนอตั้งแต่ประวัติศาสตร์พัฒนาการในยุคเริ่มต้น การปฏิวัติการรับรู้ การปฏิวัติเกษตรกรรม การรวมเป็นหนึ่งของมนุษยชาติ การปฏิวัติวิทยาศาสตร์ ที่ส่งผลให้มนุษย์มีพัฒนาการทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ จนกระทั่งผู้เขียนได้มองไปถึงว่า “สัตว์” ในเผ่าพันธุ์มนุษย์ได้กลายเป็น “พระเจ้า” ดังปรากฏในหนังสือและเป็นบทส่งท้ายดังกล่าวด้วย

ภาพ 4 การปฏิวัติวิทยาศาสตร์ นับเป็นพัฒนาการหนึ่งของมนุษยชาติ และมีผลต่อมนุษย์กระทั่งปัจจุบัน และถูกกล่าวถึงความสำคัญหนึ่งในหนังสือ Sapiens (ที่มาภาพ : ออนไลน์, 12 มีนาคม 2562)

4. มองหนังสือแบบชาวพุทธ

ตามที่เกริ่นนำว่าผู้เขียนหนังสือมีประวัติน่าสนใจ การที่เขาเป็นนักมังสวิรัต การที่เขาเป็นนักคิดนักเขียนและอธิบายตัวเองว่าเป็นคนศึกษากรรมฐานตามแนวพุทธ รวมทั้งใช้เวลากว่า 15 ปี ในการนั่งกรรมฐานวันละ 2 ชั่วโมง ทั้งเชื่อผู้เรียบเรียงนี้ เชื่อได้เลยว่า “กรรมฐาน” เป็นเครื่องมือนำไปสู่ “กลไก” การบันทึกความเรียงทางความคิดในรูปแบบ

หนังสือ จนกระทั่งกลายเป็นหนังสือขายดี ติดอันดับโลก และถูกแปลในภาษาต่าง ๆ กว่า 50 ภาษา แต่ในการนำมา Books Reviews เพียงประสงค์สะท้อนคิดนำประเด็นทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในหนังสือมาเป็นเสนอร่วมกับสารัตถะอื่น ๆ ด้วย ทั้งแนวความคิดทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ความเป็นเหตุเป็นผล เป็นปัจจัยของกันและกัน หรือพระพุทธศาสนากับความสอดคล้องกับธรรมชาติในองค์รวม “เปลี่ยนแปลง” เป็นพลวัตน์ ซึ่งจะได้นำเสนอเป็นลำดับไป

(1) **แนวคิดเรื่องกำเนิดของโลก** ของมนุษย์ที่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องยาวนาน จากช่วงสู่ช่วงจนกระทั่งปัจจุบัน

“...เมื่อประมาณ 13,500 ล้านปีที่แล้ว สสาร พลังงาน เวลา และพื้นที่ได้รวมตัวกัน ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่รู้จักกันในชื่อ “บิกแบง” (Bigbang) เกิดเป็นเอกภพของเราเรื่องราวเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานของเอกภพของเรานี้เรียกว่าฟิสิกส์

ประมาณ 300,000 ปีหลังเหตุการณ์บิกแบง สสารและพลังงานเริ่มรวมตัวกันเป็นโครงสร้างเชิงซ้อนที่เรียกว่า “อะตอม” ซึ่งรวมตัวกันเป็นโมเลกุล เรื่องราวเกี่ยวกับอะตอม โมเลกุล แสดงปฏิกิริยาของพวกมันเรียกว่า “เคมี”

3,800 ล้านปีที่แล้ว บนดาวเคราะห์ที่เรียกว่า โลก โมเลกุลได้รวมตัวกันก่อรูปเป็นโครงสร้างเชิงซ้อนที่เรียกว่า “สิ่งมีชีวิต” เรื่องราวของสิ่งมีชีวิตเหล่านี้เรียกว่า “ชีววิทยา”

ประมาณ 70,000 ปีมาแล้ว สิ่งมีชีวิตในสปีชีส์ โฮโมเซเปียนส์ (HOMO Sapiens) เริ่มก่อรูปโครงสร้างสังคมที่ประณีตมากขึ้นในโลกเรียกว่า “วัฒนธรรม” หายหลังพัฒนาการทางวัฒนธรรมของเหล่ามนุษย์ทั้งหลายมีชื่อเรียกว่า “ประวัติศาสตร์” (หน้า 27)

แนวคิดที่ปรากฏในหนังสือให้ข้อมูลประหนึ่งเป็นจุดกำเนิดของโลก มนุษย์ และสุริยจักรวาล ที่ว่าด้วยกำเนิดแห่งมวลมนุษย์ชาติ ประหนึ่งทวนย้อนต่อความเป็น “พระเจ้า” ในศาสนาที่ว่าด้วยเรื่องของกำเนิดและพัฒนาการของมนุษย์ ที่นับเป็นระบบคิดของโลกในปัจจุบัน นัยหนึ่งเป็นความท้าทายอีกนัยหนึ่งเป็นการสะท้อนข้อมูลที่ถูกยอมรับและกลายเป็นองค์ความรู้ตามชื่อบท “**ปฏวัตติการรับรู้**” ประหนึ่งยืนยันความรู้ใหม่ต่อความรู้ในเรื่อง “**โลก-มนุษย์**” มีพัฒนาการและจุดกำเนิดอย่างไร ซึ่งแย้งกับข้อมูลความรู้ที่มีอยู่เดิมดังที่บรรยายให้ข้อมูลไว้ว่า

“...ตั้งแต่สมัยบรรพกาล แม้ *HOMO Sapiens* ต้องแข่งขันแก่งแย่งกับมนุษย์สายพันธุ์อื่น เช่น มนุษย์นีแอนเดอร์ธัลส์ (ซึ่งบางตำราบอกเป็น *HOMO Sapiens Sapiens* เหมือนกันแต่เป็นคนละ *Subspecies*) หรือมนุษย์อื่น ๆ อีกราวหกสายพันธุ์ เราก็เอาชนะมนุษย์เหล่านั้นมาได้อย่างราบคาบ แม้ยังไม่แน่ชัดว่าเราเป็นผู้ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์อื่น ๆ ทั้งหมดหรือว่ามีเหตุปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วยแต่ผลลัพธ์สุดท้ายก็คือ *HOMO Sapiens Sapiens* เป็นผู้อยู่รอด และกลายเป็นเผ่าพันธุ์ที่ครองโลก...” (คานิชม)

ดังนั้นแนวคิดเรื่องกำเนิดโลกในหนังสือจึงอิงอยู่กับระบบคิดในทางวิทยาศาสตร์และการรับรู้ในแบบใหม่ ที่อาจแตกต่างหรือห่างไกลกับระบบคิดว่าด้วยการ “กำเนิด” โลกในแบบศาสนา ทั้งในแบบคริสต์และอิสลาม (Ven.Naing Kruy (Inthapanyo), 2013/2556 : 48-71) ในส่วนของพุทธศาสนา อาจไม่ได้ลากยาวไปถึงเรื่องของ “ผู้บันดาล” แต่ก็สะท้อนคิดพัฒนาการของมนุษยชาติในอีกแบบหนึ่ง ดังปรากฏใน “อัครัญสูตร” ที่ว่าด้วยกำเนิดของโลกตามคติของพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ตรัสเล่าถึงกำเนิดของโลกและจักรวาล โดยทรงได้แย่งวาเสฏฐะและภราทวาชะ ซึ่งเป็นพราหมณ์ และถูกสอนมาจากฝ่ายวรรณพราหมณ์จนคิดว่าตนเองนั้นเกิดจากโอษฐ์ของพระพรหมและพระพรหมเนรมิตทุกอย่าง พระพุทธเจ้าทรงตรัสตอบแก่ท่านทั้งสองว่า มนุษย์เกิดจากมนุษย์ด้วยกัน คือพราหมณ์ย่อมกำเนิดจากพราหมณ์ และมนุษย์จะมีบรรพบุรุษเดิมจากต้นกำเนิดเดียวกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะอยู่ในกลุ่มคนใด วรรณะใด จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าไม่ได้ตอบถึงต้นปฐมกำเนิด ไม่ได้ตอบถึงปฐมชีวิต และไม่ได้ใช้คำว่า ” พระเจ้า ” (อภ.ตัก. 20/81/221, Sirisak Apisakmontree Tanikan Warathammanon. (2017) : 141-167) พระพุทธศาสนาให้พัฒนาการของการเกิดเป็นมนุษย์และโลกเป็นไปตามธรรมชาติโดยมนุษย์กับมนุษย์เป็นพัฒนาการร่วมกัน ซึ่งนัยหนึ่งสอดคล้องกับในหนังสือ หรืออีกนัยหนึ่งต้องการบอกว่าพระพุทธศาสนามีระบบคิดว่าด้วยกำเนิดของโลกและมนุษย์ปรากฏในอัครัญสูตร เป็นต้น

ภาพ 5 แนวคิดการเกิดของมนุษย์ในศาสนา Adam and Eve กับพัฒนาการของมนุษย์ที่ปรากฏใน Sapiens (ภาพ ออนไลน์ : 15 มีนาคม 2562)

(2) แนวคิดเรื่องความเปลี่ยนแปลง หนังสือเสนอแนวคิดการเปลี่ยนแปลง โดยใช้การเปลี่ยนแปลงเป็นฐานในการเล่าเรื่องในอีกแบบหนึ่ง ทั้งในเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ความเชื่อ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งยกมาเป็นแนวคิดข้อความดังปรากฏดังปรากฏสะท้อนคิดในคำนิยามของ ได้คือ รศ.ดร.เจษฎา เด่นดวงบริพันธ์ ในฐานะนักวิทยาศาสตร์และให้ทัศนะสะท้อนคิดไว้ว่า

“...การปฏิวัติวิถีชีวิตจากการเป็นนักล่ามาสู่การเพาะปลูกทำการเกษตรเลี้ยงครอบครัวและสังคมนั้นเป็นความผิด...พลาตครั้งใหญ่ มันนำมาซึ่งการเกษตรเลี้ยงครอบครัวและสังคมนั้นเป็นความผิดพลาตครั้งยิ่งใหญ่มันนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เกิดชนชั้นวรรณะเกิดการแก่งแย่งและเกิดสงคราม มนุษย์ Sapeins หาหนทางในการอยู่รอดจากภัยสมัยใหม่ด้วยการรวมตัวกันภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคม ก่อเกิดทั้งแนวคิด ลัทธิ เทพเทวดาศาสนา ไปจนถึงการใช้เงินทองและเครดิตเพื่อแลกเปลี่ยนกันแทนสินค้าจริง อาณาจักรและจักรวรรดิได้ประกาศตัวชนในมุมต่าง ๆ ของโลก ก่อนที่ความท้าทายในการยอมรับว่า “ไม่รู้” ในเชิงวิทยาศาสตร์จะนำไปสู่การค้นคว้าวิจัยใหม่ ๆ การปฏิวัติอุตสาหกรรม ลัทธิทุนนิยม และความได้เปรียบของบางจักรวรรดิที่สามารถขยายอาณาเขตไปได้ครั้งก่อนโลก จนสุดท้ายมนุษยชาติจะพบกับจุดจบเช่นไรในอนาคต...”

(3) แนวคิดเรื่องธรรมชาติแห่งชีวิต หนังสือพูดถึงธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ที่มีพัฒนาการร่วมกับธรรมชาติและช่วงเวลา จากช่วงสู่ช่วง รุ่นสู่รุ่น และเวลาสู่เวลา นับเป็นพัฒนาธรรมชาติของมนุษย์ที่ปรากฏมานับแต่อดีต ดังปรากฏข้อความที่ว่า

“...มนุษย์เรดำรงชีวิตอยู่บนโลกใบนี้เป็นเวลานานก่อนที่จะเกิดประวัติศาสตร์ขึ้น บรรพบุรุษที่ดูคล้ายกับมนุษย์ปัจจุบันมากปรากฏขึ้นบนโลกเมื่อประมาณ 2.5 ล้านปีมาแล้ว แต่ถึงจะผ่านกาลเวลารุ่นแล้วรุ่นเล่า พวกเขาก็ไม่ได้มีลักษณะอะไรที่โดดเด่นจนแตกต่างไปจากสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ มากมายที่อยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกันเลย...” (หน้า 28)

หนังสือมองธรรมชาติ ในฐานะที่เป็นพัฒนาการจากรุ่นสู่รุ่นเรียกว่าธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตที่นับรวมทั้งมนุษย์อยู่ในนั้นด้วยเป็นธรรมชาติทางชีววิทยาวิทยาและหรือกายภาพ นอกจากนี้ในหนังสือยังสะท้อนคิดในเรื่องความเป็นชาติอีกแบบที่ว่า

“...ตำราเรียนวิชาชีววิทยาของเยอรมันในปี ค.ศ.1942 อธิบายไว้ในที่ว่าด้วย “กฎธรรมชาติและมนุษย์ชาติว่า “กฎธรรมชาติสูงสุดของธรรมชาติก็คือสิ่งมีชีวิตทั้งหลายติดกับอยู่ในการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดที่ปราศจากความปรานี หลังจากเขียนอธิบายเรื่องราวที่ขี้ตอขี้เถาเพื่อยึดครองพื้นที่อย่างไร แผลงปีกแข็งต่อสู้เพื่อหาคู่อย่างไร และเรื่องอื่น ๆ...” (หน้า 326)

ข้อมูลในหนังสือสะท้อนคิดเรื่องธรรมชาติแห่งชีวิต ที่รวมทั้งมนุษย์ด้วยที่มีวิถีของการแข่งขัน ต่อสู้ รวมทั้งพืชสัตว์และสิ่งมีชีวิตทั่วไป “สงคราม” เป็นเครื่องมือหนึ่งของการต่อสู้ตามธรรมชาติเพื่อแย่งชิงทรัพยากร แย่งชิงพื้นที่ ซึ่งเป็นคติแห่งธรรมชาติที่ถูกกล่าวถึงในหนังสือด้วยเช่นกัน แต่ในอีกมุมหนึ่งธรรมชาติความเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธถึงในหนังสืออาจไม่ได้พูดถึงเสียทีเดียว แต่ก็สะท้อนการเปลี่ยนแปลงตามเหตุ การณ์และข้อเท็จจริงที่ปรากฏ เป็นธรรมชาติของความ “เปลี่ยนแปลง” อันเป็นนิรันดร์ จากช่วงหนึ่งสู่ช่วงหนึ่งจากรุ่นสู่รุ่นเป็นเรื่องปกติที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างอื่นได้

ภาพ 6 ธรรมชาติตามทัศนะพุทธ ความเปลี่ยนแปลงอันเป็นนิรันดร์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย

(ภาพ ออนไลน์ : 12 มีนาคม 2562)

ธรรมชาติของมนุษย์มองธรรมชาติของร่างกาย และลักษณะทางกายภาพ ที่ต้องมีการใช้ธรรมชาติมาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และปรับทำที่ต่อความเป็นธรรมชาตินั้นอย่างเข้าใจ ดังกรณีความตายเป็นธรรมชาติ การใช้ “**มรณานุสติ**” (Phra Nuttakitti Anarato

(Phuyngao),2008) มาเป็นเครื่องมือในการรักษา “ท่าที” ต่อธรรมชาติของมนุษย์ หรือ การนำใจไปวางให้ “เป็นกลาง” ต่อธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างนั้น พระพุทธศาสนา นำมาสอนใช้ปรับท่าทีเพื่อเรียนรู้ธรรมชาติอย่างเข้าใจ ใจใจเป็นเครื่องเรียนรู้เพื่อปรับความ สมดุลตามธรรมชาติ ไม่ใช่ใช้ความรุนแรงหรือสงครามเพื่อยุติหรือจัดการธรรมชาติแต่อย่างใด

(4) แนวคิดเรื่องเหตุปัจจัย ความเป็นเหตุเป็นผล หรือเป็นไปตามเหตุปัจจัย เป็น สิ่งที่สะท้อนพัฒนาการความเป็นธรรมชาติดั้งแต่อดีต จนกระทั่งปัจจุบัน ปรากฏใน หนังสือด้วย ดังปรากฏในคำนิยามที่ว่า “...ความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์เป็นแรงผลักดัน ให้มนุษย์มีนวัตกรรมในด้านต่าง...” (ดร.วรากร สามโกเสส-คำนิยาม) แต่ในหนังสือกล่าวไว้ในหลายกรณีที่สะท้อนถึงความ เป็นเหตุเป็นปัจจัย อันเนื่องด้วยความเป็นมนุษย์

“...ระหว่างศตวรรษที่แล้วบทบาทด้านเพศเกิดการเกิดการปฏิวัติและเปลี่ยนไปเป็น อย่างมาก สังคมในทุกวันนี้ชายหญิงมีสถานะทางสังคม สิทธิทางการเมือง และโอกาสทาง เศรษฐกิจที่เท่าเทียมกันมากขึ้นและมากขึ้น แม้ช่องว่างระหว่างเพศยังคงยังมีอยู่มาก แต่ เหตุการณ์ต่าง ๆ กำลังเปลี่ยนแปลงไปด้วยความเร็วที่น่าทึ่ง ช่วงต้นคริสต์คริสตศวรรษที่ 20 แนวคิดเรื่องการให้สิทธิผู้หญิงลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ในสหรัฐอเมริกาถือว่าเป็นเรื่องยอมรับ ไม่ได้ การที่จะมีเลขานุการคณะรัฐมนตรีหรือผู้พิพากษาศาลสูงสุดเป็นผู้หญิงเป็นเรื่องน่าขัน ขณะที่เรื่องรักร่วมเพศเป็นหัวข้อต้องห้าม แม้แต่จะพูดคุยกันอย่างเปิดเผยก็ยังไม่อาจทำได้ ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้หญิงไม่ได้เป็นเรื่อง แปลกอะไรอีกต่อไป การมีเลขานุการคณะรัฐมนตรีเป็นผู้หญิงก็แทบไม่ก่อให้เกิดคำวิจารณ์ใด ๆ และใน ปี ค.ศ.2013 ผู้พิพากษาศาลสูงสุดสหรัฐ ๆ 5 คน ซึ่ง 3 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้หญิงได้ ตัดสินรับรองการแต่งงานระหว่างคนเพศเดียวกันว่าถูกต้องตามกฎหมาย (ชนะเหนือคำตัดสิน คัดค้านโดยผู้พิพากษาชาย 4 คน)...” (หน้า 225)

ความเป็นเหตุสู่ ผล หรือความเป็นปัจจัยทั้งในเชิงการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ศาสนาและความเชื่อ นำไปสู่เหตุเป็นผล คือสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยเนื่องเกี่ยว หรือต่อเนื่องซึ่งกันและกัน จนกระทั่งกลายเป็นประเด็นทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรม ความเชื่อ ดังกรณีร่วมสมัยบาทหลวงเป็นกลุ่มเพศวิถี หรือนักบวชในแต่ละศาสนามีข้อ กล่าวหาล่วงละเมิดทางเพศ อันเป็นความขัดแย้งกับจริยธรรมทางศาสนา ซึ่งในภาษาพุทธ ศาสนาความเป็นเหตุเป็นผลเช่นคำว่า “อิทธิปัจจัยตา” หรือ “ตถตา” เป็นเช่นนั้นเอง

(Phra Anant Isukaro (Pengchaiyamo),2006) หรือมีธรรมชาติของการขับเคลื่อนตามเหตุปัจจัยเป็น ดังปรากฏเป็นประเด็นร่วมสมัย

“...มีอยู่สี่ปีหนึ่งที่ความสำเร็จขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือความร่วมมือกัน แต่คนที่จะไม่คอยร่วมมือกัน (ผู้ชาย) กลับควบคุมคนที่ร่วมมือกันมากกว่า (ผู้หญิง) ? แม้ปัจจุบันเราก็กังไม่มีคำตอบใดๆ สำหรับเรื่องนี้ อาจเป็นไปได้ว่าสมมติฐานบางอย่างอาจจะผิด ไฮโมเซเปียนส์เพศชาย อาจจะมีลักษณะแบบอื่นที่ไม่ใช่เพียงความแข็งแรงทางกายภาพ ความก้าวร้าว และความต้องการแก่งแย่งกัน แต่กลับเป็นว่ามีทักษะทางสังคมที่เหนือกว่า และมีแนวโน้มที่จะร่วมมือกันมากกว่า เราไม่ทราบแน่ชัด...”

“...การเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกหน้ามือเป็นหลังมือนี้เองที่ทำให้ประวัติศาสตร์ในเรื่องเพศสร้างความฉงนสนเท่ห์ได้มากยิ่งขึ้น ดังที่เห็นได้ชัดเจนในปัจจุบันว่าระบบที่ถือคติชายเป็นใหญ่ตั้งอยู่บนตำนานที่เชื่อถืออะไรไม่ได้มากนัก มากกว่าจะตั้งอยู่บนข้อเท็จจริงทางชีววิทยาแล้วอะไรกันเล่าที่ทำให้ระบบเช่นนี้พบได้ทั่วไป...และอยู่ยั่งยืนนัก...” (หน้า 226)

ความเป็นเหตุเป็นผล เป็นธรรมชาติของมนุษย์ทั่วไป เป็นปัจจัยพื้นฐานให้กับชีวิตมนุษย์ด้วยกัน ดังนั้นจากหนังสือ ที่ผู้เขียนบรรจงเรียงร้อย ออกมาเป็นภาษาอิบรู ถูกแปลเป็นภาษาต่าง ๆ ทั่วโลก รวมไปถึงภาษาไทยที่ถูกแปลมานั้น ทำให้หนังสือดังกล่าวที่เป็นทั้งองค์ความรู้ เป็นเสน่ห์ของการจัดวางอย่างที่ควรจะเป็นบนพื้นฐานของประโยชน์ของผู้อ่าน

5. บทสรุป

จากคำอธิบายที่ปรากฏในหนังสือที่ให้ข้อมูลว่า หนังสือมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน คือความต้องการอธิบายถึงพัฒนาการของมนุษย์ชาติ ที่มีพัฒนาการมาถึงปัจจุบันได้อย่างไร ที่มีหลักฐานถึงการเปลี่ยนแปลงจากมนุษย์เพียงสปีชีส์หนึ่งในหลายสปีชีส์ที่เคยปรากฏมีอยู่บนโลกใบนี้ เหลือเพียงมนุษย์เพียงสปีชีส์เดียวได้อย่างไรบนโลกใบนี้ ตลอดระยะเวลาที่ยาวนานของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ของความเป็นมนุษย์ เกิดความเปลี่ยนแปลง สุขและโศรก และอื่น ๆ ที่ถูกยกมาพรรณาอธิบาย การควบคุมไฟที่ฟังดูเหมือนเป็นเรื่องขำขันของยุคสมัยปัจจุบัน แต่มันคือพลังของช่วงเวลา ที่ทำให้มนุษย์มีอำนาจเหนือสัตว์ต่าง ๆ พัฒนาการในการสื่อสาร การพูดคุย รวมไปถึงการนินทา ให้ร้าย ที่ช่วยทำให้คนเราอยู่รวมกันเป็นหมู่เหล่าได้อย่างไม่น่าเชื่อ การประกอบเกษตรกรรมจากที่เคยหา ตามธรรมชาติในสถานะคนป่าเร่รอน ทำให้มีผลผลิตพืชพันธุ์เป็นกอบเป็นกำ ตำนาน.. เรื่องเล่า.. ความ

เชื่อ กระทั่งพัฒนาไปเป็นศาสนา ทำให้คน กลุ่มคน จากหลักสิบไปจนถึงหลักหลายล้าน สร้างและพัฒนาเรื่องเหลือเชื่อในหลาย ๆ พื้นที่จำนวนมาก

นอกจากนี้ในหนังสือยังเสริมให้เห็นถึงจินตนาการและความเชื่อบางอย่างร่วมกันที่เป็นพัฒนาการของมนุษย์ โดยเฉพาะเงินตรา ที่ถูกทำให้เป็นความเชื่อร่วม ที่สะดวกกับการใช้สอยและเก็บสะสม ในรูปแบบของ “ทุน” จนทำให้เป็นทั้งเครื่องมือและกับดักของมวลมนุษยชาติ ที่ส่วนหนึ่ง “หมกมุ่น” จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต หรืออีกส่วนหนึ่งกลายเป็น “ทาส” ที่หามาครอบครองให้ได้มากที่สุดตลอดชั่วชีวิต จนบางครั้งไม่สนใจถึงรูปแบบและวิธีการของการได้มา ความขัดกัน ชัดแย้ง ปะทะสร้างสรรค์ ไปจนถึงทำลาย อาจเป็น “จุดเริ่ม” ของการสร้างวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาจนยากต่อการเปลี่ยนแปลง วิทยาศาสตร์ที่ช่วยให้มนุษย์สุขสบาย รวมถึงทำให้มนุษย์มีอำนาจเหนือพระเจ้าที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเอง ที่เป็นทั้งผู้สร้างและผู้ทำลาย ทั้งหมดเป็นสิ่งที่ปรากฏในหนังสือดังกล่าว แต่หากพิจารณาอย่างรอบด้านและใช้กรอบวิธีคิดธรรมชาตินิยมแบบพระพุทธศาสนาก็จะแปลความได้ว่า “สรรพสิ่งล้วนเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา-สัพเพ ธมมา อนิจจา” (วินัยปิฎก ปริวาร (ไทย) เล่มที่ 8 หน้าที่ 342 ข้อที่ 257) โดยมีความเป็นเหตุเป็นผลเป็นเครื่องรองรับในตัวของมันเอง แล้วทำอย่างไรต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก็ต้องวางท่าที่และปล่อยจิตปล่อยใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างรู้ทัน “สัพเพ ธมมา นาลิ อภินิเวสยา-สิ่งทั้งหลายทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น” (สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ (ไทย) เล่มที่ 12/หน้าที่ 426/ข้อที่ 395) ซึ่งผู้เขียนก็บอกไว้อยู่ในหนังสือที่ว่า “...พระพุทธองค์ทรงเห็นพ้องกับชีววิทยาสสมัยใหม่และขบวนการนิเวศในข้อที่ว่าความสุขไม่ได้เกิดขึ้นกับสภาวะภายนอก แต่กระนั้นปัญญาญาณที่สำคัญและลึกซึ้งซึ่งเกินไปกว่านั้นได้แก่ความเชื่อที่ว่าความสุขที่แท้จริงไม่ได้ขึ้นกับความรู้สึกภายในของเราเช่นกัน ความจริงก็คือยิ่งเราให้ความสำคัญกับความรู้สึกของตัวเองมากยิ่งขึ้นเท่าใด เราก็จะยิ่งมีความอยากเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น และเราก็จะยิ่งมีความสุขมากยิ่งขึ้นไปด้วย คำชี้แนะจากพระพุทธเจ้าก็คือต้องหยุดไขว่คว้าว่าไม่แต่เพียงความสำเร็จภายนอก แต่ยังคงเลิกไขว่คว้าความรู้สึกภายในด้วยเช่นกัน...” (หน้า 330)

ดังนั้น "Sapiens" เล่มนี้ จึงเป็นหนังสือที่ครบรส มีผู้ให้คำนิยามว่า “...นอกจากจะรู้สึกสนุกสนานราวกับอ่านนวนิยายด้วยสำนวนการเล่าเรื่อง และเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยจาก

ความรอบรู้ของผู้เขียนแล้ว ยังจะได้พบกับข้อสังเกต สมมุติฐาน และคำอธิบาย ที่กล่าวออกมาอย่างตรงไปตรงมา ชวนให้อึ้ง ที่ง และชวนคิดต่อหรือแม้แต่จะได้แย้งอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งเล่ม..”

ดังนั้นใน Books Reviews บทนี้จึงยกมาเพื่อเป็นการสะท้อนคิด ให้ “พิจารณา” สู่การ “ทัศน” ต่อไป

บันทึกขอบคุณ

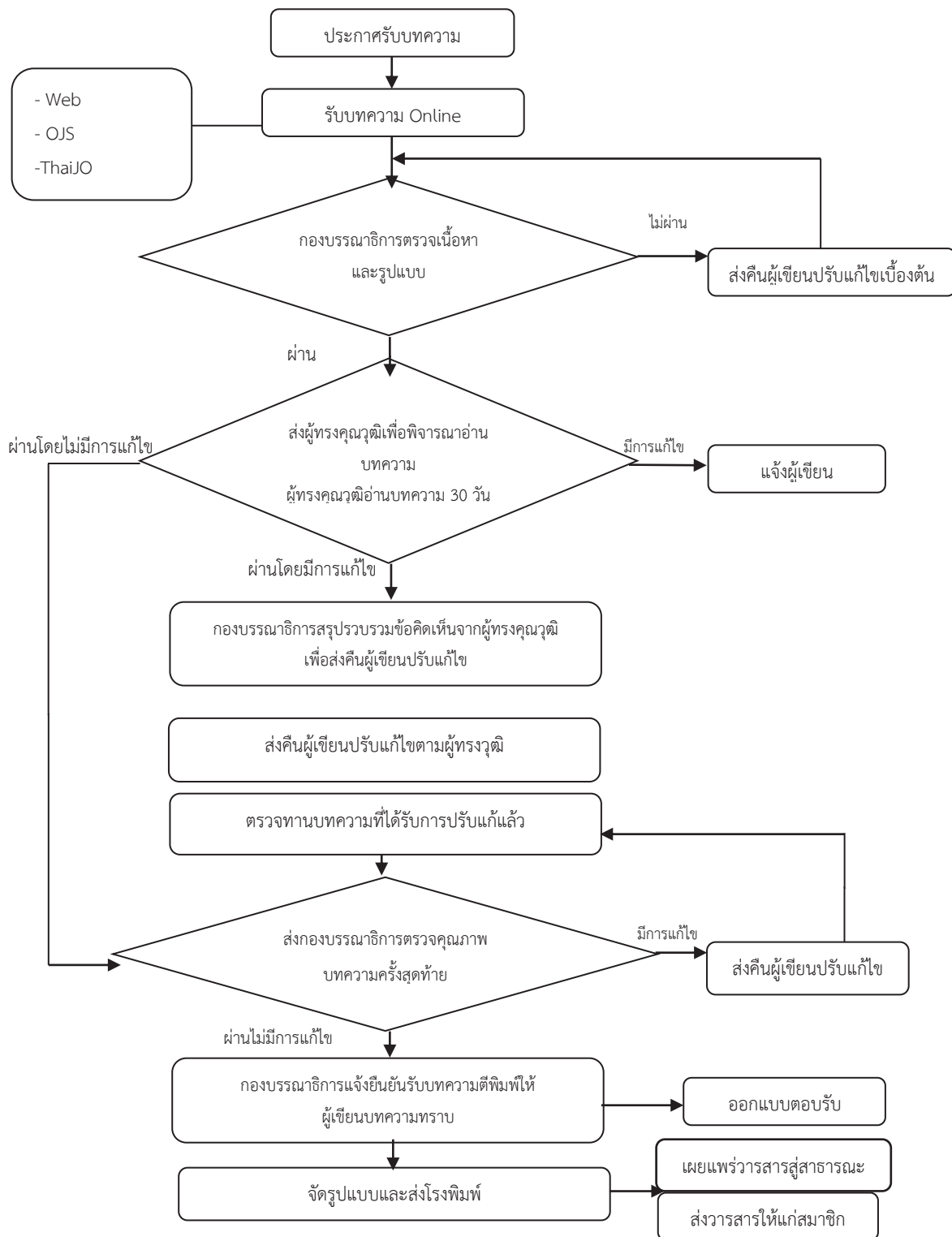
พระคมสันต์ ฐิตเมโธ, ผศ. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ แนะนำหนังสือ *เซเปียนส์ ประวัติย่อมนุษยชาติ Sapiens* ฉบับแปลไทยแล้ว พร้อมแบ่งปัน หนังสือจึงถูกนำมาเป็นบันทึกแนะนำ ถ้ายกอดสิ่งที่ได้อ่านดังปรากฏ

Reference

- Phra Anant Isukaro (Pengchaiyamo). (2006). *A Study The Interpretation of Paticcasamuppāda According to BUDDHADĀSA BHIKKHU’S Views*. The Degree of Master of Arts (Buddhist Studies). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Nuttakitti Anarato (Phuyngao). (2008). *A Study of Mindfulness of Death in Tipiyaka*. (Master of Thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Yuval Noah Harari. (2018). *Sapiens: A Brief History of Humankind*. Translate. Bangkok: Yipsi Press. (Thai).

ภาคผนวก

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

1. สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

79 หมู่ 1 ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา 13170

โทรศัพท์ 035-248-000 ต่อ 8200-3

2. ประเภทของบทความวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

2.1 บทความพิเศษ (Special Articles) ได้แก่ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

2.2 บทความวิชาการ (Article) ได้แก่ บทความที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

2.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

2.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) ได้แก่ บทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

2.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิวิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

3. การส่งบทความต้นฉบับ

การส่งบทความต้นฉบับ ต้องส่งผ่านระบบเว็บไซต์เท่านั้น โดยแนบไฟล์ (Word) ของบทความต้นฉบับส่งมาที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jssr/index> พร้อมแนบเอกสารดังนี้

- หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

- ใบสมัครสมาชิกวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (กรณีต้องการสมัครเป็นสมาชิก)

ดูรายละเอียดขั้นตอนการส่งบทความต้นฉบับเพิ่มเติมที่ เอกสารประกอบการใช้ระบบ Thai Journals Online 2 หน้า 84 – 105 Url: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jssr/index>

4. รูปแบบการจัดเตรียมต้นฉบับบทความ

4.1 การตั้งค่าหน้ากระดาษ

กระดาษให้ใช้กระดาษสีขาว ไม่มีลายเส้นบรรทัด ขนาดกระดาษ B5 (JIS) และพิมพ์หน้าเดียว เว้นที่ว่างริมขอบกระดาษ ดังนี้

ขอบด้านบน 1 นิ้ว (2.54 ซม.) ขอบด้านล่าง 1 นิ้ว (2.54 ซม.)

ขอบด้านซ้าย 1 นิ้ว (2.54 ซม.) ขอบด้านขวา 1 นิ้ว (2.54 ซม.)

การย่อหน้าให้เว้นระยะไปจากแนวปกติ 8 ตัวอักษรโดยเริ่มพิมพ์ที่ตัวอักษรที่ 9 ไม่ต้องใส่หมายเลขหน้ากำกับ บทความยาวเกิน 8 – 12 หน้ากระดาษพิมพ์ โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

4.2 ตัวอักษร และขนาดอักษร (Font)

บทความต้นฉบับพิมพ์ได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้รูปแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ตลอดเอกสาร โดยมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร ขนาด (Font size) และรูปแบบตัวอักษร (Font style) ดังนี้

- ชื่อบทความ (ภาษาไทย) ขนาด 18 points. ตัวพิมพ์หนา (Bold)
- ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 17 points. ตัวพิมพ์หนา (Bold)
- ชื่อผู้นิพนธ์บทความ (ภาษาไทย – ภาษาอังกฤษ) ขนาด 16 points. ตัวพิมพ์ธรรมดา (Normal)
- หัวข้อหลัก ขนาด 18 points. ตัวพิมพ์หนา (Bold)
- เนื้อหาในบทความ ขนาด 16 points. ตัวพิมพ์ธรรมดา (Normal)

5. ส่วนประกอบของการเขียนบทความ

5.1 ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 500 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัยและบทความปริทรรศน์ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) สรุป (Conclusion) และคำสำคัญ (Key Words) ซึ่งควรเรียงตามลำดับและแยกหัวข้อให้ชัดเจนดังนี้

- **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- **วิธีการศึกษา** ควรกล่าวถึงวิธีการค้นคว้าข้อมูล ระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาศึกษา สถิติที่นำมาใช้
- **ผลการศึกษา** ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีที่มีการวิเคราะห์)
- **สรุป** ควรกล่าวถึงผลสรุปของการค้นคว้าและศึกษา

- **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญ 3-6 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (;)

5.2 ส่วนเนื้อหา ควรประกอบด้วย

- **บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

- **วิธีดำเนินการวิจัย (Methods)** กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงปริทรรศน์และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

- **สรุปผลการศึกษา (Results)** เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 4.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

- **การอภิปรายผลการวิจัย (Discussion)** เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

- **ข้อเสนอแนะ (Suggestion)** เป็นการแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป โดยให้แยกออกเป็นหัวข้อย่อยๆ ให้ชัดเจน

- **เอกสารอ้างอิง (References)** การอ้างอิงต้องให้ถูกต้องเป็นไปตามรูปแบบของวารสาร

5.3 รูปแบบการเอกสารอ้างอิง (References)

รูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรมใช้แบบ APA (American Psychological Association) Special Articles โดยการเขียนอ้างอิงผู้นิพนธ์ต้องเขียนอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด (**กรณีภาษาไทยต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด**) ซึ่งผู้นิพนธ์บทความต้องตรวจสอบและรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารการอ้างอิงทั้งหมด หากการอ้างอิง (APA) ไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

5.3.1) การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

การอ้างอิงในเนื้อหา ให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี โดยระบุชื่อผู้เขียน ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าเอกสารไว้ข้างหลังของข้อความที่ต้องการอ้างอิง ดังต่อไปนี้

1. ผู้แต่งคนเดียวหรือผู้แต่งเป็นหน่วยงาน ระบุชื่อและชื่อสกุลตามลำดับ เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม ยกเว้นฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ สมณศักดิ์ และนามแฝง ให้ระบุไว้หน้าชื่อไม่ต้องกลับข้อความ ส่วนชาวต่างประเทศ ให้ระบุชื่อสกุลเท่านั้น

ตัวอย่างภาษาไทย : (รัฐพล เย็นใจมา, 2561: 16) แปลเป็น (Ratthaphon Yenjaima, 2018:16).

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ : (Keown, 2003)

2. ผู้แต่ง 2 คน ระบุชื่อและชื่อสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “and” หรือ “&” เชื่อมระหว่างชื่อสกุลของผู้แต่ง ระหว่างคำดังกล่าวให้เว้นระยะด้านหน้าและด้านหลัง 1 ระยะ ส่วนชาวต่างประเทศ ให้ระบุชื่อสกุลเท่านั้น

ตัวอย่างภาษาไทย : (รัฐพล เย็นใจมา และ ประเสริฐ จิลาว, 2561: 16) แปลเป็น

(Ratthaphon Yenjaima and Prasert Thilao, 2018 : 16)

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ : (Hersey & Blanchard, 2000)

3. ผู้แต่ง 3 คน ระบุเฉพาะชื่อและชื่อสกุลของผู้แต่งทุกคน ชื่อผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่น “and” ระหว่างคำดังกล่าวให้เว้นระยะด้านหน้าและด้านหลัง 1 ระยะ และให้ใช้เครื่องหมายอฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร ส่วนชาวต่างประเทศ ให้ระบุชื่อสกุลเท่านั้น

ตัวอย่างภาษาไทย : (รัฐพล เย็นใจมา, ประเสริฐ จิลาว, และกรกต ชาบัณฑิต, 2561:16) แปลเป็น

(Ratthaphon Yenjaima, Prasert Thilao, and Korakoth Chabandit, 2018: 16)

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ : (Keown, 2003 : 4; Hersey & Blanchard, 2000)

4. ผู้แต่งมากกว่า 3 คน ขึ้นไป ระบุชื่อสกุลคนแรก เว้น 1 ระยะ แล้วตามด้วย “and others” หรือ “et al.”

ตัวอย่างภาษาไทย : (Yenjaima et al. 2018 : 16)

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ : (Kaiser et al., 2008)

5. ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

5.3.2) การอ้างอิงท้ายบทความ (References)

การอ้างอิงท้ายบทความ ให้ระบุเอกสารที่ใช้อ้างอิงไว้ท้ายบทความ โดยเรียงตามลำดับตัวอักษรใช้รูปแบบการเขียนอ้างอิงตามระบบ APA Style

1. คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ผู้แต่ง. ชื่อเรื่อง. *ชื่อชุดหนังสือและลำดับที่* (ถ้ามี). ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามีมากกว่า 1 ครั้ง) จำนวนเล่ม (ถ้ามีหลายเล่ม). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์,ปีที่พิมพ์.

ตัวอย่าง: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แปลเป็น Mahachulalongkorn University. (1996). *Thai Tipitakas*. Bangkok: MCU Press.

2. หนังสือทั่วไป

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง /ครั้งที่พิมพ์ (พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป). /สถานที่พิมพ์:// สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง: Chapin, F.S. (1997). *Social participation and social intelligence* (3rded). New York : Longman.

3. วิทยานิพนธ์/ สารนิพนธ์/การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียนวิทยานิพนธ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต /// หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิปริญญาตรี./ชื่อมหาวิทยาลัย/สถาบันการศึกษา).

ตัวอย่าง: Sirima Monmai. (2011). *Educational Administration for Children's Rights in Secondary Schools under the UN Convention on the Rights of the Child* (Doctor of Philosophy thesis). Graduate School: Silpakorn University.

4. วารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีพิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่ (ฉบับที่)/ เลขหน้าที่ปรากฏ.

ตัวอย่าง: Surapol Suyaporn. (2017 April - June). A Model of Human Resource Development in Accordance With The Sangha Development in Petchaboon Province. *Journal of MCU Social Science Review*. 6(2),276.

5. เว็บไซต์

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต). ชื่อเรื่อง. สืบค้นเมื่อวัน เดือน ปี, จากเว็บไซต์:

///URL Address.

ตัวอย่าง : Rattaphon Yenjaima. (2018). *Conflict In Society : Theory And Solution*. Retrieved May 29, 2018, from <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jssr/article/view/132734>.

6. สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(ปี). //ตำแหน่ง./ สัมภาษณ์. วัน เดือน.

ตัวอย่าง : Rattaphon Yenjaima. (2018). Faculty of Graduate, Studies Faculty of Social Sciences. *Mahachulalongkornrajavidyalaya University*. 29 May .

6. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

7. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับกองบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณา

ตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะ
ได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

8. การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจาก
กองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือ
ข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer
Review)

9. ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์
บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้อง
ยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางหรือเนื้อหาอื่นๆ ของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่น
มาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อ
บรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์ หากไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดเบื้องต้น ทางวารสารจะถอด
บทความของท่านออกโดยไม่มีข้อยกเว้นใดๆ ทั้งสิ้น

10. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
กรุณาติดต่อ “วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์” สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1
ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา 13170 โทรศัพท์. 038-248-000 ต่อ 8203

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/jssr/index> / E-mail : journal.mcu.soc@gmail.com

1) อ.ดร.ประเสริฐ ธิลาวัณ 2) นายกรกรต ชาบัณฑิต

11. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 4 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 199 บาท ไม่รวมค่าส่ง

12. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 300 บาท

รูปแบบวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ : บทความวิจัย

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) (18 pt)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ตัวพิมพ์ใหญ่ (17 pt)

ชื่อผู้แต่ง (ภาษาไทย, 1) * ชื่อผู้แต่ง (ภาษาไทย, 2) ** ชื่อผู้แต่ง (ภาษาไทย,3) *** (16 pt)

ชื่อผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ 1), ชื่อผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ,2) ชื่อผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ,3) (16 pt)

บทคัดย่อ (16 pt)

.....ความยาวไม่เกิน 500 ตัวอักษร. (16 pt).....

คำสำคัญ :

ABSTRACT (16 pt)

.....ให้สอดคล้องกับบทคัดย่อภาษาไทย. (16 pt).....

Keywords: (16 pt).....

1. บทนำ (18 pt)

.....
.....
.....
.....
.....

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (18 pt)

2.1 (16 pt).....

2.2 (16 pt).....

* หน่วยงานที่สังกัด, (ภาษาอังกฤษ) (14 pt)

** หน่วยงานที่สังกัด, (ภาษาอังกฤษ) (14 pt)

*** หน่วยงานที่สังกัด, (ภาษาอังกฤษ) (14 pt)

2.3 (16 pt)

2.4 (อื่น ถ้ามี)

3. วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

.....
.....

4. สรุปผลการวิจัย (18 pt)

4.1 (16 pt).....

4.2 (16 pt).....

4.3 (16 pt).....

4.4 (อื่น ถ้ามี) (16 pt)

5. อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

.....
.....
.....

6. ข้อเสนอแนะ (18 pt)

6.1

6.2

6.3

References (ภาษาอังกฤษ) (18 pt)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

รูปแบบวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ : วิชาการ

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) (18 pt)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ตัวพิมพ์ใหญ่ (17 pt)

ชื่อผู้แต่ง (ภาษาไทย, 1)* ชื่อผู้แต่ง (ภาษาไทย, 2)** ชื่อผู้แต่ง (ภาษาไทย,3)*** (16 pt)

ชื่อผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ 1), ชื่อผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ,2) ชื่อผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ,3) (16 pt)

บทคัดย่อ (16 pt)

.....ความยาวไม่เกิน 500 ตัวอักษร. (16 pt).....

คำสำคัญ :

ABSTRACT (16 pt)

.....ให้สอดคล้องกับบทคัดย่อภาษาไทย. (16 pt).....

Keywords: (16 pt).....

1. บทนำ (18 pt)

.....
.....
.....
.....

* หน่วยงานที่สังกัด, (ภาษาอังกฤษ) (14 pt)

** หน่วยงานที่สังกัด, (ภาษาอังกฤษ) (14 pt)

*** หน่วยงานที่สังกัด, (ภาษาอังกฤษ) (14 pt)

2. หัวข้อหลัก (01) (18 pt)

.....
.....
.....
.....

3. หัวข้อหลัก (02) (18 pt)

.....
.....
.....
.....

4. อื่นๆ (03) (18 pt)

.....
.....

5. ข้อเสนอแนะ (18 pt)

- 5.1 (16 pt).....
- 5.2 (16 pt).....
- 5.3 (16 pt).....
- 5.4 อื่นๆ ถ้ามี

References (ภาษาอังกฤษ) (18 pt)

.....
.....
.....
.....

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เขียนที่.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

ข้าพเจ้าชื่อ..... ฉายา..... นามสกุล.....

ที่อยู่

โทรศัพท์ E-mail:

มีความประสงค์ขอตีพิมพ์บทความ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ เรื่อง:

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ซึ่งดำเนินการโดยคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยบทความฉบับนี้ข้าพเจ้าได้ยื่นพนธขึ้นเพื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญา.....

สาขาวิชา..... จาก (ชื่อสถาบัน).....

ปีการศึกษา..... หรือได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก

เมื่อคณะบรรณาธิการของวารสารพิจารณาแล้วมีมติให้แก้ไขปรับปรุงบทความ ข้าพเจ้ามีความยินดีรับไปแก้ไขตามมติดังกล่าวนั้นและข้าพเจ้าขอรับรองว่า (ขีดเครื่องหมาย ✓)

- () เป็นผลงานทางวิชาการของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว
- () เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมนิพนธ์ตามชื่อที่ระบุในบทความจริง
- () บทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน
- () บทความนี้ไม่ได้คัดลอกหรือดัดแปลงมาจากของผู้ใดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ชำระค่าธรรมเนียมขอตีพิมพ์บทความลงในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ตามอัตราที่ได้กำหนดไว้ คือ

- () บทความวิชาการ ๓,๐๐๐ บาท
- () บทความวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ป.โท-เอก ๕,๐๐๐ บาท
- () บทความวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย ๕,๐๐๐ บาท เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

อนึ่ง แม้เมื่อข้าพเจ้าปรับแก้ไขแล้ว แต่งานยังไม่เรียบร้อยและไม่ได้รับการให้การลงตีพิมพ์ ข้าพเจ้าไม่ติดใจเอาความใดๆ ทั้งสิ้น จะยอมรับการพิจารณาของคณะกองบรรณาธิการถือว่าเป็นที่สุด

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้นิพนธ์บทความ

ใบสมัครสมาชิก

ที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กราบมนตรีการ/เรียน บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้).....

.....

.....

E - Mail.....

เบอร์โทรศัพท์..... โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิกวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

() สมาชิกประเภทรายปี ๑,๐๐๐ บาท (จำนวน ๔ เล่ม)

() เล่มละ ๒๕๐ บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

() เงินสด

() อนาคต (ส่งจ่าย.....)

() ตัวแลกเงินไปรษณีย์

() แคชเชียร์เช็ค ในนาม.....

โปรดนำส่งวารสาร วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สถานที่ติดต่อ ที่บ้าน ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์เคลื่อนที่.....

โทรสาร.....E-Mail.....

ลงชื่อ.....

()

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

คำบำรุงปี พ.ศ..... เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ..... ลงบัญชีแล้ว.....

